

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİRASÇILARIN TEREKE BORÇLARINDAN SORUMLULUĞU

RİDADE TUBA AYALP

AĞUSTOS 2022

ÖZET

MİRASÇILARIN TEREKE BORÇLARINDAN SORUMLULUĞU

AYALP, Ridade Tuba

Özel Hukuk Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Gamze TURAN BAŞARA

Ağustos 2022, 148 sayfa

Miras hukukunun temel kavramlarından biri olan tereke, ölen bir kişinin geride bıraktığı; intikale elverişli mallarının, haklarının, alacak ve borçlarının tümünü ifade etmektedir. Mirasbırakan, ölüm olgusunun gerçekleşmesi neticesinde malvarlığını mirasçılara intikal ettiren gerçek kişidir. Gerçek bir kişinin ölmesi ya da kişiliğinin sona ermesi neticesini doğuran olayların gerçekleşmesiyle miras açılır. Mirasın açılması neticesinde de, mirasbırakanın terekesinde yer alan haklar ve borçlar mirasçılara intikal eder. Türk miras hukukunda mirasın kazanılmasında kabul edilen kendiliğinden iktisap ilkesince, mirasçının terekeyi kazanmasında herhangi bir irade açıklaması aranmayacaktır. Ayrıca Türk miras hukukunda kabul edilen bir diğer ilke olan külli halefiyet ilkesince de, mirasbırakanın ölümüyle terekedeki hak ve borçlar bir kül halinde mirasçılara intikal edecektir. Bu iki ilke neticesinde mirasçılar, mirasbırakanın ölümüyle hak ve borçlarına sahip olacaklardır. Mirasçılara intikal eden mirasbırakanın borçları tereke içerisinde yer alarak; terekenin borcunu oluşturacaktır. Bu borçlar; mirasbırakanın ölümü anında mevcut olan borçları ve ölümünden sonra ortaya çıkan borçlarıdır. Mirasçılar bu borçlardan kanundan doğan miras ortaklığı neticesinde müteselsilen sorumlu olmalarının yanı sıra şahsi malvarlıklarıyla da sorumlu olacaklardır.

Anahtar Kelimeler: Mirasbırakan, Mirasçı, Tereke, Tereke Borçları, Miras Ortaklığı, Müteselsilen ve Şahsi Malvarlığı ile Sorumluluk.

ABSTRACT

LIABILITY OF HEIRS FOR ESTATE DEBTS

AYALP, Ridade Tuba

M.A. in Private Law

Supervisor: Doç. Dr. Gamze TURAN BAŞARA

August 2022, 148 pages

Inheritance, one of the basic concepts of inheritance law refers to all of the transferable goods, rights, receivables and debts left behind by a deceased person. Inheritance is the real person who transfers his assets to his heirs as a result of the realization of the death phenomenon. The inheritance is opened with the realization of events that result in the death of a real person or the end of her/ his personality. As a result of the opening of the inheritance the rights and debts in the inheritance of the inheritance pass to the heirs. According to the principle of self – acquisition accepted in the acquisition of inheritance in Turkish inheritance law no statement of will will be sought for the heir to acquire the estate. In addition, in accordance with the principle of universal succession, which is another principle accepted in Turkish inheritance law, the rights and debts in the estate will be transferred to the heirs as a whole with the death of the legator. As a result of these two principles, the heirs will have their rights and debts upon the death of the inheritor. The debts of the inheritance passed on to the heirs will be included in the estate and will constitute the debt of the estate. These debts are the debts that exist at the time of the decedent's death and the debts that arise after her/ his death. In addition to being jointly and severally liable for these debts as a result of the inheritance partnership arising from the law, they will also be liable with their personal assets.

Keywords: Heir, Inheritor, Estate, Estate debts, Inheritance partnership, Jointly and Personally Liable.

TEŐEKKÖR

Tez danıŐmanlıđımı kabul ederek; tezin konusunun belirlenmesinde ve hazırlanmasında değerli fikirlerini benimle paylaŐan ve tezimi zevkle hazırlamama yardımcı olan Sayın Doç. Dr. Gamze Turan Başara'ya; tezimin savunmasında yapıcı eleŐtirilerinden yararlandığım Sayın Prof. Dr. Cemal Oğuz'a ve Sayın Doç. Dr. Yasemin Durak'a; tezimin okumasının yapılmasında yardımını esirgemeyen Sayın Dr. Öğr. Üyesi Elif Ergün'e teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEZDE İNTİHAL OLMADIĞINA DAİR BEYAN SAYFASI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM I.....	3
MİRASIN İNTİKALİ VE İNTİKALDE GEÇERLİ OLAN KÜLLİ HALEFİYET İLKESİ.....	3
1.1. MİRASIN İNTİKALİ.....	3
1.1.1. Genel Olarak.....	3
1.1.2. İntikale Elverişli Haklar.....	6
1.1.3. İntikale Elverişli Olmayan Haklar.....	10
1.2. MİRASÇILARIN TEREKE BORÇLARINDAN SORUMLULUĞU HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	16
1.2.1. Genel Olarak.....	16
1.2.2. Tereke Mevcudu ile Sınırlı Sorumluluğu Kabul Eden Sistem.....	17
1.2.3. Şahsi Malvarlığı ile Sınırsız Sorumluluğu Kabul Eden Sistem.....	18
1.2.4. Türk Medeni Kanunu'na Göre Mirasçıların Tereke Borçlarından Sorumluluğu.....	18
1.3. MİRASIN İNTİKALİNDE GEÇERLİ OLAN KÜLLİ HALEFİYET İLKESİ.....	21
1.3.1. Genel Olarak.....	21
1.3.2. Külli Halefiyet İlkesi.....	22
1.3.3. Külli Halefiyet İlkesinin Cüz'i Halefiyet ve Özel Halefiyet İlkesi ile Karşılaştırılması.....	24
1.4. MİRAS HUKUKUNDA KÜLLİ HALEFİYET İLKESİNİN HÜKÜMLERİ.....	27

1.4.1. Mirasın Geçişinin Ölüm Olgusu ile Birlikte Kendiliğinden Gerçekleşmesi	27
1.4.2. Her Mirasbırakanın Külli Haleflerinin Bulunması	31
1.4.2.1. Genel Olarak	31
1.4.2.2. Yasal Mirasçı	32
1.4.2.3. Atanmış Mirasçı	33
1.4.3. Terekenin Hak ve Borçları ile Birlikte Bütün Olarak Mirasçılara İntikali	34
1.4.4. Mirasçıların Terekenin Borçlarından Dolayı Müteselsil ve Bütün Malvarlığı ile Sorumlu Olması	34
1.4.5. Birden Çok Mirasçının Tereke Üzerinde Elbirliği ile Hak Sahibi Olması ve Miras Ortaklığı	39
1.4.5.1. Genel Olarak	39
1.4.5.2. Miras Ortaklığının Özelliği	43
1.4.5.2.1. Miras Ortaklığının Tüzel Kişiliğinin Olmaması	43
1.4.5.2.2. Miras Ortaklığının Kanundan Doğması ve Geçici Niteliğe Sahip Olması	44
1.4.5.2.3. Mirasçıların Tereke Üzerinde Elbirliği ile Hak Sahibi Olmaları	46
1.5. MİRASBIRAKANIN ÖLÜMÜ ANINDA MEVCUT OLAN BORÇLARI İLE ÖLÜMÜNDEN SONRA ORTAYA ÇIKAN BORÇLARI	48
1.5.1. Mirasbırakanın Ölümü Anında Mevcut Olan Borçları	48
1.5.1.1. Mirasbırakanın Borçları	48
1.5.1.2. Emeğini veya Gelirini Aileye Özgüleyen Ergin Altsoyun Denkleştirme Alacağı	49
1.5.2. Mirasbırakanın Ölümünden Sonra Ortaya Çıkan Borçları	54
1.5.2.1. Cenaze Gideri	55
1.5.2.2. Terekenin Mühürlenmesi ve Yazımı Giderleri ile Vasiyetnamenin Açılmasına İlişkin Giderleri	56
1.5.2.3. Mirasbırakan ile Birlikte Yaşayan ve Onun Tarafından Bakılan Kimselerin Üç Aylık Geçim Gideri	59
1.5.2.4. Doğacak Çocuğun Annesinin Doğumuna Kadarki Geçim Giderleri, Eğitimini Tamamlamamış Çocuklar ile Engelli Çocuklara Ödenecek Alacak Hakkı	61

1.5.2.4.1. Doğacak Çocuğun Annesinin Doğuma Kadarki Geçim Giderleri İçin Ödenecek Alacak Hakkı	61
1.5.2.4.2. Eğitimini Tamamlamamış Çocuklar ile Engelli Çocuklara Ödenecek Alacak Hakkı.....	63
1.5.2.5. Vasiyeti Yerine Getirme Görevlisine ve Tereke Yöneticisine Ödenecek Ücret	66
1.5.2.6. Resmi Defter Tutma Gideri	69
BÖLÜM II	70
MİRASÇILARIN TEREKE BORÇLARINDAN MÜTESELSİL SORUMLULUĞU VE BİRBİRLERİNE KARŞI SORUMLULUĞU	70
2.1. MİRASÇILARIN TEREKE BORÇLARINDAN MÜTESELSİL SORUMLULUĞU	70
2.1.1. Mirasın Paylaşılmasından Önce Mirasçılarının Müteselsil Sorumluluğu .	70
2.1.1.1. Genel Olarak	70
2.1.1.2. Mirasbırakanın Sağlığında Yaptığı Sözleşmelerden Kaynaklanan Borçların Mirasçılara İntikali	71
2.1.2. Mirasın Paylaşılmasından Sonra Mirasçılarının Müteselsil Sorumluluğu	76
2.1.2.1. Genel Olarak	76
2.1.2.2. Müteselsil Sorumluluğun Sona Ermesi.....	77
2.1.2.2.1. Mirasbırakanın Borçları İçin Rehnedilmiş Tereke Mallarının Mirasçılardan Birine Özgülenmesi	77
2.1.2.2.2. Beş Yıllık Sürenin Geçmesi	79
2.1.2.2.3. Alacaklının Tereke Borçlarının Mirasçılar Arasında Bölünmesine ya da Nakline Rıza Gösterilmesi.....	83
2.1.3. Mirasın Paylaşılmasından Sonra Tereke Borçlarını Ödeyen Mirasçının Diğer Mirasçılara Rücu Hakkı	85
2.1.4. Miras Payımı Devreden Mirasçının Tereke Alacaklılarına Karşı Sorumluluğu	88
2.1.4.1. Miras Payımın Diğer Mirasçıya Devri.....	88
2.1.4.2. Miras Payımın Üçüncü Bir Kişiye Devri.....	91
2.1.5. Mirasçılarının Müteselsil Sorumluluğunun Özellik Arz Ettiği Haller	92
2.1.5.1. Mirasçılardan Birinin Mirasbırakandan Alacaklı Olması Hali	92
2.1.5.2. Sağ Kalan Eşin Katılma Alacağı Alacaklısı Olması Hali.....	93

2.2. MİRASIN PAYLAŞILMASINDAN SONRA MİRASÇILARIN BİRBİRLERİNE KARŞI SORUMLULUĞU	96
2.2.1. Genel Olarak.....	96
2.2.2. Zapttan Sorumluluk	97
2.2.3. Ayıptan Sorumluluk	99
BÖLÜM III	102
MİRASÇILARIN TEREKE BORÇLARINDAN SORUMLULUĞUNUN SINIRLANDIĞI HALLER	102
3.1. GENEL OLARAK	102
3.2. DEVLETİN YASAL MİRASÇI OLMASI HALİNDE BORÇLARDAN SORUMLULUĞU.....	102
3.3. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARLA VAKIF KURULMASI HALİNDE VAKFIN TEREKE BORÇLARINDAN SORUMLULUĞU.....	108
3.4. RESMİ TASFİYENİN TALEP EDİLDİĞİ HALDE MİRASÇILARIN TEREKE BORÇLARINDAN SORUMLULUĞU.....	109
3.5. MİRASIN TUTULAN RESMİ DEFTER UYARINCA KABUL EDİLDİĞİ İHTİMALDE MİRASÇININ DEFTERE GEÇİRİLMEMİŞ BORÇLARDAN SORUMLULUĞU.....	111
3.6. MİRASÇILARIN İFLASI HALİNDE TEREKE BORÇLARINDAN SORUMLULUĞU.....	114
3.7. MİRASBIRAKANIN KEFALET BORÇLARINDAN MİRASÇILARIN SORUMLULUĞU.....	115
3.8. MİRASÇILIK SIFATININ ÖLÜM DIŞINDA SONA ERMESİ HALİNDE TEREKE BORÇLARINDAN SORUMLULUK.....	116
SONUÇ	123
KAYNAKÇA	128
ÖZGEÇMİŞ	137

KISALTMALAR LİSTESİ

Kısaltmalar

Age.	: Adı geçen eser
Agm.	: Adı geçen makale
Bkz.	: Bakınız
dn.	: Dip not
E.	: Esas
E.d	: Editör
E.T.	: Erişim Tarihi
FSEK	: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
HD	: Hukuk Dairesi
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
K.	: Karar
m.	: madde
RG.	: Resmi Gazete
s	: Sayfa
S	: Sayı
ss.	: Sayfa Sayısı
T.	: Tarih
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vd	: ve devamı
vs	: ve saire
Y.	: Yıl
Yarg.	: Yargıtay
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

GİRİŞ

Sağ ve tam doğumla kazanılan kişilik, Türk Medeni Kanunu'nun 28. maddesinin 1. fıkrası hükmünce ölümle son bulmaktadır. Kişinin ölümü ile özel hukuk ve kamu hukuku alanındaki bazı hakları, borçları ve hukuki ilişkileri son bulurken; hak ve borçlarının hukuki akıbetinin ne olacağı miras hukukunun hükümlerinde düzenlenmektedir. Miras hukukundaki bu düzenlemeler, özel mülkiyetin devamı için önem arz etmektedir. Zira Anayasa'nın 35. maddesinde kişinin miras ve mülkiyet hakkının güvence altına alınması kişiye, ölümünden sonra sahip olduğu haklarının hukuki geleceğini belirleme yetkisi vermektedir. Kişinin haklarının yanı sıra özel hukuk ilişkilerinden doğan borçların akıbeti de Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler gerek mirasçılar, gerekse alacaklıları açısından önem arz etmektedir.

Tezde, mirasçıların tereke borçlarından kaynaklanan sorumlulukları ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Konu incelenirken, Türk Medeni Kanunu başta olmak üzere konu ile ilgili diğer mevzuat hükümlerinden de yararlanılmış; konu ile ilgili doktrinde ileri sürülen görüşlere ve yargı kararlarına yer verilmiştir.

Tezin birinci bölümünde, mirasın intikali ve mirasın intikalinde temel esas olarak kabul edilen külli halefiyet ilkesi incelenmiştir. Bu bölümde intikale elverişli olan ve intikale elverişli olmayan haklara değinilmiş; mirasın intikaliyle mirasçıların tereke borçlarından sorumluluklarının Türk Medeni Kanunu ve farklı hukuk sistemlerindeki durumu ele alınmıştır. Ayrıca mirasbırakanın ölümü anında mevcut olan borçları ile ölümünden sonra ortaya çıkan borçları incelenmiştir.

Tezin ikinci bölümünde, mirasçıların tereke borçlarından sorumlulukları, mirasın paylaşılmasından önce ve mirasın paylaşılmasından sonra olmak üzere iki ana başlık altında incelenmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun 599. maddesinin 2. fıkrasında ve Türk Medeni Kanunu'nun 641. maddesinin 1. fıkrasında düzenlendiği üzere mirasçılar, tereke borçlarından dolayı kişisel olarak ve müteselsilen sorumludurlar. Ayrıca bu bölümde mirasçılarının, müteselsil sorumluluklarının özellik arz ettiği haller incelenmiştir.

Tezin üçüncü bölümünde mirasçuların tereke borçları karşısındaki kişisel ve müteselsilen sorumluluklarının istisnaları doktrindeki görüşler doğrultusunda ele alınmıştır. Sonuç bölümünde ise, tezde ele alınan konular hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır.

BÖLÜM I

MİRASIN İNTİKALİ VE İNTİKALDE GEÇERLİ OLAN KÜLLİ HALEFİYET İLKESİ

1.1. MİRASIN İNTİKALİ

1.1.1. Genel Olarak

Miras hukukunun temel kavramlarından biri olan miras, bir kimsenin ölümü ile mirasçılara intikal eden malvarlığı olarak tanımlandığı gibi¹; bir kimsenin ölümü ile mirasçılara intikal eden özel hukuk ilişkilerinin tümü şeklinde de tanımlanmaktadır.² Miras hukukunun bir diğer kavramı olan tereke ise, ölen bir kimsenin geride bıraktığı intikale elverişli mallarının, haklarının, alacak ve borçlarının tümünü ifade etmektedir.³ Doktrinde tereke terimi ile miras teriminin eş anlamlı olarak kullanılabileceği yönünde görüşler mevcutken⁴; “*miras*” teriminin “*tereke*” terimine kıyasla daha geniş bir mana taşıdığı yönünde görüşte mevcuttur.⁵

¹ Mehmet AYAN (2020), *Miras Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, s. 33; Bilge ÖZTAN (2019), *Miras Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 15-16; Suat SARI (2020), *Uygulamalı Miras Hukuku*, Filiz Kitabevi, s. 17; Samim GÖNENSAY ve Kemaleddin BİRSEN (1963), *Miras Hukuku*, Ahmed Said Matbaası, s. 1; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN (2018), *Miras Hukuku*, Der Yayınları, İstanbul, s. 10; Hüseyin HATEMİ (2018), *Miras Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, s. 15.

² Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ (2019), *Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 5; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU (1978), *Miras Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 30.

³ Zahit İMRE (1978), *Türk Miras Hukuku*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, s. 14; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 16; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 10; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK (2019), *Türk Miras Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 22.

⁴ Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 16; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 31; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 5-8; Kemal OĞUZMAN (1995), *Miras Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 1; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 10; Suat SARI 2020, age. s. 17; Hüseyin HATEMİ 2018, age. s. 15; Turgut AKINTÜRK (2006a), *Medeni Hukuk*, Beta Yayınları, İstanbul, s. 327.

⁵ Miras teriminin, mirasbırakanın mirasçılara intikal eden bütün yetkileri kapsadığını, terekenin ise aktif ve pasiften oluşarak parasal değer taşıdığı yönünde Nuşin AYİTER (1971), *Miras Hukuku*, Sevinç Yayınları, Ankara, s. 9; YHGK T. 27.05.2021, E.2017/1827, K. 2021/625 “... *Miras ise terekeden daha geniş kapsamlıdır...*” (www.karararama.yargitay.gov.tr; E.T. 06.03.2022).

Miras, gerçek bir kişinin⁶ ölmesi ya da kişiliğinin sona ermesi neticesini doğuran olayların⁷, gerçekleşmesi sonucunda açılır (TMK m. 575). Mirasın açılması ile mirasbırakanın terekesinde yer alan haklar ve borçlar mirasçılara intikal eder. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun⁸ 599. maddesinde mirasçılarının, mirasbırakanın ölümü neticesinde mirası bir bütün olarak kazanacakları, ayrıca mirasçılarının mirasbırakanın terekesinde yer alan hak ve borçlarından sorumlu olacakları düzenlenmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun 599. maddesinde mirasçılar açısından, mirasın intikalini sağlayan iki önemli ilke ortaya çıkmaktadır. Bunlar; kendiliğinden (kanundan doğan) iktisap ilkesi ve külli halefiyet ilkesidir.⁹ Kendiliğinden iktisap ilkesi Cermen Hukukuna ait bir ilke olup; Türk miras hukukunda da mirasın kazanılmasında kabul edilmektedir.¹⁰ Kendiliğinden iktisap ilkesinde, mirasçının terekeyi kazanması için kural olarak herhangi bir irade açıklaması aranmadığı gibi; ayırt etme gücü, yaş gibi özellikler de aranmayacaktır. Ayrıca terekenin kazanılmasında, kamusal makamların tahsisine de ihtiyaç duyulmamaktadır. Bu ilke neticesinde, miras bir an için bile sahipsiz kalmamaktadır.¹¹ Külli halefiyet ilkesi, ilerideki başlıklarda daha detaylı açıklanacağından dolayı burada kısaca değinirsek; mirasbırakanın ölümü ile terekede yer alan hak ve borçların, yasada belirtilen özel intikal şartları aranmaksızın mirasçılara bir kül halinde geçmesidir.¹² Bu iki ilke

⁶ Ölüm olgusu gerçek kişilere mahsus olduğundan yalnızca gerçek kişiler mirasbırakan olurlar (Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 21, Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 5, Ahmet M. KILIÇOĞLU (2019a), *Miras Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 2; Suat SARI 2020, age. s. 16; Mehmet AYAN 2020, age. s. 35). Tüzel kişiliğin sona ermesi durumunda, tüzel kişiye ait malvarlığının akıbeti miras hükümlerine tabi olmayıp TMK'nun 53.-54. maddeleri ile Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) ilgili hükümlerine tabi olacaktır (Kemal OĞUZMAN 1995, age. s. 2; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 9). Tüzel kişiler, gerçek kişiler gibi mirasçı olabilirler. Fakat gerçek kişilerden farklı olarak tüzel kişiler, Devletin yasal mirasçılığı hariç olmak üzere sadece atanmış mirasçı olabilirler (Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 6; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 21).

⁷ Kişiliğin sona ermesi sonucunu doğuran olaylar; gaiplik karinesi ve ölüm karanesidir. Bu kavramların konu ile ilgili açıklamalarına, "*Mirasın Geçişinin Ölüm Olgusu ile Birlikte Kendiliğinden Gerçekleşmesi*" başlığı altında yer verilecektir.

⁸ R.G. 08.12.2001- 24607, 22.11.2001.

⁹ Nuşin AYİTER 1971, age. s. 181-182, Rona SEROZAN ve Baki İlkay ENGİN (2019), *Miras Hukuku ve Uygulama Çalışmaları*, Seçkin Yayınları, Ankara s.77-80; Bülent KÖPRÜLÜ (1985), *Miras Hukuku Dersleri*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, s.366-367.

¹⁰ Roma Hukuku ve Anglo Sakson Hukuk sistemlerinde mirasın kazanılması, mirasçılarının mirası kabulüne bağlanmıştır. Roma Hukukunda bu ilke "*bekleyen tereke*" olarak adlandırılmaktadır. Elif ULUSU KARATAŞ (2015), "*Türk Miras Hukukunda Mirasın Kazanılmasında Halefiyet Türleri ve Türk Milletlerarası Özel Hukukundaki Yansımaları*" İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt LXXIII, S. 2, s. 358-359; Gökhan ANTALYA (2019), *Miras Hukuku Cilt 3*, Seçkin Yayınları, Ankara, s. 91.

¹¹ Rona SEROZAN ve Baki İlkay ENGİN 2019, age. s.78-79.

¹² Bkz 1.3.2 Külli Halefiyet İlkesi.

neticesinde miras mirasçılara, mirasbırakanın ölümüyle hiçbir şart aramadan hak ve borçlarla intikal etmektedir.

Değınmemiz gereken bir diğer husus ise Türk Medeni Kanunu'nda “*tereke*” kavramı yerine “*malvarlığı*” kavramının kullanılmasıdır. Bir kişinin yaşarken edinmiş olduğu malvarlığı ile öldükten sonra mirasçılara intikal edecek terekenin kapsamının aynı olduğu kabul edilebilir.¹³ Fakat malvarlığı kavramı ile tereke kavramının her zaman aynı manaya geldiği söylenemez.¹⁴ Çünkü mirasbırakanın şahsına bağlı olan hak ve borçları ölüm olgusunun gerçekteşmesi ile son bulmakta, bu durumda da mirasbırakanın bütün hakları¹⁵ mirasçılara intikal etmemektedir. Ayrıca mirasbırakanın malvarlığında yer almayan bazı haklar terekesinde yer alabilmektedir.¹⁶

Mirasbırakanın ölümüyle mirasçılara intikal eden hakların yanı sıra mirasbırakana ait borçlar da¹⁷ mirasçılara intikal edecektir. Mirasçılara intikal eden mirasbırakanın borçları tereke içerisinde yer alarak; terekenin borcunu oluşturacaktır. Tereke borcunun kapsamı, sadece mirasbırakanın borçları ile sınırlı değildir; mirasbırakanın ölümüyle birlikte mirasın açılması ya da mirasın açılmasına bağlı

¹³ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 8; Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 71.

¹⁴ Kemal OĞUZMAN 1995, age. s. 2; Necip KOCAYUSUFPAşAOĞLU 1978, age. s. 31; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 16; Halil AKKANAT (2004), *Ölümün Özel Hukuk İlişkisi Üzerine Etkisi*, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 77.

¹⁵ Haklar başkasına devrinin mümkün olup olmamasına göre (kullanma yetkisi bakımından hak sahibine bağlılıklarına göre); devredilebilen haklar ve devredilemeyen (kişiye bağlı) haklar şeklinde iki gruba ayrılır. Devredilebilen haklar, hak sahibinin iradesiyle başkasına devredilebileceği gibi; hak sahibinin ölümü halinde mirasçılara intikal edebilecektir. Malvarlığı hakları devredilebilen haklar niteliğindedir. Devredilemeyen haklar ise; hak sahibinin iradesiyle, ölümü halinde de miras yoluyla mirasçılara intikal etmeyecektir. Kişi ile bu hak arasında sıkı bir ilişki olduğundan dolayı, hak sahibinin ölümüyle bu hak sona erecektir. Kişilik hakkı, velayet ve vesayetten doğan haklar, malvarlığı haklarına ilişkin olmasına rağmen kişiye bağlı haklar kategorisinde yer alan oturma hakkı (TMK m. 823 vd.) ve yararlanma hakkı (TMK m. 806) devredilemeyecek haklar içerisinde yer alır. Bkz. Bilge ÖZTAN (2013), *Medeni Hukukun Temel Kavramları*, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 66; Mustafa DURAL ve Suat SARI (2019), *Türk Özel Hukuku Cilt I Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri*, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 173; Gökhan ANTALYA, Murat TOPUZ (2019 a), *Medeni Hukuk Giriş Temel Kavramlar Başlangıç Hükümleri Cilt 1*, Seçkin Yayıncılık, s. 221; Turgut AKINTÜRK 2006a, s. 36- 37.

¹⁶ Kemal OĞUZMAN 1995, age. s. 2; Necip KOCAYUSUFPAşAOĞLU 1978, age. s. 31; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 8.

¹⁷ Borcun konusunu oluşturan edim, mirasbırakanın (borçlu) kişiliğine bağlı kişisel bir edimse; ölüm olgusunun gerçekteşmesiyle bizzat borçlu tarafından edim gerçekteştirilemeyeceği için borç imkânsızlık nedeniyle sona erer (TMK m. 136). Bu durumda da mirasçılara geçecek bir borç ilişkisi ortada kalmayacaktır. Bkz. Necip KOCAYUSUFPAşAOĞLU, Hüseyin HATEMİ, Rona SEROZAN, Abdülkadir ARPACI (2008), *Borçlar Hukukuna Giriş Hukuki İşlem Sözleşme Cilt 1*, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 36; Fikret EREN (2012), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 105 – 106.

olarak ortaya çıkan mirasbırakanın terekesinin pasif kısmında yer almayan bu borçlar da tereke borcu olarak düzenlenmiştir.¹⁸

Mirasbırakanın ölümünden sonra miras ortaklığı aleyhine ortaya çıkan bu borç doktrinde intikale bağlı borçlar¹⁹, intikal borçları²⁰ veya mirasın intikalinden doğan borçlar (mirasın geçmesinden)²¹ şeklinde adlandırılmıştır.

1.1.2. İntikale Elverişli Haklar

Mirasbırakanın ölümü ile intikale elverişli olan malvarlıkları ve özel hukuk ilişkileri miras yoluyla mirasçılara geçecektir. Türk Medeni Kanunu'nun 599. maddesinin 2. fıkrasında tahdidi olarak düzenlenmeyen; mirasbırakanın ölümüyle tereke mevcudunu oluşturacak hak ve ilişkiler belirtilmiştir.²² Anılan madde hükmünce, intikale haiz haklardan biri de aynı haklardır.²³ Aynı haklar içerisinde yer alan mülkiyet, sahibine en geniş yetkiyi tanıyan haktır.²⁴ Terekenin mevcudiyetinde yer alan taşınmazların mülkiyet hakkı, Türk miras hukukunda, mirasın kazanılmasında temel ilke olarak kabul edilen külli halefiyet ilkesi²⁵ gereğince; ölüm olgusunun gerçekleşmesiyle herhangi bir işleme gerek kalmaksızın mirasçılara intikal edecektir.²⁶ Böylece TMK'nun 705. maddesinin 2. fıkrasında²⁷ da açıkça belirtildiği üzere, miras halinde taşınmazın mülkiyeti tescilden önce kazanılacaktır. Mirasçılara taşınmaz

¹⁸ Cem BAYGIN (2005), *Türk Hukukunda Alacaklıların Korunması*, Seçkin Yayınları, Ankara, s. 33; Ahu AYANOĞLU MORALI (2016), "Mirasın Açılmasından Önce Mirasçıların Tereke Borçlarından Sorumluluğunda Geçerli Temel İlkeler ve Bu Sorumluluğun Sınırlandığı Haller", *İçinde Prof. Dr. Özer Seliçi'nin Anısına Armağan*, Ed. Ceren Zeynep PİRİM, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s.556.

¹⁹ Cem BAYGIN 2005, age. s. 33 vd.

²⁰ Rona SEROZAN ve Baki İLKAY ENGİN 2019, age. s.91-92; Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 93-94.

²¹ Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 525; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 459.

²² Türk Medeni Kanunu'nun 599. maddesinin 2. fıkrası, "*Kanunda öngörülen ayırık durumlar saklı kalmak üzere mirasçılar, mirasbırakanın aynı haklarını, alacaklarını, diğer malvarlığı haklarını, taşınır ve taşınmaz üzerindeki zilyetliklerini doğrudan doğruya kazanırlar ve mirasbırakanın borçlarından kişisel olarak sorumlu olurlar*". Rona SEROZAN, Baki İLKAY ENGİN 2019, age. s. 120; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 5.

²³ Aynı haklar; mülkiyet, irtifak, taşınmaz yükü (gayrimenkul mülkiyeti) ve rehin olmak üzere sahibine bu hakları kazandırmaktadır.

²⁴ Mehmet AYAN (2012), *Eşya Hukuku II Mülkiyet*, Mimoza Yayınları, Konya, s. 3; Gökhan ANTALYA ve Murat TOPUZ (2019b), *Eşya Hukuku Cilt IV/1*, Seçkin Yayınları, Ankara, s. 109.

²⁵ Külli halefiyet ilkesi ile ilgili açıklamalar, "*Mirasın İntikalinde Geçerli Olan Külli Halefiyet İlkesi*" başlığı altında yapılacaktır.

²⁶ Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ, Saibe OKTAY ÖZDEMİR (2006), *Eşya Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 321; Mehmet AYAN 2012, age. s. 183; Fikret EREN (2020), *Mülkiyet Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 246.

²⁷ Türk Medeni Kanunu'nun 705. maddesinin 2. fıkrasında; "*Miras, mahkeme kararı, cebri icra, işgal, kamulaştırma halleri ile kanunda öngörülen diğer hallerde mülkiyet tescilden önce kazanılır. Ancak bu hallerde malikin tasarruf işlemleri yapabilmesi, mülkiyetin tapu kütüğüne tescil edilmiş olmasına bağlıdır*".

üzerindeki, mirasbırakana ait olan hak yani mülkiyet hakkı intikal etmekle birlikte, istisnai bir durum olmadıkça eşya üzerindeki müşterek mülkiyet, iştirak halinde mülkiyet hisseleri ve sınırlı aynı haklar da²⁸ intikal edecektir.²⁹ Ayrıca taşınırın mülkiyetinin miras yolu ile mirasçılara intikallerinde TMK'nun 763. maddesinde de aranan zilyetliğin devri işlemine gerek kalmaksızın; zilyetliğe bağlanan hukuki sonuçlar mirasçılar tarafından doğrudan kazanılacaktır. Türk Medeni Kanunu'nun 599. maddesinin 2. fıkrasında bu husus açıkça ifade edilmiştir. Aynı haklar gibi, mirasçılara intikal edecek bir diğer unsur da zilyetliktir. Zilyetliğin (zilyetliğe dayanan hukuki sonuçların)³⁰ miras yoluyla kazanılması TMK'nun 599. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenmiş olup; mirasçılarının kanun gereği zilyetliği kazanmaları istisnai bir kazanma şeklini oluşturmuştur. Çünkü bir eşya üzerindeki hâkimiyetin zilyetlik kabul edilebilmesi için, fiili hâkimiyet ve zilyet olma iradesinin mevcudiyeti aranmaktadır.³¹ Miras yoluyla zilyetliğin kazanılmasında fiili hâkimiyet aranmadığı gibi, zilyetlik iradesi de aranmamaktadır.³² Fakat bu durumda zilyetliğin mirasçılara geçmesi için, mirasbırakanın ölüm anında malların zilyedi olması gerekmektedir.³³ Zilyetliğin mirasçıya intikali için ölüm olgusunun gerçekleşmesi yeterli olup; mirasbırakanın ölümünün mirasçılar tarafından bilinmesi gerekmemektedir.³⁴ Mirasçılarının kazandıkları zilyetliğin türü, mirasbırakanın zilyetliğinin türünün aynısı olmaktadır.³⁵ Örnek kabilinden; mirasbırakanın asli, fer'i, dolaylı, dolaysız ya da haksız zilyet olması durumunda, mirasçı da aynı türden zilyet olacaktır. Fakat istisnai olarak mirasbırakanın kötü niyetli zilyet olması durumunda, bu zilyetlik mirasçıya intikal etmez.³⁶ Türk Medeni Kanunu'nun 981. ve 992. maddeleri arasında zilyetliğin

²⁸ Sınırlı aynı hakların bir türü olan rehin hakkı Türk Medeni Kanunu'nda taşınır rehni ve taşınmaz rehni olarak ikiye ayrılmaktadır. Taşınır rehni, ipotek, ipotekli borç senedi ve ipotekli irad senedi miras yoluyla mirasçılara intikal eder. Bkz. Halil AKKANAT 2004, age. s. 117; Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ, Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2006, age. s. 691.

²⁹ Halil AKKANAT 2004, age. s. 117.

³⁰ Necip KOÇAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 3; Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ ve Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2006, age. s. 53-55. İMRE, bu konuda zilyetliği fiili hakimiyet manasında bir zilyetlik olmadığını, mirasçının korunması gayesinin amaçlandığı hukuki zilyetlik olduğu görüşündedir. Zahit İMRE 1978, age. s. 521. Aynı görüş için bkz. Halil AKKANAT 2004, age. s. 123.

³¹ Lale SİRMEN (2013), *Eşya Hukuku*, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, s. 46-50; Ferit H. SAYMEN ve Halid K. ELBİR (1954), *Türk Eşya Hukuk (Aynı Haklar)*, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, s. 34.

³² Gökhan ANTALYA ve Murat TOPUZ 2019b, age. s. 204. Bu durumu sanal (fiktif) zilyetlik olarak adlandırmıştır.

³³ Zahit İMRE 1978, age. s. 521; Halil AKKANAT 2004, age. s. 123-124.

³⁴ Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ ve Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2006, age. s. 63; Cem AKBIYIK (2003), *Miras Sebebiyle İstihkak Davası*, Der Yayınları, İstanbul, s. 13.

³⁵ Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ ve Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2006, age. s. 63; Mehmet AYAN (2013), *Eşya Hukuku I Zilyetlik ve Tapu Sicili*, Mimoza Yayınları, Konya, s. 75.

³⁶ Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ ve Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2006, age. s. 63-65; Mehmet AYAN 2013, age. s. 76.

korunması ve zilyetlik dolayısıyla hakkın korunmasına ilişkin genel düzenleme, zilyedin dava ve davaya karşı savunma hakları düzenlenmiştir. Mirasın intikali yoluyla hukuken zilyet durumunda olan mirasçılar, zilyetliğin korunması ile ilgili davalardan da faydalanabileceklerdir.³⁷

Şahsa bağlı haklar içerisinde yer almayıp; mirasbırakanın malvarlığı hakları içinde yer alan fikri haklar da miras yoluyla mirasçılara intikal eder.³⁸ Fikri haklar; mali haklar ve manevi haklar olmak üzere iki kısma ayrılmakta ve miras yoluyla intikal de bu ayırım çerçevesinde ele alınmaktadır.³⁹ Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun (FSEK)⁴⁰ 63. maddesi mali hakların miras yolu ile intikal edebileceğini; bu haklar üzerinde de ölüme bağlı tasarruf kurulabileceğini düzenlemiştir.⁴¹ Söz konusu madde hükmünden açıkça anlaşılacağı üzere eser sahibi olmaktan ötürü doğan, kanunla tahdidi olarak belirlenmiş mali hakların⁴² miras yoluyla intikali söz konusu olabilmektedir. Mali hakların miras yoluyla intikali ve bu haklar üzerinde ölüme bağlı tasarruf yapılmasına dair hukuki konu ve işlemler miras hukuku hükümlerine tabidir.⁴³ Eser üzerindeki mali hakların intikali koruma süresi ile sınırlıdır. Mali hakların, kanunda belirtilen 70 yıllık koruma süresinin (FSEK m. 27) sona ermesinden sonra bu hakların miras yoluyla mirasçılara intikali söz konusu olmayacaktır.⁴⁴ Bu sürenin dolması eserin mali haklarının intikalini sona erdirirken; eserin maddi mal niteliğindeki fiziki halinin mülkiyet hakkının intikalini etkilemeyecektir.⁴⁵

Eser sahibinin eserle olan manevi bağlarından kaynaklanan manevi haklar, eser sahibi ile kişisel bağın kurulmasından ötürü mirasçılara intikal etmez. Çünkü manevi haklar mali nitelikte olmadıklarından dolayı, terekeye de dâhil edilmeyen haklardır.⁴⁶

³⁷ Zahit İMRE 1978, age. s. 522; Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ ve Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2006, age. s. 64; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 3, dn. 3.

³⁸ Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ (2019), *Türk Medeni Hukuku Miras Hukuku*, Seçkin Yayınları, Ankara, s. 54; Cahit SULUK, Rauf KARASU ve Temel NAL (2020), *Fikri Mülkiyet Hukuku*, Seçkin Yayınları, Ankara, s. 2; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 5.

³⁹ Cahit SULUK, Rauf KARASU ve Temel NAL 2020, age. s. 120; Halil AKKANAT 2004, age. s. 129; Ahmet M. KILIÇOĞLU (2020), *Fikri Haklar*, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 244.

⁴⁰R.G. 13.12.1951-7981, 5.12.1951.

⁴¹ Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 63. maddesi, "Bu kanunun tanıdığı mali haklar, miras yoluyla intikal eder. Mali haklar üzerinde ölüme bağlı tasarruflar yapılması caizdir". Yarg.11 HD. T. 22.12.2005; E. 2004/14950, K.2005/12769 (www.legalbank.net, E.T.20.06.2022).

⁴² Mali haklar yasada tahdidi olarak belirlenmiştir. Bunlar; işleme, çoğaltma, yayma, temsil, işaret –ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletim hakkı (FSEK m. 21-25), güzel sanat eserlerinin satış bedelinden pay talep etme hakkı (FSEK m. 45).

⁴³ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2020, age. s. 89; Mustafa ATEŞ (2020), *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, Seçkin Yayınları, Ankara, s. 412-415.

⁴⁴ Mustafa ATEŞ 2020, age. s. 413-414; Halil AKKANAT 2004, age. s. 129.

⁴⁵ Mustafa ATEŞ 2020, age. s. 414.

⁴⁶ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2020, age. s. 245; Cahit SULUK, Rauf KARASU ve Temel NAL 2020, age. s. 120.

Fakat eser sahibinin eserine ilişkin manevi haklar, eser sahibinin ölümünden sonra bu hakları kullanma yetkisine sahip kişilere intikal ederek; hukuk düzeni tarafından korunacaktır.⁴⁷ Manevi haklar eser sahibinin ölümünden sonra, manevi hakları kullanması için yetkilendirdiği kişilerce ya da FSEK'nun 19. maddesinin 1. fıkrasında belirtilmiş kişilerce⁴⁸ kullanılabilir. Ayrıca Sınai ve Mülkiyet Kanunu'nun 148. maddesine göre sınai haklar da miras yoluyla intikal edebilecektir.

Basın Kanunu'nun⁴⁹14. maddesi ve Türkiye Radyo Televizyon Kanunu'nun 27. maddesinin h fıkrası⁵⁰ hükmünce, düzeltme ve cevap hakkına sahip olan kişinin ölmesi neticesinde, bu hakkın mirasçılardan biri tarafından kullanılacağı düzenlenmiştir.⁵¹ Kişiliğin ölümle son bulmasına rağmen, ölen kişinin kişilik haklarına yönelik yapılan haksız saldırılar, eleştiriler ve haberler ölenin yakın akrabalarının kişilik haklarının ihlali neticesini doğuracaktır.⁵² Bu durumda ölen kişinin yakın akrabaları, ölenin kişilik haklarının zedelenmesine binaen kendi kişilik haklarına haksız saldırı dolayısıyla manevi tazminat talebinde bulunabilecekleri gibi;⁵³ kişilik haklarının korunmasına ilişkin hukuki yollara da başvurabileceklerdir.⁵⁴

⁴⁷ Yarg. 11. HD. T. 18.04.2013, E. 2012/7048, K. 2013/7606, "FSEK'nun 19. maddesinde eser sahibine 13,14 ve 16. maddelerin üçüncü fıkralarında tanınan manevi hakları eser sahibinin ölümünden itibaren maddede sayılan kimselerin 70 yıl süre ile kendi namlarına kullanabileceği düzenlenmiştir. FSEK'nun 63. maddesinde ise kanunun tanıdığı mali hakların miras yolu ile intikal edeceği belirtilmiştir..." (www.legalbank.net, E.T.20.06.2022).

⁴⁸ FSEK'nun 19. maddesinin 1. fıkrasında zikredilen kişiler vasiyeti tenfiz memuru, sağ kalan eş, çocuklar, atanmış mirasçılar, ana-baba ve kardeşlerdir.

⁴⁹ R.G. 26.06.2004-25504, 09.06.2004.

⁵⁰ R.G. 14.11.1983-18221, 11.11.1983.

⁵¹ Cevap ve düzeltme hakkı, yayın yoluyla kamuoyunun önünde kişilerin şeref ve haysiyetlerini ihlal edici veya kişilerle ilgili gerçeği yansıtmayan yayınlara karşı, haklarında yanlış kanaat oluşan kişilerin gerçeğin ortaya çıkması ve kamuoyunun doğrular hakkında aydınlatılmasına hizmet eden, haklarında yanlış kanaat oluşan kişilerin kendilerini savunma imkânı tanıyan önemli yasal bir haktır (Ahmet M. KILIÇOĞLU (2016), *Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılardan Hukusal Sorumluluk*, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 513; Safa REİSOĞLU (2011), "Basın Özgürlüğü ve Kişilik Haklarının Korunması", *İçinde Medeni Hukuk Hocalarına Saygı Günleri Medeni Hukukta Güncel Sorunlar ve Önemli Gelişmeler Sempozyumu 26-27 Haziran 2007*, Ed. Gülçin Elçin Grassinger, Emrehan İnal, Başak Baysal, Sanem Aksoy Dursun, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, s. 113). Cevap ve düzeltme hakkı şeref-haysiyet varlıklarının hukuka aykırı ihlallerinde kullanılacaktır. Şayet kişinin şeref ve haysiyetini ihlal niteliği ortada olmasına rağmen, yapılan basın açıklaması gerçeğe uygun ise anlatımı ve sunuşunda ölçülü hareket edilmişse; cevap ve düzeltme hakkı reddedilecektir (Ahmet M. KILIÇOĞLU 2016, age. s. 524; Hasan PETEK (2015), *Kişilik Değerlerinin Ölümünden Sonra Korunması*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 65-66).

⁵² Safa REİSOĞLU 2011, agm. s. 110; Gamze TURAN BAŞARA (2020), "Kişiliğin Korunması Kapsamında Ölümünden Sonra Hatıranın Korunması Teorisi", *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 5, S. 1-1, s. 363.

⁵³ Safa REİSOĞLU 2011, agm. s. 110. Yarg. 3. HD. T. 27.09. 2001, E. 2001/7205, K.2001/8236, "Murisin kişilik haklarına saldırı halinde mirasçılardan davacı sıfatıyla manevi tazminat davası açmak suretiyle zararın giderimini istemelerine kanuni bir engel bulunmamaktadır" (www.legalbank.net, E.T. 11.07.2022).

⁵⁴ Safa REİSOĞLU, agm. s. 110; Gamze TURAN BAŞARA 2020, agm. s. 363.

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nun⁵⁵ 8. maddesi, Vergi Kanunu'na göre kendisine borç düşen gerçek ve tüzel kişileri mükellef olarak adlandırmaktadır. 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 12. maddesinde, mükellefin ölümü (mirasbırakanın) halinde mirası reddetmemiş olan yasal ve atanmış mirasçılarının, mirasbırakanın borçlarından kendi hisseleri nispetinde sorumlu olacaklarını düzenlemiştir.⁵⁶ 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 12. maddesindeki bu düzenleme, mirasçılarının mirasbırakanın borçlarından müteselsilen sorumlu olmalarının istisnasını teşkil etmektedir. Aynı şekilde 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un⁵⁷ 7. maddesinde, borçlunun ölümü halinde mirası reddetmemiş mirasçılar hakkında da bu kanun hükmünün tatbik edileceği, borçlunun ölümünden evvel başlamış muamelelere devam edileceği; ayrıca mirasın tutulan defter dâhilinde kabulü durumunda mirasçı, deftere kaydedilmemiş amme alacağından mirastan kendisine düşen pay oranında sorumlu olacaktır.⁵⁸ 7338 Sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu'nun⁵⁹ 1. maddesinin 1. fıkrası hükmünce, mirasbırakanın mallarının mirasçılara intikalinin vergilere tabi olduğu düzenlenmiştir.7338 Sayılı Kanun'un 5. maddesince, veraset yoluyla ya da karşılıksız bir suretle kendisine mal intikal eden kişiler veraset ve intikal vergisinden sorumludurlar. Anılan madde hükmü gereğince, bu vergi mirasbırakanın şahsından kaynaklanan bir borç olmayıp; mirasın intikaliyle mirasçılarının borcu olacaktır.

1.1.3. İntikale Elverişli Olmayan Haklar

Mirasbırakanın malvarlığında yer almasına rağmen, mirasbırakanın şahsına bağlı olup; ölümüyle sona eren, bu yüzden de intikale haiz olmayan bazı hukuki ilişkiler, haklar ve borçlar olabilmektedir. Zira haklar kullanma yetkisi bakımından, hak sahibine bağlılıklarına göre; devredilebilen ve devredilemeyen haklar şeklinde iki

⁵⁵ R.G. 10.01.1961 10703, 11.01.1961 10704, 12.01.1961 10705.

⁵⁶ 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 372. maddesi hükmünce vergi cezaları düşecektir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 38. maddesinde ve Türk Ceza Kanunu'nun 20. maddesinin 1. fıkrasında belirtildiği üzere ceza sorumluluğu şahsidir. Mirasbırakanın vergisel yükümlülüklerini hayattayken yerine getirememesi neticesinde doğan vergi cezalarının da mirasçılara yüklenemeyeceği cezaların şahsiliği ilkesine dayanmaktadır (Ersan ÖZ, Ersin YAVUZ ve Fatih AKSOY (2017), "Ölüm Vakalarının Türkiye'de Vergisel Açıdan Doğurduğu Hukuki Sonuçlar", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Y. 8, S. 31, s. 33; Ayşe GINALI (2011), "Mükellefin Ölünü Halinde Mirasçılarının Sorumluluğu", *Mali Çözüm Dergisi*, Cilt 103, s. 235).

⁵⁷ R.G. 28.07.1953 8469.

⁵⁸ Danıştay 3. Daire, T. 03.03.1992, E. 1991/965, K.1992/874, " 6183 Sayılı Kanunun 7. maddesinde borçlunun ölümü halinde, mirası reddetmemiş mirasçılar hakkında bu kanun hükümlerinin uygulanacağıının öngörüldüğü..." (www.karararama.danistay.gov.tr, E.T. 15.08.2022).

⁵⁹ R.G. 15.06.1959 10231.

grupta toplanmaktadır.⁶⁰ Devredilebilen haklar yukarıda da değindiğimiz üzere başkalarına devredilebilen, miras yoluyla geçen, intikale elverişli haklardır. Devredilemeyen haklar ise, kişiye bağlı olup; sadece hak sahibi tarafından kullanılabilir. Malvarlığı hakları genel olarak intikale elverişli ise de bazı malvarlığı hakları kişiye bağlı haklar kategorisinde yer almakta olup; kişinin ölümünden sonra mirasçılara intikal etmemektedir.

Türk Medeni Kanunu'nda yer alan oturma hakkı (sükna) (TMK m.823) ile intifa hakları (TMK m. 797) zorunlu olarak kişiye bağlı irtifak haklarından olup; hak sahibinin ölümüyle bu irtifakları sona ermektedir. Türk Medeni Kanunu'nun 823. maddesinde düzenlenen oturma hakkı, taşınmazda yalnız oturma yetkisi veren; gerçek kişiye bağlı olarak kurulabilen bir haktır.⁶¹ Oturma hakkının devri ve mirasçıya intikali mümkün değildir. Zira TMK'nun 823. maddesi hükümü emredici bir hüküm olduğundan, mirasçıya intikal edebilecek tarzda bir oturma hakkı kurulamayacaktır.⁶² Türk Medeni Kanunu'nun 794 - 822. maddeleri düzenlenmiş olan intifa hakkı belirli bir kişiye, başkasına ait olan eşya, malvarlığı ya da hak üzerinde tam yararlanma imkânı sağlayan, bir irtifak hakkıdır.⁶³ İntifa hakkı niteliği gereği, belirli bir kişi veya birden fazla kişi lehine belirli bir zaman zarfı içerisinde tahsis edilir.⁶⁴ Türk Medeni Kanunu'nun 797. maddesinin 1. fıkrası hükmünde intifa hakkının, gerçek kişilerde hak sahibinin ölümü ile sona ereceği düzenlenmiştir. Bu bağlamda intifa hakkı kişiye sıkı bağlı haklardan olup, hak sahibinin ölümüyle mirasçılara intikal etmeyecektir.

Kişi varlığı hakları, malvarlığı dışında kalan kişinin daha çok manevi dünyasına ilişkin olup; kişi olması nedeniyle sahip olduğu haklardır.⁶⁵ Kişi varlığı hakları da başkasına devredilemeyeceği gibi, mirasçılara da intikal etmez. Zira bu haklar, kişiye sıkı bir şekilde bağlı olup; kişinin şahsını ilgilendiren kararlar olduğundan, bir başka kişiye bu hakların kullanılmasının devri ya da karar verme

⁶⁰ Bilge ÖZTAN 2013, age. s. 66; Gökhan ANTALYA ve Murat TOPUZ 2019 a, age. s. 221.

⁶¹ Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ ve Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2006, age. s. 639,667; Mehmet AYAN (2013), *Eşya Hukuku III Sınırlı Ayni Haklar*, Mimoza Yayınları, Konya, s. 74.

⁶² Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ ve Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2006, age. s. 667, dn. 390.

⁶³ Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ ve Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2006, age. s. 639; Mehmet AYAN 2013, age. s. 50. Borçlar Kanunu'nda düzenlenmiş olan, başkasının malından yararlanmaya ilişkin alacak hakları özellikle; adi kira ve ürün (hasılat) kirasının intifa hakkı kapsamına girmemektedir. Zira Borçlar Kanunu kirayı, "ayni hak" derecesine yükseltmemiştir (Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ ve Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2006, age. s. 639).

⁶⁴ Ferit H. SAYMEN ve Halid K. ELBİR 1954, age. s. 505; Mehmet AYAN 2013, age. s. 51.

⁶⁵ Kemal OĞUZMAN ve Nami BARLAS (2021), *Medeni Hukuk Giriş Kaynaklar, Temel Kavramlar*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, s. 148; Fatma Tülay KARAKAŞ (2015), *Kişiye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar*, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 22.

yetkisi verilemeyecektir.⁶⁶ Bu hakların içine kişiler hukukuna ve aile hukukuna ilişkin konular dâhil edilebilecektir. Örnek olarak; evlilik, nişanlılık, velayet hakkı, eşlerin bakım borcu (TMK m. 176/3), kişinin adı üzerindeki hakları verilebilir.⁶⁷

Aile hukukundan doğan hakların, intikali mümkün olmamaktadır. Fakat kanunda düzenlenen bazı hükümler, mirasbırakanın ölümüyle mirasçılara aile hukukunu ilgilendiren hususlarla ilgili bazı haklar tanınmıştır.⁶⁸ Türk Medeni Kanunu'nun 298. maddesinin 1. fıkrası hükmünce; ana, çocuk ve çocuğun ölümü halinde altsoyu, Cumhuriyet savcısı, Hazine ve diğer ilgililere tanınmanın iptaline yönelik olarak dava açma imkânı tanınmıştır. Maddenin lafzından da anlaşılacağı üzere, çocuk davayı açmadan ölürse; Cumhuriyet savcısı, Hazine ve diğer ilgililer de bu davayı açabileceklerdir. Kanun koyucu TMK'nun 298. maddesinin 1. fıkrasında “diğer ilgililer” kavramına yer vererek maddenin geniş yorumlanabileceği yönünde bir düzenlemeyi tercih ettiği görülmektedir.⁶⁹ Anılan madde hükmündeki sayma tahdidi olmadığından bu durumda, tanyanın diğer mirasçılarının da, bu mirasçılara tanıma nedeniyle mirastan mahrum olacak veya miras hisseleri sınırlanacak kişilerin ve çocuğun mirasçılarının da “*ilgililer*” kavramına dâhil olduğu görülmektedir.⁷⁰ Mirasçılara bu açıdan tanınmış olan, tanınmanın iptalini dava etme hakkı TMK'nun 599. maddesinde düzenlenen külli intikalden kaynaklanmamakta olup; birden fazla mirasçının olması halinde ise, mirasçılar birbirlerinden bağımsız olarak bu davayı açabileceklerdir.⁷¹ Hazineye tanınmanın iptalini dava edebilme hakkı verilmesi, tanyan ya da tanınan çocuğun başka mirasçısının olmaması durumunda (TMK m.501), Hazinenin miras menfaatinin etkilenmesinin engellenmesinden kaynaklanacaktır.⁷²

⁶⁶ Bilge ÖZTAN 2013, age. s. 67; Fatma Tülay KARAKAŞ 2015, age. s. 22-23; Kemal OĞUZMAN ve Nami BARLAS 2021, age. s. 148-149.

⁶⁷ Diğer örnekler için bkz. Ömer Uğur GENÇCAN (2020b), *Miras Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 98-99.

⁶⁸ Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 345-346; Halil AKKANAT 2004, age. s. 91.

⁶⁹ Bilge ÖZTAN (2015), *Aile Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 923; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ (2020), *Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 303; Ahmet M. KILIÇOĞLU (2019b), *Aile Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 436.

⁷⁰ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 923; Mustafa DURAL ve Tufan ÖĞÜZ, Mustafa Alper GÜMÜŞ 2020, age. s. 303; Halil AKKANAT 2004, age. s. 94. ÖZTAN. “*İlgililer*” kavramının içerisine tanıma nedeniyle çocuğa bakım nafakası ödemek zorunda olanları da dâhil etmektedir (Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 923). DURAL, ÖĞÜZ ve GÜMÜŞ ise, tanınmanın iptalini dava edebilecek kişilerin çerçevesinin bu kadar geniş tutulmasını isabetli bulmamaktadır. Tanınmanın iptalini dava edecek “ilgili” kişileri belirlerken, dikkatli ve titiz davranılması gerektiğini ifade etmektedirler (Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2020, age. s. 303-304).

⁷¹ Halil AKKANAT 2004, age. s. 91.

⁷² Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2020, age. s. 303.

Bu konudaki bir diğerk ayrık durum ise, babalık davası ile ilgilidir. Babalık davası TMK'nun 301. maddesinin 1. fıkrası hükmünce ana-çocuk tarafından açılabilir. Ana ya da çocuğun ölümü halinde, davanın mirasçılar tarafından açılıp açılmayacağı ise doktrinde farklı görüşlerin doğmasına sebebiyet vermiştir. Ananın, babalık davası açmadan ölmesi durumunda doktrinde ağırlıklı görüş, bu hakkın kişiye sıkı şekilde bağlı olmasından dolayı mirasçılara geçmeyeceği yönündedir.⁷³ Diğer görüş ise, ananın ölmüş olması durumunda üst-alt soy varsa; onlara dava hakkının, hiç değilse *de lege ferenda* tanınması gerektiği görüşündedir.⁷⁴ Ayrıca çocuğun baba tarafından tanınması veya ölü doğması durumunda, ana ölse dahi, doğum dolayısıyla yapmış olduğu masrafların (maddi tazminat) mirasçılara geçeceği düşünülmektedir.⁷⁵ Çocuğun babalık davası açmadan ölmesi durumunda ise, çocuğun dava hakkının ölümle sona ereceğini; mirasçılara intikal etmeyeceğini ifade eden görüşün yanı sıra⁷⁶ çocuğun dava hakkının mirasçılara geçerek, mirasçılarda dava açabileceği (veya açılmış davaya devam edebileceklerini) görüşü de mevcuttur.⁷⁷

Bir diğerk husus ise TMK'nun 467. maddesinde düzenlenen vasiyetin sorumluluğudur. Vesayet altındaki kişinin vasiyetine karşı TMK'nun 467. maddesine göre ileri sürülmesi söz konusu olan hesap sorma hakkının miras yoluyla intikali de mümkündür.⁷⁸

Boşanmış eşin TMK'nun 175. maddesinde yoksulluk nafakasını talep hakkı; talep etmeye yetkili eş veya yükümlü eşin ölümü halinde kendiliğinden sona erecektir. Zira nafaka alacağı ve borcu kişiye bağlı olduğundan dolayı, nafaka alacaklısının ya da borçlusunun ölümü halinde bu borç sona erecektir.⁷⁹ Türk Medeni Kanunu'nun 176. maddesinde, yoksulluk nafakasının toptan veya irat biçiminde ödenmesine karar verilebileceği düzenlenmiştir. İrat biçiminde ödenmesine karar verilmiş olan nafaka alacağı, kişinin ölümü halinde muaccel olmuş ise, mirasçılara intikal eder. Ölüm anına kadar muaccel olmuş fakat ödenmemiş nafaka taksitlerinden birinin ödenmemesi durumunda bu alacak, yükümlünün ölümü halinde mirasçılara karşı ileri

⁷³ Cem BAYGIN (2010), *Soybağı Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, s. 75; Halil AKKANAT 2004, age. s. 91; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2020, age. s. 307.

⁷⁴ Hüseyin HATEMİ (2021a), *Aile Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, s.174.

⁷⁵ Turgut AKINTÜRK (2006b), *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku Cilt II*, Beta Yayınları, İstanbul, s. 371; Feyzi Necmeddin FEYZİOĞLU (1979), *Aile Hukuku*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, s. 625.

⁷⁶ Cem BAYGIN 2010, age. s. 75.

⁷⁷ Selahattin Sulhi TEKİNAY (1990), *Türk Aile Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 577; Turgut AKINTÜRK 2006b, age. s. 372; Feyzi Necmeddin FEYZİOĞLU 1979, age. s. 627.

⁷⁸ Halil AKKANAT 2004, age. s. 92.

⁷⁹ Halil AKKANAT 2004, age. s. 93; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2020, age. s. 161.

sürülebilecektir.⁸⁰ Aynı şekilde nafaka alacaklısının ölümü halinde mirasçıları tarafından ödenmemiş nafaka alacağı talep edilebilecektir.

Mirasbırakanın bir derneğe üye olması durumunda, ölümüyle birlikte dernek üyeliği sona erecektir.⁸¹ Zira dernek üyeliği, kişiye sıkı sıkıya bağlı hukuki bir durum olduğundan dolayı mirasçılara intikali mümkün değildir.⁸² Dernek tüzüğünde, üyenin ölümü halinde üyeliğinin mirasçılara geçeceğine dair bir hükmün yer alması durumunda dahi; üyeliğin mirasçıya intikalinden söz edilemez.⁸³ Mirasın açılmasından önce meydana gelmiş, mirasbırakanın dernek üyeliğinden kaynaklanan aidat borçları ya da fazla ödenmiş olan aidatların iadesi gibi mirasbırakanın malvarlığına ilişkin unsurlar mirasçılara intikal eder.⁸⁴

Mirasbırakanın bir şirkete ortak olması durumunda ortaklık konumunun mirasçılara intikali şirket türleri⁸⁵ açısından farklılık oluşturmaktadır. Mirasbırakanın şahıs şirketlerindeki ortaklığının ölümle sona ermesi durumunda, ortaklık hissesi kural olarak mirasçılara intikal etmemekle⁸⁶ birlikte; şirket sözleşmesinde aksi düzenlenebilmektedir. Adi şirket açısından, Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK)⁸⁷ 639. maddesinin 2. bentinde ortaklık sözleşmesinde, ortaklardan birinin ölmesi halinde ortaklığın mirasçılarla sürdürülmesine dair bir hüküm varsa bu durumda; ölen ortağın yerine mirasçılarının geçmesiyle ortaklık devam edebilecektir. Ortaklık sözleşmesinde böyle bir hükmün yer alması durumunda, ortaklık konumu mirasın intikaliyle mirasçılara geçebilecektir.⁸⁸ Kollektif şirkete, adi

⁸⁰ Halil AKKANAT 2004, age. s. 94; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ, Mustafa Alper GÜMÜŞ 2020, age. s. 161; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 853.

⁸¹ Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ ve Saibe OKTAY ÖZDEMİR (2020), *Kişiler Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 356; Mustafa DURAL ve Tufan ÖĞÜZ (2019), *Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 303.

⁸² Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ ve Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2020, age. s.356; Baki İlkey ENGİN (1995), *Dernek Üyeliğinin Kazanılması ve Kaybedilmesi*, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, s. 69; Halil AKKANAT 2004, age. s. 98; Mustafa DURAL ve Tufan ÖĞÜZ 2019, age. s. 303.

⁸³ Mustafa DURAL ve Tufan ÖĞÜZ 2019, age. s. 303; Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ ve Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2020, age. s. 356. Derneğin tüzüğünde üyeliğin devri ile ilgili bir hüküm öngörülmesi ve üye olmak isteyen mirasçının da üyelik şartlarını taşıması durumunda mirasçının derneğe girme yetkisi doğacağı (Halil AKKANAT 2004, age. s. 99; Baki İlkey ENGİN 1995, age. s.63) ve bu durumda mirasçıyı üyeliğe kabul edilmesinin gerekliliğine dair sebepler için bkz. Baki İlkey ENGİN 1995, age. s. 63.

⁸⁴ Halil AKKANAT 2004, age. s. 99-100.

⁸⁵ Adi şirket, Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenen, tüzel kişiliği olmayan şahıs şirkettir. Kollektif şirket, komandit şirket tüzel kişilikleri olan, şahıs şirketleri iken; anonim şirket, limited şirket, paylı komandit şirket, kooperatifler tüzel kişiliği olan sermaye şirketleridir.

⁸⁶ Halil AKKANAT 2004, age. s. 106.

⁸⁷ R.G. 04.02.2011 27836.

⁸⁸ Halil AKKANAT 2004, age. s. 103, dn. 107 naklen Hausheer, s. 123 BSK-OR II/ Staehelin, Art 545 N. 10.

şirkete benzer bir durum söz konusudur.⁸⁹ Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK)⁹⁰ 253. maddesinin 2. fıkrası bağlamında şirket sözleşmesinde şirketin ölen ortağın mirasçılarıyla devamına ilişkin bir düzenlemenin olması durumunda, mirasbırakana ait ortaklık konumu mirasçılara intikal edecektir. Aynı madde hükmünce, mirasçıların ortaklığa devam edip etmeme konusunda seçim hakları mevcuttur.⁹¹ Mirasbırakan komandit şirket ortağı ise, ölümü halinde şirketteki ortaklık durumuna göre farklı sonuçlar meydana gelmektedir.⁹² Mirasbırakanın komandit şirkette, komandite ortaklık sıfatını taşıması durumunda ölümü halinde kollektif şirket ortaklığındaki mirasçıların durumu burada da geçerli olacaktır.⁹³ Şayet mirasbırakan, komandit şirkette komanditer ortaklık sıfatını taşıyorsa; ölümü halinde TTK' nun 316. maddesi hükmünce yerine mirasçıları geçecektir. Mirasçılara, mirasbırakanın (komanditer ortağın) ortaklık payının yanı sıra hak ve borçları da intikal edecektir. Ortaklığa dâhil olan mirasçılar, mirasbırakanın sorumlu olduğu borçlardan bütün malvarlıklarıyla sorumlu olacaklardır.⁹⁴ Sermaye şirketi niteliği olan limited şirketlerde TTK' nun 596. maddesinin 1. fıkrası hükmünce, şirket hissesinin miras yoluyla intikali mümkün kılınmıştır. Böylece mirasbırakanın, şirket ortaklığından kaynaklanan tüm hak ve borçları mirasçılarına intikal edecektir.⁹⁵ Anonim şirketlerde ise, limited şirketlerdeki gibi ortaklık payı üzerindeki hakların intikali mümkündür.⁹⁶ Kooperatifler de ise, Kooperatif Kanunu'nun⁹⁷ 14. maddesinde ortağın ölümü ile ortaklık sıfatının sona ereceği düzenlenmiştir. Fakat ana sözleşmede gösterilecek şartlarla, ölen ortağın mirasçılarının kooperatife ortak olarak kalmaları sağlanabilecektir.

Sözleşmeden kaynaklanan borç ilişkilerinde ölen kişinin şahsı, sözleşmenin ifasında önem arz ediyorsa; bu durumda ölüm olgusuyla birlikte ilgili sözleşme son

⁸⁹ Halil AKKANAT 2004, age. s. 102.

⁹⁰ R.G. 14.02.2011 27846.

⁹¹ Halil AKKANAT 2004, age. s. 103; Özge AYAN (2019), "Ölümün Şirketler Hukuku İlişkilerine Etkileri", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 21, S.1, s. 6.

⁹² Adi komandit şirketlerin ortakları komandite ve komanditer ortak şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Komandite ortak, şirketin borçlarından dolayı üçüncü kişilere karşı tüm malvarlığı ile sınırsız, müteselsilen sorumlu iken; komanditer ortağın ise şirketin borçlarından dolayı sorumluluğu sınırlandırılmıştır (Özge AYAN 2019, age. s. 7; Oruç Hami ŞENER (2015), *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 275.

⁹³ Yarg. 11 HD. T.20.09.1985, E. 1985/4424, K.1985/4708,"*Davacı kendisinin de ortağı bulunduğu (... . Komandit Şirket) ortaklarından ... vefatı üzerine gerek kendisinin, gerekse mirasçıların şirketin devamını istemediklerinden TTK'nun 195. maddesinin 1. fıkrası hükmünce mahkemece şirketin ifsah ettiği tespitini ile tasfiyeye karar verilmesinde...*" (www.legalbank.net, E.T.20.06.2022).

⁹⁴ Halil AKKANAT 2004, age. s. 106.

⁹⁵ Özge AYAN 2019, agm. s. 19-20; Halil AKKANAT 2004, age. s. 107.

⁹⁶ Halil AKKANAT 2004, age. s. 108; detaylı bilgi için bkz. Halil AKKANAT 2004, age. s. 108-110; Özge AYAN 2019, agm. s. 10-18.

⁹⁷ R.G. 10.05.1969-13165, 24.04.1969.

bulacaktır. Bu durumda sözleşmeden doğan borç, mirasçılara intikal etmeyeceği için mirasçıların da ifa zorunluluğu kalmayacaktır.

Manevi tazminat açısından konuyu ele alırsak; manevi tazminat kişiye, kişiliğine yapılan tecavüz ya da saldırı sonucunda kişinin uğradığı manevi zararın, bu yüzden duyduğu acı ve elemnin telafisidir.⁹⁸ Kişinin vücut bütünlüğünün veya kişilik haklarının başkası tarafından ihlali, bizatihi kişinin şahsına yönelik olduğundan dolayı kişiye bağlı bir haktır. Bu açıdan da mirasçılara intikali söz konusu olmayacaktır. Fakat TMK'nun 25. maddesinin 4. fıkrasında, belirli koşulların varlığı halinde bu hakkın mirasçılara intikali mümkün olacağı düzenlenmiştir. Şayet zarar gören kişinin manevi tazminat alacağı, hayatta olduğu dönemde zararın oluşumundan sorumlu kişi tarafından kabul edilmişse; manevi tazminat alacağı mirasbırakanın mirasçılara intikal edebilecektir.⁹⁹ Bu iki durumdan birinin varlığı halinde manevi tazminat alacağı kişiye sıkı sıkıya bağlı olmaktan çıkıp; mirasçılara intikaliyle malvarlığına dönüşmektedir.¹⁰⁰ Fakat manevi tazminat istemi, doğrudan mirasçının şahsında doğmuşsa (örnek olarak, TBK m.56/2)¹⁰¹ terekeye dâhil olacak bir haktan bahsedilemeyecek; zira ölen kişinin mirasçılarının her birinin şahsında doğacak bir alacak hakkına dönüşecektir.

1.2. MİRASÇILARIN TEREKE BORÇLARINDAN SORUMLULUĞU HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.2.1. Genel Olarak

Mirasçıların, mirasbırakanın borçlarından dolayı sorumlulukları farklı hukuk sistemlerinde değişiklik gösterebilmektedir. Hukuk sistemleri içerisinde mirasçıların, mirasbırakanın borçlarından dolayı sorumlulukları iki sistem üzerinden düzenlenmiştir. Bazı hukuk sistemleri, mirasbırakanın borçlarından sorumluluğunu tereke mevcudu ile sınırlı tutarken; diğer hukuk sistemleri ise, mirasçıları kendi malvarlıkları da dâhil olmak üzere sınırsız bir biçimde sorumlu tutmaktadır.¹⁰²

⁹⁸ Mustafa DURAL ve Tufan ÖĞÜZ 2019, age. s. 162; Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ ve Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2020, age. s. 268.

⁹⁹ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 3; Mustafa DURAL ve Tufan ÖĞÜZ 2019, age. s. 165; Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ ve Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2020, age. s. 274.

¹⁰⁰ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 3.

¹⁰¹ Türk Borçla Kanunu'nun 56. maddesinin 2. fıkrası hükmünce, "Ağır bedensel zarar veya ölüm halinde, zarar görenin veya ölenin yakınlarına da manevi tazminat olarak uygun bir miktar paranın ödenmesine karar verilebilir".

¹⁰² Necip KOÇAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 45-46; Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 74-75.

1.2.2. Tereke Mevcudu ile Sınırlı Sorumluluğu Kabul Eden Sistem

Tereke mevcudu ile sınırlı sorumlulukta mirasçılar, miras yolu ile geçen mirasbırakanın borçlarından terekenin mevcudu ile sorumlu tutulmaktadır.¹⁰³ Bir diğer ifade ile mirasçılar, mirasbırakanın borçlarından kendi payına düşen tereke miktarı ile sorumlu olmakta; şayet mirasbırakanın borcu tereke miktarı ile karşılanamıyorsa, mirasçı borcun terekeden karşılanamayan kısmı için kendi malvarlığı ile şahsen sorumlu olmayacaktır.¹⁰⁴

Medeni Kanun'un kabulünden önce, miras hukukunda İslam hukuku esasları uygulanmaktaydı. İslam miras hukukunda, mirasbırakanın hak ve borçları bütün halinde herhangi bir işleme gerek kalmaksızın mirasçılara geçmemektedir.¹⁰⁵ İslam miras hukukunda, mirasbırakanın terekesinden ilk önce cenaze ve defin masrafları, ikinci olarak mirasbırakanın borçları çıkarılır; bu borçlar çıkarıldıktan sonra kalan terekenin 1/3'ünü aşmamak üzere mirasbırakanın vasiyetleri yerine getirilir; en son kalan miktar ise mirasçılar arasında paylaşılır.¹⁰⁶ Sıralamadan da anlaşılacağı üzere, mirasçıların payına düşen tereke miktarı hesaplanmadan önce, mirasbırakanın borçları terekeden çıkarılmaktadır. Böylece mirasbırakanın borçlarından, tereke sorumlu olmaktadır.¹⁰⁷

Fransız Medeni Kanunu ile İtalyan Medeni Kanunu'nda mirasçılar, mirasbırakanın borçlarından paylarına düşen tereke miktarı oranında sınırlı sorumlu olacaklardır.¹⁰⁸ Amerikan ve İngiliz hukuk sistemlerinde ise mirasbırakanın ölümü halinde terekesi kendiliğinden mirasçılarına intikal etmez. Mirasbırakanın terekesi vasiyetinde belirlediği takdirde vasiyeti tenfiz memuruna; belirlemediği takdirde ise tereke mahkemesi tarafından tayin edilen tasfiye memuruna intikal eder. Görevli, terekenin borçlarının tasfiye ettikten sonra geriye kalan kısmını mirasçılar arasında

¹⁰³ Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 45; Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 74.

¹⁰⁴ Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 75; Cem BAYGIN 2005, age. s. 51.

¹⁰⁵ M. Akif AYDIN (2021), *Türk Hukuk Tarihi*, Beta Yayınevi, İstanbul, s. 309; Halil CİN ve Gül AKYILMAZ (2008), *Türk Hukuk Tarihi*, Sayram Yayınları, Konya, s. 380.

¹⁰⁶ Ali İhsan ÖZÜĞÜR (2009), *Türk Medeni Kanunundan Önce ve Sonra Miras Hukuku*, Adalet Yayınları, Ankara, s. 775; Halil CİN ve Gül AKYILMAZ 2008, age. s. 380.

¹⁰⁷ Halil CİN ve Gül AKYILMAZ 2008, age. s. 380; M. Akif AYDIN 2021, age. s. 309.

¹⁰⁸ Nihal ULUOCAK (1971), *Kanunlar İhtilafı (Yasama Yetkisi Kuralları)*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, s. 99; Cem AKBİYİK 2003, age. s. 25.

ilgili kanun hükümlerine göre taksim eder.¹⁰⁹ Bu hukuk sistemlerinde de mirasbırakanın borçlarından sorumluluk tereke miktarı ile sınırlandırılmıştır.

1.2.3. Şahsi Malvarlığı ile Sınırsız Sorumluluğu Kabul Eden Sistem

Şahsi malvarlığı ile sınırsız sorumluluk sisteminde mirasçılar, mirasbırakanın borçlarından terekeden kendilerine intikal eden pay oranının yanı sıra kendi malvarlıklarıyla da kişisel olarak sorumludurlar.¹¹⁰

Roma hukukunda, mirasbırakanın malvarlığı ve borç ilişkileri mirasçılara geçmekte; mirasçılar mirasbırakanın borçlarından tereke mevcudunun yanı sıra kendi malvarlıkları ile de sorumlu olmaktadır.¹¹¹ İsviçre ve Türk Hukuk sistemlerinde ise mirasçılar, mirasbırakanın borçlarından kendi malvarlıkları ile sınırsız sorumludur.¹¹² Bu sistemde mirasbırakanın borçları, tereke mevcudundan karşılanmadığı takdirde; mirasçılar terekeden karşılanmayan borç miktarı kadar kendi malvarlıklarıyla da sorumlu olacaktır.

1.2.4. Türk Medeni Kanunu'na Göre Mirasçıların Tereke Borçlarından Sorumluluğu

Türk miras hukuku sisteminde, mirasçılar mirasbırakanın borçlarından, şahsi malvarlıkları ile sınırsız sorumludur. Kanun koyucu TMK'nun 599. maddesinin 2. fıkrasında mirasçılarının, mirasbırakanın borçlarından sınırsız biçimde sorumlu olduklarını açıkça ifade etmiştir.¹¹³ Ayrıca TMK'nun 641. maddesinin 1. fıkrasında mirasbırakanın birden fazla mirasçısı olması durumunda, mirasçılarını tereke borcundan müteselsilen sorumlu tutmuştur.¹¹⁴ Kanun koyucu TMK'nun 641. maddesinin 1. fıkrasında mirasçılarının sorumluluğunu genişleterek, mirasçılarını tereke borçlarından

¹⁰⁹ Nihal ULUOCAK 1971, age. s. 98; Vahit DOĞAN (1990), "Miras Hukukundan Doğan Kanunlar İhtilafi", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 3, S. 1, s. 206; Cem AKBIYIK 2003, age. s. 28, dn. 63.

¹¹⁰ Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 75; Cem BAYGIN 2005, age. s. 52.

¹¹¹ Ziya UMUR (1965), "Roma Miras Hukuku'nun Ana Hatları", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 31, S. 1-4, s. 160.

¹¹² Nihal ULUOCAK 1971, age. s. 99; Cem BAYGIN 2005, age. s. 52.

¹¹³ Türk Medeni Kanunu'nun 599. maddesinin 2. fıkrası, "... mirasçılar... mirasbırakanın borçlarından kişisel olarak sorumlu olurlar".

¹¹⁴ Türk Medeni Kanunu'nun 641. maddesinin 1. fıkrası "Mirasçılar, tereke borçlarından müteselsilen sorumludurlar".

müteselsilen sorumlu tutarken; TMK'nun 599. maddesinin 2. fıkrasında ise, mirasçılarının sorumluluğu mirasbırakanın borçlarıyla sınırlandırılmıştır.¹¹⁵

Türk miras hukuku sisteminde mirasçılarının, mirasbırakanın borçlarından müteselsilen, şahsi malvarlıkları ile sınırsız sorumlu olmaları; mirasbırakanın alacaklarının haklarının öncelikli olarak korunması, bazı eleştirileri de beraberinde getirmiştir. Zira mirasçılarının, mirasbırakanın borçlarından sorumlulukları kendilerine intikal eden tereke aktifinin miktarıyla ya da miras hisseleri oranıyla sınırlı olmayıp; şahsi malvarlıklarıyla müteselsilen sorumluluktur. Mirasçılarının, mirasbırakanın borçlarından şahsen ve sınırsız sorumlu olmaları neticesinde özellikle terekenin, borçları karşılamaya yetmemesi sebebiyle şahsi malvarlığına başvurulmuş mirasçılar ekonomik açıdan bir takım zorluklarla karşı karşıya kalabilmektedirler.¹¹⁶ Bu durumu dikkate alan kanun koyucu, mirasçılarının korunmasına yönelik bir takım düzenlemelere yer vermiştir.¹¹⁷ Bunlardan biri, TMK'nun 631. maddesinde devletin mirasçı olması halinde öngörülmüştür. Devletin mirasçı olması durumunda, sulh mahkemesi resen tereke resmi defterini düzenler; devlet, bu defterde yazan borçlardan yalnızca kendisine miras yoluyla intikal eden miktar nispetinde sorumlu olur.¹¹⁸

Bir diğer unsur ise, TMK'nun 632. maddesinin 3. fıkrasına göre mirasın resmi tasfiyesidir. Resmi tasfiye durumunda mirasçılar, mirasbırakanın borçlarından kişisel malvarlıklarıyla sorumlu olmadıkları gibi, tasfiye sonucunda terekenin aktif (mal ve haklar) kaldıysa bu meblağ mirasçılara devredilir.¹¹⁹

Bir diğer istisnai durum ise, TMK'nun 628. maddesinin 1. fıkrasında öngörülen mirasın resmi deftere göre kabulü bakımından karşımıza çıkmaktadır. Mirasçılar, TMK'nun 619. maddesinin 1. fıkrasınca resmi defterin tutulmasını isteyebilir; böylece terekenin aktif ve pasifi hakkında bilgi edinerek; intikal eden mirasın kendileri adına

¹¹⁵ Konuyla ilgili detaylı ve doktrindeki farklı görüşler, “*Mirasçılarının Terekenin Borçlarından Dolayı Müteselsil ve Bütün Malvarlığı ile Sorumlu Olması*” bu başlık altında yer verilecektir.

¹¹⁶ Mirasçılarının, mirasbırakanın borçları karşısında müteselsilen sorumlu olmalarından dolayı tereke borcunun tek bir mirasçıdan alınması; bu mirasçının rücu hakkını kullanarak diğer mirasçılardan fazla ödediği miktarı temin edememesi neticesinde ciddi ekonomik kayıplara uğrayabilecektir. Bu yüzden “*müteselsil sorumluluk*” yerine “*müşterek sorumluluğun*” olması yönünde bkz. Mustafa ŞAHİN (2021), “*Borçların Nispliği İlkesi ve Türk Miras Hukuku Anlamında Mirasbırakanın Borçlarından Dolayı Mirasçılarının Sorumluluğu*”, *Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt XXV, S. 2, s. 103 vd.

¹¹⁷ Rona SEROZAN ve Baki İLKAY ENGİN 2019, age. s. 90; Kemal OĞUZMAN 1995, age. s. 8-9; Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 75-76.

¹¹⁸ Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 75; Kemal OĞUZMAN 1995, age. s. 8; Cem BAYGIN 2005, age. s. 60.

¹¹⁹ Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 76; Kemal OĞUZMAN 1995, age. s. 8; Cem BAYGIN 2005, age. s. 63.

geleceğini belirleme imkânına sahip olurlar.¹²⁰ Terekenin resmi defterinin tutulması neticesinde tam bir bilgi sahibi olan mirasçının, terekeyi tutulan deftere göre kabul etmesiyle, defterde yazılan pasiflerden (borçlardan) de sorumlu olur.¹²¹ Mirasçının sorumluluğu, TMK'nun 628. maddesinin 3. fıkrasında belirtildiği üzere sınırsız sorumluluktur. Kanun koyucunun burada ki amacı, terekenin resmi defterinin tutulması istemi neticesinde, mirasçının bu defteri inceleyerek; terekeyi olduğu gibi (aktif ve pasifiyle) kabul edip etmeme noktasında karar almayı mirasçıya bırakmaktır. Böylece mirasçı, sadece deftere yazılmış borç miktarı ile sorumlu olacaktır (TMK m.628/3).

Mirası resmi deftere göre kabul eden mirasçı, mirasbırakanın bazı borçlarının alacaklılarının kusuru olmaksızın deftere yazılamaması ya da alacaklı bildirmiş olmasına rağmen deftere geçirilmemiş olması durumunda, mirasçı bu borçlardan sadece terekenin intikali sebebiyle zenginleşmesi miktarında sorumludur (TMK m.629/2). Yani mirasçı terekeden malvarlığına geçen miktar kadar sorumludur.

Mirasçının, mirası tutulan deftere göre kabul etmesinin neticesinde, mirasbırakanın kefalet borcundan dolayı sorumluluğu ise, TMK'nun 630. maddesinde sınırlandırılmıştır. Buna göre mirasçı deftere yazılan kefalet borcundan, tereke iflas hükümlerine göre tasfiye edilseydi; alacaklıya bu durumda ne kadar miktar düşecekse, bu miktarla sınırlı olarak bütün malvarlığıyla sorumlu tutulur.

Kanun koyucu ölüme bağlı tasarruflarla kurulan vakfın, mirasbırakanın borçlarından dolayı sorumluluğunu vakfa özgülenen mal ya da hakla sınırlandırmıştır (TMK m.105/3).

Buraya kadar yapılan açıklamalardan anlaşılacağı üzere mirasçılar, mirasbırakanın borçlarından tüm kişisel malvarlıklarıyla sınırsız sorumlu oldukları genel kuralının yanı sıra, kanunda düzenlenen özel düzenlemelerle mirasçıların tereke borçlarından sorumluluklarının bazılarını ya tümünden kaldırmış ya da sınırlandırmıştır.

¹²⁰ Zekeriya KURŞAT (2010), *Terekenin Korunması Önlemleri*, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 49; Sezer ÇABRİ (2020 b), *Miras Hukuku Şerhi Cilt III*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, s. 701-702.

¹²¹ Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 76; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 391.

1.3. MİRASIN İNTİKALİNDE GEÇERLİ OLAN KÜLLİ HALEFİYET İLKESİ

1.3.1. Genel Olarak

Türk hukukunda halefiyet kavramı; borçlar hukukunda, medeni hukukta, ticaret ve sigorta hukukunda karşımıza çıkmaktadır.¹²² Halefiyet kavramını irdeleyecek olursak; kelime manası olarak bir başkasının yerine geçmeyi ifade etmektedir.¹²³ Hukuki açıdan halefiyet kavramını geniş ve dar açıdan ele alırsak; geniş anlamda halefiyet, hukuki bir olay neticesinde bir kişinin intikale elverişli hak ve mallarını (hukuki ilişkilerinin) kısmen veya tamamen diğer bir kişiye geçmesidir.¹²⁴ Dar anlamda halefiyet ise, borçlar hukukundaki halefiyet kavramını karşılamakta; başkasına ait bir borcu ifa eden kişinin, kanun gereği (alacağın temliki veya mahkeme kararı dışında) doğrudan açıklanan haklarına sahip olunmasını ifade etmektedir.¹²⁵

Çalışmanın konusu gereği miras hukuku açısından halefiyet kavramı ele alındığında, kanuni ve iradi halefiyet¹²⁶; külli ve cüz'i halefiyet şeklinde bir ayrıma gidildiği görülmektedir.¹²⁷ Kanuni halefiyet mirasbırakanın ölümüne bağlı olarak mirasın kanunda belirtilen mirasçılara intikal etmesidir.¹²⁸ İradi halefiyet, mirasbırakanın ölümüne bağlı tasarrufla ortaya çıkan arzu ve iradesini ifade etmektedir.¹²⁹ Külli halefiyet kavramı genel olarak ele alındığında, bir kimsenin intikale elverişli hak veya mallarını hukuki bir olay sonucunda kanunun intikale ilişkin aradığı özel şartları taşımaksızın bir kül halinde başka bir kişiye geçmesidir.¹³⁰ Miras hukuku açısından külli halefiyet, mirasbırakanın ölümüyle birlikte terekedeki hak ve borçların bir kül halinde mirasçılara intikal etmesini ifade etmektedir.¹³¹

¹²² Ahmet M. KILIÇOĞLU (1979), *Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, s. 1-2.

¹²³ Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 68; Ejder YILMAZ (2005), *Hukuk Sözlüğü*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 448.

¹²⁴ Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 69; Haluk NOMER (1997), "Halefiyet ile Rücu Hakkı Arasındaki İlişki, Özellikle Sosyal Sigortalar ile Özel Sigortaların Rücu Hakları Bakımından Halefiyetin Rolü", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 55, S. 3, s. 243-244.

¹²⁵ Ahmet M. KILIÇOĞLU 1979, age, s. 3; Haluk NOMER 1997, agm. s. 246.

¹²⁶ Samim GÖNENSAY ve Kemaleddin BİRSEN 1963, age. s. 3.

¹²⁷ Samim GÖNENSAY ve Kemaleddin BİRSEN 1963, age. s. 3; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 23; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 26-27; Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 68-69; Hüseyin HATEMİ 2018, age. s. 15.

¹²⁸ Samim GÖNENSAY ve Kemaleddin BİRSEN 1963, age. s. 3.

¹²⁹ Samim GÖNENSAY ve Kemaleddin BİRSEN 1963, age. s. 3.

¹³⁰ Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ, ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 69; Haluk NOMER 1997, agm. s. 246.

¹³¹ Bilge ÖZTAN 2013, age. s. 547; Ahmet M. KILIÇOĞLU 1979, age. s. 6.

Cüz’i halefiyet ise, bir kimsenin intikale elverişli belirli mal veya haklarının hukuki bir olay sonucunda yasanın aradığı şartlara uyularak başka bir kimseye geçmesidir.¹³² Miras hukuku açısından cüz’i halefiyet, mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufla terekesindeki belirli bir hak veya malı başka bir kişiye ya da yasal miras hakkından bağımsız olarak mirasçısına bırakması anlamına gelmektedir.¹³³ Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere külli halefiyette de; kanuni Halefiyetin etkisi görülmekte; miras, mirasbırakanın ölümüyle kanunen mirasçı kabul edilen kişi veya kişilere intikal etmektedir. Cüz’i halefiyette ise, iradi halefiyetin etkisi hâkimdir. Mirasbırakanın, terekesine ait olan belirli mal veya hakkı kendi iradesiyle ölüme bağlı tasarruf yoluyla istediği kişi veya kişilere bırakmaktadır.¹³⁴

1.3.2. Külli Halefiyet İlkesi

Türk miras hukukunda mirasın kazanılmasının esasını oluşturan külli halefiyet ilkesinin temelini, Roma Hukukuna¹³⁵ dayandığı kabul edilmektedir.¹³⁶ Külli halefiyet ilkesi gereğince, mirasbırakanın ölümü ile terekesinde yer alan miras yolu ile intikali mümkün olan bütün hak ve borçları kendiliğinden herhangi bir hukuki işleme ve irade beyanına ihtiyaç duyulmaksızın bir kül halinde yasal, varsa atanmış mirasçı ya da mirasçılara geçer.¹³⁷ Külli halefiyet ilkesi ile ilgili açıklamadan da anlaşılacağı üzere, mirasbırakanın aktifinin (alacak, hak ve malları) yanı sıra pasifinin (borç ve

¹³² Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 69; Haluk NOMER 1997, agm. s. 246.

¹³³ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 15; Rona SEROZAN ve Baki İlkay ENGİN 2019, age. s. 83; Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 72.

¹³⁴ Samim GÖNENSAY ve Kemaleddin BİRSEN 1963, age. s. 3-4.

¹³⁵ DURAL /ÖZ, külli halefiyet ilkesinin İsviçre-Türk Hukukuna Cermen Hukukundan gelen bir özellik olduğu ifade edilmiştir. Roma Hukukunda ve ortak (müşterek) hukukta ölüm olayının gerçekleşmesiyle mirasçılardan tereke üzerinde hak elde edemediklerini; mirasçılardan miras kabulü halinde terekeyi kazandıkları ifade edilmektedir (Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 403, dn.1048).

¹³⁶ Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 42; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 10; Bülent KÖPRÜLÜ 1985, age. s. 9; Nuşin AYİTER 1971, age. s. 5; Cem AKBIYIK 2003, age. s. 10. Roma Hukukunda Klasik Hukuk Döneminin sonlarına kadar halefiyet (successio) kavramı, külli halefiyet kavramını ifade etmekte yani bir hukuki durum neticesinde bir malvarlığının bütün halinde bir kişiden başka bir kişiye intikali manasına gelmekteydi. Klasik Hukuk Döneminin sonrasında Iustinianus Döneminde ise successio kavramı ile belirli bazı mallar üzerindeki hakların tek bir kişiden başka bir kişiye devrini sağlayan cüz’i halefiyet (successio singularis) kavramı ve külli halefiyet (successio per universitatem) kavramı benimsenmiştir. Bkz. Erkan KÜÇÜKGÜNGÖR (2007), *Roma Hukukunda Vasiyet (Testamentum)*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 40; Cem AKBIYIK 2003, age. s. 13, dn. 23; Nadi GÜNAL (1995), ‘‘Roma Miras Hukuku’na Genel Bir Bakış ve Vasiyet Yolu ile Miras’’, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 44, S. 1, s. 425.

¹³⁷ Zahit İMRE 1978, age. s. 514; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 42; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 403. Roma Hukukunda, Klasik Sonrası Dönemde tereke (hereditas), miras yoluyla mirasçılara hukuki işlemlere başvurulmaksızın geçer. Mirasçılar, mirasbırakanın haklarını ve borçlarını da içine alacak şekilde tüm malvarlığı üzerinde hukuken ona halef olurlar. Bkz. Nadi GÜNAL 1995, age. s. 425-426; Erkan KÜÇÜKGÜNGÖR 2007, age. s. 40.

yükümlülükleri) intikali de sağlanmaktadır. Böylece bir kişinin borç ve yükümlülükleri ölümüyle de (ayrık durumlar hariç)¹³⁸ sona ermemektedir.

Kanun koyucu TMK'nun 599. maddesinin 1. fıkrasında külli halefiyet ilkesini ismen zikretmediği, fakat mirasbırakanın ölümü ile mirasçılardan mirası bir bütün olarak kanun gereğince kazanacaklarına hükmederek; külli halefiyet ilkesini işaret ettiği görülmektedir.¹³⁹ Mirasbırakanın ölümüyle tereke, mirasçılara herhangi bir irade beyanına ve eyleme gerek olmaksızın kendiliğinden geçtiğinden dolayı mirasçılardan, mirasbırakanın ölümünden haberdar dahi olmadığı anda miras mirasçılara intikal eder.¹⁴⁰ Bu bağlamda mirasçı, hakların kendiliğinden iktisabı gibi; borçlarında kendiliğinden intikaliyle karşı karşıya kalacaktır.

Kanun koyucu mirasçıya, kanunda öngörülen usule uygun olarak kendisine intikal eden mirası reddetme hakkı tanımıştır (TMK m. 606). Mirasçı, TMK'nun 606. maddesinin 1. fıkrasında öngörülen üç aylık süre zarfında mirası reddetmezse ya da örtülü kabul şeklinde algılanacak bir takım davranışlarda bulunursa (TMK m. 610/2) mirası red hakkının düştüğü kabul edilerek; terekenin borçlarından da sorumlu olur.

Türk Medeni Kanunu'nun 599. maddesinin 2. fıkrasında belirtildiği üzere; kanunda öngörülen ayrık durumlar hariç olmak üzere mirasçılar, mirasbırakanın haklarını ya da bir eşya üzerindeki hak sahipliğini kazanabilmeleri için kanunda öngörülen resmi işlemlere (zilyetliğin devri, taşınmazlarda tescil, taşınırlarda teslim, alacaklarda temlik) gerek yoktur.¹⁴¹ Aynı şekilde mirasbırakanın üçüncü kişiler tarafından ifası mümkün olmayan kişiye ait borçları hariç; diğer tüm borçları nakle

¹³⁸ Türk Medeni Kanunu'nun 599. maddesinin 2. fıkrasında bahsi geçen ayrık durumlar; niteliği gereği kişiye bağlı muhakkak o kişi tarafından ifası gereken edim borçlarının kişinin ölümüyle mirasçılara geçmeyeceği gibi mirasbırakana ait olup; intikal kabiliyetine haiz olmayan haklar da aynı şekilde mirasçılara intikal etmeyecektir. Bkz. Halil AKKANAT 2004, age. s. 67; Ahu AYANOĞLU MORALI 2016, agm. s. 562, dn. 19.

¹³⁹ Rona SEROZAN ve Baki İlkay ENGİN 2019, age. s. 500; Ahu AYANOĞLU MORALI 2016, agm. s. 562; Elif KARASU KARATAŞ 2015, agm. s. 358.

¹⁴⁰ Genel kural bu olmakla birlikte, iki istisnai durumda mirasın iktisabında mirasçının kabul beyanı aranmaktadır. Bunlardan ilki; hükmen red, TMK'nun 605. maddesinin 2. fıkrası terekenin borca batık olması durumunda mirasın reddedilmiş sayılacağı düzenlenmiştir. Hükme göre mirasçının, mirası reddetmiş sayılacağı karine olarak kabul edilmiştir. Bu durumda da mirasçı için külli halefiyet ilkesi işlemeyecektir. Mirasçı, mirası kabul etmek istiyorsa, kabul beyanında bulunmalıdır. Ancak mirasçı, kabul beyanından sonra mirası külli halef olarak iktisap edebilir. Bkz. Kemal OĞUZMAN 1995, age. s. 284; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 594; Halil AKKANAT 2004, age. s. 65. Diğer istisnai durum ise, TMK'nun 614. maddesine göre mirasçılardan sonra gelen mirasçılar lehine mirası reddetmeleri halinde, bu durum sonra gelen mirasçılara sulh hakimi tarafından tebliğ edilir. Bu mirasçılar mirası iktisap etmek isterse, bir ay içinde kabul beyanında bulunmaları zorunludur. Bkz. Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 594; Kemal OĞUZMAN 1995, age. s. 284; Halil AKKANAT 2004, age. s. 65.

¹⁴¹ Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 22; Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 90; Mehmet AYAN 2020, age. s. 44; Halil AKKANAT 2004, age. s. 68; Rona SEROZAN ve Baki İlkay ENGİN 2019, age. s. 501.

gerek olmaksızın mirasçıya geçecektir.¹⁴² Mirasçılar, mirasbırakanın bu borçlardan kendi malvarlıklarıyla da sorumlu olacakları için, borçlar mirasçıların kişisel borçlarına dönüşecektir.¹⁴³

1.3.3. Külli Halefiyet İlkesinin Cüz’i Halefiyet ve Özel Halefiyet İlkesi ile Karşılaştırılması

Türk miras hukukunda kural külli halefiyet ilkesi olmakla birlikte; külli halefiyetin yanında istisnai de olsa cüz’i halefiyet ilkesi de öngörülmüştür. Cüz’i halefiyette mirasbırakanın, ölüme bağlı tasarruf yoluyla belirlediği bir malı bir kimse lehine bırakması söz konusudur. Kanun koyucu cüz’i halefiyet ilkesi ile kişiye, ölüme bağlı bir tasarruf yoluyla kendi malvarlığı üzerinde ölümünden sonra geçerli olması için tasarrufta bulunma imkânı sağlamıştır.¹⁴⁴

Cüz’i halefler, mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufu neticesinde kendilerine belirli bir mal bırakılan kimselerdir.¹⁴⁵ Doktrinde bazı yazarlar tarafından cüz’i halefler, geniş anlamda mirasçı kavramı içerisinde değerlendirilmektedir.¹⁴⁶ Türk miras hukukunda¹⁴⁷ mirasbırakanın lehine belirli bir mal vasiyeti yaptığı, vasiyet alacaklısı cüz’i halef olarak kabul edilir.¹⁴⁸ Doktrinde, TMK’nun 601. maddesinin 2. fıkrası dışında vasiyet alacaklılarının cüz’i halef sayılmayacağı yönünde görüş de mevcuttur.¹⁴⁹ Cüz’i halef yani vasiyet alacaklısı, külli haleften farklı olarak tereke üzerinde tam bir hak elde edemez. Cüz’i halef olan mirasçı, kendisine vasiyet edilen

¹⁴² Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 23; Ahu AYANOĞLU MORALI 2016, agm. s. 563.

¹⁴³ Rona SEROZAN ve Baki İLKAY ENGİN 2019, age. s. 80; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 23; Ahu AYANOĞLU MORALI 2016, agm. s. 563.

¹⁴⁴ Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 23; Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 96.

¹⁴⁵ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 27; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 23.

¹⁴⁶ Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 72; Rona SEROZAN ve Baki İLKAY ENGİN 2019, age. s. 83-84; Necip KOÇAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 47.

¹⁴⁷ R.G. 23.11.1990-20704, T.14.11.1990 3678 Sayılı Kanun ile cüz’i halefiyet durumundan biri olarak kabul edilen “*kanuni intifa*” hakkı kaldırılmıştır.

¹⁴⁸ Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 23; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 27; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 15.

¹⁴⁹ ÖZ, vasiyet alacaklısının, mirasbırakanın mirasçıları gibi külli halef olmadığı, vasiyet edilen şey açısından da cüz’i halef olarak nitelendirilemeyeceği; fakat mirasbırakanın ölümü ile vasiyet edilen şey kendiliğinden vasiyet lehtarının malvarlığına intikal etseydi; bu durumda cüz’i halefiyetin varlığından söz edilebileceği görüşündedir. Fransız hukukunda böyle bir uygulamanın olduğu, fakat bizim hukukumuzda cüz’i halefiyete tek örnek olarak TMK’nun 601. maddesinin 2. fıkrasında mirasbırakanın yaptığı sigorta sözleşmesinden doğan hakkın vasiyet yoluyla iktisabının gösterilebileceğini ifade etmektedir. Bkz. Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 406, dn. 1057; SEROZAN ve ENGİN ise, vasiyet alacaklısının mirasbırakanın ölümüyle tereke üzerinde herhangi bir hak kazanmadığı; sadece mirasçılara yöneltebileceği bir alacak hakkına sahip olduğundan, vasiyet alacaklısına mirasçı gözüyle değil; alacak hakkına sahip bir kişi olarak değerlendirilmesi gerektiği görüşündedir. Bkz. Rona SEROZAN ve Baki İLKAY ENGİN 2019, age. s. 162.

şey hakkında külli halef olan mirasçılara karşı ileri sürebileceği bir alacak hakkı elde eder (TMK m. 600).¹⁵⁰ Cüz’i halef, mirasbırakanın ölümü ile kural olarak vasiyet edilen şey üzerinde aynı hakkı doğrudan kazanamaz.¹⁵¹ Cüz’i halef olan mirasçının vasiyet edilen şey üzerindeki aynı hakkı kazanabilmesi için, külli halef mirasçıdan vasiyet borcunun yerine getirilmesi ve devri için talepte bulunulması gerekmektedir (TMK m. 600).¹⁵² Ayrıca cüz’i halef olan mirasçı, vasiyet edilen şeyin kendisine intikali için yasada öngörülen hukuki işlemleri yapması gerekmektedir. Doktrinde bir görüş, vasiyet alacaklısının doğrudan aynı hakkı kazanamamasından dolayı, vasiyet alacaklısının doğrudan doğruya cüz’i halefi olmayacağı; külli halef olan mirasçılardan cüz’i halefi olacağını ifade etmektedir.¹⁵³

Cüz’i halefियette vasiyet alacaklısı için diğer bir önemli husus ise, mirasbırakanın mirasçısı olmadığı için terekenin borçlarından da sorumlu olmayacaktır.

Türk miras hukukunda ana kural külli halefियet ilkesi olmakla birlikte, istisnai olarak cüz’i halefियet ilkesi de uygulanmaktadır. Külli halefियet ilkesindeki intikal prensibine ters düşen, kaynağını Cermen hukukundan alan diğer bir ilke ise, özel halefियet ilkesidir.¹⁵⁴ Özel halefियet ilkesinde, terekede yer alan bazı hukuki ilişkiler özel kanunlar uyarınca düzenlenen esaslar çerçevesinde terekedeki diğer hukuki ilişkilerden ayrılarak; ilgili kanunlarda düzenlenmiş kişilere intikal etmektedir.¹⁵⁵ Özel halefियet ilkesi, terekedeki belirli hukuki ilişkilerin olağan dışı, ayrıcalıklı olarak özel bir intikal rejimine tabi tutarak belirli kişilere geçmesidir.¹⁵⁶ Bu kişilerin tereke borçlarından sorumlu olup olmamaları konusunda genel bir görüş olmamakla birlikte;

¹⁵⁰ Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 23; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 27; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 15.

¹⁵¹ Türk Medeni Kanunu’nun 601. maddesinin 2. fıkrasına göre, mirasbırakanın ölümü sonucunda ödenecek bir sigorta alacağını ölüme bağlı tasarruf yoluyla bir başkası adına tasarrufta bulunmuşsa, bu durumda cüz’i halef olacak mirasçı sahip olacağı talep hakkını doğrudan sigorta şirketine karşı yöneltebilecektir. Fakat sigorta sözleşmesinde mirasbırakanın ölümü halinde, ödemenin doğrudan üçüncü kişiye yapılacağı yazıyorsa, bu durumda ölüme bağlı tasarruf yoluyla bir kazandırmadan söz edilemez. Bkz. Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 406.

¹⁵² Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 23; Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 73; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 27.

¹⁵³ Kemal OĞUZMAN 1995, age. s. 7; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 51; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 15.

¹⁵⁴ Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 42-43; Elif KARASU KARATAŞ 2015, agm. s. 374.

¹⁵⁵ Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 42-43; Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 96.

¹⁵⁶ Elif KARASU KARATAŞ 2015, agm. s. 375; Rona SEROZAN ve Baki İlkay ENGİN 2019, age. s. 96.

özel halefiyet ilkesi çerçevesinde ayrıcalıklı bir kazanıma sahip olmalarından dolayı terekenin borçlarından sorumlu tutulmayacaklarına dair görüş de mevcuttur.¹⁵⁷

Terekedeki belirli hukuki ilişkiler, külli halefiyet ilkesinin dışında tutularak; belirli kişilere özgülenmesi sınırlı sayıdadır.¹⁵⁸ Türk Borçlar Kanunu'nun 356. maddesine göre, ölen kiracının ortakları veya bu ortakların veya bu ortakların aynı meslek sanatını yürüten mirasçıları ve ölen kiracı ile birlikte aynı konutta oturanlar, sözleşmeye ve kanun hükümlerine uydukları sürece taraf olarak kira sözleşmesini sürdürebileceklerdir.¹⁵⁹ Anılan madde bağlamında, kira sözleşmesinden doğan kullanım hakkının terekeye dâhil edilip edilmeyeceği; bir diğer ifade ile yasal mirasçı sıfatına sahip olmayan kimselerin özel halefiyet yoluyla, mirasbırakanın mirasçıları yerine sözleşmeye taraf olup olmayacakları yönünde farklı görüşler mevcuttur.¹⁶⁰ 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun¹⁶¹ 197. maddesinde¹⁶², madalyalar ve dost devletler tarafından asker kişilere verilen madalya ve nişanların sahiplerinin ölümü halinde kanuni mirasçılara geçeceği düzenlenmiş; böylece kanun koyucu mirasbırakanın kanuni mirasçıları lehine özel halefiyet ilkesini düzenlemiştir.¹⁶³ Türk Silahlı Personel Kanunu'nun 199. maddesinde de madalya ve nişanlar bakımından özel bir hüküm getirilmiştir.¹⁶⁴ Söz konusu madde de madalya ve nişanların; mirasbırakanın ölümü halinde mirasçılara hangi sıra ile intikal edeceği düzenlenmiştir.¹⁶⁵ Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun 201. maddesinde

¹⁵⁷ Elif KARASU KARATAŞ 2015, agm. s. 375.

¹⁵⁸ Rona SEROZAN ve Baki İLKAY ENGİN 2019, age. s. 86.

¹⁵⁹ Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 96-97; Elif KARASU KARATAŞ 2015, agm. s. 377; Rona SEROZAN ve Baki İLKAY ENGİN 2019, age. s. 86; Halil AKKANAT 2004, age. s. 64; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 43.

¹⁶⁰ Bkz. İkinci Bölüm, *Mirasbırakanın Sağlığında Yaptığı Sözleşmelerden Kaynaklanan Borçların Mirasçılara İntikali*.

¹⁶¹ R.G. 10.08.1967-12670, T. 27.07.1967.

¹⁶² *Bu kanun hükümlerine göre verilen madalyalarla, dost devletler tarafından asker kişilere verilen madalya ve nişanlar sahiplerinin ölümü halinde kanuni mirasçılara geçer. Ancak mirasçılar bu madalya ve nişanları takamazlar. Madalya almaya hak kazanmış kişi, madalyayı almadan ölmüşse; madalya kanuni mirasçılara verilir.*

¹⁶³ Rona SEROZAN ve Baki İLKAY ENGİN 2019, age. s. 86; Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 97; Elif KARASU KARATAŞ 2015, agm. s. 378; Sezer ÇABRİ 2020, age. s. 440; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 24.

¹⁶⁴ “*Kendilerine madalya ve nişan intikal edenlerin ölümleri halinde bu madalya ve nişanlar en büyüklerinden başlamak üzere çocuklarına, çocukları yoksa babasına o da yoksa annesine, baba ve annenin boşanmış olduğu durumlarda çocuğun velayeti kimde ise oan; anne-babanın olmadığı durumlarda eşine, eşinin yokluğu halinde 4721 Sayılı Kanun hükümlerine göre kanuni mirasçılara intikal eder. Kendisine madalya ve nişan intikal edecek olanların anlaşmaları halinde yukarıda fıkra da belirtilen sıra uygulanmaya bilir*”.

¹⁶⁵ Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 43-44; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 24; Halil AKKANAT 2004, age. s. 64; Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 97; Rona SEROZAN ve Baki İLKAY ENGİN 2019, age. s. 86.

İstiklal Madalyası Kanunu ile ek ve değişikliklerinde istiklal madalyasına ait hükümlerin saklı olduğu belirtilmiştir. 66 Sayılı İstiklal Madalyası Kanunu'nun¹⁶⁶ Ek 4. maddesinde¹⁶⁷ istiklal madalyalarının intikalinde kanun koyucu özel bir sıra gözetmiştir. Aynı maddeye göre, erkek çocukları yararına özel bir intikal ilkesi kabul edilmiş; belli bir sıra şeklinde öngörülen mirasçılarının olmaması durumunda yerlerine kimlerin geçebileceği yukarıda ele aldığımız Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'na benzer şekilde düzenlenmiştir.

1.4. MİRAS HUKUKUNDA KÜLLİ HALEFİYET İLKESİNİN HÜKÜMLERİ

1.4.1. Mirasın Geçişinin Ölüm Olgusu ile Birlikte Kendiliğinden Gerçekleşmesi

Kişilik tam ve sağ doğumla başlar; ölüm olgusunun gerçekleşmesi ile sona erer (TMK m.28/1). Tam ve sağ doğum ile hak ehliyetini kazanan kişi (TMK m.8/1), hak ve borçlara sahip olabilecektir. Ölüm olgusunun gerçekleşmesi ile kişilik hakları sona erecek; kişinin hak ve borçlara ehil olabilme durumu da ortadan kalkacaktır. Ayrıca ölüm olgusunun gerçekleşmesi ile kişinin geride kalan, tereke olarak adlandırılan malvarlığının geleceğini ise miras hukukundaki hükümler belirleyecektir. Miras hukukundaki hükümlerin uygulanabilmesi için de, ölüm olgusunun gerçekleşmesi ve ölüm anının tespiti önem arz etmektedir. Çünkü miras, mirasbırakanın ölümüyle kendiliğinden külli halef olan mirasçılara intikal edecektir. Mirasın, mirasçılara intikalinde mirasçılar tarafından herhangi bir kabul şartı aranmadığı gibi, mirasbırakanın ölümünden de haberdar olmaları gerekmemektedir.¹⁶⁸ Kanun koyucu hak ve borçların bir an bile sahipsiz kalmasını istemediğinden; mirasın geçişini mirasbırakanın ölüm anı olarak düzenlemiştir (TMK m.599).

Türk Medeni Kanunu'nun 575. maddesine göre miras, mirasbırakanın ölümü ile açılır ve TMK'nun 599. maddesinin 1. fıkrasında mirasbırakanın ölümü ile bütün hak ve borçlar bir küll halinde ölüm anında kendiliğinden mirasçılara intikal eder. Türk Medeni Kanunu'nun 580. maddesinin 1. fıkrasına göre mirasbırakanın mirasçıları, ölüm anında sağ olan kişidir; fakat bu maddenin bir istisnası TMK'nun

¹⁶⁶ R.G. 04.04.1921-9, T. 29.11.1920.

¹⁶⁷ "... Milli İstiklal uğrunda hayatlarını kaybeden şehitler ile madalyaya hak kazandığı halde madalya almadan vefat edenlerin erkek çocuklarının en büyüğüne, erkek çocuğu yoksa büyük kızına, yoksa babasına o da yoksa annesine o da yoksa eşine o da yoksa sıralı mirasçılarının belirtilen sırası halinde çocuklarına o da yoksa diğer tabakada bulunanlara veya onların sıralı mirasçılarının müracaatı dâhilinde madalya verilir".

¹⁶⁸ Kemal OĞUZMAN 1995, age. s. 6; Halil AKKANAT 2004, age. s. 65; Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 92.

582. maddesi gereğince ceninin sağ olarak doğması koşuluyla mirasbırakanın yasal mirasçısı olmasıdır.¹⁶⁹ Ceninin yasal mirasçı olması durumunda, yasal mirasçılardan mirasın kazanılmasında geçerli olan külli halefiyet ilkesince (TMK m. 599/2) mirasbırakanın haklarını iktisap ederken; terekesindeki borçlar bakımından da (mirası reddetmediği takdirde)¹⁷⁰ diğer mirasçılarla birlikte müteselsilen sorumlu olacaktır. Ayrıca TMK'nun 575. maddesince, mirasbırakanın yapmış olduğu tasarruflar ve paylaşım kuralları, terekenin ölüm anındaki durumu göz önüne alınarak değerlendirilir. Kısacası miras hukuku açısından, mirasbırakanın ölüm anının tespiti önemlidir. Ancak kanun koyucu, ölüm olgusunun hangi anda gerçekleşmiş sayılacağına yönelik bir düzenleme yapmamıştır. Doktrinde bir görüş, kanun koyucunun bilinçli olarak ölüm anının tespitine yönelik belirli bir düzenleme yoluna gitmediği; çünkü bu konunun tıp bilimi tarafından aydınlatılması gerektiğini kabul etmektedir.¹⁷¹

Doktrinde, ölüm anının saptanması konusunda iki görüş kabul edilmektedir. Bunlar; biyolojik ölüm ve beyinsel ölümdür. Çalışmanın konusu bağlamında kısaca

¹⁶⁹ Bilge ÖZTAN (2021), *Kişiler Hukuku Gerçek Kişiler*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 53; Gamze TURAN BAŞARA (2016), "Miras Hukuku Bakımından Ceninin Durumunun Değerlendirilmesi", *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 1, S. 2, s. 400.

¹⁷⁰ Cenin TMK'nun 599. maddesinin 2. fıkrası bağlamında külli halefiyet ilkesi gereğince mirasbırakanın sadece alacak ve haklarını değil; borçlarını da iktisap edecektir. Yasal mirasçılara tanınan mirası reddetme hakkı, cenin adına yasal temsilcisine tanınmamıştır (istisnası TMK m. 427/3, TMK m. 301 ve TMK m. 303). Doktrinde, ceninin hak ehliyetini kazanma anı konusunda farklı görüşler mevcuttur (Bkz. Bilge ÖZTAN 2021, age. s. 51 vd.). Bir görüş, ceninin ana rahmine düştüğü anda hak ehliyetini kazandığını düşünürken; diğer görüş ise, ceninin tam ve sağ doğumla hak ehliyetini kazandığını düşünmektedir. Cenin açısından hak ehliyetinin tam ve sağ doğumla (geciktirici şart) kazanıldığını düşünürsek (Bilge ÖZTAN 2021, age. s. 52; Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ ve Saibe OKTAY ÖZDEMİR (2021), *Kişiler Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 13) cenin ana rahminde bulunduğu müddetçe mirasçılık sıfatını kazanamayacağından, bu süre zarfında yasal temsilcinin cenin adına mirası reddetmesi mümkün olmayacaktır (Gamze TURAN BAŞARA 2016, agm. s. 400-401; Bilge ÖZTAN 2021, age. s. 53; Leyla Müjde KURT (2011), "Cenin Malvarlığı Hakları", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, S. 1, s. 187). Ceninin mirası reddetme hakkı sağ ve tam doğduğu an başlayacaktır (Bilge ÖZTAN 2021, age. s. 53; Leyla Müjde KURT 2011, agm. s. 182, dn. 42'de yer alan yazarlar). Doktrindeki diğer görüş; ceninin hak ehliyetine, sağ doğmak koşuluyla ana rahmine düştüğü andan itibaren sahip olacağı yönündedir (Mustafa DURAL ve Tufan ÖĞÜZ 2019, age. s. 20; Jale G. AKİPEK ve Turgut AKINTÜRK (2007), *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku Cilt 1*, Beta Yayınları, İstanbul, s. 244). Bu görüşe göre konuyu değerlendirirsek; TMK'nun 582. maddesinin 1. fıkrası hükmünce cenin, sağ doğmak şartıyla ana rahmine düştüğü andan itibaren mirasçı olacaktır. Bu hüküm çerçevesinde ceninin, mirası red hakkının yasal temsilcisi aracılığı ile kullanılabileceği düşünülebilir. Türk Medeni Kanunu'nda bu hususta bir hüküm bulunmamaktadır. Fakat TMK'nun 643. maddesinin 1. fıkrasında mirasın açıldığı tarihte mirasçı olabilecek bir cenin varsa, paylaşımın doğuma kadar erteleneceği yönünde hüküm mevcuttur. Bu hükümden yola çıkarsak, ilk görüşte "geciktirici şartta" mirası red konusunda varılan sonuca ulaşılmaktadır (İlhan HELVACI (2014), *Eski Medeni Kanunumuzla Karşılaştırılmalı Olarak Türk Medeni Kanuna Göre Mirasın Reddi*, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 15, dn. 29).

¹⁷¹ Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ ve Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2020, age. s. 18; Bilge ÖZTAN 2021, age. s. 64; Halil AKKANAT 2004, age. s. 28; Mustafa DURAL ve Tufan ÖĞÜZ 2019, age. s. 23.

değinecek olursak; beyinsel ölüm eski öğreti tarafından kabul edilmektedir.¹⁷² Fakat yapay kan dolaşımı ve yapay solunum yoluyla bir kişinin yaşaması devam ettirilebildiğinden dolayı, ölüm olayı gerçekleşmemiş ve kişilik sona ermemiş olacaktır. Bu yüzden günümüzde doktrinde kabul edilen beyinsel ölümdür. Beyinsel ölüm ise, beyin fonksiyonlarının tamamen geri dönülmez bir biçimde harap olması ve bu durum diğer organ ve hücreler açısından da geri dönülmez bir tahribata sebebiyet vermesidir.¹⁷³

Ölümden başka kişiliği sona erdiren diğer ölüm benzeri durumlar ise, ölüm karanesi ve gaiplik karanesidir. Ölüm karanesi, TMK'nun 31. maddesinde düzenlenmiş olup; kişinin ölümüne ilişkin en ufak bir kuşku duyulmayacak bir olay neticesinde kaybolması ve cesedin bulunamaması neticesinde o kişi ölmüş kabul edilmektedir.¹⁷⁴ Türk Medeni Kanunu'nun 29. maddesinin 2. fıkrası hükmünce, birden fazla kişinin aynı ya da başka bir olayda ölmeleri neticesinde ölüm anları (hangisinin evvel ya da sonra olduğu) tespit edilemiyorsa; bu kimselerin aynı anda öldükleri kabul edilir.¹⁷⁵ Birlikte ölüm karanesinde, önemli olan kişilerin ölüm anının tespiti olup; ölüm anı belirlenemediği takdirde, bu kişilerin aynı anda öldükleri kabul edilmektedir. Miras hukuku açısından ölüm karanesi ve birlikte ölüm karanesini ele aldığımızda, ölenin malvarlığı bir kül halinde kendiliğinden mirasçılara intikal edecektir. İntikale elverişli olacak ve aynı haklar (intifa ve sükna hakkı hariç) yeni sahipleri olan mirasçılara geçecektir. Mirasbırakanın kişisel edim niteliği taşımayan borçları da mirasçılara intikal edecek olup; alacaklıların yeni muhatapları mirasbırakanın mirasçuları olacaktır. Miras hukuku açısından birlikte ölüm karanesini, ölüm karanesinden farklı kılacak unsur mirasçılıkta ortaya çıkmaktadır. Türk Medeni Kanunu'nun 580. maddesinin 1. fıkrasına göre, bir kimsenin başka bir kimseye mirasçı

¹⁷² Bilge ÖZTAN 2021, age. s. 64-65; Saibe OKTAY ÖZDEMİR (2020), “Ölüm Anının Belirlenmesi ve Beyin Ölümü ile Ölüm Anı Arasındaki Sürece İlişkin Hukuki Durum” *İçinde, Prof. Dr. Necla Giritlioğlu'na Armağan*, Ed. Hasan ERMAN, Tufan ÖĞÜZ, Şükran ŞIPKA, Emrehan İNAL, Başak BAYSAL, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, s. 449; Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ, Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2020, age. s. 18.

¹⁷³ Bilge ÖZTAN 2021, age. s. 64-65; Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2020, agm. s. 449; Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ ve Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2020, age. s. 18. Beynin tüm fonksiyonlarının yitirilmiş olup olmadığına hangi kriterlere göre tespit edileceği ülkemizde, Organ ve Doku Nakli Hizmetleri Yönetmeliği EK 1 (R.G. 01.02.2021-28191) düzenlenmiştir. Yönetmeliğin ekinde “*Beyin ölümü kritik bir tanıdır ve tüm beyin fonksiyonlarının tam ve geri dönüşümü olmayan kaybidir.*” şeklinde beyin ölümü kabul edilerek ön tanı için bazı özellikler yayımlanmıştır. Beyin ölümü gerçekleşen, fakat makineler aracılığıyla yaşatılan hamile bir anne adayının çocuğu tam ve sağ doğmakla mirasçılık sıfatını kazanacağı yönünde, bkz. Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2020, agm. s. 456.

¹⁷⁴ Mustafa DURAL ve Tufan ÖĞÜZ 2019, age. s. 26; Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ ve Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2020, age. s. 26.

¹⁷⁵ Bilge ÖZTAN 2021, age. s. 78; Mustafa DURAL ve Tufan ÖĞÜZ 2019, age. s. 28.

olabilmesi için mirasçı olacak kişinin, mirasbırakanın ölümü anında sağ olması şarttır. Bu şart mirasbırakanın hem külli halefleri (yasal mirasçı – atanmış mirasçı), hem cüz’i halefleri (vasiyet alacaklısı) (TMK m. 581/1) açısından geçerlidir. Şu husus da unutulmamalıdır ki; ölüm karinesi de, birlikte ölüm karinesi de adi karinedir; her zaman aksi ispat edilebilir.¹⁷⁶

Kişiliğin sona ermesine sebebiyet veren bir diğer mesele de gaipliktir. Türk Medeni Kanunu’nun 32. maddesinin 1. fıkrası hükmünce gaiplik, ölümüne kesin gözle bakılacak bir durum olmamakla birlikte, ölüm tehlikesi içerisinde kaybolan veya kendisinden uzun zamandan beri haber alınamayan kimsenin ölmüş olabileceği doğrultusunda karar verilmesidir. Aynı madde hükmünden de anlaşılacağı üzere, gaiplik kararının verilebilmesi için gerekli şartların oluşması aranmaktadır.¹⁷⁷ Kanunda öngörülen şartların oluşması durumunda gaiplik kararının alınabilmesi için TMK’nun 32. maddesinin 1. fıkrasında “...hakları bu ölüme bağlı olan kimseler...” şeklinde bir ifadeyle bu kişilerin mahkemeye başvurabilecekleri belirtilmiştir. Bu ifade ile hakkında gaiplik kararı verilecek kişinin eşi, mirasçıları, belirli mal vasiyeti alacaklıları gaiplik kararı isteyebilirler.¹⁷⁸ Gaiplik kararının verilmesi (gaibin ölümü ispatlanmış gibi) mirasın açılmasına sebebiyet verecektir (TMK m. 35/1). Bir kişinin ölümü neticesinde mirasın açılması ile meydana gelen bütün sonuçlar, kişi hakkında gaiplik kararının verilmesi neticesinde de meydana gelecektir. Gaiplik kararı verilmesi ile gaibin bütün hak ve borçların ölüm tehlikesi veya son haber alma tarihinden itibaren (geçmişe etkili olarak) mirasçılarına kendiliğinden intikal eder. Fakat mirasçılar¹⁷⁹ TMK’nun 584. maddesinin 1. fıkrası hükmünce, gaibin ya da üstün hak sahiplerinin ortaya çıkması durumunda, tereke mallarını geri vereceklerine dair belli bir süre için

¹⁷⁶ Mehmet AYAN ve Nurşen AYAN (2020), *Kişiler Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, s. 196; Bilge ÖZTAN 2021, age. s. 79-81.

¹⁷⁷ Türk Medeni Kanunu’nun 32. maddesinin 1. fıkrası hükmünce, bir kişi hakkında gaiplik kararı alınabilmesi için kendisinin ölüm tehlikesi içerisinde kaybolması veyahut kendisinden uzun süreden beri haber alınamamış olması gerekmektedir. Ayrıca bir kişinin, ölüm tehlikesi içerisinde kaybolmuş olması durumunda üzerinden en az bir yıl; uzun zamandan beri kendisinden haber alınamaması durumunda beş yıllık sürenin geçmesi gerekmektedir (TMK m.33/1). Mahkeme tarafından kişinin gaipliğine karar verilebilmesi için bu sürelerle ek olarak TMK’nun 33. maddesinin 2. ve 3. fıkralarında belirtilen en az altı aylık ilan süresinin dolması aranır.

¹⁷⁸ Bilge ÖZTAN 2021, age. s. 86; Mehmet AYAN 2020, age. s. 283; Mustafa DURAL ve Tufan ÖĞÜZ 2019, age. s. 32. ÖZTAN, gaiplik kararı isteyebilecek kişilerin; gaibin mirasçıları, karı-koca, hayat sigortası lehtarı, gaip yüzünden mirastan mahrum kalanlar, talepte bulunmayanların yasal temsilcileri, askerlik şubesi, savcılık, alacaklılar ve benzerleridir (Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 86).

¹⁷⁹ Güvence gösterme yükümlülüğü yasal ve atanmış mirasçıların yanı sıra lehine vasiyet yapılanlar ve intifa hakkına sahip olanlar içinde geçerlidir (Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 352; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 317; Sezer ÇABRİ (2020 a), *Miras Hukuk Şerhi Cilt II*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, s. 143; Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 458.

(TMK m. 584/2) güvence göstermek zorundadırlar. Bu süreler; ölüm tehlikesi içinde kaybolmada tereke mallarının teslimi tarihinden itibaren 5 yıl; uzun süreden beri haber almama durumunda son haber alma tarihinden itibaren 15 yıl veyahut gaibin yüz yaşını doldurması halinde teminat süresi sona erer (TMK m. 584/2). Fakat bu kuralın istisnası, devletin mirasçılığıdır. Devlete bir mal vasiyeti yapılmışsa; devletin güvence gösterme yükümlülüğü yoktur.¹⁸⁰ Çalışmanın konusu itibariyle de gaibin mirasçı olmasına da kısaca değinecek olursak; TMK'nun 586. maddesinin 1. fıkrası hükmünce mirasçılar arasında mirasın açıldığı sırada sağ olup olunmadığı bilinmeyen, hakkında bir gaiplik kararı alınmış bir kişi varsa; bu mirasçının miras payı mahkeme tarafından resen yönetilir.¹⁸¹ Bu durum mirasçının sağ olarak ortaya çıkması ya da hakkında gaiplik kararının alınmasına kadar devam edecektir. Aynı madde hükmü, yasal ve atanmış mirasçılar için uygulanır.¹⁸² Ölüm tehlikesi içinde kaybolan ya da kendisinden uzun süreden beri haber alınamayan mirasçı hakkında alınan gaiplik kararı geriye yürüyeceğinden; mirasbırakanın mirasçı olabilmesi için, mirasbırakanın ölüm tarihi itibariyle yaşıyor olması gerekmektedir. Hakkında gaiplik kararı alınan mirasçının, miras payı kendi mirasçıları tarafından talep edilebilir. Bu durumda miras, mirasçılara belli bir güvence karşılığında verilir (TMK m. 586/1-2).

1.4.2. Her Mirasbırakanın Külli Haleflerinin Bulunması

1.4.2.1. Genel Olarak

Miras hukuku konusu gereği, kişinin ölümünden sonra özel mülkiyet hakkının devamlılığı, bununla birlikte miras yolu ile geçebilecek hak ve borçlarının geleceğini belirleme amacını taşımaktadır.¹⁸³ Ölen bir kişinin, kendisinden sonra varlığını sürdürebilecek haklarının ve aynı şekilde kişisel edim niteliği taşımayan borçlarının sahipsiz kalmaması; hukuki sorunların baş göstermemesi ve kamusal düzenin sağlanması için bu tür hak ve borçların intikali kaçınılmazdır. Mirasbırakanın ölümü

¹⁸⁰ Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ ve Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2020, age. s. 35.

¹⁸¹ Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 318; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 356; Mehmet AYAN 2020, age. s. 287.

¹⁸² Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 318; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 356.

¹⁸³ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 1; Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 49.

veya gaipliğine karar verilmesi neticesinde terekesinin bir kül halinde intikal ettiği ve terekede hak sahibi olan kişi veya kişilere (gerçek-tüzel)¹⁸⁴ mirasçı denir.¹⁸⁵

Türk miras hukukunda külli halefiyet ilkesi benimsenmiş olduğundan, her ölen kişinin mutlaka bir külli halefi vardır.¹⁸⁶ Mirasbırakanın külli halefleri, yasal ve atanmış mirasçılardır. Cüz'i halef olarak kabul edilen vasiyet alacaklıları mirasçı olarak kabul edilmeseler de, terekeden dolayı biçimde hak elde edebilmektedirler.

1.4.2.2. Yasal Mirasçı

Yasal mirasçılar, mirasçılık sıfatlarını doğrudan kanundan almakta olup; mirasbırakanın bu konuda iradesi aranmamaktadır.¹⁸⁷ Yasal mirasçılıkla kanun koyucu, mirasbırakanın ölümü halinde onun hak ve borçlarına kimlerin halef olacağını belirlemiştir. Türk Medeni Kanunu'na göre yasal mirasçılar; mirasbırakanın belli bir dereceye kadar kan hısımları, eşi, evlatlığı, evlatlığın altsoyu; şayet bu kişilerin mirasçı olmamaları durumunda ise, son olarak yasal mirasçı devlet olacaktır. Yasal mirasçılar kendi içlerinde saklı paylı olan ve saklı paylı olmayan mirasçı olarak ikiye ayrılmaktadır. Saklı paylı mirasçılar; mirasbırakanın altsoyu, ana-babası, eşidir (TMK m. 505/1). Saklı paylı mirasçıların, saklı pay oranları kanun koyucu tarafından belirlenmiştir (TMK m. 506). Mirasbırakan, saklı paylı mirasçıların miras paylarını ihlal edecek tasarrufta bulunamaz (TMK m. 505/2).¹⁸⁸

Türk Medeni Kanunu'nun 599. maddesinin 2. fıkrasında açıkça belirtildiği üzere yasal mirasçılar, mirasbırakanın külli halefleri olduğundan dolayı hak ve borçları ölüm olgusunun gerçekleşmesiyle mirasçılara intikal etmektedir. Yasal mirasçıların borçlarından dolayı sorumlulukları, tereke mallarının yanı sıra kendi malvarlıklarıyla birlikte sınırsız sorumluluktur; fakat bu durumun istisnası devletin yasal mirasçılığıdır. Devlet, mirasbırakanın borçlarından yalnızca kendisine intikal eden aktif değerler nispetinde sorumlu olacaktır.

¹⁸⁴ Mirasçı gerçek ya da tüzel kişi olabilir. Tüzel kişilerden kural olarak yalnızca devlet kanuni mirasçı sıfatını kazanabilir. Tüzel kişilerin mirasçılığı, genellikle iradi mirasçılığa dayanır. Bkz. Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 4; Mustafa DURAL ve Tufan ÖZ 2019, age. s. 6.

¹⁸⁵ Zahit İMRE, Hasan ERMAN 2018, age. s. 17; Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 76; Suat SARI 2020, age. s. 19; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 14.

¹⁸⁶ Elif ULUSU KARATAŞ 2015, agm. s. 360; Mustafa DURAL ve Tufan ÖZ 2019, age. s. 16; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 22.

¹⁸⁷ Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 105; Mehmet AYAN 2020, age. s. 61; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 35.

¹⁸⁸ Saklı paylı mirasçıların, miras paylarına zarar veren tasarruflar tenkis davasına konu olacaktır.

1.4.2.3. Atanmış Mirasçı

Mirasçılık kanundan doğabileceği gibi, mirasbırakanın iradesi ile de doğabilir. Atanmış mirasçı, mirasbırakanın ölüme bağlı tasarruf yoluyla tayin ettiği mirasçıdır.¹⁸⁹ Mirasbırakan, vasiyetname veya miras sözleşmesi ile bir ya da birden çok kişiyi, mirasın tamamı ya da belli bir kısmı için mirasçı atayabilir.¹⁹⁰ Fakat mirasbırakan saklı paylı mirasçıların, saklı paylarını ihlal edecek bir tasarrufta bulunamaz.

Atanmış mirasçılar gerçek ya da tüzel kişiler olabilirler. Atanmış mirasçılar ile yasal mirasçıların mirasbırakanın terekesi üzerinde bazı benzer hak ve yükümlülüklerle sahip olduğu görülmektedir. Yasal mirasçılar gibi atanmış mirasçılarda, mirasbırakanın ölümüyle mirası kanun gereği bir küll halinde kazanırlar (TMK m. 599/3). Atanmış mirasçılar ve yasal mirasçılar TMK'nun 646. maddesinin 1. fıkrası¹⁹¹ hükmünce, mirasbırakanın terekesinin aktifini aynı kurala göre paylaşırlar. Atanmış mirasçılar, yasal mirasçılar gibi terekeye elbirliği ile sahip olarak miras ortaklığında yer alırlar.¹⁹² Atanmış mirasçılar, mirasbırakanın borçlarından yasal mirasçılar gibi sorumludurlar. Yani tereke mallarının yanı sıra kendi kişisel malvarlıklarıyla da sınırsız sorumlu olurlar.¹⁹³ Atanmış mirasçıların da, yasal mirasçılar gibi mirası reddetme hakları vardır; bu haklarını kullanmayıp mirası kabul etmeleri durumunda ise, mirasbırakanın borçlarından yasal mirasçılarla birlikte müteselsilen sorumlu olacaklardır. Atanmış mirasçılar da, yasal mirasçılar ve mirasbırakanın alacaklıları gibi resmi tasfiye talebinde bulunabilirler.

Atanmış mirasçılarla, yasal mirasçılar arasında yukarıda ifade edilen benzerliklerin yanı sıra, farklılıklar da mevcuttur. Kısaca bunlara değinildiğinde; yasal mirasçının herhangi bir sebeple mirasçı olamadığı durumlarda yerine halefiyet ilkesi gereğince altsoyu geçmektedir. Yasal mirasçılar arasındaki halefiyet ilkesi, atanmış mirasçılar arasında geçerli değildir. Ancak mirasbırakanın ölümüne bağlı tasarrufuyla aksi yönde tasarrufta bulunulabilir.¹⁹⁴ Atanmış mirasçılar denkleştirme talebinde bulunamaz ve yasal mirasçılar tarafından kendilerine karşı denkleştirme ileri süremez.¹⁹⁵

¹⁸⁹ Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 19; Zahit İMRE 1978, age. s. 17.

¹⁹⁰ Ali İhsan ÖZUĞUR 2009, age. s. 506; Esat ŞENER (1981), *Eski ve Yeni Miras Hukuku*, Sevinç Matbaası, Ankara, s. 239.

¹⁹¹ Türk Medeni Kanunu'nun 646. maddesinin 1. fıkrası “ *Yasal mirasçılar gerek kendi aralarında, gerek atanmış mirasçılarla birlikte mirası aynı kurala göre paylaşır* ”.

¹⁹² Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 19.

¹⁹³ Esat ŞENER 1981, age. s. 239; Ali İhsan ÖZUĞUR 2009, age. s. 506.

¹⁹⁴ Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 19.

¹⁹⁵ Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 19; Ömer Uğur GENÇCAN 2020b, age. s. 186.

1.4.3. Terekenin Hak ve Borçları ile Birlikte Bütün Olarak Mirasçılara İntikali

Türk miras hukukunda geçerli olan külli halefiyet ilkesi gereğince, mirasçılar mirasbırakanın mirasını kendiliğinden bir bütün olarak kazanmaktadırlar (TMK m. 599/1). Hukuk sistemimizde her mirasbırakanın mutlaka bir yasal mirasçısı vardır; mirasbırakanın hiçbir yakınının olmaması durumunda en son yasal mirasçı devlettir.

Külli halefiyet ilkesinin özelliklerinden biri olan bütünüyle kazanma ilkesi gereğince; mirasçılar mirasbırakanın ölüm ya da ölüme benzer olgunun gerçekleşmesiyle malvarlığında bulunan ve intikale elverişli tüm hak ve borçları bir bütün olarak kazanırlar. Bütünüyle kazanma ilkesi gereğince mirasçılar, mirasbırakanın kişisel edim içermeyen, intikale elverişli borçlarının da yeni sorumluları olurlar. Mirasçı kendisine intikal eden mirası (birden fazla mirasçı olması durumunda miras payını) reddetmediği müddetçe terekenin pasifinden sorumludur. Ayrıca mirasbırakanın ölümüyle intikale elverişli hakları¹⁹⁶ kanunun aradığı hukuki işlemlere gerek kalmaksızın kendiliğinden mirasçılara geçer. İntikale elverişli hakların geçmesi için taşınmaz mülkiyetinin intikalinde tescile, taşınır mülkiyetinin intikalinde teslim, alacak haklarının intikali için alacağın temlikine ihtiyaç yoktur.

1.4.4. Mirasçıların Terekenin Borçlarından Dolayı Müteselsil ve Bütün Malvarlığı ile Sorumlu Olması

Türk miras hukukunda mirasçıların tereke borçlarından dolayı sorumluluğu TMK'nun 599. maddesinin 2. fıkrası ve TMK'nun 641. maddesinin 1. fıkrası olmak üzere iki hükümlerle düzenlenmiştir. Kanun koyucu TMK'nun 599. maddesinin 2. fıkrasında mirasçıların, mirasbırakanın intikale elverişli hak ve borçlarından kişisel olarak sorumlu olduklarını; TMK'nun 641. maddesinin 1. fıkrasında ise mirasçıların tereke borçlarından müteselsilen sorumlu olduklarını hüküm altına almıştır.

Mirasbırakanın tek mirasçısının olması durumunda mirasçı, terekede yer alan borçlardan şahsen bütün malvarlığı ile sorumlu olur. Mirasbırakanın birden fazla mirasçısı olması durumunda mirasçılar, terekenin borçlarından şahsen bütün malvarlıklarıyla sorumlu olurlar. Mirasbırakanın birden fazla mirasçısı olması durumunda mirasçılar, terekenin borçlarından TMK'nun 641. maddesinin 1. fıkrası

¹⁹⁶ Kişiyeye sıkı sıkıya bağlı haklar mirasçılara geçmez. Örnek olarak; boşanma davası açma, velayet, vesayet hakkı, intifa ve sükna hakkı, şahsa bağlı intifak hakları gibi şahsa sıkı sıkıya bağlı haklar kişinin ölümüyle sona erer. İstisna manevi tazminat talebi, TMK'nun 25. maddesinin 4. fıkrasına göre mirasbırakanın sağlığında ileri sürmesi durumunda mirasçılara geçebilecektir.

hükmünce şahsi sorumluluklarının yanı sıra müteselsilen de sorumlu olacaktır (TMK m. 641/1 ve TMK m. 681/1). Kanun koyucu terekede yer alan alacak haklar için mirasçılar arasında elbirliği halinde hak sahipliğini kabul etmesine rağmen; mirasbırakanın borçları için mirasçılar arasında müteselsilen sorumluluk esası benimsenmiştir.¹⁹⁷ Türk Medeni Kanunu'nun 5. maddesi hükmünce¹⁹⁸, TBK'nun müteselsil sorumlulukla ilgili olan TBK'nun 162. maddesi vd. hükümleri mirasçıların tereke borçlarından sorumluluğu bakımından da uygulanacaktır.¹⁹⁹ Türk Borçlar Kanunu'nun 162. maddesinin 2. fıkrasına göre kanundan doğan teselsül ilkesi²⁰⁰ doğrultusunda tereke alacaklısı, alacağının tamamını ya da bir kısmını bütün mirasçılara dava açmak zorunda kalmadan bir ya da birkaç mirasçıdan talep edebilecektir.²⁰¹ Böylece mirasçılar tereke üzerinde elbirliği halinde hak sahibi olmalarına rağmen, tereke alacaklısı istediği mirasçıya alacağını ifa etmesi için başvurabilecek; kendisine bu tereke borcunu ifa etmesi için başvuru mirasçı ise bu borçtan sadece miras payı ile sorumlu olduğunu ileri süremeyecektir.²⁰² Mirasçıların, müteselsil sorumlulukları mirasın açılması ile başlayacaktır. Mirasbırakanın, müteselsil sorumluluğunu kaldıracak şekilde ölüme bağlı bir tasarrufla tereke borçlarının ödenmesini bir ya da birkaç mirasçıya yükleyerek; diğer mirasçıların tereke borçlarındaki müteselsil sorumluluklarını kaldıramayacağı gibi, alacaklıların bu

¹⁹⁷ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 15; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 454; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 460.

¹⁹⁸ Türk Medeni Kanunu'nun 5. maddesi hükmü, “ *Bu kanun ve Borçlar Kanunu'nun genel nitelikli hükümleri uygun düştüğü ölçüde tüm özel hukuk ilişkilerine uygulanır*”.

¹⁹⁹ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 19; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 459; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 46; Gökhan ANTALYA ve Murat TOPUZ 2019 a, age. s. 141. OĞUZMAN ve BARLAS; Medeni hukukun, Borçlar Kanunu'nda düzenlenen kavramlarına (örnek olarak; sözleşmenin kuruluşu, borcun ifası, teselsül, şart, zamanaşımı) yer veren ilişkilerine de kanun içeriğine ve niteliğine uygun düştüğü durumlarda Borçlar Kanunu'nun ilgili hükümlerinin uygulanabileceğini fakat bu durumda “doğrudan uygulamanın” hukuki dayanağının TMK'nun 5. maddesi hükmünden ziyade TMK'nun 1. maddesi hükmü olduğu görüşündedirler. Bkz. Kemal OĞUZMAN ve Nami BARLAS 2021, age. s. 57.

²⁰⁰ Borçlular arasında teselsül ilişkisinde, borçlulardan her birinin sözleşme ve kanun uyarınca alacaklıya karşı borcun tamamından sorumlu olması durumu mevcuttur; fakat borçlulardan biri borcun tamamını ifa etmesi durumunda, diğer borçlular borçtan kurtulmaktadır (Safa REİSOĞLU (2008), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Beta Yayınları, İstanbul, s. 395). Müteselsil borçluluk hukuki ilişkiden veya kanundan doğmaktadır. Türk Borçlar Kanunu'nun 162. maddesinin 2. fıkrası hükmünce birden çok borçlunun belli bir hukuki ilişki için alacaklıya yönelmiş irade beyanının olmaması durumunda, müteselsil borçluluk kanundan doğmaktadır. İstisnai bir borçluluk türüdür (Fikret EREN 2012, age. s. 1204; Ahmet M. KILIÇOĞLU (2014a), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 745-747). Müteselsil borçluluğun kanundan kaynaklanan durumlarından birisi de, mirasçıların mirasbırakanın borçlarından dolayı sorumluluğudur (Ahmet M. KILIÇOĞLU 2014a, age. s. 749; Fikret EREN 2012, age. s. 1204).

²⁰¹ Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 454; Cem BAYGIN 2005, age. s. 47; Elif ULUSU KARATAŞ 2015, agm. s. 362.

²⁰² Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 458; Ahu AYANOĞLU MORALI 2016, agm. s. 567; Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 77.

mirasçıya da başvurularını engelleyemeyecektir.²⁰³ Mirasbırakanın ölümü bağlı tasarruf yoluyla belirli bir borcu bir mirasçısına ya da birkaç mirasçısına yüklemesi dış ilişkide alacaklılara karşı bir sonuç doğurmayacak; iç ilişkide rücu ilişkisi bakımından etkili olacaktır.²⁰⁴

Mirasçılardan, müteselsil sorumlu oldukları tereke borçları içerisinde mirasbırakanın ölümü anındaki borçlarının yanı sıra, ölümüyle ortaya çıkan borçları da dâhildir.²⁰⁵ Doktrinde bir görüş mirasçılardan, mirasbırakanın ölümü üzerine doğan borçlar konusundaki müteselsil sorumlulukları hakkında konuda bir boşluğun olduğu, bu boşluğun genel kabul gören mirasçılardan müteselsil sorumluluğuna gidilmesi yönündeki görüşle doldurulabileceği ifade etmektedir.²⁰⁶

Mirasçılardan, tereke borçlarından dolayı müteselsil sorumlulukları miras ortaklığı boyunca devam edeceği gibi; miras ortaklığının sona ermesinden sonra da bir müddet daha devam edecektir.²⁰⁷ Türk Medeni Kanunu'nun 681. maddesinin 1. ve 2. fıkraları bağlamında müteselsil sorumluluk, alacaklıların tereke borçlarının mirasçılar arasında bölünmesine ya da nakline rıza gösterilmesiyle sona erebileceği gibi; paylaşmanın gerçekleştiği tarihin ya da paylaşmadan sonra muaccel olan borçlardan muacceliyet tarihinin üzerinden beş yıl geçmekle sona erecektir.²⁰⁸

Mirasçılardan tereke borçlarından sorumluluğunun düzenlendiği bir diğer madde ise, TMK'nun 599. maddesinin 2. fıkrasıdır. Türk Medeni Kanunu'nun 599. maddesinin 2. fıkrasında mirasçılardan, mirasbırakanın borçlarından kişisel olarak sorumlu oldukları düzenlenmiştir. Bu madde hükmünce mirasçılardan, mirasbırakanın alacaklılarına karşı sadece terekeden kendilerine miras payları oranında intikal edecek malvarlığı değerleriyle değil; kendi malvarlıklarıyla da sınırsız ve şahsi olarak sorumludurlar.²⁰⁹ Mirasçılardan şahsi sorumlulukları bağlamında, terekedeki borcun

²⁰³ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 458; Hayrunnisa ÖZDEMİR (2012), "Mirasçılardan Mirasın Borçlarından Dolayı Sorumluluğu", *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt XVI, S. 1-2, s. 206.

²⁰⁴ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 458; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2012, agm. s. 206.

²⁰⁵ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 327; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 457; Rona SEROZAN ve Baki İlkay ENGİN 2019, age. s. 509.

²⁰⁶ Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 459; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 449.

²⁰⁷ Zahit İMRE 1978, age. s. 698; Ahu AYANOĞLU MORALI 2016; agm. s. 568.

²⁰⁸ Konu ile ilgili detaylı açıklamalar ikinci bölümde, "Mirasın Paylaşılmasından Sonra Mirasçılardan Müteselsil Sorumluluğu" başlığı altında yapılacaktır.

²⁰⁹ Cem BAYGIN 2005, age. s. 52; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 455; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 46. Bir diğer görüş BERKİ, mirasçılardan tereke borçlarından dolayı sınırsız sorumlu olmalarını eleştirerek; mirasçılardan tereke borçlarından sorumluluğunun mirasın intikali ile kendilerine isabet edecek pay oranında olması gerektiği görüşündedir (Şakir BERKİ (1968), "Türk Medeni Kanununda Mirasçılardan Mes'uliyeti", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 25, S. 3, s. 108-110). Mirasçılardan, mirasbırakanın borçlarından sorumluluğunun sınırının tereke

kaynağı önem arz etmemektedir.²¹⁰ Bu borçlar mirasbırakanın sözleşmeden doğan borçları olabileceği gibi, haksız fiilden doğan tazminat borcu veya sebepsiz zenginleşmeden doğan iade borcundan da kaynaklanabilecektir.²¹¹ Mirasçılar, tereke borcu içerisinde asıl borca bağlı olarak işlemiş ve işleyecek faizlerden de aynı şekilde sorumlu olacaktır.²¹² Yalnız bu durumun istisnası, İcra ve İflas Kanunu'nun (İİK)²¹³ 143. maddesinin 4. fıkrasında düzenlenmiştir. İcra takibi sonucunda mirasbırakan adına alacaklıya, alacağının ödenmeyen kısmı için icra dairesi tarafından aciz vesikası verilmişse; İİK 143. maddesinin 4. fıkrası hükmünce alacak miktarı için faiz istenemeyecektir. Zira borçlunun ödeme gücünün olmamasından dolayı, alacak miktarı aciz vesikasına bağlanmıştır. Bu durumda mirasçılar, mirasbırakanın borçlarından sorumlu olduklarından dolayı aciz vesikasındaki alacak miktarı için mirasbırakanın (borçlunun) mirasçılarında da faiz istenemeyecektir.²¹⁴

Mirasbırakanın tereke borçlarından şahsi ve sınırsız sorumlu olmaları neticesinde alacaklılar, İcra ve İflas Kanunu'nun ilgili hükümleri çerçevesinde alacaklarını karşılayabilmek için mirasçının kişisel malvarlığına başvurabilecektir. İcra ve İflas Kanunu'nun 53. maddesinin 1. fıkrası hükmünce tereke borçlarından dolayı takiplerde ölüm günü ile beraber üç gün geri bırakılacağı; ayrıca TMK'nun 606. maddesinin 1. fıkrası bağlamında mirasçının mirası red veya kabul etmesi için tanınan üç aylık süre dolana kadar takibin geri bırakılacağı öngörülmüştür.

Mirasçılarının tereke borçlarına karşı müteselsilen ve şahsi sorumlulukları açısından incelenmesi gereken bir diğer husus ise, İİK'nun 53. maddesi bağlamında terekenin borçlu olması durumunda, borçlunun (mirasbırakanın) sağlığında başlamış icra takipleri ile borçlunun (mirasbırakanın) ölümünden sonra başlatılacak icra takipleridir. Bu iki durumu da konu açısından kısaca ele alındığında, ilk durum borçlunun (mirasbırakanın) icra takibi sırasında ölmesi halinde, takibe konu olan borç

aktifliyle sınırlı olması, ayrıca mutlak teselsülden uzaklaşarak, paylı teselsül esasının benimsenmesi yönünde bir görüş de mevcuttur. Bkz. Mustafa ŞAHİN 2021, agm. s. 121-123.

²¹⁰ Cem BAYGIN 2005, age. s. 52; Rona SEROZAN ve Baki İlkay ENGİN 2019, age. s. 87.

²¹¹ Rona SEROZAN ve Baki İlkay ENGİN 2019, age. s. 87; Elif ULUSU KARATAŞ 2015, agm. s.364; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 444.

²¹² Ali İhsan ÖZÜĞÜR 2009, age. s. 685; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 455; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 446. Tereke mevcudu borçlara yetmiyorsa, terekenin tasfiyesi iflas usulüne göre yapılacaktır. İcra İflas Kanunu'nun (İİK) 196. maddesi hükmünce, iflasın açılması ile iflas masasına giren alacaklarda da faiz işlemeye devam edecektir. Bkz. Hakan PEKCANITEZ, Oğuz ATALAY, Meral SUNGURTEKİN ÖZKAN ve Muhammet ÖZEKES (2021), *İcra İflas Hukuku Ders Kitabı*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, S. 431; Ali İhsan ÖZÜĞÜR 2009, age. s. 685.

²¹³ R.G. 19.06.1932-2128.

²¹⁴ Baki KURU (1990), *İcra ve İflas Hukuku Cilt 2*, Alfa Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, s. 1541.

TMK'nun 641. maddesinin 1. fıkrası hükmünce mirasçılara intikal edecektir. Yukarıda ifade edildiği gibi, mirasçılar kendilerine intikal edecek miras payını reddetmedikleri takdirde terekedeki hakların yanı sıra, borçları da intikal edecektir. Bu durumda da icra takibi, mirasçılara (bir ya da birkaçına)²¹⁵ ya da terekeye (miras ortaklığına) karşı devam ettirilebilecektir.²¹⁶ Terekenin (miras ortaklığının) tüzel kişiliğinin olmamasına rağmen, ölen borçlunun (mirasbırakanın) terekesine karşı belirli şartların varlığı halinde takibine devam edilebileceği kanunda özel olarak, açıkça düzenlenmiştir (İİK. m. 53/2).²¹⁷

Terekeye karşı takibin devam edebilmesi için, İİK'nun 53. maddesinin 2. fıkrasına göre mirasın paylaşılmamış, resmi tasfiyenin yapılmamış, mirasçılar arasında aile şirketinin kurulmamış olması gerekmekte olup; aksi halde bu takip türü için terekeye karşı takibe devam edilemeyecektir.²¹⁸ Şartların oluşması durumunda terekeye karşı devam edilecekse, İİK'nun 53. maddesinin 2. fıkrası hükmünce borçlu (mirasbırakan) hayatta olsaydı hangi usul (haciz, rehnin paraya çevrilmesi, iflas) uygulanacaktıysa; terekeye karşı da aynı usul tatbik edilir.²¹⁹

Takibin terekeye karşı yapılmasından kasıt, miras ortaklığına karşı takibin yapılmasıdır.²²⁰ Miras ortaklığının tüzel kişiliği olmadığı için, takip bütün mirasçılara (tereke paylaşılmadığından dolayı mecburi dava arkadaşlığı) veyahut varsa tereke temsilcisine karşı devam ettirilmesi gerekir.²²¹ Alacaklı, borçlunun (mirasbırakanın) sağlığında ona karşı başlatmış olduğu takipleri, borçlunun (mirasbırakanın) ölümüyle birlikte; bu takipleri açıkça veya zımnen mirası kabul eden mirasçılara karşı devam ettirebilecektir.²²² Mirasçılar, mirasbırakanın borçlarına karşı müteselsilen sorumlu (TMK m. 641/1) olduklarından dolayı alacaklı TBK'nun 163. maddesinin 1. fıkrası

²¹⁵ Tereke alacaklıları, borçlunun (mirasbırakanın) mirasçılarının hepsine ya da mirasçılardan bir ya da birkaçına karşı icra takibi yapılabilir (ihtiyari takip arkadaşlığı). Türk Medeni Kanunu'nun 641. maddesi hükmünce mirasçılar, mirasbırakanın borçlarından müteselsilen sorumludurlar. Alacaklı da TBK'nun 163. maddesi hükmünce, mirasçılarının birinden borcun tamamını isteyebilir. Bkz. Baki KURU, Ramazan ARSLAN ve Ejder YILMAZ (2009), *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 101, dn.3; Hakan PEKCANITEZ, Oğuz ATALAY, Meral SUNGURTEKİN ÖZKAN ve Muhammet ÖZEKES 2012, age. s. 81.

²¹⁶ Cem BAYGIN 2005, age. s. 58; Baki KURU, Ramazan ARSLAN, Ejder YILMAZ 2009, age. s. 100; Timuçin MUŞUL (2015), *İcra ve İflas Hukuku Esasları*, Adalet Yayınları, Ankara, s. 84-86.

²¹⁷ Rona SEROZAN ve Baki İlkay ENGİN 2019, age. s. 88; Timuçin MUŞUL 2015, age. s. 84; Cem BAYGIN 2005, age. s. 58.

²¹⁸ Timuçin MUŞUL 2015, age. s. 86; Cem BAYGIN 2005, age. s. 58.

²¹⁹ Yarg. 12.HD. T.26.09.2011, E.2011/1013, K.2011/16670. (www.legalbank.net, E.T. -20.08.2022)

²²⁰ Baki KURU (1998), *İcra ve İflas Hukuku Cilt 1*, Evrim Dağıtım, İstanbul, s. 154.

²²¹ Hakan PEKCANITEZ, Oğuz ATALAY, Meral SUNGURTEKİN ÖZKAN ve Muhammet ÖZEKES 2021, age. s. 81; Baki KURU 1988, age. s. 154.

²²² Timuçin MUŞUL 2015, age. s. 85; Baki KURU 1988, age. s. 155.

bağlamında borçlunun (mirasbırakanın) sağlığında başlatılan takibe bir ya da birden fazla mirasçısına karşı devam ettirebilecektir.

Borçlunun (mirasbırakanın) sağlığında başlamış ilamlı, ilamsız haciz ile rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip, borçlunun ölümü ile mirasçılara karşı takibine devam edilebilirken; borçlunun (mirasbırakanın) sağlığında başlamış iflas takibi mirasçılara karşı devam ettirilmeyecektir.²²³ Fakat aynı şekilde, borçlunun (mirasbırakanın) sağlığında başlamış iflas takibi sırasında, borçlunun (mirasbırakanın) ölmesi durumunda alacaklı isterse, aynı takibe mirasbırakanın terekesine karşı devam edebilecektir.²²⁴

Bir diğer durum ise, borçlunun (mirasbırakanın) ölümünden sonra alacaklının başlatacağı icra takibidir. Borçlunun (mirasbırakanın) ölümünden sonra terekeye karşı yeni bir icra takibi başlatılamayacaktır.²²⁵ Terekenin (miras ortaklığının), tüzel kişiliğinin olmamasından dolayı takip ehliyeti tanınmamıştır. Bu yüzden, takipler borçlunun (mirasbırakanın) açıkça veya zımnen mirası kabul etmiş mirasçılara (bir, birkaçına ya da hepsine) karşı yapılabilecektir (TMK m. 641/1; TBK m. 163/1).

1.4.5. Birden Çok Mirasçının Tereke Üzerinde Elbirliği ile Hak Sahibi Olması ve Miras Ortaklığı

1.4.5.1. Genel Olarak

Mirasbırakanın ölümüyle miras, TMK'nun 599. maddesi gereğince mirasçı ya da mirasçılara bir kül halinde intikal edecektir. Mirasbırakanın bir ya da birden çok mirasçısının olması mirasın intikalinden sonra mirasçı / mirasçılar ve tereke açısından farklı sonuçlar meydana getirecektir. Mirasbırakanın tek bir mirasçısı olması durumunda, mirasbırakanın ölümüyle birlikte intikale elverişli hak ve borçları mirasçısına intikal edecektir. Mirasçının kendi malvarlığı ile mirasbırakanın terekesi hiçbir işleme gerek kalmaksızın kendiliğinden birleşerek, mirasçının şahsi malvarlığını oluşturacak; böylece mirasçı, mirasbırakanın yerini alarak, kendisine

²²³ Baki KURU 1988, age. s. 155-157; Hakan PEKCANITEZ, Oğuz ATALAY, Meral SUNGURTEKİN ÖZKAN ve Muhammet ÖZEKES 2021, age. s. 81; Timuçin MUŞUL 2015, age. s. 85. İflas yoluyla takibin, borçlu açısından ortaya çıkabilecek ağır sonuçlarını dikkate alan kanun koyucu, mirasbırakanın sağlığında başlamış olan iflas yoluyla takibin, kaldığı yerden mirasçılara karşı devam edilmesini kabul etmemiştir (Timuçin MUŞUL 2015, age. s. 85-86). Fakat mirasçıların, iflas tabii kişilerden olması ve alacaklının mirasçıları iflas yoluyla takip etmek istemesi durumunda, iflas yoluyla takip işlemlerine ilk baştan başlaması gerekmektedir (Baki KURU 1988, age. s.157; Timuçin MUŞUL 2015, age. s. 85).

²²⁴ Timuçin MUŞUL 2015, age. s. 86; Hakan PEKCANITEZ, Oğuz ATALAY, Meral SUNGURTEKİN ÖZKAN ve Muhammet ÖZEKES 2021, age. s. 81.

²²⁵ Baki KURU 1988, age. s. 159; Timuçin MUŞUL 2015, age. s. 86.

intikal eden mallar üzerinde aynı hak sahipliğini sürdürecektir.²²⁶ Mirasçı, mirasın intikalinden kaynaklı hak ve yetkileri tek başına kullanacak; terekenin borçlarından ise şahsen ve bütün malvarlığı ile sorumlu olacaktır. Mirasbırakanın birden çok mirasçısı olması durumunda ise, mirasbırakanın ölümüyle intikal eden miras üzerinde bütün mirasçılar arasında kanundan doğan bir ortaklık ilişkisi oluşacaktır. Bu ortaklık ilişkisi ise, “*miras ortaklığı*” şeklinde adlandırılmaktadır.²²⁷

Kanun koyucu TMK’nun 640. maddesinde, birden fazla mirasçının varlığı halinde, mirasın paylaşımına kadar tereke mallarının zarar görmesini engellemek, terekenin yönetimi, paylaşımı gibi konularda doğabilecek zararın yanı sıra mirasçıların kendi payları üzerinde tasarrufta bulunarak diğer mirasçılara, mirasbırakanın alacaklılarına, kendi alacaklılarına zararı önlemek amacıyla elbirliği mülkiyetini emredici bir kural olarak düzenlemiştir.²²⁸ Kısaca kanundan doğan miras ortaklığı ile hem mirasbırakanın alacaklıları, hem de mirasçılar birbirlerine karşı korunmuş olmaktadır. Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere tek bir mirasçının varlığı halinde, miras ortaklığı oluşmamakta; tereke mirasın açılmasıyla el değiştirmektedir. Miras ortaklığının oluşması için en az iki mirasçının varlığı gerekli olup; mirasın açılmasıyla da mirasçılar arasında kanunen miras ortaklığı kurulmakta ve mirasçılar tereke üzerinde el birliği ile hak sahibi olmaktadır. Fakat miras ortaklığının oluşması için gerekli olan bir diğer husus ise, terekenin aktif kısmında mal veya haklarının varlığının gerekliliğidir.²²⁹ Mirasbırakanın terekesinin aktifinde hiçbir mal veya hakkın olmaması durumunda, birden çok mirasçının varlığı halinde bile; mirasçılar arasında miras ortaklığı oluşmayacaktır.²³⁰ Terekenin mevcudunda sadece borçların olması miras ortaklığını oluşturmayacağı gibi, mirasçılar tereke borçlarından sorumluluklarının da ortadan kalmasına neden olmayacak; mirasçılar tereke borçlarından TMK’nun 641. maddesi ve 681. maddesi hükmünce müteselsilen

²²⁶ Aydın AYBAY (2003), *Miras Hukuku Dersleri*, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, s. 101; Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 2; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 450, Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 329; Nuşin AYİTER (1961), *Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanununda Elbirliği Ortaklıkları (İştirak Halinde Mülkiyet)*, Yeni Desen Matbaası, Ankara, s. 70.

²²⁷ 4721 Sayılı Kanundan önce “*miras ortaklığı*” terimi yerine “*miras şirketi*” terimi kullanılmaktaydı. Aydın AYBAY 2003, age. s. 101; Nuşin AYİTER 1971, age. s. 223; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 451; Nuşin AYİTER 1961, age. s. 69-70; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 329; Kemal OĞUMAN 1995, age. s. 314; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 429; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 487.

²²⁸ Aydın AYBAY 2003, age. s. 102; Feyzi N. FEYZİOPLU, Ümit DOĞANAY ve Aydın AYBAY (1976), *Medeni Hukuk Dersleri Cilt 1*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, s. 448.

²²⁹ Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 5, dn. 9.

²³⁰ WOLF, Art.602,n.11, naklen Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 5, dn. 9.

sorumlu olacaklardır.²³¹ Keza TMK'nun 605. maddesinin 2. fıkrası hükmünce, mirasbırakanın ölüm tarihinde ödemedi aczi açıkça belli veya resmen tespit edilmiş ise miras, külli halefiyet ilkesinin bir istisnası olarak mirasçılara geçmeden reddedilmiş sayılacaktır.

Miras ortaklığında mirasçı, yasal mirasçı olabileceği gibi atanmış mirasçı da olabilmektedir. Tereke, miras ortaklığının konusu olmakla birlikte; terekeyi oluşturan bütün hak ve borçlarda bu ortaklığa dâhil olmaktadır. Miras ortaklığının kurulmasından, sona ermesine kadar geçen süre zarfında mirasçılar arasında, kişisel bir ilişkinin varlığı aranmamakla birlikte; bu kişiler arasındaki hısımlık bağının da bir önemi olmamaktadır.²³² Zira burada, mirasçılar arasında rızaya dayalı bir ortaklık kurulmuş olmayıp; kanunun emredici hükmüyle bizatihi oluşan bir ortaklığın varlığından söz edilebilir.²³³ Mirasçılar, bu ortaklıkla terekenin tamamı üzerinde elbirliği ile hak sahibi olurlar. Bunun neticesi olarak da mirasçılar, mirasın paylaşılmasına kadar tereke üzerinde tek başlarına tasarrufta bulunamayacakları gibi, mirasın paylaşımına kadar kendilerine ait payları da olmayacaktır. Bu durumun istisnaları, TMK'nun 677. maddesi ve TMK'nun 678. maddesidir.²³⁴ Türk Medeni Kanunu'nun 677. maddesi bağlamında mirasçılar, miras paylarını paylaşmadan önce paylarını birbirlerine (TMK m. 677/1) veya üçüncü kişilere devretme imkânına sahiptirler (TMK m. 677/2). Türk Medeni Kanunu'nun 678. maddesinde ise, mirasbırakanın ölmemiş olmasına rağmen, muhtemel yasal ve atanmış mirasçıların beklenen miras haklarının devrine ilişkin olarak diğer mirasçılarla veya üçüncü kişilerle sözleşme yapabilmeleri hüküm altına alınmıştır.²³⁵ Her iki kanun maddesinde de kanun koyucu tarafından, mirasçıların ekonomik çıkarlarının gözetildiği görülmektedir. Miras ortaklığının bir diğer özelliği ise, tüzel kişiliğinin bulunmamasıdır. Miras ortaklığının, tüzel kişiliğinin olmamasından dolayı, ortaklığı

²³¹ WOLF, Art. 602, N.12 naklen, Sezer ÇABRİ 2020 b, age. s. 5, dn. 9.

²³² Sezer ÇABRİ 2020 b, age. s. 10; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 489; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 330-331.

²³³ Mirasçılar kendi istekleri dâhilinde bir ortaklık oluşturmadıkları için miras ortaklığına “*rastlantı ortaklığı*” benzetmesi de yapılmaktadır (Aydın AYBAY 2003, age. s. 102; Feyzi N. FEYZİOĞLU, Ümit DOĞANAY ve Aydın AYBAY 1976, age. s. 448).

²³⁴ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 490; Zait İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 539. Türk Medeni Kanunu'nun 677. maddesi açılmış miras payının devrine ilişkin; TMK'nun 678. maddesi açılmamış miras payının devri sözleşmesine ilişkindir.

²³⁵ Detaylı bilgi için bkz. Mustafa Fadıl YILDIRIM 1995, “Beklenen (Açılmamış Bir Terekedeki) Miras Hakkının Devri Sözleşmesi”, *Yargıtay Kararları Dergisi*, Cilt 21, Temmuz, s. 278-293; Mustafa Fadıl YILDIRIM 2004, “Beklenen Miras Hakkının Devri Sözleşmesi Konusunda İki Gelişme”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 53, S. 1, Y.2004, s. 117-130.

temsil edecek bir organı, tüzüğü de bulunmamaktadır.²³⁶ Bu yüzden de tereke ile ilgili işlem ve kararlar bütün mirasçıların rızasıyla yapılmaktadır (TMK m. 640/2). Miras ortaklığının tüzel kişiliğinin olmamasının doğal sonucu olarak da hak ehliyeti bulunmamaktadır. Hak ehliyeti olmayan miras ortaklığının, taraf ehliyeti de olmadığından terekeye karşı açılacak davaların mirasçıların tümüne yöneltilmesi gerekirken,²³⁷ tereke adına açılacak davalarda ise kural, mirasçıların tamamının yer almasıdır. Bu durumun istisnası, TMK'nun 640. maddesinin 4. fıkrası ve TMK'nun 702. maddesinin 4. fıkrasında karşımıza çıkmaktadır. Kanun koyucu, TMK'nun 640. maddesinin 4. fıkrası hükmünce mirasçılardan biri ya da bir kısmının terekedeki hakların korunması ile ilgili yasa yoluna başvurulabileceğini düzenlemiştir.²³⁸ Türk Medeni Kanunu'nun 702. maddesinin 4. fıkrası bağlamında, terekedeki hakların korunmasına dair verilecek kararlardan, dava açmayan diğer mirasçılar da yararlanacaktır. Yasa yoluna başvuru sonucunda, lehe bir kararın verilmesi durumunda

²³⁶ Miras ortaklığının ticari yaşamda önemli bir yeri olmadığından dolayı, ticari ortaklıklar gibi herhangi bir sicile kaydedilmeyecektir (Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 332; Faruk EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 489, dn.61).

²³⁷ Miras ortaklığının tüzel kişiliği bulunmadığından dolayı, miras ortaklığını oluşturan kişiler arasında zorunlu dava arkadaşlığı bulunmaktadır. Fakat davanın konusu para dışında bir şey ise bütün ortaklara birlikte dava açılırken; para borçlarında (TMK m. 640) mirasçılar arasında müteselsilen sorumluluk olduğundan dolayı davanın ortaklarından birine ya da birkaçına açılması mümkündür. Bu durumda da ortaklar arasında ihtiyari dava arkadaşlığı ortaya çıkacaktır (Ramazan ARSLAN, Ejder YILMAZ ve Sema TAŞPINAR AYVAZ 2016, *Medeni Usul Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 248; Hakan PEKCANITEZ ve Hülya TAŞ KORKMAZ 2017, *Medeni Usul Hukuku*, Cilt 1, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, s. 568-569. Yarg. 11. HD. T. 14.12.2000, E. 2000/8368, K. 2000/ 10045, “...Mahkemece mirasçıların temsilci olarak davahıyı atayıp, davacıya bildirdikleri, konusu para alacağı olan davalarda mirasçılardan birine dava açılabilmesi, mirasbırakanın borcundan reddetmedikçe mirasçıların müteselsilen sorumlu oldukları, davanın daha sonra diğer mirasçılara rücu hakkına sahip olduğu...” (www.legalbank.net, E.T.16.08.2022).

²³⁸ Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 445; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 454; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 337-338; Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 553. TANRIVER, Türk Medeni Kanunu'nun 640. maddesinin 4. fıkrası, “*Mirasçılardan her biri terekedeki hakların korunmasını isteyebilir*” şeklindeki hükmünü “*mirasçılar tek başlarına dava açabilirler*” şeklinde bir anlam yüklenmesini doğru bulmamakta; bu ifadeyi “*koruma önlemlerini talep edebilir*” şeklinde yorumlanmasını daha doğru bulmaktadır. Koruma önlemlerinden maksadın da; defter tutma, mühürleme gibi mahkemenin de resen alabileceği önlemler olabileceğini ifade etmiştir. Aksi bir anlayışın elbirliği ile mülkiyetin mahiyetine aykırı düşeceği; ayrıca paylı mülkiyet – elbirliği ile mülkiyet ayrımının medeni usul hukuku açısından işlevini ve önemini yitireceğini; zira maddi mecburi dava arkadaşlığı kurumunun en yaygın işlerlik kazandığı alanın elbirliği ile mülkiyet olduğunu belirtmiştir. Ayrıca kanun koyucunun böyle önemli bir konuda, mirasçılara münferiden dava açma hakkını tanımak istemesi durumunda kanunda açık bir şekilde zikredilebileceği yönünde bkz. Süha TANRIVER (2005), “Yeni Medeni Kanun’ un Mirasa İlişkin Hükümlerde Getirmiş Olduğu Değişikliklerin Medeni Usul ve İcra – İflas Hukuku Açısından Etkilerinin Tespiti ve Değerlendirmesi”, *İçinde Makalelerim I (1985–2005)*, Asil Yayınevi, Ankara, s. 196-197. ANTALYA, miras ortaklarından birinin ya da birkaçının kendi adına üçüncü kişilere karşı açtığı elatmanın önlenmesi davalarında davanın yürütülmesi için diğer ortakların muvafakatlerinin alınmasını ya da terekeye bir temsilci atanması gerektiğini ifade etmektedir. Bkz. Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 477.

bütün mirasçılar yararlanabilirken; aleyhe bir karar çıkması durumunda, bu durum diğer mirasçıları etkilemeyecektir.²³⁹

Miras ortaklığı kanundan doğan, geçici bir ortaklık olup; amaç terekede yer alan mallar dağılmadan, kimse hak kaybına uğramadan, çekişmesiz bir şekilde mirasçıların payları oranında, terekedeki malları kendi kişisel hak sahiplerine geçirmektir.

1.4.5.2. Miras Ortaklığının Özelliği

1.4.5.2.1. Miras Ortaklığının Tüzel Kişiliğinin Olmaması

Tüzel kişilik kavramına değinirsek, doktrinde belli bir amaç etrafında kişiler ya da belli bir amaca özgülünen mal topluluklarının, topluluğu oluşturan ya da ondan yararlanan bireylerin şahıslarından bağımsız hak sūjeleri olduğu ifade edilmektedir.²⁴⁰ Tüzel kişiliği, tanımlamada ifade ettiğimiz unsurlar çerçevesinde miras ortaklığı için ele aldığımızda; miras ortaklığının bu unsurları taşımadığı görülmektedir. Zira miras ortaklığı kendisini oluşturan mirasçılardan (kişilerden) ve terekeden (mal topluluğundan) bağımsız bir kişiliği yoktur.

Kanun koyucu tarafından hangi kişi ya da mal topluluklarının tüzel kişilik kazanıp; bağımsız bir hak sūjesi olacağı kanunda öngörülecektir.²⁴¹ Böylece taraflar, kanunun öngördüğü tipteki tüzel kişiliği değiştiremeyecekleri gibi; farklı alanlarda doğan ihtiyaçlar neticesinde yeni ya da karma tüzel kişilik türü yaratamayacaklardır.²⁴² Tüzel kişiler hukukunda sınırlı sayı ilkesi gereğince, taraflar kanun koyucunun tüzel kişilik kavramı için belirlediği türler dışına çıkamayacaklardır.²⁴³ Hukukumuzda, miras ortaklığına tüzel kişi niteliği tanınmadığı için kendisini oluşturan kişiler veya üçüncü kişilere karşı bağımsız bir kişiliği olmadığından; hak sūjesi olma imkânına da sahip değildir. Miras ortaklığı ve kanunda özel olarak belirtilen diğer ortaklıklar²⁴⁴

²³⁹ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 454; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 339.

²⁴⁰ Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ ve Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2020, age. s. 282-283; Bilge ÖZTAN 2021, age. s. 40; Serap HELVACI (2017), *Gerçek Kişiler*, Legal Yayıncılık, İstanbul, s. 23.

²⁴¹ Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ ve Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2020, age. s. 284; Mustafa DURAL ve Tufan ÖĞÜZ 2019, age. s. 218.

²⁴² Hüseyin HATEMİ (2021b), *Kişiler Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, s. 99; Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ ve Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2020, age. s. 284; Mustafa DURAL ve Tufan ÖĞÜZ 2019, age. s. 218.

²⁴³ Hüseyin HATEMİ 2021b, age. s. 99; Kemal OĞUZMAN, Özer SELİÇİ ve Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2020, age. s. 284; Mustafa DURAL ve Tufan ÖĞÜZ 2019, age. s. 218.

²⁴⁴ Bu ortaklıklar; karı-koca arasındaki mal rejiminden kaynaklanan mal ortaklığı (TMK m.256, m. 258, m.259), aile malları ortaklığı (TMK m. 373), adi ortaklık (adi şirket) TBK'nun 620. maddesi, miras ortaklığı (miras şirketi) TMK'nun 640. maddesidir. "Türk Hukukunda olduğu gibi İsviçre Hukukunda da miras ortaklığının tüzel kişiliği olmadığı kabul edilmektedir. İsviçre İcra İflas Kanunu m.49'da (LPart

Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenen elbirliği ortaklığı şeklinde topluluk olarak nitelendirilecektir. Miras ortaklığına tüzel kişilik niteliği tanınmadığından, kurulmasıyla birlikte hak ehliyetini kazanamayacak; böylece hak edinebilme ve borç altına girebilme yeteneği olmayacaktır.²⁴⁵ Diğer tüzel kişiler gibi, organları olmadığı için organları vasıtasıyla da temsil edilemeyecektir. Bu yüzden ortaklığın üyeleri olan mirasçılar hep birlikte ortaklığa ait işleri yönetebilecekleri gibi, ortak kararla onlar adına ve hesabına işlemleri yapacak, temsilci de atayabileceklerdir. Kanun koyucu, TMK'nun 640. maddesinin 3. fıkrası hükmünce, mirasçılardan birinin istemi üzerine sulh mahkemesi tarafından mirasın paylaşımına kadar miras ortaklığına temsilci atayabilecektir.²⁴⁶

1.4.5.2.2. Miras Ortaklığının Kanundan Doğması ve Geçici Niteliğe Sahip Olması

Türk Medeni Kanunu'nun 640. maddesinin 1. ve 2. fıkraları bağlamında, hukuki bir olay olan ölüm olgusunun gerçekleşip; mirasın açılması ve mirasbırakanın birden çok mirasçısı olması durumunda, aralarında tereke malları üzerinde kanun gereğince miras ortaklığı kendiliğinden ortaya çıkacaktır.²⁴⁷ Miras ortaklığının kurulmasında, mirasçılar arasında bir sözleşme ilişkisinin ya da mirasbırakanın ölümüne bağlı bir tasarrufun olması aranmamaktadır.²⁴⁸ Bu ortaklık, TMK'nun 640. maddesinin emredici hükmü gereği mirasın açılmasıyla kurulmakta olup; mirasçıların bu konu hakkındaki iradeleri, anlaşmaları, karşı çıkışları hatta mirasbırakanın ölümünden ve kendi mirasçılık sıfatlarından haberlerinin olmaması gibi ihtimaller ortaklığın var olmasına engel teşkil etmeyecektir.²⁴⁹ Bu durumun bir istisnası ise, TMK'nun 605. maddesinin 2. fıkrası hükmüdür. Buna göre, mirasbırakanın ölüm

49) özel hüküm öngörülme suretiyle takibin doğrudan terekeye karşı yöneltilmesine imkân sağlanmıştır. Ancak bizdeki düzenlemeden farklı olarak, orada mirasbırakanın sağlığında başlatılan takipler ile ölümünden sonra açılacak takipler arasında bir ayırım yapılmamakta paylaşmaya kadar takibin terekeye yönelik devam ettirilebileceği kabul edilmektedir". Bkz. STEINAUER, s. 461, n.9490; naklen Ahu AYANOĞLU MORALI 2016, agm. s. 564, dn.26.

²⁴⁵ Türk Medeni Kanunu'nun 48. maddesinde tüzel kişilerin hak ehliyetlerini düzenlemiştir. Bu madde hükmünce, "Tüzel kişiler cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara ehildirler".

²⁴⁶ Tereke temsilciliğinin tesisi için gerekli olan şartlar için bkz. Mustafa Alper GÜMÜŞ (2020), *Medeni Hukuk ve Medeni Usul Hukuku Boyutuyla Tereke (Miras Ortaklığı) Temsilcisi (TMK m. 640/III)*, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 46-139.

²⁴⁷ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 488; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 431; Kemal ÖGUZMAN, Özer SELİÇİ ve Saibe OKTAY ÖZDEMİR 2006, age. s. 278; Sezer ÇABRİ 2020 b, age. s. 7.

²⁴⁸ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 489; Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 473.

²⁴⁹ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 451; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 676; Halil AKKANAT 2004, age. s. 162.

tarihinde ödemedi aczinin açıkça belli veya resmen tespit edilmiş olması halinde mirası red edilmiş sayılır. Bu hükmi red halinde miras kendiliğinden mirasçılara intikal etmez.²⁵⁰ Miras ortaklığına dâhil olan mirasçılar, mirasbırakanın külli halefleridir. Bir diğer ifadeyle, yasal mirasçıların yanı sıra atanmış mirasçılarda miras ortaklığında yer alır.²⁵¹ Atanmış mirasçılar da, yasal mirasçılar gibi miras ortaklığına dâhil olmaları için herhangi bir irade beyanında bulunma ya da hukuki bir işlem yapmaları gerekmemektedir. Vasiyet alacaklıları, mirastan feragat edenler ya da mirası ret edenler ise miras ortaklığına dâhil değildirler.²⁵² Miras ortaklığı devam ederken yasal ya da atanmış mirasçının ölmesi durumunda, ölen mirasçının yerine TMK'nun 580. maddesinin 2. fıkrası²⁵³ hükmünce kendi mirasçılarına geçer. Böylece ölen mirasçının, tereke üzerindeki hak ve yükümlülükleri kendi mirasçılarına geçecektir.

Kanun koyucu, miras ortaklığına geçici bir nitelik atfetmiştir.²⁵⁴ Zira tarafların iradeleri aranmaksızın, kanunen ortaya çıkan bu ortaklıkta amaç; tereke mallarının mirasçılar arasında paylaşılması ve her bir mirasçının kendilerine intikal eden, malların mülkiyetini kazanmalarıdır.²⁵⁵ Miras ortaklığı, terekenin açılmasıyla başlayıp; paylaşılmasına kadar geçen süreçte terekenin bütünlüğünün korunmasını sağlarken; tereke mallarının en kısa ve uygun bir sürede paylaşılması ve mirasbırakanın bireysel hak sahipliğine geçmesini sağlamaktadır. Ayrıca her bir mirasçı TMK'nun 642. maddesinin 1. fıkrası bağlamında sözleşme veya kanun gereğince bu ortaklığa devam ettirmekle yükümlü olmadıkça, mirasçılar tarafından sürdürülmesi zor olan bu ortaklığın sonlandırılması için her zaman talepte bulunulabilir. Bu ortaklık genel olarak; mirasın paylaşılması, miras ortaklığının başka

²⁵⁰ Türk Medeni Kanunu'nun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük'ün 38. maddesinin 3. fıkrası hükmen red, TMK'nun 605. maddesi bağlamında mirasın reddi iki şekilde düzenlenmiştir. Bunlar; “*gerçek red*” ve “*hükmen red*” dir. Gerçek redde, mirasçılık sıfatını kazanan mirasçıya kendi iradesiyle bu hakkından vazgeçme imkânı tanırken; hükmen redde, mirasın borca batık olması durumunda kanun koyucu mirasçıyı, kendisinin sorumlu olmadığı bir borçtan kurtarmak amacıyla mirası reddedilmiş saymaktadır. Mirasın borca batık olması durumunda, külli halefiyet ilkesi işlemeyeceğinden miras reddedilmiş sayılacaktır. Bkz. Sezer ÇABRİ 2020 a, age. s. 536; Hayrunnisa ÖZDEMİR (2019), *Türk Medeni Kanunu'na Göre Mirasın Paylaşılması Şerhi*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 27-28; Gamze TURAN BAŞARA (2021), “Türk Hukuku Bakımından Mirasın Kazanılmasında Kabul Edilen Prensipler ve Mirası Ret Hakkı”, *İçinde Erzan Erzurumluoğlu'na Armağan*, Ed. Emel Badur, Ankara Barosu Yayını, Ankara, s. 164.

²⁵¹ Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 437-438; Halil AKKANAT 2004, age. s. 162-163; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 435; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 488.

²⁵² Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 437-438; Halil AKKANAT 2004, age. s. 163; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 488.

²⁵³ Türk Medeni Kanunu'nun 580. maddesinin 2. fıkrası, “*Mirasın açıldığı anda, sağ olan mirasçı sonradan ölürse onun miras hakkı kendi mirasçılarına kalır*”.

²⁵⁴ Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 438; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 331.

²⁵⁵ Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 438; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 491.

bir ortaklığa dönüşmesi, elbirliği mülkiyetinden paylı mülkiyete geçirilmesi, mirasçı sayısının bir kişiye inmesi ya da terekenin borçlarının ödenmesi sonucu aktifte hiçbir değer kalmaması ile son bulur.²⁵⁶

1.4.5.2.3. Mirasçıların Tereke Üzerinde Elbirliği ile Hak Sahibi Olmaları

Mirasbırakanın birden çok mirasçısı bulunması durumunda mirasın geçişiyle başlayıp; mirasın paylaşımına kadar geçen süre zarfında terekedeki tüm hak ve borçları kapsayacak şekilde mirasçılar arasında kanundan doğan bir ortaklık meydana gelmektedir. Miras ortaklığı, yasal mirasçılarının yanı sıra atanmış mirasçılardan da oluşabilmektedir.²⁵⁷ Miras ortaklığı kanundan doğduğu için, mirasçılar arasında kişisel bir ilişkinin varlığı aranmadığı gibi; bu yönde belli bir irade beyanı ya da bu ortaklığa dâhil olmak için herhangi bir hukuki işlemin varlığı da aranmamaktadır.²⁵⁸

Türk Medeni Kanunu'nun 640. maddesi hükmünce, mirasbırakanın birden çok mirasçısının olması durumunda mirasın geçmesiyle birlikte paylaşılıncaya kadar mirasçılar arasında bütün hak ve borçları kapsayan bir ortaklığın meydana geleceği ve bu ortaklık neticesinde mirasçılarının terekeye elbirliği ile hak sahibi olacakları düzenlenmiştir.²⁵⁹ Mirasçılar TMK'nun 640. maddesi hükmünce, terekeye bir bütün halinde maliktirler. Böylece mirasçılarının, tereke üzerinde elbirliği içinde hak sahipliği devam ettiği müddetçe şahsi tasarruflarda bulunabilecekleri miras payları mevcut

²⁵⁶ Ayrıca mirasçının miras payını devretmesi durumunda onun yönünden miras ortaklığı sona erebileceği gibi, kat mülkiyetine geçme de miras ortaklığını sona erdirir. Bkz. Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 515-516; Mehmet AYAN 2020, age. s. 363-366; Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 99-102.

²⁵⁷ Miras açıldıktan sonra mirası red eden, mirastan feragat eden, mirasçılıktan çıkarılan ya da mirastan yoksunluk sebepleriyle mirasçılık sıfatını kaybeden kişiler miras ortaklığına giremeyeceklerdir (Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 488).

²⁵⁸ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 330; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 488-489, Yasal mirasçılar arasında hısımlıktan doğan bir bağlılık olmasada bu durum bir ortaklığın oluşması için zorunlu değildir. Zira miras ortaklığının varlığı terekeden kaynaklanmaktadır (Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 330). Miras ortaklığında mirasçılar arasındaki bağlılığın hısımlıktan veya aynı mirasbırakanın mirasçısı olmaktan kaynaklandığı yönünde bkz. Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 432.

²⁵⁹ Terekedeki taşınır ve taşınmaz malların yanı sıra maddi olmayan, üzerinde mülkiyet hakkı kurulamayacak mallarda olabilir (alacak ve haklar). Bu yüzden mirasçılarının, miras ortaklığı bağlamında terekedeki tüm hak ve borçlar üzerinde elbirliği ile mülkiyet değil; elbirliği ile hak sahibi olduğu ifade edilmektedir (Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 450, dn. 1161; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 429; Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 551). Mülkiyet hakkı, mülkiyete konu olan eşyaya sahip kişilerin bir ya da birden fazla kişi olmasına göre ikiye ayrılmaktadır. Mülkiyet hakkına tek bir kişi sahipse (bireysel ferdi mülkiyet) tek kişi mülkiyeti, birden çok kişi varsa, birlikte mülkiyet söz konusu olacaktır. Buna karşılık, birden çok kişinin olması durumunda mülkiyete konu eşya üzerinde bu kişilerin aynı anda birlikte mülkiyetleri söz konusu olacaktır. Birlikte mülkiyet kavramı da kendi içerisinde; paylı ve elbirliği olarak ikiye ayrılacaktır (Fikret EREN (2020), *Mülkiyet Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 84-85; Mehmet AYAN (2012), *Eşya Hukuku II Mülkiyet*, Mimoza Yayınları, Konya, s. 29-30.

değildir.²⁶⁰ Burada miras payı ile kastedilen, mirasın paylaşılması durumunda mirasçılarının terekeden kendilerine düşecek ve talep edebilecekleri varsayımsal bir değerdir.²⁶¹

Mirasçılarının tereke üzerinde kanundan doğan elbirliği ile hak sahipliğinin, tereke borçları açısından yansımaya baktığımızda; mirasçılarının her birinin tereke borçlarından tüm malvarlıkları ile müteselsilen sorumlu oldukları görülmektedir (TMK m. 641, TMK m. 681-682).²⁶² Kanun koyucu miras ortaklığında mirasçılarının, tereke üzerinde elbirliği ile hak sahibi olmalarını düzenlemesine karşın; tereke borçları açısından mirasçılarının, alacaklılara karşı elbirliği ile borçlu (iştirak halinde borçluluk)²⁶³ olmaları yerine müteselsilen borçlu olmalarını düzenlemiştir.²⁶⁴ Müteselsilen borçlulukta, edim bölünebilir bir nitelikte de olsa alacaklı edimin tamamını istediği borçludan temin ettiği takdirde, borç diğer borçlular içinde sona ermektedir.²⁶⁵ Miras hukukunda, müteselsil sorumluluğa ilişkin özel bir hüküm yer almadığından dolayı, TBK'nun 162. maddesi vd. burada da uygulanacaktır. Mirasçılar, dış ilişkide alacaklılara karşı TMK'nun 641. maddesinin 1. fıkrası

²⁶⁰ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 452; Sezer ÇABRİ 2020 b, age. s. 13; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 432. Yarg. 3. HD T.14.02.2013, E. 2013/1212, K. 2013/2269, “*TMK'nun 640. maddesi uyarınca, mirasbırakanın ölümü ile miras mirasçılara geçmekte ve miras üzerinde de iştirak halinde mülkiyet hükümleri cereyan etmeye başlamaktadır. Bu mülkiyet rejiminde mirasın bütünü, mirasçılarının tümüne ait olmakla tüm haklarda oluşan tereke üzerinde iştirak halinde ortaklık devam ettiği sürece mirasçılarının bağımsız payları ve miras ortaklıkları bulunmamaktadır.*” (www.legalbank.net, E.T. 11.07.2022)

²⁶¹ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 452-453.

²⁶² 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin 582. maddesi, “*Mirasçılar, müteveffanın borçlarından müteselsilen borçludur*” şeklinde hüküm içermektedir. Aynı madde hükmünün mirasçılarının, mirasbırakanın ölümünden sonra ortaya çıkan borçlardan mirasçılarının müteselsilen sorumlu olup, olmayacağı konusunda farklı görüşler mevcuttur. Bir görüş, mirasbırakanın ölümünden sonra çıkan borçlardan mirasçılarının elbirliği ile borçlu olduğu görüşündeydi (Nuşin AYİTER 1961, age. s. 153-154; Samim GÖNENSAY ve Kemaleddin BİRSEN 1961, age. s. 312). Bir diğer görüş, kanunda boşluk olduğundan dolayı, bu boşlukta mirasçılarının müteselsil sorumlulukları ile doldurulabileceği görüşündeydi (Turgut AKINTÜRK (1971), *Müteselsil Borçluluk*, Sevinç Matbaası, Ankara, s. 23-24; Zahit İMRE 1978, age. s. 701; Ali Naim İNAN (1969), *Miras Hukuku*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, s. 375). 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 641. Maddesinin 1. Fıkrası bu tartışmalara son vererek; mirasçılarının “*tereke borçlarından*” müteselsilen sorumlu olduklarını düzenlemiştir.

²⁶³ Elbirliği ile borçluluk, elbirliği ile ortaklığın söz konusu olduğu durumlarda olmaktadır. Bu borçluluk türünde alacaklı, alacağını temin edebilmek için bütün borçlulara başvurması gereklidir (Turgut AKINTÜRK 1971, age. s.76; Kenan TUNÇOMAĞ (1972), *Borçlar Hukuku Cilt I*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, s. 615).

²⁶⁴ Kanun koyucu miras ortaklığında mirasçıları, tereke borçlarına karşı müteselsilen sorumlu kılmamış olsaydı; alacaklılar, alacaklarını temin etmek için iştirak halindeki borçluların hepsine (bütün mirasçılara) başvurmak zorunda kalacaklardı. Bu durumda da alacaklı bütün mirasçılara ulaşamayabileceği gibi, ulaşıncaya kadar geçen süre zarfında da alacağına hemen kavuşamayacaktı. Kanun koyucu, elbirliği ile ortaklığa istisna getirerek; mirasçıları, tereke borçlarından müteselsilen sorumlu tutarak alacaklıları korumak istemiştir (Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 699; Rona SEROZAN ve Baki İlky ENGİN 2019, age. s. 579).

²⁶⁵ Turgut AKINTÜRK 1971, age. s. 25; Kenan TUNÇOMAĞ 1972, age. s. 615.

bağlamında müteselsilen sorumlu iken; kendi iç ilişkilerinde ise payından fazlasını ödeyen mirasçı, diğer mirasçılara TMK'nun 682. maddesinde düzenlenen rücu hakkını kullanarak başvurabilecektir.²⁶⁶

1.5. MİRASBIRAKANIN ÖLÜMÜ ANINDA MEVCUT OLAN BORÇLARI İLE ÖLÜMÜNDEN SONRA ORTAYA ÇIKAN BORÇLARI

1.5.1. Mirasbırakanın Ölümü Anında Mevcut Olan Borçları

1.5.1.1. Mirasbırakanın Borçları

Türk Medeni Kanunu'nun 599. maddesinin 2. fıkrası hükmünce, kanunda öngörülen ayırık durumlar saklı kalmak üzere mirasçılar, mirasbırakanın borçlarından kişisel olarak sorumludurlar. Mirasbırakanın borçları kavramının içine; ölümü ile sona ermeyen, aynı haklardan doğan borçlar, para borçları, hizmet sözleşmesinden doğan borçlar ve yükümlülükler, haksız fiiller, malvarlığında meydana gelen sebepsiz zenginleşme girer.²⁶⁷ Kısacası, mirasbırakanın borçlarının kaynağı önem taşımamaktadır. Mirasbırakanın borçlarının, terekeden ödenmesi doğal bir kuraldır.²⁶⁸ Mirasçılardan, mirası kabul etmeleri halinde tereke borçlarında dolayı şahsi ve müteselsil sorumlulukları olsa da; mirasbırakanın borçları tereke mevcudundan indirilerek; terekenin gerçek değeri tespit edilir.²⁶⁹ Mirasbırakanın, borçlarının terekeden indirilmesi için; bu borçların geçerli ve ifa edilmemiş olması aranmaktadır.²⁷⁰ Bu borçların vadelerinin gelip gelmemesi önem taşımazken; vadesi geçen borç için işleyecek olan temerrüt faizi de borçlara dâhil olup, terekeden indirilecektir.²⁷¹ Bozucu şarta bağlı olan borçlarda şart gerçekleşmemişse; terekenin aktifinden indirilecektir.²⁷² Fakat geciktirici şarta bağlı borçların ise, terekenin aktifinden indirilmemesi gerektiği düşünülmektedir.²⁷³ Mirasbırakanın irat borçları ve intifa yükümlülükleri ise sermaye değerleri hesaplanarak; terekenin aktifinden

²⁶⁶ Necip KOCA YUSUF PAŞAOĞLU 1978, age. s. 699; Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 484. YHGK T. 19.09.2001, E. 2001/2-425, K. 19.09.2001, “Tereke borcunu ödeyen mirasçılardan diğer mirasçılara rücu hakkı bulunmaktadır”. (www.legalbank.net, E.T. 11.07.2022)

²⁶⁷ Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 93; Cem BAYGIN (2008), “Tenkis Davalarında Mirasbırakanın Tasarruf Nisabının Hesaplanması”, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt XII, S. 3-4, s. 145.

²⁶⁸ Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 240; Cem BAYGIN 2008, agm. s. 144.

²⁶⁹ Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 240; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 252.

²⁷⁰ Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 93; Cem BAYGIN 2008, agm. s. 145.

²⁷¹ Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 93; Cem BAYGIN 2008, agm. s. 145; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 252.

²⁷² Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 93; Cem BAYGIN 2008, agm. s.145; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 252.

²⁷³ Kemal OĞUZMAN 1995, age. s. 219; Cem BAYGIN 2008, agm. s. 145.

indirilmesi gerektiği kabul edilmektedir.²⁷⁴ Vasiyet borcu, şekli anlamda bir vasiyetnameden veya miras sözleşmesinden doğması fark etmeksizin; bu borç terekenin aktifinden indirilmeyecektir.²⁷⁵

1.5.1.2. Emeğini veya Gelirini Aileye Özgüleyen Ergin Altsoyun Denkleştirme Alacağı

Türk Medeni Kanunu'nun 370. maddesinin 1. fıkrasında ana-baba ya da büyükana-büyükbaba ile birlikte yaşayan, emeklerini ya da gelirlerini aileye özgüleyen ergin altsoyun bu duruma istinaden uygun bir bedel talep edebileceği hüküm altına alınmıştır. Türk Medeni Kanunu'nun 371. maddesinin 1. fıkrasında ise, ergin altsoyun TMK'nun 370. maddesinde hükmedilen bedeli hangi hallerde ve en geç ne zaman talep edilebileceği düzenlenmiştir. Konu bağlamında, TMK'nun 641. maddesinin 2. fıkrasında yukarıda bahsedilen özellikleri taşıyan ergin çocuklara ve torunlara²⁷⁶ tazminat adı altında verilecek bedelin terekenin borç ödemediği acze düşmemesi şartı ile tereke borcu sayılacağı düzenlenmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun 370. maddesi ve 641. maddesi, ergin altsoyun ana-baba ya da büyükana-büyükbaba ile ortak yaşamı terk etmeyerek; emeğini veya gelirini aralarında herhangi bir sözleşme (hizmet sözleşmesi) olmaksızın ailesine özgülemesi ayrıca, bu maddeler bağlamında ortak yaşamın sona ermesi ile ya da ebeveynlerden birinin (her ikisinin) ölmesi neticesinde ergin altsoyun özgülediği emek ya da gelire binaen uygun bir bedel talep edebilmelerine hükmedilmiştir.²⁷⁷ Kanun koyucu TMK'nun 641. maddesi hükmü ile emeğini veya gelirini ailesine özgülemiş ergin altsoy ile uzakta yaşamış, emeğini veya gelirini ailesine özgülememiş diğer altsoyun eşit miras payına sahip olmalarının doğuracağı adaletsizliği bir nebze de olsa engellemek istemiştir.²⁷⁸ Zira mirasbırakanın

²⁷⁴ Cem BAYGIN 2008, agm. s. 145; Kemal OĞUZMAN 1995, age. s. 219.

²⁷⁵ Kemal OĞUZMAN 1995, age. s. 219; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 93.

²⁷⁶ Ergin altsoy kavramından kast edilen TMK'nun 641. maddesinin 2. fıkrasındaki ifadeden, "...*ergin çocuklar ve torunlar...*" olduğu anlaşılmaktadır. Ergin çocuk ve torunlar ifadesindeki '*erginlik*' ifadesi ile kastedilen TMK'nun 11. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen, evlenmenin kişiyi ergin kılacağı, son olarak da TMK'nun 12. maddesinde düzenlenen kazai rüşt (mahkeme kararı ile ergin kılma) hallerinden biri ile kişinin ergin kılınması durumunda TMK'nun 370. maddesi, TMK'nun 371. maddesi ve TMK'nun 641. maddesi hükümlerinden yararlanabilecektir. Serkan AYAN (2010), "Emeğini veya Gelirini Aileye Özgüleyen Altsoyun Denkleştirme Alacağı ve Almanya Örneği", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 12, S. 1, s. 31; Samim GÖNENSAY ve Kemaleddin BİRSEN 1963, age. s. 357.

²⁷⁷ Zahir İMRE 1978, age. s. 242; Cem BAYGIN 2004, age. s. 39; Hasan İŞGÜZAR (2003), *Yeni Türk Medeni Kanununa Göre Miras Hukuku Hükümlerindeki Değişiklikler ve Yenilikler*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 129.

²⁷⁸ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 350-351; Ahmet M. KILIÇOĞLU (2014b), *Medeni Kanun'unuzun Aile-Miras-Eşya Hukukuna Getirdiği Yenilikler*, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 155.

terekesinin oluşumunda emeğini veya gelirini ailesine özgülemiş ergin altsoyun da katkısı mevcuttur.²⁷⁹

Türk Medeni Kanunu'nun 641. maddesinin 2. fıkrası hükmünce gelirini veya emeğini ailesine özgülemiş mirasbırakanın kanuni mirasçısı olan ergin altsoy, kanuni miras payından ayrı olarak; emek veya geliriyle ailesine yaptığı fedakârlıktan dolayı belli bir miktar tazminat²⁸⁰ isteme hakkı tanınmıştır. Ergin altsoyun talep edebileceği bu tazminat TMK'nun 371. maddesinde yer alan koşulların gerçekleşmiş olmasıyla, TMK'nun 641. maddesinin 2. fıkrası bağlamında tereke borcu olarak kabul edilecektir.²⁸¹ Bu açıdan TMK'nun 370. maddesinde ergin altsoya tanınan alacak hakkının hangi şartların varlığı halinde doğabileceğini kısaca incelememiz gerekmektedir. Türk Medeni Kanunu'nun 641. maddesinin 2. fıkrası bağlamında tazminatı talep edebilecek kişiler mirasbırakanın ergin çocuk²⁸² veya torunlarıdır.²⁸³ Ayrıca evlat edinilen ergin çocuklar da, kanunun aradığı diğer şartların oluşmasıyla birlikte tazminat hakkına sahip olabileceklerdir.²⁸⁴

Türk Medeni Kanunu'nun 370. maddesi bağlamında aranan bir diğer unsur ise, ergin altsoyun ana-baba veya büyükana-büyükbaba ile birlikte yaşamış olmalarının gerekliliğidir. Türk Medeni Kanunu'nda birlikte yaşamak kavramına dair bir kesin

²⁷⁹ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2014b, age. s. 155.

²⁸⁰ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 351, TMK'nun 641. maddesinin 2. fıkrasında zikredilen alacağın tazminat kavramıyla ifade edilmesinin doğru bir yaklaşım olduğunu, zira maddenin kenar başlığında da mirasçılarının sorumluluğu olmasının aynı maksadı işaret ettiğini ifade etmiştir.

²⁸¹ Kemal OĞUZMAN ve Mustafa DURAL (1998), *Aile Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 410; Seyfullah EDİS (1964), "Birlikte Yaşadığı Ailesine Emeğini veya Gelirini Tahsis Eden Reşit Çocuğun Mühik Tazminat Alacağı", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S. 1-4, s. 372.

²⁸² Aynı madde bağlamında ergin çocuğun evlilik içinde ya da evlilik dışında dünyaya gelmiş olması önemli değildir (Kemal OĞUZMAN ve Mustafa DURAL 1998, age. s. 408; Fevzi Necmeddin FEYZİOĞLU (1979), *Aile Hukuku*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, s. 687; Selahattin Sulhi TEKİNAY (1990), *Türk Aile Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 610). Burada önemli olan evlilik dışı çocukla hısımlık ilişkisinin kurulmasıdır (Zahit İMRE 1978, age. s. 846; Seyfullah EDİS 1964, agm. s. 380). Bir diğer görüş, evlilik dışı dünyaya gelmiş; babası ile yasal hısımlık ilişkisinin kurulmamasına rağmen emek ve gelirini aileye tahsis etmiş ergin çocuğun da TMK'nun 370. maddesi (743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi' nin 321. maddesi) bağlamında hısımlık ilişkisi kurulmuş, ergin çocuktan farkı olmayacağını; kısacası baba ile çocuk arasında kan bağı ve diğer şartlar varsa TMK'nun 370. maddesinin (743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi 321. maddesi) uygulanabileceğini fakat bu durumda babalık "*babalık durumunun*" tespitinin gerekebileceği görüşü mevcuttur (Selahattin Sulhi TEKİNAY 1990, age. s. 610).

²⁸³ 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu ile çocuk dışında torunun da TMK'nun 641. maddesinin 2. fıkrasında tazminat talep edebileceği düzenlenmiştir. Bu yüzden emeğini ya da kazancını ortak yaşama özgülemiş ergin torun, 01.01.2002 tarihinden sonraki emek ve geliri için talepte bulunabilecektir.

²⁸⁴ Selahattin Sulhi TEKİNAY 1964, age. s. 610; Kemal OĞUZMAN ve Mustafa DURAL 1998, age. s. 408; Cem BAYGIN (2010), *Soybağı Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, s. 469; Zahit İMRE 1978, age. s. 846. EDİS ise, evlat edinilen ergin çocukların asıl ailesiyle (evlatlık veren) birlikte yaşayıp; emek ve gelirini ortak yaşama özgülemiş ise, evlat edinilmiş olsa dahi tazminat istemini asıl ailesine yöneltmesi gerektiği görüşündedir. Ayrıca ergin altsoy, evlat edindirilmeden önce evlat edinecek aileye emek ve gelirini özgülemiş sonrasında evlat edinilmişse tazminat isteme hakkına sahip olmayacaktır. Çünkü evlat edinme işlemi geriye yürümecektir (Seyfullah EDİS 1964, agm. s. 380).

ölçüt yoktur. Birlikte yaşamaktan kasıt, kural olarak ergin altsoyun ana-baba veya büyükana-büyükbaba ile birlikte aynı çatı altında oturmasıdır.²⁸⁵ Doktrinde birlikte yaşam kavramının geniş yorumlanması gerektiği, zira bu alacağın (tazminat, denkleştirme alacağı) temelinde emek ve kazancın aileye özgülenmesinin yarattığı; aynı çatı altında fiilen oturmanın birlikte yaşamın koşulu için zorunlu olmadığı görüşü ileri sürülmüştür. Ayrıca ergin altsoyun, ana-baba veya büyükana-büyükbaba ölümü anında yanında yaşamasalar bile, önceden birlikte yaşadıkları süre zarfında özgüledikleri emek ve gelir için uygun bir tazminat talebinde bulunabilirler.²⁸⁶

Türk Medeni Kanunu'nun 641. maddesinin 2. fıkrasına göre, ergin altsoyun uygun bir tazminat talep edebilmesi için bir diğer unsur ise emek ve gelirini ailesine özgülemesidir. Bu kanun hükmünün uygulanabilmesi için, ergin altsoyun emek ve gelirini birlikte aileye özgülemesi aranmamakta; sadece emeğini ya da gelirini özgülemesi yeterli görülmektedir.²⁸⁷ Emeğinin özgülenmesinden kasıt, ergin altsoyun ana-babasının veya büyükana-büyükbabasının iş veya işletmesinde ücret almadan çalışmak; bazı yükümlülükler altına girmektir.²⁸⁸ Fakat bu kapsamda emeğini özgüleyen altsoy bunun karşılığında herhangi bir ücret almamalıdır. Ergin altsoyun, emeğini aileye tahsisi etmiş kabul edilmesi için; bütün emeğini işletmeye ya da işe özgülemek zorunda değildir.²⁸⁹ Burada önemli olan emeğin kısmen ya da tamamen özgülenmesinde bir süreklilik, düzenlilik olması gerekliliğidir.²⁹⁰ Ergin altsoyun gelirini özgülemesi ise, bu kişilerin aile, iş ya da işletme dışında başka bir işte çalışarak kazandıkları gelirlerini ortak yaşam için kullanmalarıdır.²⁹¹ Ergin altsoyun emeğinde

²⁸⁵ Kemal OĞUZMAN ve Mustafa DURAL 1998, age. s. 608; Cem BAYGIN 2010, age. s. 470. Sadece anasıyla ya da sadece babasıyla yaşayan ve ona destek olan ergin altsoyda TMK'nun 641. maddesinin 2. fıkrası hükmünden yararlanmalıdır (Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 351; Serkan AYAN 2010, agm. s. 34). Diğer eşin başka bir evliliğinden olma çocukların sadece üvey babalarına (annesinin eşine) ya da üvey anasına (babasının eşine) bakması durumunda TMK'nun 641. maddesinin 2. fıkrası bağlamında tazminat hakkından yararlanamayacaklardır (Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 351; Seyfullah EDİS 1964, agm. s. 381).

²⁸⁶ Samim GÖNENSAY ve Kemaleddin BİRSEN 1963, age. s. 358; Zahit İMRE 1978, age. s. 847.

²⁸⁷ Seyfullah EDİS 1964, agm. s. 385.

²⁸⁸ Zahit İMRE 1978, age. s. 848; Seyfullah EDİS 1964, agm. s. 385; Kemal OĞUZMAN ve Mustafa DURAL 1998, age. s. 408.

²⁸⁹ Serkan AYAN 2010, agm. s. 36; Kemal OĞUZMAN ve Mustafa DURAL 1998, age. s. 408; Cem BAYGIN 2010, age. s. 471. Ana- baba, çocuk emeğini işe ya da işletmeye tahsis etmese de, aynı işi kendi imkanlarıyla başkalarına yaptıracak zenginlikte olsalar, çocuğun fiilen ana-babaya destek olması TMK'nun 641. maddesinin 2. fıkrası bağlamında alacak hakkı kazandırır. Amaç çocuğun özgülediği emek veya gelikle ana-babanın zenginleşmesidir (Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 351).

²⁹⁰ Kemal OĞUZMAN ve Mustafa DURAL 1998, age. s. 408; Cem BAYGIN 2010, age. s. 471. Ergin çocuğun ana-babasının borçlarını ödemesi şeklinde de olabileceği yönünde, bkz. Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 351.

²⁹¹ Seyfullah EDİS 1964, agm. s. 386; Zahit İMRE 1978, age. s. 848; Kemal OĞUZMAN ve Mustafa DURAL 1998, age. s. 408.

olduğu gibi, gelirinin de tamamını ortak yaşama özgülemesi şart değildir. Fakat burada özgülenen gelirin, düzenli bir nitelik taşınması gerekmektedir.²⁹² Belirtmek gerekir ki, ergin altsoyun ana-babaya yardım amaçlı yerine getirdiği yükümlülükler bu madde kapsamında değerlendirilerek; ergin altsoya belli bir maddi talepte bulunma imkânı vermeyecektir.²⁹³

Ergin altsoy, ana-babası ile birlikte emeğini veya gelirini ortak yaşama özgüleyip, bunun karşılığında belli bir ücret almışsa ya da kendisine ortak yaşama özgülediği emek veya geliri için ölüme bağlı bir kazandırma yapılmışsa ya da kendisinin belli bir borcu özgülenen emek veya gelir karşılığında kapatılmışsa; ergin altsoy TMK'nun 641. maddesinin 2. fıkrası bağlamında belli bir tazminat talebinde bulunamayacaktır.²⁹⁴ Ayrıca ergin altsoy bu özgüleme karşısında talep edebileceği tazminattan, açıkça feragat etmemiş olmalıdır. Türk Medeni Kanunu'nun 641. maddesinin 2. fıkrası hükmü gereğince, ergin altsoyun ortak yaşama özgülediği emek veya geliri için talep edebileceği tazminatı, ana-babanın veya büyükana-büyükbabanın ölümü üzerine talep edebilecek; TMK'nun 371. maddesinin 1. fıkrasına göre de borçlunun yani ana-babanın veya büyükana-büyükbabanın ölümü halinde muaccel olacaktır.²⁹⁵

Doktrinde TMK'nun 641. maddesinin 2. fıkrası bağlamında alacak hakkının, hukuki niteliği konusunda farklı görüşler mevcuttur. Bu görüşlere konumuz gereğince kısaca değinirsek; ilk görüş TMK'nun 641. maddesinin 2. fıkrasında alacak hakkının miras hukukuna ilişkin bir talep olduğunu ve bu talepte bulunabilecek ergin altsoyun ana-babanın ölümü anında mirasçı sıfatını taşınması gerektiğini düşünmektedir. Ergin altsoy ana ya da babanın ölümü sırasında mirasçılık sıfatını kazanamamışsa; TMK'nun 641. maddesinin 2. fıkrası bağlamında tazminat talep etme hakkına sahip olamayacaktır.²⁹⁶ Diğer görüş ise, TMK'nun 641. maddesinin 2. fıkrası, hakkın her ne kadar miras hukuku hükümleri arasında düzenlenmiş olsa da, bu hakkın borçlar hukukundan ve aile hukukundan doğan bir hak olduğunu düşünmektedir. Bu görüşe göre, ergin altsoyun mirasçılık sıfatı önem taşımayacaktır. Yani ergin altsoy herhangi

²⁹² Serkan AYAN 2010, agm. s. 38; Selahattin Sulhi TEKİNAY 1964, age. s. 611; Kemal OĞUZMAN ve Mustafa DURAL 1998, age. s. 408.

²⁹³ Selahattin Sulhi TEKİNAY 1964, age. s. 611; Seyfullah EDİS 1964, agm. s. 387.

²⁹⁴ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 352- 353; Cem BAYGIN 2010, age. s. 472.

²⁹⁵ Zahit İMRE 1978, age. s. 843; Cem BAYGIN 2010, age. s. 473.

²⁹⁶ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 355; Zahit İMRE 1978, age. s. 845. Samim GÖNENSAY ve Kemaleddin BİRSEN 1963, age. s. 358, “*Kanuni vasiyet*” olarak görmektedir.

bir sebeple mirasçılık sıfatını kaybetmiş dahi olsa; TMK'nun 641. maddesinin 2. fıkrası bağlamında hak talep edebilecektir.²⁹⁷

Türk Medeni Kanunu'nun 641. maddesinin 2. fıkrası ana-baba veya büyükana-büyükbaba ile birlikte yaşayıp; emek ya da gelirini aileye özgüleyen ergin altsoya ödenecek bedeli tereke borcu olarak nitelendirmektedir. Kanun koyucu, ergin altsoyun alacak hakkını tereke borcu olarak nitelendirmesine rağmen, kanunda bu alacak hakkı için bir sınırlama öngörülmemiştir. Anılan madde hükmüne göre, bu alacak hakkı için terekeden ödeme yapıldığında, geriye kalan tereke değerleri ile mirasbırakandan intikal eden borçlar ve terekedeki diğer tür borçlar karşılanabilmelidir.

Ergin altsoyun, bu alacağının terekenin net tutarını aşması halinde, mevcut olan bu alacağın nasıl karşılanacağı konusunda da doktrinde farklı görüşler mevcuttur. Bir görüşe göre, tereke mevcudundan mirasbırakanın borçları karşılanamıyorsa; ergin altsoy kendi alacağı için tereke mevcuduna el atamayacaktır. Türk Medeni Kanunu'nun 599. maddesinin 2. fıkrası bağlamında mirasçılar, mirasbırakanın borçlarından kişisel olarak sorumludurlar. Bu sebepten dolayı da, TMK'nun 641. maddesinin 2. fıkrasındaki ergin altsoyun alacağının da diğer mirasçılardan istenebileceği düşünülmektedir.²⁹⁸ Diğer görüş ise, ergin altsoyun alacağının terekenin net tutarını aşması halinde, aşan kısım için diğer mirasçıların kendi malvarlıklarıyla sorumlu olamayacağını; böylece bu alacak için diğer mirasçıların sınırlı bir sorumluluğunun olduğu yönündedir.²⁹⁹ Kanun koyucunun, TMK'nun 641. maddesinin 2. fıkrasında ergin altsoyun alacağının, terekenin borç ödemediği acze düşmemesi şartıyla³⁰⁰ tereke borcu sayılacağına hükmetmesi; ergin altsoyun alacağını,

²⁹⁷ Seyfullah EDİS 1964, age. s. 375-412; Serkan AYAN 2010, agm. s. 31,49,51.

²⁹⁸ Cem BAYGIN 2005, age. s. 42; Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 95; Seyfullah EDİS 1964, age. s. 391-392.

²⁹⁹ Serkan AYAN 2010, agm. s. 53.

³⁰⁰ 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin 610. maddesi; 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 641. maddesine tekabül etmektedir. 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin 610. maddesi, "Ana – baba ile birlikte yaşayan ve ivazından sarahaten feragat etmeksizin, kendi sayını veya varidatını aileye tahsis etmiş olan reşit evlat taksim esnasında münasip bir tazminat isteyebilir". 4721 Sayılı TMK'nun 641. maddesinin 2. fıkrasında ergin çocuklara yanı sıra torunlara da belli bir miktar tazminat isteme hakkı tanınmış olsa da, altsoya verilecek tazminat miktarı terekenin borç ödemediği acze düşmemesi kaydıyla tereke borcu sayılacaktır. İŞGÜZAR'ın isabetli olarak belirttiği üzere, TMK'nun 641. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen, talep edilecek uygun tazminat nedeniyle terekenin acze düşmemesi şartı isabetli değildir. Şayet ergin altsoy emek veya gelirini aileye özgülemiş ise tereke, talep edilen bu tazminat sebebiyle borç ödemediği acze düşecek olsa dahi, uygun bir tazminat talep edebilmelidir. Bkz. Hasan İŞGÜZAR 2003, age. s. 129. SEROZAN ve ENGİN, özel alacak niteliği taşıyan borçlardan bir tanesi emeğini veya gelirini ev işlerine ayırmış altsoya ödenecek bedelin kimi yazarlarca benimsenmiş olan yasal vasiyet niteliği, bu borcun mirasbırakanın borçlarından veya tereke borçlarından sonra ödenecek ikinci sınıf bir vasiyet borcu kabul edilmelidir. Türk Medeni Kanunu'nun 641. maddesinin 2. fıkrası kuralı emeğini veya gelirini ailesine özgülemiş çocukların uygun bedel alacağı, öncelikli (birinci

mirasbırakanın diğer borçlarından farklı bir konuma sokmaktadır. Şayet emeğini ve gelirini ortak yaşama özügüleyen ergin altsoyun, uygun bir tazminat isteme hakkı varsa; bu alacak hakkını hiçbir şarta bağılı olmadan talep edebilmelidir. Zira mirasbırakanın terekesinin oluşumu sürecinde, ergin altsoyun ortak yaşama özügülediğı emek veya gelirinin de katkısı olduğı aşikârdır. Bu açıdan bakıldığında, söz konusu alacak hakkı kanunda öngörülen şart olmaksızın; mirasbırakanın diğer borçları arasında yer alarak; tereke borcu kabul edilmelidir. Ergin altsoyun mirasbırakanın ölümüyle talep edebileceğı tazminatların bedelinin de yaklaşık bir değer olarak belirlenmesi gerekmektedir.

Emeğini veya gelirini ailesine özügülemiş ergin altsoya TMK'nun 641. maddesinin 2. fıkrası bağlamında verilecek bedel, tam bir karşılık olmayıp; hakkaniyete uygun ortalama bir karşılık olacaktır. Ayrıca belirlenen bedelin miktarı terekenin borç ödemededen acze düşmemesini sağlamalı; yani terekenin aktifini aşmamalıdır (TMK m. 641/2). Diğer mirasçılar, alacaklı olan mirasçıya ödenecek bu tazminat miktarında anlaşamamaları durumunda, bu bedeli hâkim belirleyecektir (TMK m. 370/2). Türk Medeni Kanunu'nun 370. maddesinin 2. fıkrası hâkime, bedeli belirlemede takdir yetkisi vermiştir. Fakat hâkim, bu bedeli belirlerken yukarıda değindiğimiz unsurları göz önünde bulunduracaktır.³⁰¹ Hâkimin takdir ettiğı tazminat bedeli nedeniyle tereke borcu karşılanamayacak olursa, hâkim bu miktar tazminata hükmetmeyecektir.³⁰² Ergin altsoy bu alacağını en geç mirasın paylaşılmasına kadar talep etmelidir.³⁰³

1.5.2. Mirasbırakanın Ölümünden Sonra Ortaya Çıkan Borçları

Külli halefiyet ilkesi gereğince mirasçılara, miras yoluyla intikal eden mirasbırakanın kişisel borçları tereke borcunu oluşturur. Kanun koyucu, mirasbırakanın kişisel borçlarının yanı sıra kanunda düzenlenen bazı borçları da tereke borcu kapsamında kabul etmiştir. Doktrinde intikale bağılı borçlar³⁰⁴, intikal borçları³⁰⁵ ya da mirasın geçmesinden, intikalinden doğan borçlar³⁰⁶ olarak adlandırılan,

sınıf) bir mirasbırakanın (terekenin) borcunu oluşturur. Bkz. Rona SEROZAN ve Baki İlky ENGİN 2019, age. s. 368.

³⁰¹ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 356.

³⁰² Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 356.

³⁰³ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 356; Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 95.

³⁰⁴ Cem BAYGIN 2005, age. s. 33-34.

³⁰⁵ Rona SEROZAN ve Baki İlky ENGİN 2019, age. s. 213.

³⁰⁶ Zahit İMRE 1978, age. s. 701; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 700.

mirasbırakanın şahsına ilişkin olmayıp; mirasın açılmasıyla birlikte miras hukuku hükümlerine bağlı olarak mirasçılardan şahsında doğan borçlar da tereke borcu olarak kabul edilmektedir.³⁰⁷ İntikal borçları, mirasbırakanın ölümünden sonra ortaya çıkan; mirasın, mirasçılara intikali için miras ortaklığının ödemekle sorumlu olduğu yükümlülüklerdir.

Türk Medeni Kanunu'nun 507. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen cenaze giderleri, 589. maddesinin 3. fıkrasında düzenlenen terekenin mühürlenmesi ve yazımı giderleri ile TMK'nun 597. maddesinde düzenlenen vasiyetnamenin açılmasına ilişkin giderler, TMK'nun 645. maddesinde düzenlenen mirasbırakan ile birlikte yaşayan ve onun tarafından bakılan kimselerin üç aylık geçim giderleri, TMK'nun 550. maddesinin 4. fıkrası ile TMK'nun 592. maddesinin 4. fıkrasında düzenlenen vasiyeti yerine getirme görevlisine ve tereke yöneticisine ödenecek ücret ve TMK'nun 623. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen resmi defter tutma giderleri mirasın intikalinden doğan ve TMK'nun 507. maddesinin 2. fıkrası hükmünce terekenin tasarruf edilebilir kısmının hesaplanabilmesi için, mirasbırakanın borçlarının yanı sıra mirasın intikalinden kaynaklı bu borçların da terekeden indirilmesi gerekmektedir.³⁰⁸

1.5.2.1. Cenaze Gideri

Mirasbırakanın borcu olmayıp, ölümüyle ortaya çıkan borçlardan bir tanesi de cenaze giderleridir. Cenaze giderlerini, mirasbırakanın dini inancının ve yaşadığı toplumun örf adet kurallarına göre yapılması gerekli olan şeylere harcanacak masraflar oluşturmaktadır.³⁰⁹ Cenaze giderlerine örnek olarak; cenaze taşıma giderleri, tabut gideri, kefen gideri, defin yeri, mezar yeri satın alınması için gereken bedel, mezar yapımı giderleri, dini tören giderleri, ölüm ilan gideri, helva ve yemek türü gibi geleneksel benzer gider türleri bu masrafı oluşturacaktır.³¹⁰ Cenaze giderleri, miras

³⁰⁷ Cem BAYGIN 2005, age. s. 33-34; Rona SEROZAN ve Baki İLKAY ENGİN 2019, age. s. 213; Ahu AYANOĞLU MORALI 2016, age. s. 556-557.

³⁰⁸ YHGK E. 2017/1827, K. 2021/625, "...üç aylık nafakası, terekenin defterinin tutulması, mühürlenmesi, cenaze masrafları gibi giderler de pasifdir. Aktiften belirtilen borçların indirilmesi net terekeyi oluşturur". (www.karararama.yargitay.gov.tr, E.T. 06.03.2022)

³⁰⁹ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 253; Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 360; Rona SEROZAN ve Baki İLKAY ENGİN 2019, age. s. 210.

³¹⁰ Ömer Uğur GENÇCAN 2020b, age. s. 553-554; Esat ŞENER 1981, age. s. 537; Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 360.

ortaklığı borcu kabul edilerek, terekeden karşılanır.³¹¹ Böylece mirasbırakanın en yakın mirasçıları dahi, cenaze giderlerini bizzat ödemekle yükümlü tutulmaz.³¹²

Mirasbırakan için yapılan cenaze giderleri, dini inancı ve sosyal durumu göz önüne alınarak, örf adetlere uygun makul masraflar olmalıdır.³¹³ Mirasbırakanın cenaze işleriyle ilgilenen mirasçıların, cenaze giderleri adı altında yaptıkları yüksek miktarlı masraflar terekeden indirilmeyecektir.³¹⁴ Bir diğer görüşe göre, şayet mirasbırakanın cenaze işleriyle ilgilenen mirasçıların yaptıkları yüksek miktarlı cenaze giderleri diğer bütün mirasçılar tarafından kabul görmesi durumunda, yapılan bütün masraflar terekeden indirilecektir.³¹⁵ Fakat mirasçılar arasında yüksek miktarlı cenaze giderine karşı çıkanlar varsa ve mirasbırakan da ölüme bağlı tasarruf yoluyla bunu mirasçılardan istememişse; normali aşan meblağ bunu talep eden mirasçının payından mahsup edilmelidir.³¹⁶ Mirasbırakanın cenaze giderleri için normali aşan bir masrafın mirasçılardan biri ya da üçüncü bir kişi tarafından yapılması durumunda bu kişilerin miras ortaklığından, normali aşan miktarı vekâletsiz iş görme hükümlerine göre talep edebilecekleri öngörülmektedir.³¹⁷ Bir diğer görüş ise, mirasçılardan biri ya da üçüncü bir kişi tarafından yapılan cenaze töreninin normali aşan masrafın vekâletsiz iş görme hükümlerine göre istenemeyeceği yönündedir.³¹⁸ Zira bu kişilerin, vekâletsiz iş görme hükümlerine göre talepte bulunmalarının olayın mahiyetine uygun düşmediği gibi; bu durumdan mirasbırakanın bir yararının bulunmadığı, ayrıca muhtemel iradesinin bu yönde olduğuna dair bir düşüncenin varlığına dayanarak terekeyi sorumlu kılmanın doğru olmadığı ifade edilmektedir.³¹⁹

1.5.2.2. Terekenin Mühürlenmesi ve Yazımı Giderleri ile Vasiyetnamenin Açılmasına İlişkin Giderleri

Terekenin korunmasına ilişkin önlemler TMK'nun 589. maddesinin 2. fıkrasında düzenlendiği üzere; kanunda belirtilen hallerde terekede bulunan mal ve

³¹¹ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 253; Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 360; Ömer Uğur GENÇCAN 2020b, age. s. 553.

³¹² Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 253.

³¹³ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 253.

³¹⁴ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 253; Esat ŞENER 1981, age. s. 537; Sezer ÇABRİ (2018), *Miras Hukuku Şerhi Cilt I*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, s. 229.

³¹⁵ Ali Naim İNAN, Şeref ERBAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 360.

³¹⁶ Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 360.

³¹⁷ Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 360-361; Ömer Uğur GENÇCAN 2020b, age., s. 553.

³¹⁸ Esat ŞENER 1981, age. s. 537.

³¹⁹ Esat ŞENER 1981, age. s. 537.

hakların yazımı, terekenin mühürlenmesi, terekenin resmen yönetilmesi ve vasiyetnamenin açılmasına ilişkindir. Kanun koyucu, Türk Medeni Kanunu'nda terekenin korunmasına ilişkin önlemleri tahdidi olarak düzenlememiş; fakat hâkime terekenin korunmasına yönelik gerekli önlemleri alma yetkisi tanımıştır.³²⁰ Türk Medeni Kanunu'nun 589. maddesinin 1. fıkrasında, mirasbırakanın yerleşim yeri sulh hâkimi tarafından istem üzerine ya da resen tereke mallarının korunması ve hak sahiplerine geçmesini sağlamak üzere gerekli önlemlerin alınmasını düzenlemiştir. Türk Medeni Kanunu'nun 590. maddesi ile Türk Medeni Kanunu'nun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük'ün³²¹ 33. maddesi, terekenin deftere geçirilmesinin hangi durumlarda söz konusu olabileceğini hüküm altına almıştır. Türk Medeni Kanunu'nun 590. maddesi koruma önlemleri olarak defter tutmayı³²² düzenlemiştir. Koruma önlemleri olarak defter tutulabilmesi için, tereke unsurlarının resmi makam tarafından deftere kaydedilmesi gerekmektedir. Terekenin korunması için alınan önlemlerden bir diğeri de TMK'nun 591. maddesinde düzenlenen terekenin mühürlenmesidir. Terekenin mühürlenmesi ile mirasçılar tarafından ya da üçüncü kişilerce tereke mallarının kaçırılması, ortadan kaldırılması ya da yok edilmesinin önüne geçilmesinin amaçlanmasının yanı sıra; terekenin mirasbırakanın arzusuna uygun eksiksiz bir şekilde mirasçılara teslim edilmesi de sağlanmaktadır.³²³

Terekenin korunmasına yönelik önlemlerin alınması beraberinde bazı masrafların da doğmasına sebebiyet vermektedir. Terekenin mühürlenmesi ve yazımı giderleri de, sulh hâkimi tarafından istem üzerine ya da resen tereke mallarının korunması ve hak sahiplerine geçmesini sağlamak amacıyla alınan önlemlerin sonucunda oluşan masraflardır.³²⁴ Örnek olarak; mahkeme kararı ile tereke malları için mühürleme önleminin alınması halinde, bu malların bir depoya kaldırılması

³²⁰ Zahit İMRE 1978, age. s. 482; Zekeriya KURŞAT (2010), *Terekenin Korunması Önlemleri*, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 40-41.

³²¹ R.G. 10.08.2003-25195.

³²² Terekenin korunması amaçlı defter tutma haricinde, TMK'nun 619. maddesi vd. hükümlerinde resmi defter tutma konusu düzenlenmiştir. Fakat resmi defter tutma ile terekenin korunmasına ilişkin defter tutma farkı sonuçlar içermektedir. Bkz. Sezer ÇABRİ 2020a, age. s. 705. Ayrıca vasiyeti yerine getirme görevlisinin de TMK'nun 552. maddesinin 2. fıkrasının 1. bendi bağlamında defter tutma yetkisi vardır. Vasiyeti yerine getirme görevlisinin terekenin defterini tutmasındaki amacı terekenin korunmasını sağlamak değil; terekenin bölüştürülmesi ve miras ortaklığının tasfiyesine hizmet etmektedir. Bkz. Zekeriya KURŞAT 2010, age. s. 48.

³²³ Sezer ÇABRİ 2020a, age. s. 232; Zekeriya KURŞAT 2010, age. s. 75; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 393; Zahit İMRE 1978, age. s. 483.

³²⁴ Cem BAYGIN 2005, age. s. 35.

durumunda depo için ödenecek kira ücreti, banka kasasında muhafaza edilmesi gereken tereke malları için bankaya yapılacak ödemeler gösterilebilir. Kanun koyucu, terekenin korunmasına yönelik önlemler için hâkime takdir yetkisi verdiğiinden dolayı; hâkim korunması gereken tereke mallarına uygun çeşitli önlemler alabilecektir.

Terekenin korunması için alınacak önlemler neticesinde yapılan masraflar TMK'nun 589. maddesinin 3. fıkrasında hüküm altına alınmıştır. Buna göre terekenin korunmasına yönelik önlemler yasal mirasçılardan biri tarafından talep edilmişse; alınan önlemler neticesinde ortaya çıkan masraf terekeden sonra alınmak kaydıyla, talepte bulunan mirasçı tarafından karşılanacaktır. Şayet terekenin korunmasına yönelik önlemler hâkim tarafından resen karar verilerek alınmışsa; alınan önlemler neticesinde ortaya çıkan masraflar Devlet tarafından karşılanarak, sonradan terekeden alınabilecektir.

Vasiyetnamenin açılması TMK'nun 596. maddesinde hüküm altına alınmıştır. Vasiyetnamenin açılmasından maksat TMK'nun 596. maddesinin hükmüne göre, mahkemeye teslim edilen vasiyetnamenin hâkim tarafından çağrılan mirasçılar önünde okunarak; içeriğinden haberdar olmalarını sağlamaktadır.³²⁵ Vasiyetname TMK'nun 596. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, mirasbırakanın son yerleşim yeri sulh hâkimi tarafından vasiyetnamenin tesliminden itibaren bir ay içinde açılmak zorundadır. Vasiyetnamenin açılmasından sonra ise, TMK'nun 597. maddesi uyarınca, ilgililere³²⁶ vasiyetnamenin kendilerine ilişkin kısımlarının onaylı birer örneği hâkim tarafından tebliğ edilir. Türk Medeni Kanunu'nun 597. maddesinin 2. fıkrası bağlamında tebliğ yapılacak ilgililer arasında yerleşim yeri bilinmeyenler varsa; Tebligat Kanunu'nun³²⁷ 28. maddesince tebliğ ilan edilir.³²⁸ Vasiyetnamenin açılmasına ilişkin tebliğ

³²⁵ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 398; Zahit İMRE 1978, age. s. 491; Zekeriya KURŞAT 2010, age. s. 206.

³²⁶ Kendilerine tebligat yapılacak kişiler yasal mirasçılar, KURŞAT'a göre, saklı payı olması aranmaksızın yasal mirasçıların bu kapsama gireceğini, ayrıca mirasçılık haklarının sınırlandırılmış yahut mirasçılıktan çıkarılmış olup olmadıklarının önemli olmadığı görüşündedir. Bkz. Zekeriya KURŞAT 2010, age. s. 228, dn. 751. Atanmış mirasçılar, tereke resmi yöneticisi, tasfiye memuru, yükleme lehtarları lehine kazandırmada bulundurulmuş kişinin yasal temsilcisi vs. girer. Bkz. Zekeriya KURŞAT 2010, age. s. 228-229; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 579. KURŞAT, ayrıca tereke alacaklıları ile mirasçının alacaklılarının da eklenebileceği görüşündedir. Bkz. Zekeriya KURŞAT 2010, age. s. 229.

³²⁷ R.G. 19.02.1959-10139. Tebligat Kanunu'nun 28. maddesi, "*Adresi meçhul olanlara tebligat ilan edilir. Yukarıdaki maddeler mucibince tebligat yapılamayan ve ikametgâhi meskeni veya işyeri de bulunmayan kimsenin adresi meçhul sayılır...*"

³²⁸ Hâkim bir kimsenin yerleşim yerinin belli olmasına rağmen, nerede olduğunun tespit edilememesi durumunda da ilan yoluyla tebligat yapılmasına karar verilecektir. Bkz. Zekeriya KURŞAT 2010, age. s. 232; Hasan İŞGÜZAR 2003, age. s. 99.

giderleri, TMK'nun 597. maddesinin 1. fıkrası uyarınca terekeden karşılanacaktır. Bu durumda da mirasın geçişinden doğan bir borç söz konusu olacaktır.³²⁹

1.5.2.3. Mirasbırakan ile Birlikte Yaşayan ve Onun Tarafından Bakılan Kimselerin Üç Aylık Geçim Gideri

Mirasbırakan ile birlikte yaşayan ve onun tarafından bakılan kimselerin üç aylık geçim giderlerinin terekeden indirileceği TMK'nun 507. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenmiştir. Kanun koyucu benzer bir düzenlemeye, TMK'nun 645. maddesinde de yer vermiştir. Bu madde de, mirasbırakanın ölümünde onunla birlikte yaşayan ve onun tarafından bakılan kişilerin üç aylık bakım ve geçim giderlerini terekeden isteyebilecekleri düzenlenmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun 507. maddesinin 2. fıkrasında bu kişilere verilecek üç aylık geçim giderinin mirasın intikalinden doğan bir borç olarak terekeden indirilebileceği hüküm altına alınmıştır. Türk Medeni Kanunu'nun 645. maddesinde ise, bu kişilerin üç aylık geçim giderini terekeden isteyebilecekleri düzenlenmiştir. Bu açıdan bakıldığında bu kişilere ödenecek üç aylık geçim gideri borcunun, hukuki niteliği konusunda farklı hukuki sonuçlar ortaya çıkabileceği görülmektedir. Zira TMK'nun 507. maddesinin 2. fıkrasını ele aldığımızda bu kişilerin üç aylık bakım ve geçim giderleri, mirasın intikalinden doğan ve mirasbırakanın terekasının tasarruf edilebilir kısmının belirlenmesinde mirasbırakanın borçlarıyla birlikte tereke mevcudundan indirilmesi gereken bir borç olarak düzenlendiği görülmektedir. Türk Medeni Kanunu'nun 645. maddesini ele aldığımızda ise, bu kişilerin üç aylık bakım ve geçim giderlerini talepte bulunmaları halinde terekeden çıkarılacak bir alacak hakkı niteliğinde olduğu düşünülebilir. Zira kanun koyucu TMK'nun 645. maddesi uyarınca, geçim giderlerinin terekeden karşılanmasını bu kişilerin istemine bırakmıştır. Bu durumda bu madde bağlamında, alacak hakkına haiz kişilerin üç aylık bakım ve geçim giderlerini talep etmeleri durumunda ne olacağı kanunda düzenlenmemiştir. Ayrıca TMK'nun 507. maddesinin 2. fıkrası hükmünün uygulanabilmesi için bu kişilerin üç aylık geçim gideri ücretinin terekeden çıkarılması gerekmekte olup; kanunda bu kişilerin taleplerinin olmaması durumunda bir hesaplama yoluna gidilip gidilmeyeceği ya da hesaplanacaksa nasıl hesaplanacağına dair bir açıklık da yoktur.³³⁰

³²⁹ Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 576.

³³⁰ Türk Medeni Kanunu'nun 507. maddesinin 2. fıkrası ile TMK'nun 645. maddesinin birbirini tekrar niteliğinde olmakla birlikte, birbiriyle çelişki içinde olduğu düşünülmektedir. Türk Medeni Kanunu'nun

Mirasbırakanın ölümü üzerine, bakımını üstlendiği kişilerin zor durumda kalmalarının önlenmesi, kendilerini toparlayarak yeni bir düzen kurmaları amacıyla belli bir süre daha bu bakımın sürmesi TMK'nun 645. maddesinde hüküm altına alınmıştır.³³¹ Kanun koyucunun, mirasbırakanın bakımını üstlendiği kişiler için, mirasbırakanın ölümü tarihinden başlayarak; üç aylık süre zarfında bu yardımın devam edeceğini düzenlemiştir.³³² Türk Medeni Kanunu'nun 645. maddesi uyarınca bakım ve geçim giderlerinin ödeneceği kişiler kapsamında mirasçılık sıfatı aranmamaktadır.³³³ Fakat bu kişilerin üç aylık geçim giderlerini terekeden alabilmeleri için, TMK'nun 645. maddesi uyarınca mirasbırakan ile birlikte aynı evde yaşamaları ve mirasbırakan tarafından bu kişilerin bakımlarının karşılanması gerekmektedir.³³⁴ Bu kişilerin aynı zamanda mirasçı da olmaları mümkündür. Bu durumda mirasbırakanın ölümünden sonra kanunun aradığı şartları taşımaları halinde, mirasbırakanın ölüm tarihinden itibaren üç aylık geçim giderini, kendi miras paylarından bağımsız olarak talep edebileceklerdir.³³⁵ Mirasçının aldığı geçim gideri, tereke payından mahsup edilmeyecektir. Zira mirasçının bu alacağı ücret, mirasçılık sıfatından kaynaklanmamaktadır.³³⁶

507. maddesinin 2. fıkrasında belirtilen giderin yasa gereği terekeden indirileceği belirtilmiş olmasına rağmen, TMK'nun 645. maddesinde ise, ilgililerin geçim giderini isteyebileceği belirtilmiştir. Bkz. Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 361.

³³¹ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 254; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 243; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 377. Bu hükmün Ortaçağda yapılan ayine kadar aile fertlerinin bir arada kalmalarını amaçlayan geleneklerin, insani düşüncelerle modern hukuka aksettği ifade edilmektedir. Bkz. Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 377.

³³² Türk Medeni Kanunu'nun 645. Maddesine tekabül eden 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin 585. maddesinin mirasbırakanın ölümünden sonra bakımını üstlendiği kişilere bir aylık süre zarfı boyunca geçim gideri verilmekteydi. Doktrinde bu süre yeterli görülmemiştir. Zahit İMRE 1978, age. s. 724; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 378.

³³³ Yarg. 2.HD. T. 02.07.1974, E. 1974/8135, K. 1974/ 705, “Medeni Kanun’un 454. maddesinde (743 Sayılı Kanun) yer alan, müteveffa ile birlikte yaşayan kimselerden maksat kanunen nafaka alacaklısı durumunda olanlar değil; ölüm anında fiilen ölenin yardımından istifade edip; onunla birlikte oturan kimselerdir. Buna rağmen, mahkemece arada mirasçılık bağı aranması kanunun sevk maksadına aykırıdır. O halde ölenle birlikte yaşayanların bir aylık işe masraflarının terekenin borçları arasına katılmaması usul ve kanuna aykırıdır”. (www.lexpera.com, E.T.21.08.2022)

³³⁴ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 254; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 68; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 243. AYAN ise, TMK'nun 645. maddesinde, “mirasbırakanın ölüm anında onunla birlikte yaşayan” ifadesinin bazı durumlar için tereddüt uyandırdığını ifade etmektedir. Örnek olarak; mirasbırakanın bakımını sağladığı ama uzakta yaşadığı ana-babası veya diğer yakınlarının kanunun bu ifadesine dâhil edilip edilmeyeceği belli olmadığını; bu yüzden böyle ihtimalleri dâhil etmeye yönelik düzenlemelerin yapılabileceğini ifade etmektedir. Bkz. Mehmet AYAN 2020, age. s. 231, dn. 83. İMRE ise, mirasbırakanın ölüm zamanında geçim giderlerini talep edecek kişilerin kısa bir süreden beri onunla birlikte bulunmasının mümkün olduğunu ifade etmektedir. Zira bazı sebeplerden (seyahat gibi) dolayı kesintiye uğrayabileceğini, fakat mirasbırakanın maksadına ve halin icabına bakarak 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin 585. maddesinin (TMK m. 645) uygulanabileceği görüşündedir. Bkz. Zahit İMRE 1978, age. s. 724.

³³⁵ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 255.

³³⁶ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 255.

Üç aylık geçinme giderinin kapsamına; barınma giderinin yanı sıra beslenme giderleri de girmektedir.³³⁷ Doktrinde üç aylık geçinme giderleri kapsamına barınma ve beslenmenin yanı sıra sağlık³³⁸, eğitim³³⁹ gibi harcamaların da dâhil olabileceği düşünülmektedir. Geçim giderinin hesaplanmasında mirasbırakanın sağlığında bu kişilerin geçimi için sağladığı katkı ve imkânlar göz önünde bulundurulmalıdır.³⁴⁰ Bu kişilerin ekonomik olarak kendilerini idame edememeleri aranmamaktadır.

1.5.2.4. Doğacak Çocuğun Annesinin Doğumuna Kadarki Geçim Giderleri, Eğitimini Tamamlamamış Çocuklar ile Engelli Çocuklara Ödenecek Alacak Hakkı

1.5.2.4.1. Doğacak Çocuğun Annesinin Doğuma Kadarki Geçim Giderleri İçin Ödenecek Alacak Hakkı

Türk Medeni Kanunu'nun 580. maddesi ve 581. maddesi bağlamında, bir kişinin mirasçı ya da vasiyet alacaklısı olabilmesi için mirasbırakanın ölümü anında sağ olması aranmaktadır. Miras hukukundaki mirasçılar açısından düzenlenen bu genel kuralın istisnası ise, TMK'nun 582. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddeye göre, cenin tam ve sağ doğmak koşuluyla, ana rahmindeyken ölen mirasbırakanına mirasçı olur. Miras açıldığı tarihte, mirasçı olabilecek bir cenin varsa; TMK'nun 643. maddesinin 1. fıkrası hükmünce, mirasın paylaşılması engellenecektir.

Mirasçılar arasında cenin varsa ve anası muhtaç bir durumda ise TMK'nun 643. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, doğum yapıncaya kadar geçim giderlerinin terekeden karşılanmasını talep edebilecektir. Kanun koyucu tarafından ceninin anasına sağlanan bu imkân, ananın muhtaç olmasına bağlı olmadığı gibi; ceninin de mutlaka sağ olarak doğmasına bağlı değildir.³⁴¹ Bu hükümlerle, muhtaç ananın menfaatinin yanı sıra daha çok ceninin menfaati korunmaya çalışılmıştır.³⁴² Böylece çocuk dünyaya gelene kadar muhtaç durumda olan ananın ihtiyaçları terekeden giderilecektir. Ananın söz konusu yardımı talep edebilmesi için, muhtaç bir durumda olması

³³⁷ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 254-255; Mehmet AYAN 2020, age. s. 231.

³³⁸ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 244.

³³⁹ Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 190.

³⁴⁰ Cem BAYGIN 2005, age. s. 36.

³⁴¹ Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 681; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 486.

³⁴² Zahit İMRE 1978, age. s. 719; Samim GÖNENSAY ve Kemaleddin BİRSEN 1963, age. s. 316.

gerekmektedir.³⁴³ Ananın geçim giderlerini karşılayacak belli bir geliri varsa, terekeden TMK'nun 643. maddesinin 2. fıkrası bağlamında bir yardım talep edemeyecektir.³⁴⁴ Fakat ananın çalışması neticesinde aldığı ücret geçimini sağlamak için yeterli gelmiyorsa; bu durumda yeterli gelmeyen kısmın terekeden karşılanması için talepte bulunabilecektir.³⁴⁵

Ananın geçim giderlerini terekeden sağlayabilmesi için talepte bulunması gerekmektedir.³⁴⁶ Çünkü anaya tanınan bu hakkın hukuki niteliğine baktığımızda aynı değil; tamamen şahsi bir hak olup, bir alacak hakkı niteliği taşımaktadır.³⁴⁷ Geçim giderinin içeriğini ise, ananın durumuna bağlı olarak doğum anına kadarki ihtiyaçları belirleyecektir.³⁴⁸

Geçim giderinin kapsamına; ananın barınma, beslenme, sağlık giderleri dâhil olabileceği gibi³⁴⁹, doğum öncesi ve doğum sonrası yapılması zorunlu olan giderlerin de dâhil olabileceği düşünülebilir.³⁵⁰ Ananın, TMK'nun 643. maddesinin 2. fıkrası bağlamında talep edebileceği geçim gideri tereke malları ile sınırlıdır.³⁵¹ Mirasçılar, çocuğun dünyaya geldiği zamana kadarki ödenecek olan geçim giderlerinden, TMK'nun 599. maddesi ve 641. maddesi hükmünce şahsen ve müteselsilen sorumlu olmayacaklardır.³⁵² Mirasbırakanın ölümüyle doğan bu borç terekeden karşılanacaktır.³⁵³

Çocuğun ölü doğması halinde, doğum anına kadar terekeden anaya ödenen geçim giderlerini ana tekrar vermek zorunda değildir.³⁵⁴ Zira cenin ölü doğmasından dolayı mirasçılık sıfatını kazanmamış olması; ananın doğuma kadar aldığı geçim giderlerinden dolayı sebepsiz zenginleşmenin doğduğu manasına gelmeyecektir.³⁵⁵

³⁴³ Zahit İMRE 1978, age. s. 719; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 576. Ananın muhtaç olduğuna dair ispat yükü kendisine aittir (Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 576; Samim GÖNENSAY ve Kemaleddin BİRSEN 1963, age. s. 316).

³⁴⁴ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 576; Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 167; Zahit İMRE 1978, age. s. 719.

³⁴⁵ Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 167.

³⁴⁶ Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 94.

³⁴⁷ Cem BAYGIN 2005, age. s. 39; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 575; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 681.

³⁴⁸ Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 63; Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 167.

³⁴⁹ Sezer ÇABRİ 2020 b, age. s. 167.

³⁵⁰ Esat ŞENER 1981, age. s. 716; Escher Art 605, Nr. 5, Tuor / Piconi, Art 605, Nr. 12 naklen Zahit İMRE 1978, age. s. 719-720.

³⁵¹ Esat ŞENER 1981, age. s. 716; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 63.

³⁵² Zahit İMRE 1978, age. s. 720; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 63.

³⁵³ Esat ŞENER 1981, age. s. 716.

³⁵⁴ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 576; Esat ŞENER 1981, age. s. 716; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 486; Zahit İMRE 1978, age. s. 720.

³⁵⁵ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 576; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 486; Esat ŞENER 1981, age. s. 716. Ana gebe olmayıp, kendini gebe gibi hissetmişse (çocuk

1.5.2.4.2. Eğitimini Tamamlamamış Çocuklar ile Engelli Çocuklara Ödenecek Alacak Hakkı

Mirasbırakanın ölümü anında, mirasçılar arasında eğitim ve öğretimini tamamlamamış olan veya engelli bulunan çocukların olması mümkündür. Türk Medeni Kanunu'nun 674. maddesinin 2. fıkrasında da çocuklar açısından bu iki durum hüküm altına alınmıştır. Anılan maddeye göre, mirasçılar arasında eğitim ve öğrenimini tamamlamamış ve engelli bulunan çocuklar varsa, bu kişilere mirasın paylaşılması sırasında hakkaniyete uygun bir ödemenin yapılacağı düzenlenmiştir. Kanun koyucu bu hükümlerle, mirasbırakanın henüz öğrenim çağına gelmemiş ya da eğitim ve öğretim hayatı hala devam eden çocuklarına veya engelli çocuklarına terekeden karşılanmak üzere özel bir alacak hakkı tanımıştır.³⁵⁶ Doktrinde hükmün amacının, mirasbırakanın sağlığında eğitim ve öğrenimini tamamlamış çocuklarla, mirasbırakanın ölümü anında eğitim ve öğrenimini tamamlayamamış ya da hiç başlamamış çocuklar arasında eşitliğin sağlanması amacı yattığı düşünülmektedir.³⁵⁷ Diğer bir görüş, bu hükmün konuluş amacının eşitliği sağlama çabasından ziyade eğitim ve öğretimi teşvik etmek ve kolaylaştırmak olduğudur.³⁵⁸ Söz konusu hükümlerle TMK'nun 327. maddesinde düzenlenen ana-babanın çocuğun bakım ve eğitim giderlerinin karşılanmasına dair yükümlülüğün yanı sıra eğitim ve öğretimin teşvik edilmesi, ayrıca devamının sağlanması da amaçlandığı söylenebilir. Zira kanun koyucu TMK'nun 327. maddesinin 1. fıkrasında, ana-babayı çocuğun bakım ve eğitimi için gerekli olan giderleri karşılamakla yükümlü kılmıştır. Bu çocuklara yapılacak ödeminin temeli ana-babanın TMK'nun 327. maddesindeki sorumluluğuna dayanmaktadır.³⁵⁹

sandığı şeyin ur olması ya da hastalık) bu durumda aldığı geçim giderlerini, sebepsiz zenginleşme kurallarına göre terekeye iade etmekle yükümlü kılınabilir (Tuor/Picenoni, Art 605, Nr. 16, naklen Zahit İMRE 1978, age. s. 720).

³⁵⁶ Cem BAYGIN 2005, age. s. 38; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 347. DURAL/ÖZ, kendilerini meslek sahibi olmalarını sağlayacak şekilde eğitimini tamamlamış; örnek olarak, üniversiteyi bitirmiş kişilerin ihtisaslarını yapmak istemeleri, başka bir meslek edinmek amacıyla tekrar üniversiteye gitmek istemeleri veyahut eğitimini yarıda kesmiş kişilerin makul ve inandırıcı olmayan sebeplerle, eğitimlerine kaldıkları yerden veya yeni bir yerde eğitime başlayacaklarını ileri sürmeleri durumunda, bu eğitim giderlerinden kaynaklı terekeye karşı bir alacak hakkı kazanamayacaklarını ifa etmektedirler (Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 348).

³⁵⁷ Gamze TURAN BAŞARA (2013), *Miras Hukukunda Denkleştirme*, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 141.

³⁵⁸ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 347.

³⁵⁹ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 613.

Türk Medeni Kanunu'nun 674. maddesinde düzenlenen bu alacak hakkının, mirasbırakanın sadece çocuklarının sahip olduğu düşünülmektedir.³⁶⁰ Eren ve Yücer Aktürk ise, TMK'nun 674. maddesinin metninin dar ve sözel yorumuna dayanarak, yalnızca mirasbırakanın çocuklarının yararlanabileceği görüşü yerine; mirasbırakanın torunlarının hatta tüm altsoyunun dâhil edilebileceğini düşünmektedir.³⁶¹ Alacak hakkı kendisine tanınan çocukların, bu hakkı talep edebilmeleri için mirasbırakanın sağlığında kendilerini okutuyor olması aranmadığı gibi, mirasbırakanın ölümü anında da eğitim ve öğretime başlamış olmaları aranmayacaktır.³⁶² Bu çocuklara, terekeden ödenecek olan eğitim-öğretim alacak hakkı terekeden elde edeceği miras payından bağımsızdır.³⁶³ Hatta eğitim ve öğrenimi devam eden çocuğa, terekeden intikal edecek miras payı eğitim ve öğretim giderleri için yeterli olsa bile; TMK'nun 674. maddesinin 2. fıkrası bağlamında alacak hakkından mahrum bırakılmayacaktır.³⁶⁴ Hâkim tarafından alacak hakkının belirlenmesini gerektiren bir durum karşısında, hâkim terekenin mevcut miktarını eğitim ve öğrenime devam eden çocuğun şartlarını göz önünde bulundurarak; hakkaniyete uygun bir meblağa hükmedecektir.³⁶⁵

Kanun koyucu TMK'nun 674. maddesinin 2. fıkrasında zihinsel ve/veya fiziksel bir rahatsızlığın vücut bulduğu engelli çocuklara, terekeden karşılanmak üzere uygun bir miktar alacak hakkı tanınmıştır.³⁶⁶ Dural ve Öz; bu madde kapsamında engelli çocuk kavramının içerisine; iyileşemeyecek nitelikte, hep bakıma muhtaç hastalıkları taşıyan kişilerin de dâhil edilmesi gerektiğini düşünmektedirler.³⁶⁷ Doktrinde, mirasbırakanın sadece engelli çocuklarının TMK'nun 674. maddesinin 2. fıkrası bağlamında alacak hakkına sahip olabilecekleri ifade edilirken³⁶⁸; Eren ve Yücer Aktürk bu hususta ki “*çocuk*” sözcüğünün geniş yorumlanarak, tüm altsoyun anlaşılması gerektiği görüşündedir.³⁶⁹

Türk Medeni Kanunu'nun 674. maddesinin 2. fıkrası bağlamında, engeli sebebiyle tanınan alacağın miktarı konusunda herhangi bir anlaşmazlık halinde hâkim; sakatlığın derecesi, terekenin mali durumu, engelli çocuğun sahip olduğu imkânları

³⁶⁰ Gamze TURAN BAŞARA 2013, age. s. 141.

³⁶¹ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 612, dn. 173.

³⁶² Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 348; Gamze TURAN BAŞARA 2013, age. s. 142.

³⁶³ Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 362.

³⁶⁴ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 348; Gamze TURAN BAŞARA 2013, age. s. 142.

³⁶⁵ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 348.

³⁶⁶ Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 599; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 493.

³⁶⁷ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 348.

³⁶⁸ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 348.

³⁶⁹ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 614.

göz önüne alarak³⁷⁰ hakkaniyete uygun bir miktara hükmedecektir.³⁷¹ Doktrinde bazı yazarlar, TMK'nun 674. maddesinin 2. fıkrası bağlamında, eğitim ve öğrenimine devam eden veya engelliliği bulunan çocuklara yapılacak ödemeyi tazminat olarak nitelendirmektedirler.³⁷² Bir diğer görüş ise, TMK'nun 674. maddesinin 2. fıkrasında eğitim ve öğrenimine devam eden veya engelliliği bulunan çocuklara özel olarak madde hükmüyle düzenlenen alacak hakkının; gerçek bir zararın giderilmesi niteliği taşımadığından dolayı, tazminat niteliği de taşımadığı görüşündedir.³⁷³

Mirasbırakanın, ölüme bağlı tasarruf yoluyla TMK'nun 674. maddesinin 2. fıkrası bağlamında ki özellikleri taşıyan çocukların, alacak haklarının engellenip engellenmeyeceği yönünde kanunda bir açıklık yoktur. Doktrinde, madde hükmünün amacından yola çıkarak; mirasbırakanın, ölüme bağlı tasarruf yoluyla bu alacak hakkının doğmasını önleyici bir tasarrufta bulunamayacağı, zira maddenin emredici bir nitelik taşıdığı düşünülmektedir.³⁷⁴

Türk Medeni Kanunu'nun 674. maddesinin 2. fıkrasında tanınan hak, mirasçılık sıfatına bağlı olduğundan dolayı; çocuğun, mirasbırakandan önce ölmesi halinde mirasçılığı bu hakkı ileri süremeyeceklerdir.³⁷⁵ Ayrıca çeşitli sebepler neticesinde (mirası ret, feragat, mahrumiyet, ıskat gibi), mirasçılık sıfatını kazanamayan çocuklar da TMK'nun 674. maddesinin 2. fıkrası bağlamında, bir alacak hakkı talebinde bulunamayacaklardır.³⁷⁶ Anılan hüküm bağlamında alacak hakkına sahip olan çocukların, bu alacakları tereke borcu sayılarak terekeden karşılanacaktır.³⁷⁷ Böylece diğer mirasçılar, bu çocukların alacak haklarına karşı müteselsilen değil;

³⁷⁰ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 348; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 494.

³⁷¹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin 608. maddesinin 2. fıkrasında yer alan (TMK m. 674/2), "uygun" bedel ifadesi ile engelli çocuğun, engeline rağmen kendi ihtiyacını karşılayabiliyorsa ve ekonomik olarak kendini güvence altına alabiliyorsa; bu durumda bu kanun maddesinin kendisi için uygulanamayacağı; uygulanacak olursa da gerekli indirimler yapılarak uygulanabileceğini ifade etmiştir (Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 494). Bir diğer görüşe göre; hâkimin somut olayın özelliklerini dikkate alarak sembolik bir ücret miktarına hükmetmesi mümkündür (Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 349, Gamze TURAN BAŞARA 2013, age. s. 143).

³⁷² Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 536-537; Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age.599.

³⁷³ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 348, dn.934; Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 458.

³⁷⁴ Zahit İMRE 1978, age. s. 841; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 349; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 615; Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 458-459. ÇABRİ, mirasbırakanın ölüme bağlı tasarruf yoluyla ilgilileri alacak hakkından mahrum etmesi durumunda, bu kişilerin TMK'nun 557. maddesi vd. hükümlerince ölüme bağlı tasarrufun iptalini isteyerek; alacak haklarını talep edebilecekleri yönünde bkz. Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 459.

³⁷⁵ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 349.

³⁷⁶ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 349.

³⁷⁷ Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 207; Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 460.

müştereken sorumlu olacaklardır. Çocuklar, alacak hakları için istedikleri mirasçı/mirasçılardan talepte bulunamayacaklardır. Çünkü bu mirasçılar, bu alacak karşısında kendi miras payları ile sorumlu olacaklardır.³⁷⁸ Türk Medeni Kanunu'nun 674. maddesinin 2. fıkrasından doğan bu alacak hakkının, mirasın paylaşılması tamamlanıncaya kadar istenebileceği kabul edilmektedir.³⁷⁹ Ayrıca mirasçılar, mirasın paylaşılması konusunda anlaşarak bunu bir sözleşmeye bağlamışlarsa; bu durumda alacak hakkı sözleşmeden doğarak TBK'nun 146. maddesi hükmüne on yıllık zamanaşımına tabi olacaktır.³⁸⁰

1.5.2.5. Vasiyeti Yerine Getirme Görevlisine ve Tereke Yöneticisine Ödenecek Ücret

Mirasbırakanın ölümünden sonra son arzularının yerine getirilmesi ve terekenin sağlıklı bir şekilde mirasçılara intikalinin sağlanması amacıyla mirasbırakana, bir kişi ya da makamı vasiyeti yerine getirme görevlisi olarak atama yetkisi tanınmıştır. Zira bazı terekelerin büyük mal varlıklarından oluşması sonucunda; mirasçılara intikali sırasında çıkabilecek tartışmalar, intikal aşamasında yaşanabilecek belirsizlikler ya da suiistimaller olabileceği gibi, mirasçıların çıkarlarıyla mirasbırakanın yapmış olduğu ölüme bağlı tasarruflar arasında menfaat çatışması da yaşanabilecektir.³⁸¹ Kanun koyucu, mirasbırakanın ölümünden sonra yaşanabilecek benzeri olayları bir nebze de olsa engellemek amacıyla mirasbırakana vasiyetname³⁸² yoluyla vasiyeti yerine getirme görevlisi tayin etme imkânı tanımıştır (TMK m. 550–556).

Türk Medeni Kanunu'nun 550. maddesinin 4. fıkrasında vasiyeti yerine getirme görevlisinin hizmeti karşılığında uygun bir ücret isteyebileceği hüküm altına alınmıştır. Doktrinde, vasiyeti yerine getirme görevlisinin ücret isteme hakkına ilişkin farklı görüşler mevcuttur. Bir görüş, vasiyeti yerine getirme görevlisinin ücret isteme hakkının emredici nitelikte olduğunu, bu yüzden de yapılacak ölüme bağlı tasarrufla

³⁷⁸ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 349.

³⁷⁹ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 349.

³⁸⁰ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 349.

³⁸¹ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 169; Sezer ÇABRİ 2018, age. s. 707.

³⁸² Vasiyeti yerine getirme görevlisinin atanması, ölüme bağlı tasarruf yoluyla yapılmaktadır. Genel olarak, ölüme bağlı tasarruf yollarından vasiyetname ile yapıldığını; fakat miras sözleşmesi ile de yapılmasına bir engel olmadığı görüşü mevcuttur (Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 185; Sezer ÇABRİ 2018, age. s. 708–709). Bu konuda İNAN, ERTAŞ ve ALBAŞ; vasiyeti yerine getirme görevlisinin miras sözleşmesi ile atanması durumunda da, ölüme bağlı tasarrufun vasiyet hükümlerine tabi olduğunu, yani mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufundan her zaman dönebileceğini ifade etmektedir (Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 253, dn. 299).

bu hakkın ortadan kaldırılamayacağını kabul etmektedirler.³⁸³ Diğer görüş ise, mirasbırakanın ölümüne bağlı tasarruf yoluyla vasiyeti yerine getirme görevlisinin ücret isteme hakkının ortadan kaldırılamayacağını, ancak bu durumun emredici hükümden kaynaklanmadığını, bir kimsenin başkasının sahip olduğu bir hakkı tek taraflı irade açıklamasıyla kaldıramayacağı kuralından dolayı olduğunu kabul etmektedir.³⁸⁴ Bu konu hakkındaki son görüşe göre, vasiyeti yerine getirme görevlisinin ücretsiz iş yapmaya zorlanamayacağı, fakat vasiyetnamede ücret verilmeyeceğine dair bir kaydın olması durumunda vasiyeti yerine getirme görevlisi, bu durumda görevi kabul etmeme imkânına sahip olmasına rağmen; görevine bilerek başlarsa, ücretsiz iş göreceği konusunda anlaşmaya varılmış sayılır.³⁸⁵

Mirasbırakan tarafından, vasiyeti yerine getirme görevlisinin ücreti belirlenmemişse ya da mirasçılar ile vasiyeti yerine getirme görevlisi ücreti konusunda bir mutabakata varamazlarsa; bu durumda mahkeme yapılacak işin süresi, niteliği ve terekenin değerini göz önüne alarak, TMK'nun 4. maddesi bağlamında bir ücret takdirinde bulunacaktır.³⁸⁶

Vasiyeti yerine getirme görevlisine ödenecek ücret, tereke borcu niteliğine haizdir.³⁸⁷ Mirasçılar da vasiyeti yerine getirme görevlisine ödenecek ücretten TMK'nun 599. maddesinin 2. fıkrası bağlamında müteselsilen sorumludurlar.³⁸⁸ Vasiyeti yerine getirme görevlisinin ücret alacağı, en geç görevin sona erdiği anda muaccel olur.³⁸⁹ Mirasçılar, vasiyeti yerine getirme görevlisine görevi sona ermeden önce kısmi ödeme yapabilirler.³⁹⁰ Vasiyeti yerine getirme görevlisinin alacağı ücret, mirasın intikaliyle doğan bir alacak hakkı olduğu için, diğer borçlardan özellikle de vasiyet alacaklılarının haklarından önce ödenmelidir.³⁹¹ Vasiyeti yerine getirme

³⁸³ Zahit İMRE 1978, age. s. 259; Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 268; Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 254; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 174; Mehmet Serkan ERGÜNE (2011), *Vasiyetnamenin Yorumu*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, s. 208.

³⁸⁴ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 187, dn. 520.

³⁸⁵ Esat ŞENER 1981, age. s. 432; Cem AKBIYIK (2012), *Vasiyeti Yerine Getirme Görevlisi*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, s. 202.

³⁸⁶ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 174–175; Esat ŞENER 1981, age. s. 432; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 188.

³⁸⁷ Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 269; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 188; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 175.

³⁸⁸ Mirasçılar, vasiyeti yerine getirme görevlisine ödenecek ücretten müteselsilen sorumludurlar. Fakat vasiyeti yerine getirme görevlisi, herhangi bir mirasçı ya da vasiyet alacaklısının menfaati için atandığı tasarruftan anlaşılıyorsa; ücret ve gider borçlarından yalnız bu kişi sorumlu olur (Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 176).

³⁸⁹ Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 329; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 175.

³⁹⁰ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 175.

³⁹¹ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 176; Sezer ÇABRİ 2018, age. s. 721; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 188. AKBIYIK, vasiyeti yerine getirme görevlisinin, vasiyet

görevlisi, tereke üzerinde genel yetkili ise ve paylaşma sonuçlanmasına rağmen tereke unsurları üzerinde zilyetliğe devam ediyorsa; mirasçılardan elde edemediği ücret ve yapmış olduğu masraflarına binaen, tereke unsurlarını mirasçılara geri vermekten kaçınabilecektir (TMK m. 994/1).³⁹²

Terekenin resmi yönetilmesi, terekenin paylaşılmasına veya yönetim kararının kaldırılmasına kadar mirasbırakanın, atamış olduğu vasiyeti yerine getirme görevlisi veya mirasçılar veyahut onların temsilcileri yerine TMK'nun 592. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen durumlarda doğrudan sulh hâkiminin görevlendirdiği bir kişi tarafından idare edilmesini ifade eder.³⁹³ Türk Medeni Kanunu'nun 592. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen durumların varlığı halinde, terekenin resmi yönetilmesine karar verilmişse; resmi yönetim, hâkim tarafından belirtilen kişiye geçer ve resmen yönetim sona erinceye kadar tereke resmi yöneticisi tarafından idare edilir.³⁹⁴ Tereke resmi yöneticisi TMK'nun 593. maddesine göre, hâkimin kendisi olabileceği gibi, kendisinin görevlendirdiği başka bir kişi de olabilecektir.³⁹⁵

Terekenin resmi yöneticisi TMK'nun 592. maddesinin 4. fıkrası hükmünce, terekeyi yönetmesi karşılığında sulh hâkiminden, terekeden karşılanmak üzere uygun bir ücret ödenmesini talep edebilecektir. Tereke resmi yöneticisine ücret verilebilmesi için, yöneticinin ücret konusunda bir talebinin olmasının yanı sıra hâkimin de bu yönde kararı gerekmektedir.³⁹⁶ Hâkim, tereke resmi yöneticisinin ücret konusunda bir talebi olmadan ücrete hükmedemeyeceği gibi, tereke yöneticisinin ücret talep etmesi neticesinde hâkimin ücrete karar vermesi şarttır. Zira kanunda hâkime, tereke yöneticisinin ücret talep etmesi durumunda bu talebini kabul ya da red etme konusunda bir takdir yetkisi tanınmamıştır.³⁹⁷ Sulh hâkimi tereke yöneticisinin ücretini belirlerken; Türk Medeni Kanunu'nun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin

borçlarının tamamen ifa edilmesi sonucunda kendi ücret alacağını elde edemeyecekse; TMK'nun 635. maddesinin 1. fıkrası kıyasen, vasiyet borçlusu olarak bu gibi vasiyetleri yerine getirmekten kaçınabileceğini ifade etmektedir (Cem AKBIYIK 2012, age. s. 207).

³⁹² Federal Mahkeme'nin görüşüne göre, vasiyeti yerine getirme tereke unsurları üzerindeki yönetim yetkisi fer'i ve dolaysız zilyettir. Vasiyeti yerine getirme görevlisi, tereke yöneticisi sıfatıyla yönetim yetkisini kullanmasından dolayı, kendisi için belirlenen ücret alacağını elde edinceye kadar, tereke malları üzerinde alıkoyma hakkını kullanabilecektir (BGE 86 II 355 "361-364", JDT. 1961 I 302 "306-309"; Karrer, Art. 518 N.22, naklen Cem AKBIYIK 2012, age. s. 207, dn. 165).

³⁹³ Zekeriya KURŞAT 2010, age. s. 88-90; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 372; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 397.

³⁹⁴ Zekeriya KURŞAT 2010, age. s. 89; Sezer ÇABRİ 2020 a, age. s. 241.

³⁹⁵ Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 396; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 395; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 372-373.

³⁹⁶ Zekeriya KURŞAT 2010, age. s. 157.

³⁹⁷ Zekeriya KURŞAT 2010, age. s. 157.

Uygulanmasına İlişkin Tüzük'ün 34. maddesinin 4. fıkrası uyarınca, tereke resmi yöneticisinin yönettiği tereke miktarı veyahut büyüklüğünün yanı sıra yönetimin gerektirdiği emeği de göz önünde tutacaktır. Tereke resmi yöneticisinin alacağı ücret dışında, tereke ile ilgili işlemleri görürken yapmış olduğu harcamaları da mirasçılardan talep edebilecektir.³⁹⁸ Tereke resmi yöneticisi belirlenen ücreti uygun bulmaması halinde, itiraz ederek ücretin arttırılmasını isteyebileceği gibi, her zaman bu görevden de istifa edebilecektir. Tereke resmi yöneticisine ödenecek ücret de intikal borcu niteliğinde olduğundan dolayı, tereke borcu kabul edilecektir. Mirasçılar da, tereke resmi yöneticisine ödenecek ücretten müteselsilen sorumlu olacaklardır.³⁹⁹

1.5.2.6. Resmi Defter Tutma Gideri

Mirasçılar, TMK'nun 599. maddesinin 1. fıkrası hükmü gereğince, kendilerine intikal eden mirası, terekenin mali durumuna göre kayıtsız, şartsız kabul edebilecekleri gibi, ret etmeleri de mümkündür. Türk Medeni Kanunu'nun 619-631. maddeleri hükmünce, mirasçılardan her biri terekenin resmi defterinin tutulmasını isteyebileceği gibi, defter tutma işleminin tamamlanmasından sonra mirası kabul veya red hakkını da kullanabilecektir.

Türk Medeni Kanunu'nun 623. maddesinin 2. fıkrası ve Türk Medeni Kanunu'nun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük'ün 42. maddesinin 6. fıkrası gereğince, defter tutma giderleri terekeden ödenmektedir. Şayet defter tutma giderleri terekeden karşılanmazsa; bu giderler defter tutulmasını istemiş olan mirasçılardan alınır. Tereke mevcudu defter tutma giderlerini karşılamaya yetmediği takdirde, nakit temini mümkün değilse; bu giderler daha sonra mahsubu yapılmak üzere, defter tutulmasını isteyen mirasçıdan avans olarak alınır.⁴⁰⁰

Defter tutma giderlerinin içine; defterin düzenlenmesi, alacaklı ve borçlulara yapılan ilanlar, ilgililerle kurulan iletişim, mal ve hakların değerinin bilinmesi için bilirkişiye başvurulması durumunda bilirkişi ücreti de dâhil olacaktır.⁴⁰¹

³⁹⁸ Zekeriya KURŞAT 2010, age. s. 158; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 574.

³⁹⁹ Cem BAYGIN 2005, age. s. 37-38; Sezer ÇABRİ 2020a, age. s. 256.

⁴⁰⁰ Cem BAYGIN 2005, age. s. 38; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 638; Ali İhsan ÖZUĞUR 2009, age. s. 155.

⁴⁰¹ Samim GÖNENSAY ve Kemaleddin BİRSEN 1963, age. s. 270.

BÖLÜM II

MİRASÇILARIN TEREKE BORÇLARINDAN MÜTESELSİL SORUMLULUĞU VE BİRBİRLERİNE KARŞI SORUMLULUĞU

2.1. MİRASÇILARIN TEREKE BORÇLARINDAN MÜTESELSİL SORUMLULUĞU

2.1.1. Mirasın Paylaşılmasından Önce Mirasçıların Müteselsil Sorumluluğu

2.1.1.1. Genel Olarak

Mirasbırakanın ölümünden sonra, geride birden çok mirasçısının kalması durumunda TMK'nun 640. maddesinin 1. fıkrası hükmünce, bu mirasçılar arasında mirasın geçmesiyle birlikte terekenin paylaşımına kadar bütün hak ve borçları kapsayan bir ortaklık meydana gelir. Mirasçıların tereke borçlarından dolayı sorumluluğu TMK'nun 599. ve 641. maddelerinde düzenlenmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun 599. maddesi mirasçılarının, mirasbırakanın borçlarından tereke mevcudunun yanı sıra şahsi malvarlıkları ile de sorumlu olduklarına hükmetmiştir. Mirasbırakanın, birden fazla mirasçısı olması durumunda ise TMK'nun 641. maddesinin 1. fıkrası hükmünce, mirasçılar tereke borçlarından dolayı müteselsilen sorumludurlar.⁴⁰²

Mirasçılar arasındaki müteselsil sorumluluğa ilişkin Türk Medeni Kanunu'nda özel bir düzenlemeye yer verilmediğinden; TMK'nun 5. maddesi gereğince mirasçılar arasında TBK'nun 162-168. maddeleri uygulama alanı bulacaktır.⁴⁰³ Mirasçılar, mirasbırakanın tereke borçlarından müteselsil sorumlu olmaları neticesinde; mirasçılar, alacaklılar tarafından kendilerine yöneltilen borcu ifadan kaçınamayacaklardır.

Mirasçılar, iç ilişkilerinde ise kural olarak kendi miras payları ile sınırlı olarak sorumludurlar. Böylece mirasçılardan biri/birkaçı alacaklıya yapmış olduğu kendi

⁴⁰² Yarg. 13. HD T.03.03.2006, E. 2005/16006, K. 2006/2920, "Murisin tedavisi nedeniyle davacı hastane tarafından düzenlenen ve itiraza uğramayan faturadaki bedelden, mirası reddetmedikleri anlaşılan her iki davalı da sorumludur". (www.legalbank.net, E.T.11.07.2022)

⁴⁰³ Cem BAYGIN 2004, age. s. 62; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 43; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 14-15.

miras payından fazla olan ödemenin fazla olan kısmını diğer mirasçılara rücu edebilecektir (TBK m. 167). Bu bağlamda, mirasçılar arasında ödeme güçsüzlüğü içinde olan bir mirasçının olması durumunda; miras payından fazla ödeme yapmak zorunda olan mirasçının, rücu hakkını güvence altına almak amacıyla, TMK'nun 640. maddesinin 5. fıkrası uyarınca, sulh hukuk mahkemesi hâkiminden gerekli tedbirlerin alınmasını talep edebilecektir. Ayrıca her bir mirasçı, TMK'nun 649. maddesinin 3. fıkrası uyarınca tereke borçlarının paylaşmadan önce ödenmesini veya güvenceye bağlanmasını talep edebilecektir.

Mirasçıların tereke borçlarından müteselsilen sorumluluğu mirasın açılmasıyla başlayacak; miras ortaklığı devam ettiği müddetçe mirasçıların müteselsil sorumluluğu devam edecektir.⁴⁰⁴ Mirasın tamamen paylaşılmış olmasından dolayı, miras ortaklığı sona ermiş olsa da mirasçılar terekenin borçlarından bir süre daha müteselsil sorumlu olmaya devam edeceklerdir.⁴⁰⁵

2.1.1.2. Mirasbırakanın Sağlığında Yaptığı Sözleşmelerden Kaynaklanan Borçların Mirasçılara İntikali

Borçlar hukukunda yer alan bazı sözleşmeler, niteliği gereği sözleşmenin tarafı olan kişinin ölümünden sonra da mirasçılara intikal edebilmektedir. Zira bu tür sözleşmelerde, sözleşmenin tarafının şahsi niteliği önem taşımamaktadır. Türk Borçlar Kanunu'nda bazı edimler, borçlunun bedeni ya da fikri bir gücü ile emek sarf edilerek yerine getirilmesinin gerekli olduğu edimlerdir.⁴⁰⁶ Örneğin bir hizmet sözleşmesinde işçinin, işverenine borçlandığı edim kişisel bir edimdir. Zira işçi, fikir işçisi ise emeğini; beden işçisi ise bedeni emeğini işe sarf etmek zorundadır.⁴⁰⁷ Borcun konusunu bir kişisel edim oluşturuyorsa bu edim, borçlunun kişiliğine bağlı kişisel edim olabileceği gibi; borçlunun kişiliğine bağlı olmayan kişisel bir edim de olabilecektir.⁴⁰⁸ Edim borçlunun kişiliğine bağlı ise, edimin bu kişi tarafından yerine getirilmesi gerekmektedir. Zira burada borçlunun fikri ve bedeni özellikleri sözleşmenin yapılmasında etkili olmuştur.⁴⁰⁹ Bu tür edimler, kişiye sıkı sıkıya bağlı edimler olmakla birlikte, niteliği gereği borçlunun ölmesi neticesinde mirasçılara

⁴⁰⁴ Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 48; Ahu AYANOĞLU MORALI 2016, agm. s. 568.

⁴⁰⁵ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 461; Ahu AYANOĞLU MORALI 2016; agm. s. 568.

⁴⁰⁶ Fikret EREN (2012), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 105.

⁴⁰⁷ Fikret EREN 2012, age. s. 105.

⁴⁰⁸ Fikret EREN 2012, age. s. 105.

⁴⁰⁹ Fikret EREN 2012, age. s. 107.

intikal etmeyecektir. Böylece borçlunun kişiliğine bağlı şahsi edimler de, borçlunun şahsen yerine getiremeyeceği bir duruma düşmesi neticesinde TBK' nun 136. maddesi hükmünce imkânsızlık nedeniyle sona erecektir. Bu açıdan Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan sözleşmeler kendi içerisinde ayrı değerlendirilerek; taraflardan birinin ölümü neticesinde sözleşmenin, miras yoluyla intikal edilip edilmeyeceği sözleşmenin temelini oluşturan edimin niteliğine göre tayin edilecektir.

Sözleşmenin taraflarından birinin, diğer tarafa bir şeyin veya bir hakkın kullanılmasını ya da yararlanılmasını geçici bir süre için karşılıklı ya da karşılıksız olarak karşı tarafa devrini amaçlayan sözleşmelere kullandırma ve yararlandırma amacı güden sözleşmeler denmektedir.⁴¹⁰ Bu sözleşmeler kategorisinde yer alan kira sözleşmesi ise, bir borç sözleşmesi olup; sözleşmenin her iki tarafı içinde borç doğurmaktadır.⁴¹¹ Sözleşmenin bir tarafı olan kiraya verenin borcu kiralananın kullanılmasının devri iken; sözleşmenin diğer tarafı olan kiracının borcu ise, kira bedelini ödemektir. Konu itibarıyla sözleşmenin taraflarının ölümü halinde mirasçılarının durumuna değinecek olursak; kanun koyucu kanunda, kiraya verenin ölümü halinde mirasçılara yönelik ayrı bir düzenleme yoluna gitmemiştir. Bu durumda konuya genel miras hukuku kuralları çerçevesinde yaklaşmak gerekmektedir.

Külli halefiyet ilkesi gereğince mirasçılar, kiraya verenin yerini alarak sözleşmeye devam eder; kiracıya karşı yükümlülüklerden de sorumlu olur. Türk Borçlar Kanunu'nda kiracının ölmesi durumunda ise, mirasçılar sözleşmeyi devam ettirebilecekleri gibi; kendi menfaatleri açısından sözleşmenin devam etmesini uygun bulmamaları durumunda, TBK'nun 333. maddesi hükmünce mirasçılar, sözleşmeyi fesih edebileceklerdir. Fakat aynı hak kiraya verenin ölmesi durumunda, onun mirasçılara tanınmamıştır.⁴¹² Kiraya veren ya da mirasçuları, şayet sözleşmeye devam etmek istemezlerse; TBK'nun 333. maddesinde ki hükümden yararlanamayacaklardır.⁴¹³ Ancak TBK'nun 331. maddesi hükmünce sözleşmeyi fesih edebilecekleri gibi⁴¹⁴, sözleşmenin niteliğine (belirli süreli ya da belirsiz süreli) göre de sözleşmeyi sona erdirebileceklerdir. Kiracının mirasçuları açısından, TBK'nun 333.

⁴¹⁰ Fikret EREN (2019), *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 21; Murat AYDOĞDU ve Nalan KAHVECİ (2021), *Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Sözleşmeler Hukuku*, Adalet Yayınları, Ankara, s. 46.

⁴¹¹ Fikret EREN 2019, age. s. 315; Cevdet YAVUZ, Faruk ACAR ve Burak ÖZEN (2021), *Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler*, Beta Yayınları, İstanbul, s. 236.

⁴¹² Fikret EREN 2019, age. s. 393; Cevdet YAVUZ, Faruk ACAR ve Burak ÖZEN 2021, age. s. 318.

⁴¹³ Cevdet YAVUZ, Faruk ACAR ve Burak ÖZEN 2021, age. s. 318.

⁴¹⁴ Cevdet YAVUZ, Faruk ACAR ve Burak ÖZEN 2021, age. s. 318.

maddesinde de düzenlenen fesih hakkı, olağanüstü fesih hakkıdır.⁴¹⁵ Fakat TBK'nun 333. maddesi hükmünün varlığı mirasçılarının sözleşmeden kaynaklı diğer fesih haklarını kullanmalarına engel teşkil etmemektedir.⁴¹⁶ Kiracının mirasçılarının fesih hakkı tanınması; kiracının ölümüyle onunla birlikte oturan mirasçılarının yaşamlarında değişiklikler olabileceği gibi, mirasbırakan ile birlikte yaşamayan mirasçılarının ise kira sözleşmesinin sürdürülmesinde bir menfaatleri olmayabilir. Bu açıdan kanun koyucu, kiracının mirasçılarının kanunda özel bir fesih hakkı düzenlemiştir.⁴¹⁷ Sözleşme açısından kiraya verenin ölümü halinde böyle bir düzenlemenin olmaması, kiraya verenin şahsının bu sözleşme açısından önem arz etmemesine ve ayrıca kiracının korunması esasına dayanmaktadır.⁴¹⁸

Türk Borçlar Kanunu'nun 333. maddesi kiracının ölümü halinde, külli halefiyet ilkesi gereğince mirasbırakanın ölümüyle, mirasçılarının sözleşmenin tarafı olma hakkı tanımıştır.⁴¹⁹ Mirasbırakanın, mirasçılarının tümü tarafından mirasın reddedilmesi durumunda, sözleşmeyi sona erdirmeye yetkili bir mirasçının bulunmamasından dolayı sözleşmenin ölümle birlikte sona ereceği düşünülmektedir.⁴²⁰ Birden fazla kiracının olması ve bunlardan birinin ölmesi durumunda doktrinde genel kabul gören görüş, TBK'nun 333. maddesinin uygulanmayıp; TBK'nun 331. maddesi uyarınca ilişkinin çekilmez hale gelmesi neticesinde sözleşmeyi sona erdirmeye imkânının tanınması yönündedir.⁴²¹ Eren ise, kiracıların birden fazla olup; bunlardan yalnız birinin ölmesi halinde diğer kiracıların sözleşmeye devam edebileceği görüşündedir.⁴²²

Kanun koyucu kiracının ölüm ile mirasçılarının kira sözleşmesini devam ettirmek istememeleri durumunda, mirasçılarının yasal fesih bildirim süresine uyararak en yakın fesih dönemi sonu için sözleşmeyi feshetme imkânı tanımıştır. Böylece en yakın fesih dönemine dayanarak sözleşmeyi fesih etmeyen mirasçılar, TBK'nun 333.

⁴¹⁵ Cansu KAYA KIZILIRMAK (2015), "Kira Sözleşmesinin Kiracının Ölümü ile Sona Ermesi", *İçinde Hasan Erman'a Armağan*, Der Yayınları, İstanbul, s. 587; Mustafa Alper GÜMÜŞ (2020), *Borçlar Hukuku Özel Hükümler Kısa Ders Kitabı*, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 289.

⁴¹⁶ M. Murat İNCEOĞLU (2014), *Kira Hukuku Cilt II*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, s. 280.

⁴¹⁷ Haluk TANDOĞAN (1969), *Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebeti*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, s. 421.

⁴¹⁸ Cansu KAYA KIZILIRMAK 2015, agm. s. 588-589; Özellikle konut ve çatılı işyeri kiralari bakımından (M. Murat İNCEOĞLU 2014, age. s. 281, dn.397).

⁴¹⁹ M. Murat İNCEOĞLU 2014, age. s. 280.

⁴²⁰ Cansu KAYA KIZILIRMAK 2015, agm. s. 594.

⁴²¹ Cansu KAYA KIZILIRMAK 2015, agm. s. 595; Cevdet YAVUZ, Faruk ACAR ve Burak ÖZEN 2021, age. s. 318; Aydın ZEVLİLİLER ve Emre GÖKYAYLA (2020), *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, Vedat Yayınları, İstanbul, s. 353.

⁴²² Fikret EREN 2019, age. s. 393.

maddesi hükmüne dayanarak sözleşmeyi fesih etme imkânını kaybedeceklerdir.⁴²³ Şayet mirasbırakanın birden fazla mirasçısı varsa; feshi ihbar bu mirasçıların hepsi tarafından ya da hepsinin ortak temsilcileri (tasfiye ve vasiyeti tenfiz memuru) tarafından yapılabilecektir.⁴²⁴ Sözleşmenin feshi, birden fazla mirasçının olması durumunda hepsi açısından aranması gerek pratik açıdan, gerek mirasçıların kişisel menfaatleri açısından yerinde görülmemektedir. Zira miras ortaklığının yönetilmesi ve ortak karar alınması, mirasçılar açısından bazı zorluklar doğurabilmektedir. Ayrıca bazı mirasçılar tarafından sözleşmenin feshedilmesi uygun görülürken, bazı mirasçılar bu sözleşmeyi sürdürmek isteyebileceklerdir. Böyle bir durumda isabetli olan çözüm önerisi ise, fesih hakkının mirasçıların tamamı tarafından kullanılmasının mümkün olmadığı, kira sözleşmesinin devam ettirilmesi ya da sözleşmeyi fesh etme olanağının tanınmasıyla menfaatler dengesi sağlanmış olacaktır.⁴²⁵

Olağan kira sözleşmelerinde, kiracının ölümü halinde TBK'nun 333. maddesi hükmü uygulanırken; konut ve çatılı işyeri kiralarında ise TBK'nun 356. maddesi hükmü uygulanmaktadır.⁴²⁶ Türk Borçlar Kanunu'nun 356. maddesi hükmüne göre, çatılı işyeri kirası söz konusu ise, kiracının ölümü halinde kiracının ortakları veya bu ortaklar arasında aynı meslek ve sanatı yürüten mirasçılar ve ölen kiracıyla birlikte aynı konutta oturanlar ile kiraya veren arasında kira sözleşmesi devam edecektir.⁴²⁷ Anılan madde hükmünden de anlaşılacağı üzere, konut ve çatılı işyeri kiralarında kiracının ölümü halinde, kiracı ile birlikte bu kiralanan yerlerde yaşayan bazı kişilere de taraf olarak kira sözleşmesine devam etme hakkı tanındığı görülmektedir.

Türk Borçlar Kanunu'nun 333. maddesi hükmünde, kiracının ölümü halinde mirasçılarına sözleşmeyi fesh etme imkânının tanınmasına karşın; TBK'nun 356. maddesinde ise sözleşmenin tarafları genişletilerek, kira sözleşmesinin devamı ile konuttan yararlanmalarının devam etmesi olanağı sağlanmıştır.

⁴²³ Haluk TANDOĞAN 1969, age. s. 422; Murat AYDOĞDU ve Nalan KAHVECİ 2021, age. s. 628; Aydın ZEVKLİLER ve Emre GÖKYAYLA 2020, age. s. 353.

⁴²⁴ Haluk TANDOĞAN 1969, age. s. 422; Aydın ZEVKLİLER ve Emre GÖKYAYLA 2020, age. s. 353. İNCE ise, vasiyeti yerine getirme görevlisinin böyle bir yetkisinin olduğunun düşünülmesini doğru bulmamaktadır. Fesih hakkının her bir mirasçının kendi iradesinde olması gerektiği, zira sözleşmeyi sürdürmek isteyecek mirasçılar olabilecektir. Ayrıca vasiyeti yerine getirme görevlisinin, TMK'nun 552. maddesinde sayılan görevlerinin arasına bu hususun girip girmediğinin tartışmaya açık olduğu görüşündedir (M. Murat İNCEOĞLU 2014, age. s. 283-284).

⁴²⁵ Cansu KAYA KIZILIRMAK 2015, agm. s. 598.

⁴²⁶ Cansu KAYA KIZILIRMAK 2015, agm. s. 601-602; Mustafa Alper GÜMÜŞ 2020, age. s. 290.

⁴²⁷ Yarg. 6. HD. T. 03.03.2009, E. 2008/13591, K. 2009/1629, "...Somut olayda ölen kiracı, eşi gibi kendisi de eczacı olan davalının yasanın tanıdığı olanaklardan faydalanarak; kiralanda eczacılık mesleğini sürdürmesi karşısında hakkında tahliye davası açılmayacağı..." (www.legalbank.net, E.T. 10.08.2022).

Taraflardan birine kullandırma amacı güden bir diğer sözleşme türü ise, kullanım ödünçü (ariyet) sözleşmesidir. Bu sözleşme TBK'nun 379. maddesinde düzenlenmiştir. Kullanım ödünçü sözleşmesi bir şey ya da bir hak kullanılması amacıyla başkasına bırakılmasıdır.⁴²⁸ Sözleşmenin tarafı olan ödünç alanın ölümü TBK'nun 385. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan madde hükmünce, ödünç alanın ölümüyle kullanım ödünçü sözleşmesi sona erecektir. Zira kullanım ödünçü hatır işlemi niteliği taşıdığından, ariyet alanın şahsı da önemli olduğu için bu kişinin ölümüyle ariyet hakkı sona erecek ve mirasçılara geçmeyecektir.⁴²⁹ Ancak sözleşmenin tarafları bu durumun aksini kararlaştırabilecekleri gibi, tarafların iradelerinin ödünç alanın ölümüyle sona ermeyeceği yönünde olduğu halin icabından da anlaşılacaktır.⁴³⁰ Zira hüküm emredici nitelikte değildir.⁴³¹ Kullanım ödünçü veren tarafın ölmesi halinde ise, sözleşme sona ermeyecektir.⁴³² Bu kişinin mirasçuları, kullanım ödünçü konusu şeyi sözleşme süresince ya da kullanımın tamamlanmasına denk ödünç alana kullandırmakla yükümlüdürler.⁴³³

İş görme amacı güden sözleşmelerden olan genel hizmet sözleşmesi, TBK'nun 393. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu madde bağlamında hizmet sözleşmesi işçinin, işverene bağımlı olarak belirli ya da belirsiz süreli olarak iş görmeyi ve işverenin de ona, zaman ve yapılan işe göre ücret ödemeyi üstlendiği sözleşme türüdür. Türk Borçlar Kanunu'nda, işçi ve işverenin ölümünün hizmet sözleşmesine etkisi kanun koyucu tarafından farklı düzenlenmiştir. Hizmet sözleşmesinde işçinin ölümü neticesinde, TBK'nun 440. maddesi hükmünce sözleşme kendiliğinden sona ermektedir. Zira burada sözleşmenin yapılmasında işçi, fikir işçisi ise fikirleri; beden işçisi ise, ise göre bedensel özellikleri sözleşmenin kurulmasında göz önüne alındığından dolayı, işçinin ölümü sözleşmenin sona ermesine sebebiyet vermektedir. Bu yüzden edimin bizzat işçi tarafından yerine getirilmesi zorunlu olması halinde, sözleşme işçinin ölümüyle sona erecektir. İşverenin ölmesi durumunda ise, hizmet sözleşmesi sona ermemekte; işverenin ölümü ile mirasçuları, sözleşmede yerini

⁴²⁸ Cevdet YAVUZ, Faruk ACAR ve Burak ÖZEN 2021, age. s. 391; Aydın ZEVKLİLER ve K. Emre GÖKYAYLA 2020, age. s. 395.

⁴²⁹ Haluk TANDOĞAN 1969, age. s. 466; Cevdet YAVUZ, Faruk ACAR ve Burak ÖZEN 2021, age. s. 397.

⁴³⁰ Haluk TANDOĞAN 1969, age. s. 466; Cevdet YAVUZ, Faruk ACAR ve Burak ÖZEN 2021, age. s. 397.

⁴³¹ Feyzi Necmeddin FEYZİOĞLU (1978), *Borçlar Hukuku İkinci Kısım Akdin Muhtelif Nevileri (Özel Borç İlişkileri) Cilt I*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, s. 716.

⁴³² Haluk TANDOĞAN 1969, age. s. 466; Cevdet YAVUZ, Faruk ACAR ve Burak ÖZEN 2021, age. s. 397; Aydın ZEVKLİLER ve K. Emre GÖKYAYLA 2020, age. s. 404.

⁴³³ Feyzi Necmeddin FEYZİOĞLU 1978, age. s. 717.

almaktadırlar.⁴³⁴ Bu durumun istisnası ise, TBK'nun 441. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenmiştir. Anılan madde bağlamında, hizmet sözleşmesi ağırlıklı olarak işverenin kişiliği dikkate alınarak kurulmuşsa; onun ölümüyle de sözleşme kendiliğinden sona erecektir.

İş görme amacı güden bir diğer sözleşme türü ise, vekâlet sözleşmesidir. Vekâlet sözleşmesi TBK'nun 502. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu madde hükmüne göre vekâlet sözleşmesi vekilin, vekâlet verenin iradesi ve çıkarına göre işini görmeye veya işlemini yapmayı üstlendiği bir sözleşmedir. Sözleşme, vekil ve vekâlet veren arasındaki güven ilişkisine dayalı kurulmaktadır. Bu açıdan TBK'nun 513. maddesi hükmünce, sözleşmeden veya işin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça, vekâlet verenin ölümüyle kural olarak sözleşme sona erer. Zira vekâlet verenin ölümü halinde, işin görülmesine egemen olan iradesi son bulacak ve menfaati ortadan kalkacaktır. Ayrıca işin mahiyetine göre vekâlet verenin ölümü, iş görmeyi de imkânsız kılacaktır.⁴³⁵ Vekilin işin niteliğine, bilgi ve tecrübesine göre seçilmesi neticesinde; ölümü halinde edimi bizzat yerine getiremeyeceğinden sözleşme sona erecektir.

2.1.2. Mirasın Paylaşılmasından Sonra Mirasçıların Müteselsil Sorumluluğu

2.1.2.1. Genel Olarak

Mirasın açılmasıyla kendiliğinden meydana gelen miras ortaklığının, mirasın açılmasıyla sona ermesi terekede yer alan borçların tamamının ifa edildiği ya da son bulunduğu anlamına gelmeyecektir. Zira mirasbırakanın borçları, mirasın taksiminden önce ya da taksimi ile birlikte ödenmemiş veya TMK'nun 649. maddesi hükmünce mirasçılardan her biri tarafından güvenceye bağlanması da istenmiş olabilir. Bu gibi durumların varlığı halinde TMK'nun 681. maddesinin 2. fıkrası uyarınca mirasçıların müteselsil sorumlulukları mirasın paylaşılmasından itibaren veya daha sonra muaccel olacak borçlarda muacceliyet tarihinden itibaren beş yıl daha devam edecektir.

Geçici bir niteliği sahip olan miras ortaklığının sona ermesi, mirasçıların kendi miras payları üzerinde istedikleri gibi tasarrufta bulunabilme olanağına sahip olmaları bakımından mirasçılar açısından, yararlı bir yanı varken; bu durumun mirasbırakanın alacaklıları aleyhine sonuç doğurabilmesi muhtemeldir. Zira mirasın paylaşılmasıyla,

⁴³⁴ Aydın ZEVLİLİLER ve K. Emre GÖKYAYLA 2020, age. s. 471; Cevdet YAVUZ, Faruk ACAR ve Burak ÖZEN 2021, age. s. 528.

⁴³⁵ Cevdet YAVUZ, Faruk ACAR ve Burak ÖZEN 2021, age. s. 681.

mirasbırakanın borçlarını üstlenen mirasçının mali durumunun bozulması neticesinde ödeme gücü bulunmayabilir. Bu durum mirasbırakanın alacaklılarının, alacaklarına kavuşması gecikebileceği gibi imkânsızlaşabilir.⁴³⁶ Mirasçılar, kendi aralarında yapacakları paylaşma sözleşmesi ile mirasbırakanın borçlarını kendi aralarında paylaşabilecekleri gibi, içlerinden birine ya da birilerine yükleyebileceklerdir.⁴³⁷ Bu anlaşmalar, mirasın paylaşılması kapsamında olup; paylaşma sözleşmesi ile ya da ayrı bir sözleşme ile yapılabilecektir.⁴³⁸ Mirasçıların kendi aralarında yaptıkları bu anlaşmalar, kendi iç ilişkilerinin kapsamında olup; mirasbırakanın alacaklılarına karşı ileri sürülemeyecektir.⁴³⁹ Fakat mirasçıların kendi aralarında yapmış oldukları bu anlaşma alacaklı tarafından kabul edildiği takdirde; anlaşma hükümleri uyarınca borç ilgili mirasçı/mirasçılara geçerek diğer mirasçıların sorumluluklarının sona ermesi sonucunu doğurur.⁴⁴⁰ Başka bir ifadeyle, borçların nakline ilişkin mirasçılar arasında yapılan anlaşma alacaklı tarafından kabul edilmekle birlikte, ona karşı hüküm ve sonuç doğurur.

2.1.2.2. Müteselsil Sorumluluğun Sona Ermesi

Türk Medeni Kanunu'nun 681. maddesi hükmünce mirasçıların, mirasbırakanın alacaklılarına karşı müteselsil sorumluluğu iki durumda sona ermektedir. Bunlardan ilki, alacaklının tereke borçlarının mirasçılar arasında bölünmesine ve nakline rıza gösterilmesidir. Diğeri ise, paylaşmanın tamamlanmasından ve paylaştırmadan sonra muaccel olan alacakların muacceliyet tarihinden itibaren beş yılın geçmesidir.

2.1.2.2.1. Mirasbırakanın Borçları İçin Rehnedilmiş Tereke Mallarının

Mirasçılardan Birine Özgülenmesi

Mirasbırakanın terekesinin içerisinde rehinli mallar da bulunabilir. Terekenin mevcudunda rehinli malların olması, mirasın paylaşılmasına engel olmadığı gibi; mirasın paylaşılması sırasında da rehin edilmiş malın mirasçılardan birine

⁴³⁶ Cem BAYGIN 2005, age. s. 73; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 267-268; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 578.

⁴³⁷ Cem BAYGIN 2005, age. s. 73; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 268; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 578-579; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 361.

⁴³⁸ Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 585; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 361.

⁴³⁹ Zahit İMRE 1978, age. s. 922; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 734-735; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 361.

⁴⁴⁰ Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 585.

özgülenmesi de engel teşkil etmemektedir. Zira mirasçılar kendi iç ilişkilerinde oy birliği ile anlaşarak mirası istedikleri gibi paylaşabileceklerdir. Türk Medeni Kanunu'nun 655. maddesi hükmünce, paylaşmada kendisine mirasbırakanın borçları için rehin edilmiş bir tereke malının düşmesi durumunda, mirasçı söz konusu malın güvence altına almış olduğu borcu üstlenmiş olacaktır.

Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise, mirasbırakanın kendi borcu için mi yoksa bir başka kimsenin borcu için mi terekedeki malı rehin ettiği. Mirasbırakanın terekedeki taşınmazını bir başkasının (bu kişi müstakbel mirasçı da olabilir) borcu için rehin vermişse; rehinli malın mirasçılardan birisine özgülenmesi neticesinde, borcun üstlenilmesi sonucu ortaya çıkmaz.⁴⁴¹ Aslında bu borç tereke mevcudunda bulunmayacağından dolayı, paylaşım sırasında hissesine rehinli mal düşen mirasçı, bu borçtan müstesilen ya da kısmen sorumlu değildir.⁴⁴² Mirasçı, bu borcun ifa edilmemesi halinde; rehinin paraya çevrilmesinden mesul olacaktır. Kanunda böyle bir durumla karşılaşan mirasçının, borcu ödedikten sonra diğer mirasçılara rücu edebileceğine dair açıklık olmasına istinaden, rehinli taşınmaz mirasçılardan birine özgülenmiş dahi olsa; rehinden doğan borç bütün mirasçılara ait olacağından böyle bir borcu ifa etmek zorunda kalan mirasçı, ödediği miktarı diğer mirasçılara payları oranında rücu edebilecektir.⁴⁴³ Fakat madde hükmünde, rehinli taşınmazın özgüldüğü mirasçının, bu borcu ifa edememesi durumunda; borcu diğer mirasçılara rücu edebileceğine dair açıklık yoktur.⁴⁴⁴

Türk Medeni Kanunu'nun 655. maddesi hükmü, mirasbırakanın kendi borçlarından dolayı rehin edilmiş olan tereke malları için uygulama alanı bulacaktır.⁴⁴⁵

Mirasçılardan, mirasın paylaşılması sırasında kendisine mirasbırakanın borçları için rehin edilmiş bir mal düşen mirasçı, bu borçtan sorumlu olacaktır. Bu konuda doktrinde de iki farklı görüşün ortaya çıkmasına sebebiyet veren unsur; alacaklının rehin konusu alacak için diğer mirasçılara başvurup başvuramayacağıdır. Doktrinde bir görüşe göre, TMK'nun 655. maddesi hükmünce, alacaklı mirasçılardan kendi aralarında yaptıkları tereke borcunun paylaşılmasına rıza göstermemiş olsa dahi, paylaştırmadan itibaren rehin konusu alacağı; sadece miras payına rehinli malın

⁴⁴¹ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 462, dn.1176; Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 295.

⁴⁴² Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 462, dn. 1176; Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 295.

⁴⁴³ Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 295.

⁴⁴⁴ Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 295.

⁴⁴⁵ Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 294.

özüendiği mirasçılardan talep edebilecektir.⁴⁴⁶ Böylece mirasın paylaşıldığı andan itibaren kendisine rehinli malın özüendiği mirasçı, bizzat bu borçtan sorumlu olacaktır. Ancak diğer mirasçılar, bu borç için alacaklıya karşı müteselsilen ya da kısmen sorumlu olmayacaklardır.⁴⁴⁷ Bu görüşe göre, miras ortaklığı TMK'nun 644. maddesi hükmünce paylı mülkiyete dönüşmüşse; rehinli mala ilişkin borçtan bu dönüşümden itibaren beş yıl süre ile bütün mirasçılar müteselsilen sorumlu olurlar. Beş yıllık süre dolduktan sonra ise, mirasçılar bu borç için paylı mülkiyetteki payları oranında sorumlu olacaklardır. Mirasçılar arasındaki miras ortaklığı devam ederken; şartlar gerçekleşmiş ise alacaklının, tüm mirasçılara karşı rehinin paraya çevrilmesi için takipte bulunması da mümkündür.⁴⁴⁸

Doktrinde yer alan diğer bir görüş ise, mirasçılarının kendi iç ilişkilerinde rehinli malı bir mirasçıya özüemeleri durumunda sadece bu mirasçının rehinin güvence altına aldığı borçtan sorumlu olabilmesi için, alacaklıların mirasçılar arasındaki bu borç paylaşımına rıza göstermesi gerekmektedir.⁴⁴⁹ Zira mirasçılarının tereke borcunu, kendi aralarında paylaşmaları iç ilişkilerini ilgilendirmektedir. Alacaklı tarafından bu paylaşımına rıza gösterilmezse; rehinli mala ilişkin borçtan mirasçılar, alacaklıya karşı şahsen ve müteselsilen sorumlu olurlar. Ancak diğer mirasçılarının sorumluluklarının devam edebilmesi için alacaklı, borcun mirasçılar arasında yüklenilmesine rızasının olmadığını (ve diğer mirasçılara başvurma hakkını saklı tuttuğunu) TMK'nun 888. maddesinin 2. fıkrası hükmünce bir yıl içinde yazılı olarak bildirmek zorundadır. Şayet alacaklı, bir yıllık süre zarfında borcun yüklenilmesine rıza göstermediğini bildirmezse; borcun nakline zımnen rıza göstermiş olacağı kabul edilir ve diğer mirasçılar da sorumluluktan kurtulur.⁴⁵⁰

2.1.2.2.2. Beş Yıllık Sürenin Geçmesi

Mirasçılarının, mirasın paylaşılmasına rağmen tereke borçlarının ödenmesine dair bir düzenleme yapmamaları ya da mirasçılarının borcun nakline dair yaptıkları anlaşmaya alacaklı tarafından rıza gösterilmemesi durumunda mirasçılarının, alacaklılara karşı müteselsil sorumlulukları TMK'nun 681. maddesinin 2. fıkrası

⁴⁴⁶ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 462; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2012, agm. s. 212; Şakir BERKİ 1968, agm. s. 114; Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 297.

⁴⁴⁷ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 462; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2012, agm. s. 212.

⁴⁴⁸ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 462; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2012, agm. s. 212.

⁴⁴⁹ Zahit İMRE 1978, age. s. 746; Cem BAYGIN 2005, age. s. 80-81.

⁴⁵⁰ Zahit İMRE 1978, age. s. 746; Cem BAYGIN 2005, age. s. 80-81.

hükmünce, beş yıl süre ile devam eder. Aslında mirasçılar, TMK'nun 641. maddesi hükmünce miras ortaklığı devam ettiği süre zarfında tereke borçlarından müteselsilen sorumludurlar. Fakat mirasçılarının, mirasın paylaşılmasından sonra borcun naklide dair yaptıkları düzenlemeye alacaklıların rıza göstermesi ile terekenin paylaşımına kadar muaccel olan alacaklar için paylaşmadan; daha sonra ileri bir tarihte muaccel olacak alacaklar içinse, muacceliyet tarihinden itibaren beş yıllık sürenin geçmesiyle müteselsil sorumlulukları sona erecektir.⁴⁵¹

Türk Medeni Kanunu'nun 681. maddesinin 2. fıkrasında öngörülen beş yıllık sürenin başlama tarihinin tespitinde, mirasın paylaşılmasının gerçekleşip gerçekleşmediği; şayet mirasın paylaşılması gerçekleşmişse, ne zaman gerçekleştiği önem arz etmektedir.⁴⁵² Beş yıllık sürenin başlangıcı kural olarak, terekenin tamamını kapsayan elden paylaşmanın yapıldığı veya paylaşma sözleşmesinin (sözleşme ile paylaşım) ifa edildiği⁴⁵³ gündür.⁴⁵⁴ Ayrıca miras ortaklığını sona erdiren diğer durumların varlığı halinde de⁴⁵⁵ beş yıllık süre bu ortaklığın sona erdiği andan itibaren başlayacaktır.⁴⁵⁶

Beş yıllık sürenin başlaması, mirasın tamamının paylaşılmasına bağlıdır. Mirasçılarının, mirasın tamamını paylaşmaları yerine terekedeki bazı mal ve hakları paylaşmaları bu sürenin başlamasını sağlamaz.⁴⁵⁷ Zira böyle bir durumda mirasçılarının, alacaklılara karşı müteselsil sorumluluk süresi kısaltılmakta, bu durumda alacaklılar

⁴⁵¹ Cem BAYGIN 2005, age. s. 76; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 460; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 583; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 274.

⁴⁵² Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 460.

⁴⁵³ Bu konuda doktrinde farklı görüşler mevcuttur. İlk görüş, beş yıllık sürenin başlangıcı olarak aynen paylaşmanın yapıldığı veya paylaşma sözleşmesinin ifa edildiği günü değil, taksim sözleşmesinin imzalandığı günü kabul etmektedir (Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 583; Zahit İMRE 1978, age. s. 924). Diğer görüş ise, yazılı paylaşma sözleşmesi aynı etkili olmayıp; borçlandırıcı bir işlem olmasından dolayı sırf paylaşma sözleşmesinin imzalanması miras ortaklığının son bulup, beş yıllık sürenin başlamasına sebebiyet vermeyeceğini kabul etmektedir. Çünkü borç ifa edilip; son bulmamıştır (Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 460; Cem BAYGIN 2005, age. s. 77; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 274). 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin 616. maddesi (TMK m.681), "...*şu kadarki beş yıllık sene geçince teselsül kalmaz. Bir müddet taksimin hitamundan ve taksimden sonra ödenmesi lazım alacaklar lüzum tarihinden başlar*". BERKİ ise, beş senelik sürenin başlangıcını mirasın açıldığı gün olarak kabul etmektedir. Hatta mirasçılarının, üç aylık mirası red süresini beklemeden, mirası kabul etmeleri halinde beş yıllık sürenin her bir mirasçı için mirası kabul tarihi itibarıyla başlaması gerektiği görüşündedir (Şakir BERKİ 1968, agm. s. 112).

⁴⁵⁴ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 460; Cem BAYGIN 2005, age. s. 76.

⁴⁵⁵ Miras ortaklığının başlıca sona erme halleri içerisinde; mirasın tamamen paylaşılması, tereke üzerindeki elbirliği ile hak sahipliğinin paylı hak sahipliğine dönüşmesi ve miras ortaklığının başka bir ortaklığa dönüşmesidir. Ayrıca mirasın reddi ve miras payının devri yoluyla mirasçı sayısının bire inmesi neticesi de eklenebilir. Bkz. Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 465.

⁴⁵⁶ Cem BAYGIN 2005, age. s. 77; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 274.

⁴⁵⁷ Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 583; Esat ŞENER 1981, age. s. 784.

aleyhine sonuç doğurmaktadır.⁴⁵⁸ Bazı durumlarda, mirasın taksiminin yapılmasına rağmen iyi niyetle bazı mallar taksim dışı bırakılabilir. Böyle bir durumda da taksimin yapılmış olduğu kabul edilir ve beş yıllık süre başlamış olur.

Miras ortaklığı içerisinde mirasçılardan biri bu ortaklıktan ayrılmak isteyebilir. Mirasçılar da kendi aralarında yaptıkları bir anlaşma ile doktrinde, karma kısmi paylaşım adı verilen bir paylaşım yolunu tercih edebilirler. Bu durumda, terekede yer alan bir malvarlığı değerinin satılması sonucunda miras ortaklığından ayrılmak isteyen mirasçıya, satıştan elde edilen miktarla miras payının tamamı ödenerek; miras ortaklığından çıkmış olması sağlanmaktadır. Böylece bu mirasçının ortaklıktan çıkması sağlanır. Böyle bir durum karşısında, mirasçıların tereke borçlarına karşı beş yıl boyunca sorumlu olmaları için öngörülen bu sürenin başlangıcı bütün mirasçılarının (çıkan mirasçı da dâhil olmak üzere)⁴⁵⁹ mirası tam olarak paylaştıkları gündür.⁴⁶⁰ Zira miras ortaklığından ayrılmak isteyen mirasçı, ortaklıktan çıksa da diğer mirasçılar bu ortaklığı devam ettirmek isteyebileceklerdir. Türk Medeni Kanunu'nun 681. maddesi hükmünce, mirasçılarının beş yıllık müteselsil sorumluluklarının başlayabilmesi için, terekenin paylaşımının tamamen yapılması gerekmektedir. Miras ortaklığını, mirasın paylaşılması dışında sona erdiren diğer hallerde de beş yıllık süre, ortaklığın sona erdiği andan itibaren başlar.⁴⁶¹

Mirasçı sayısının, mirasın reddi ya da miras payının devri yoluyla tek bir mirasçıya inmesi halinde de miras ortaklığı sona ermiş olur ve beş yıllık süre ortaklığın sona ermesi ile başlar. Ayrıca TMK'nun 644. maddesi hükmünce, bir mirasçının terekeye dâhil mallarının tamamı veya bir kısmı üzerinde elbirliği mülkiyetinin paylı mülkiyete çevrilmesi istemine karşı, elbirliği mülkiyetini haklı kılacak bir itiraz ileri

⁴⁵⁸ Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 583; Esat ŞENER 1981, age. s. 784; Zahit İMRE 1978, age. s. 924.

⁴⁵⁹ Karma kısmi paylaşım; objektif kısmi paylaşım ile subjektif kısmi paylaşımın karma şekilde vücut bulmasıdır. Karma kısmi paylaşım; miras ortaklığından çıkan mirasçının, mirasçılık sıfatı sona ermeyeceğinden dolayı tereke borçlarından müteselsil sorumluluğu da devam edecektir. Bu konu, "*Miras Payını Devreden Mirasçının Tereke Alacaklılarına Karşı Sorumluluğu*" başlığı altında incelenecektir.

⁴⁶⁰ Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 583; Cem BAYGIN 2005, age. s. 77. Mirasın paylaşılması tam ve kısmi paylaşım şeklinde gerçekleşebilir. Kısmi paylaşım, kanunda açıkça düzenlenmemiş olmakla birlikte; TMK'nun 676. maddesinin 2. fıkrası mirasın tamamına paylaşmadan, mirası kısmen de paylaşabileceklerine kanuni bir dayanak olmaktadır (Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 467; Mehmet Serkan ERGÜNE (2016), "Terekedeki Münferit Mallar İçin Kısmi Paylaşım Davası Açma İmkânının Değerlendirilmesi", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 22, S. 3, s. 1068). Mirasın kısmi paylaşılması; objektif ve subjektif yöntemlerle olabileceği gibi, her iki yöntemin karması olan karma kısmi paylaşım şeklinde de olabilir. Bkz. Mehmet Serkan ERGÜNE 2016, agm. s. 1068-1070; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 465-468.

⁴⁶¹ Cem BAYGIN 2005, age. s. 77; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 275; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 583.

sürülmediği veya paylaşma davası açılmadığı takdirde, istem konusu mallar üzerindeki elbirliği mülkiyetinin paylı mülkiyete dönüştürülmesine karar verilir. Beş yıllık süre ise, elbirliği halindeki mülkiyetin paylı mülkiyete dönüştürülmesi tarihinden itibaren başlar.⁴⁶²

Doktrinde beş yıllık sürenin hukuki mahiyeti tartışmalıdır. Doktrinde hâkim olan görüşe göre, beş yıllık süre bir zamanaşımı süresi olmayıp; hak düşürücü nitelikte bir süredir.⁴⁶³ Bu görüşe göre, beş yıllık süre için zamanaşımını kesen ve durduran sebepler uygulanamayacağı gibi, bu süre dolmasıyla da müteselsil sorumluluk sona erecektir. Doktrinde diğer bir görüş ise beş yıllık sürenin, zamanaşımı niteliğini taşıdığını kabul etmektedir. Zira mirasçılarının, mirasbırakanın borçlarından dolayı, paylaşmadan itibaren süre ile sınırlı olarak devam eden müteselsil sorumluluğun bağlı olduğu sürenin, bir zamanaşımı süresi olduğunu; bu yüzden de TBK'nun 153 ve 154. maddelerinde yer alan zamanaşımını durduran ve kesen sebeplerin beş yıllık süre içerisinde uygulanabileceği kabul edilmektedir.⁴⁶⁴

Bu konu ile ilgili doktrinindeki bir diğer tartışma konusu ise; TMK'nun 681. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, beş yıllık sürenin dolması ve müteselsil sorumluluğun sona ermesinden sonra, mirasçılarının sorumluluğunun kapsamına ilişkindir. Bu konu hakkında doktrinde üç ayrı görüş mevcuttur. Bu konuda ileri sürülen görüşlerden ilki, beş yıllık sürenin geçmesinden sonra, müteselsil sorumluluğun yerini elbirliği ile sorumluluğun alacağı yönündedir.⁴⁶⁵ İkinci görüş ise, beş yıllık sürenin geçmesinden sonra mirasçılarının iç ilişkilerinde belirlemiş oldukları sorumluluk esaslarının, dış ilişkilerinde de kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmektedir.⁴⁶⁶ Üçüncü görüşe göre ise, mirasçılarının iç ilişkilerinde yaptıkları düzenleme ne olursa olsun beş yılın geçmesi sonucunda, dış ilişkide daima miras payları ile sorumlu tutulacaklardır.⁴⁶⁷ Bu konuda

⁴⁶² Cem BAYGIN 2005, age. s. 77; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 461. Türk Medeni Kanunu'nun 681. maddesinin hükmünde paylaşmanın tamamlanmasından itibaren ifadesi yer alsada amaçsal yorum yolu ile miras ortaklığının paylaşılması yerine, paylı mülkiyete dönüştürülmesi durumunda da aynı sonucun benimsenmesi gerektiği yönünde, bkz. Cem BAYGIN 2005, age. s. 77; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 275.

⁴⁶³ Cem BAYGIN 2005, age. s. 78; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 276; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 658; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 584; Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 611; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 737; Şakir BERKİ 1968, agm. s. 111.

⁴⁶⁴ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 460.

⁴⁶⁵ Strebel s. 28-29, naklen Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 737, dn. 45.

⁴⁶⁶ Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 585; V.Tuhr/ Siegwart, II, 99, IX,S. 850, Beck, Grundriss, s. 161, naklen Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 737, dn. 47.

⁴⁶⁷ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 462; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s.728; Cem BAYGIN 2005, age. s. 80; Escher Art 639 N.21, Annens s.127, naklen Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 758, dn. 48.

Yargıtay ise, mirasçılarının beş yıllık sürenin dolması ile tereke borçlarından, miras payları oranında sorumlu olacağını kabul etmektedir.⁴⁶⁸ Yargıtay'ın da benimsediği görüş, diğer iki görüşe göre hem alacaklı hem de mirasçılar açısından daha da hakkaniyetli görülmektedir. Zira mirasçılarının, iç ilişkilerinde belirlemiş oldukları sorumluluk esasları, alacaklı tarafından kabul edilmeyeceği ve kabul edilmediği takdirde alacaklıya karşı uygulanamayacağı gibi, mirasçılarının kendi aralarındaki maddi imkânları yetersiz olan mirasçıya sorumluluğu yüklemeleri durumunda alacaklı alacağını hemen temin edemeyebileceği gibi, borcun temininin gecikmesi alacaklının durumunun ağırlaşmasına da sebebiyet verebilir. Bu açıdan müteselsil sorumluluğun sona ermesi ile alacaklının her bir mirasçıya, miras payları oranında başvurarak alacağını ifasını talep edebilmesi ve mirasçılarının da, kendi iç ilişkilerinde borcu üstlenmemiş ama ödeme yapmak zorunda kalması durumunda; borcu üstlenen mirasçıya, bu miktarı rücu edebilmesinin hem alacaklı hem de mirasçılar açısından daha makul bir yol olduğu düşünülebilir.

2.1.2.2.3. Alacaklının Tereke Borçlarının Mirasçılar Arasında Bölünmesine ya da Nakline Rıza Gösterilmesi

Mirasçılar kendi iç ilişkilerinde, mirasbırakanın borçlarının hangi mirasçı/mirasçılar tarafından ne şekilde ve hangi miktarda ödeneceğine dair anlaşma yapabilirler.⁴⁶⁹ Mirasçılar bu anlaşma ile mirasbırakanın borçlarını aralarında eşit şekilde taksim edebilecekleri gibi, bir ya da birkaç mirasçının borcunun tamamının yüklenmesini kararlaştırabilir veya aralarında böyle bir anlaşma yapma yoluna gitmemiş olabilirler.⁴⁷⁰ Mirasçılar, mirasbırakanın borçlarının taksimine dair herhangi bir anlaşma yapmamaları halinde TMK'nun 682. maddesinin 3. fıkrası hükmünce, iç ilişkide borçlardan mirasçılarının miras payları oranında sorumlu oldukları kabul edilir. Mirasçılar, mirasbırakanın borçlarının paylaşılmasına dair bir anlaşma yapmışlarsa; bu anlaşmayı mirasın paylaşılması sözleşmesinin içinde yapabilecekleri gibi, ayrı bir

⁴⁶⁸ Yarg. 19. HD. T. 03.02.1997, E. 1996/4606, K. 1997/769, "...davada MK'nun 616. maddesinin tatbik yeri bulmadığı halde, mahkemece mirasçılarının terekenin borçlarından dolayı mesuliyetlerinin, yukarıda anılan yasa hükmü gereğince taksimden itibaren beş yıllık hak düşürücü süre ile sınırlandırıldığı ve davanın bu süre geçtikten sonra açıldığından bahisle davanın reddi doğru olmadığı gibi, taksim sözleşmesi yapılmış olsaydı bile mirasçılarının müteselsil sorumluluklarının taksimden itibaren beş yılsonunda nihayete erip; bundan sonra sorumlulukları payları oranında devam edeceğinin düşünülmemesi ve MK'nun 616. maddesi hükümlerine yanlış anlam verilmiş olması kabul tarzı itibarıyla doğru bulunmamıştır". (www.legalbank.net, E.T. 15.08.2022)

⁴⁶⁹ Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 576; Sezer ÇABRİ 2020b, age. s.585.

⁴⁷⁰ Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 576; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 268; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 461.

sözleşme şeklinde de yapabileceklerdir.⁴⁷¹ Mirasçılarının, tereke borçlarına dair yaptıkları anlaşma kendi iç ilişkileri açısından önem taşımaktadır. Mirasçılarının, alacaklılarla olan ilişkilerinde (dış ilişki) TMK'nun 641. maddesi hükmünce mirasçılar, borçlardan müteselsilen sorumlu olacaklardır. Mirasçılarının, kendi aralarında yaptıkları borçların nakli ve paylaşılması anlaşması her ne kadar TBK'nun 195. maddesinde düzenlenen borcun iç üstlenilmesine benzese de, konu mirasçılar arasında ve miras hukuku ilişkisi olduğundan dolayı, TBK'nun 195. maddesi vd. hükümleri yerine TMK'nun 681. maddesi hükümleri uygulanır.⁴⁷²

Mirasçılar arasında yapılan borcun bölünmesi veya nakli anlaşması mirasbırakanın alacaklısının bu anlaşmaya rıza göstermesi durumunda; mirasçılarının müteselsil sorumlulukları sona erecek ve iç ilişkilerinde düzenledikleri hususlar, dış ilişkilerinde de hüküm ve sonuç doğuracaktır.⁴⁷³ Bu durumda da, TBK'nun 196. maddesinde düzenlenen borcun dış üstlenmesine benzer bir durum ortaya çıkacaktır.⁴⁷⁴ Zira mirasçılar kendi aralarında yaptıkları anlaşma neticesinde, borçların hangi mirasçı/mirasçılara ait olacağını belirledikten sonra, kendi iç ilişkilerinde kararlaştırdıkları bu düzenlemeyi alacaklıya bildireceklerdir. Burada her ne kadar alacaklıya yönelmiş bir icap söz konusu ise de, TBK'nun 196. maddesinin 2. fıkrası hükmüne göre bildirinin bizzat borcu yüklenen tarafından ya da onun izni ile yapılması zorunlu olmasına rağmen, mirasçılar tarafından da yapılması mümkün olup; borcu üstlenen mirasçıdan izin alınması zorunlu değildir.⁴⁷⁵ Mirasçı, mirasın paylaşılmasıyla borcu üzerine almakta, fakat yeni bir borç ilişkisine girmemektedir. Zira borcu üzerine alan mirasçı da esasen borçludur.⁴⁷⁶ Mirasbırakanın alacaklısı, kendisine yöneltilmiş bu icabı kabul edip etmemekte serbesttir. Alacaklı, TMK'nun 681. maddesinin 1. fıkrası hükmünce, tereke borcunun mirasçılar tarafından bölünmesine veya nakline açık veya örtülü olarak rıza gösterebilecektir.⁴⁷⁷

Mirasbırakanın birden fazla alacaklısının olması durumunda ise, mirasçılarının borcun bölünmesine veya nakline ilişkin düzenlemelerini kabul etmeyen alacaklılar

⁴⁷¹ Sezer ÇABRİ 2020 b, age. s. 585; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 579.

⁴⁷² Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 580.

⁴⁷³ Cem BAYGIN 2005, age. s. 75; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 269.

⁴⁷⁴ Cem BAYGIN 2005, age. s. 75; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 269.

⁴⁷⁵ Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 582; Esat ŞENER 1981, age. s. 783.

⁴⁷⁶ Esat ŞENER 1981, age. s. 783.

⁴⁷⁷ Alacaklının rıza beyanının nasıl yapılacağına dair kanunda bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak ispat kolaylığı sağlaması açısından, yazılı bir belgeye bağlanmasının uygun olacağına dair bkz. Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 582.

için mirasçılarının müteselsil sorumlulukları devam edecektir.⁴⁷⁸ Mirasçılar ile kabul beyanında bulunan mirasbırakanın alacaklıları arasında TBK'nun 196. maddesinde düzenlenen borcun dış üstlenilmesine benzer bir durum olsa da, bu ilişkiyi borcun dış üstlenilmesinden ayıran önemli bir farklılık vardır. Borcun naklinde borcu üstlenen kişi, borç ilişkisine yabancı üçüncü bir kişi iken; TMK'nun 681. maddesinde ise, alacaklının karşısında borç ilişkisine yabancı olan bir kişi değil, alacaklıya zaten borçlu olan mirasçı vardır. Bu mirasçının, alacaklıya karşı sorumluluk payı artmaktadır.⁴⁷⁹ Daha öncede ifade edildiği gibi mirasbırakanın, alacaklısının rızasının örtülü veya açık olması herhangi bir fark oluşturmayacaktır. Türk Borçlar Kanunu'nun 196. maddesinin 3. fıkrası burada uygulama alanı bulamayacaktır. Zira TBK'nun 196. maddesinin 3. fıkrası hükmüne göre, alacaklı hiçbir çekince ileri sürmeksizin borcu üstlenenin ifasını kabul eder veya borçlu sıfatıyla yapılan herhangi bir işleme rıza gösterirse; borcun üstlenilmesi kabul edilmiş olunur. Fakat konumuz itibarıyla, borcun naklinden önce müteselsil borçlu sıfatını taşıyan mirasçı ile alacaklı arasında yapılabilecek herhangi bir ödeme ya da işlemi TBK'nun 196. maddesinin 3. fıkrası bağlamında değerlendirerek; alacaklının rızası olduğuna dair çıkarımda bulunulamaz.⁴⁸⁰

Mirasbırakanın alacaklısının, bir mirasçıdan sadece paylaşımda kendisine düşen borç miktarını talep etmiş olması, mirasçılar arasında yapılan tereke borcunun paylaşılmasına örtülü olarak rıza gösterdiği manasına gelmektedir.⁴⁸¹

2.1.3. Mirasın Paylaşılmasından Sonra Tereke Borçlarını Ödeyen Mirasçının Diğer Mirasçılara Rücu Hakkı

Türk Medeni Kanunu'nun 682. maddesi hükmünce, mirasçılar arasında mirasın paylaşılması hususunda bir sözleşme yapılmışsa; söz konusu paylaşma sözleşmesinde, ödenmesi kendisine yüklenilmemiş bir tereke borcunun veya üzerine aldığı miktardan fazlasını ödeyen mirasçının, diğer mirasçılara ödediği fazla kısmı rücu etme hakkı vardır. Müteselsil borçlular arasındaki ilişkiyi düzenleyen TBK'nun 167. maddesindeki rücu hakkı; TMK'nun 682. maddesinde mirasçılarının rücu hakkı şeklinde düzenlenmiştir.

⁴⁷⁸ Cem BAYGIN 2005, age. s. 74; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 459; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 269–270; Zahir İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 583.

⁴⁷⁹ Necip KOCA YUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 736.

⁴⁸⁰ Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 270.

⁴⁸¹ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 461.

Mirasçılar, tereke borçlarından dış ilişkilerinde alacaklılara karşı müteselsilen sorumlu da olsalar, kendi iç ilişkilerinde bu borçlardan miras payları oranında sorumludurlar.⁴⁸² Mirasçılar, kendi miras paylarına tekabül eden borç miktarından daha fazla bir ödeme yapmaları durumunda, bu miktarı TBK'nun 168. maddesinin 1. fıkrası uyarınca⁴⁸³, alacaklının/alacaklıların haklarına halef olacak şekilde diğer mirasçılara rücu edebileceklerdir. Türk Medeni Kanunu'nun 682. maddesinin 2. fıkrasında mirasçının, rücu hakkının kime yöneltilebileceği hüküm altına alınırken; aynı maddenin 3. fıkrasında da mirasçının hangi miktarda rücu edebileceği düzenlenmiştir. Genel kural, mirasçının kendi miras payından ya da tereke borcundan üstlendiği miktardan fazla yapılan ödemenin, diğer mirasçılara rücu edilebileceği şeklindedir. Fakat bu genel kuralın iki istisnası vardır. İlki; mirasçılarının tümü kendi iç ilişkilerinde anlaşarak, tereke borcunu aralarında farklı bir şekilde paylaşmış olabilirler. Mirasçılarının tümünün rızasıyla yapılan bu anlaşma neticesinde, TMK'nun 682. maddesinin genel hükmü uygulanmayacak; mirasçılarının kendi iç ilişkilerinde belirledikleri anlaşma uygulanacaktır.⁴⁸⁴ Bir diğer istisna ise, mirasbırakanın tereke borcunun tamamının ya da bir kısmının ödenmesi için ölüme bağlı tasarrufla mirasçılarının biri ya da bazılarını sorumlu tutmuş olmasıdır. Bu durumda mirasçı/mirasçılar rücu hakkını, ölüme bağlı tasarrufla belirtildiği şekilde kullanılır.⁴⁸⁵

Mirasçılar arasında herhangi bir anlaşmanın olmaması durumunda; mirasçılar tereke borçlarından, iç ilişkilerinde miras payları oranında sorumlu olurlar. Kendi miras payından fazla bir miktarda borç ödeyen mirasçı, fazla ödediği kısmı rücu ettiği mirasçılardan biri hakkında iflas hükmedilmişse ya da aleyhinde yapılan haczin semeresiz kalması durumunda, rücu da sonuçsuz kalabilir. Bu durumda mirasçı, yaptığı fazla ödemeyi diğer mirasçılardan miras hisseleri (payları) oranında rücu edebilecektir.⁴⁸⁶

Mirasçılar arasında özel bir anlaşma yokken, TMK'nun 641. maddesinin 1. fıkrası hükmünce borç ödemek zorunda kalan mirasçı, fazladan ödemiş olduğu miktarı diğer mirasçılardan rücu etmek istediğinde; mirasçılardan birinin aciz haline düşmesi durumunda, onun payının diğer mirasçılar tarafından karşılanıp karşılanamayacağına

⁴⁸² Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 535; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 586; Samim GÖNENSAY ve Kemaleddin BİRSEN 1963, age. s. 375.

⁴⁸³ Türk Borçlar Kanunu'nun 168. maddesinin 1. fıkrasında; diğer borçlulara rücu hakkına sahip olan borçlulardan her birinin, ifa ettiği miktar oranında alacaklının haklarına halef olunacağı düzenlenmiştir.

⁴⁸⁴ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 460.

⁴⁸⁵ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 459-460.

⁴⁸⁶ Samim GÖNENSAY ve Kemaleddin BİRSEN 1963, age. s. 376.

dair Türk Medeni Kanunu'nda bir hüküm yoktur. Böyle bir durumda, TBK'nun 167. maddesinin 3. fıkrasının⁴⁸⁷ kıyasen burada da uygulanabileceği düşünülmektedir.⁴⁸⁸ Bu durumda kendi payına düşen rücu miktarını ödemeyen mirasçının borcu, borcu ödeyen mirasçı da dâhil olmak üzere mirasçıların payları arasında paylaşılır.⁴⁸⁹ Fakat mirasçılar paylaşma sözleşmesinde farklı bir paylaşım oranı öngörmüşlerse, bu paylaşım oranı uygulanır.⁴⁹⁰ Tereke borcunu üstlenmiş mirasçının borcu ödememesi durumunda, diğer mirasçının TMK'nun 641. maddesinin 1. fıkrası hükmünce borcu ifa etmesi halinde; ödediği miktarı paylaşım sözleşmesine binaen, borcu üstlenen mirasçıya rücu etme hakkı vardır. Türk Medeni Kanunu'nun 682. maddesinin 2. fıkrası hükmünce borç ödeyen mirasçı, rücu hakkını bu borcu paylaşma sözleşmesiyle üstlenen mirasçıdan temin etmelidir. Borcu üstlenmiş olan mirasçıdan elde edilemeyen kısmın, diğer mirasçılardan elde edilebileceği kabul edilmektedir.⁴⁹¹

Türk Medeni Kanunu'nun 682. maddesinin 3. fıkrasında açık bir hüküm olmadığından dolayı, yorum yoluyla ulaşılan bu görüşe karşı bir diğer görüş ise; paylaşım sözleşmesiyle borcu üstlenen mirasçı/mirasçılar borcu ödememeleri halinde, borcu ödeyen mirasçının bu miktarı TBK'nun 167. maddesinin 3. fıkrası hükmünce tüm mirasçılara rücu etmesinin mümkün olmadığını, zira mirasçılar arasındaki paylaşım sözleşmesi, mirasçıların tamamının taraf olduğu bir sözleşme türü olması nedeniyle; ifa edilen bu borcu sadece, borcu üstlenen mirasçı/mirasçılara rücu edebileceğini ifade etmektedir.⁴⁹²

Tereke alacaklılarından birinin, mirasbırakanın borcundan dolayı mirasçılardan birine başvurması durumunda, yapılan dava ve takiplere karşı mirasçı; zamanaşımı, ödeme gibi bütün mirasçılar arasında ortak olan defileri alacaklıya karşı ileri sürmekle yükümlüdür. Kendisine başvurulmuş mirasçı, ortak defileri ileri sürmemesi durumunda; ödediği tereke borcunu diğer mirasçılara payları oranında rücu edebilme hakkını kaybeder.⁴⁹³

⁴⁸⁷ Türk Borçlar Kanunu'nun 167. maddesinin 3. fıkrası, "*Borçlulardan birinden alınmayan miktarı, diğer borçlular eşit olarak üstlenmekle yükümlüdürler*".

⁴⁸⁸ Esat ŞENER 1981, age. s. 787; Samim GÖNENSAY ve Kemaleddin BİRSEN 1963, age. s. 376; Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 601.

⁴⁸⁹ Samim GÖNENSAY ve Kemaleddin BİRSEN 1963, age. s. 376.

⁴⁹⁰ Esat ŞENER 1981, age. s. 787.

⁴⁹¹ Necip KOCA YUSUF PAŞAOĞLU 1978, age. s. 735.

⁴⁹² Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 600.

⁴⁹³ Samim GÖNENSAY ve Kemaleddin BİRSEN 1963; age. s. 376; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 280.

2.1.4. Miras Payını Devreden Mirasçının Tereke Alacaklılarına Karşı

Sorumluluğu

Elbirliği ile tereke malları üzerinde hak sahibi olan mirasçılar, tereke malları üzerindeki payları somut olmayıp; TMK'nun 701. maddesinin 2. fıkrası uyarınca her birinin hakkı, tereke mallarının tamamına ilişkindir. Böylelikle tereke malları üzerinde elbirliği ile hak sahibi olan mirasçılar, bireysel olarak tereke malları üzerinde tasarruf yetkileri yoktur (TMK m. 640/2). Fakat kanunda terekenin paylaşılmasının sonunu bekleyecek kadar, mali durumu yerinde olmayan mirasçılar için istisnai olarak, elbirliği aşamasında miras payının devrini mümkün kılan hükümlere yer verilmiştir.⁴⁹⁴ Türk Medeni Kanunu'nun miras payının devrini düzenleyen 677. maddesi hükmünce mirasçı, miras payını diğer mirasçıya devredebileceği gibi, üçüncü bir şahsa da devredebilecektir. Yapılan bu devir sözleşmesi sonucunda ise, tarafların tereke alacaklılarına karşı farklı sorumlulukları doğacaktır.

2.1.4.1. Miras Payının Diğer Mirasçıya Devri

Mirasçının, miras payını diğer mirasçılardan birine devrinin hukuki niteliği doktrinde tartışmalı olup; tartışma devredilen miras payının, devralan mirasçıya geçip geçmeyeceği yönündedir. Doktrindeki ağırlıklı görüşe göre⁴⁹⁵, devir sözleşmesinin kurulmasıyla birlikte devreden miras payı, devralana geçecektir. Böylece devreden mirasçının miras payı, devrettiği pay oranında azalacak; devralan mirasçının ise, devraldığı pay oranında payı artacaktır. Şayet miras payını devreden mirasçı, tüm miras payını devretmişse; miras ortaklığından çıkacaktır. Çünkü miras payının devri sözleşmesi, bu görüşe göre aynı etkilidir. Bu görüş, mirasçının kendi payını diğer mirasçıya devretmesini aynı sonuçlar doğurmasını, TMK'nun 677. maddesinin 2. fıkrasının karşıt anlamında (mefhumu muhalifinden) çıkarmaktadır. Türk Medeni Kanunu'nun 677. maddesinin 2. fıkrası miras payının, mirasçı olmayan bir kişiye devredilmesi neticesinde; devralanın paylaşmaya katılma yetkisinin olmayacağını ancak paylaşmanın sonunda ise, devreden mirasçıya özgü payın kendisine özgülenmesini talep etme hakkına sahip olacağını öngörmektedir. Türk Medeni Kanunu'nun 677. maddesinin 2. fıkrası hükmünün karşıt anlamda yorumundan, mirasçının miras payını diğer mirasçıya devretmesi halinde; devralan mirasçı, devri

⁴⁹⁴ Zahit İMRE 1978, age. s. 857; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 382.

⁴⁹⁵ Cumhur H. ÖZAKMAN (1984), *Miras Payının Devrine İlişkin Sözleşmeler*, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, s. 144 vd.; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 384.

yapılan miras payına sahip olacağı sonucuna ulaşılmaktadır.⁴⁹⁶ Böylelikle devreden mirasçı da mirasçılık sıfatını ve tereke malları üzerindeki aynı hakkını kaybedecek ve miras ortaklığından çıkacaktır.⁴⁹⁷

Bir mirasçının, miras payını kısmen devretmesi mirasçılık sıfatını sona erdirmeyeceği gibi, mirasçının miras ortaklığından da çıkması sonucunu doğurmaz. Miras payını kısmen devreden, şahsen ve müteselsilen sorumluluğu devam edecektir.⁴⁹⁸ Miras payının devrinden dolayı payı azalan mirasçının, alacaklıya karşı sorumluluğunda bir değişiklik olmasa da; miras ortaklığına bağlı olarak mirasçılar, iç ilişkilerinde terekenin borçlarından dolayı miras payları oranında da sorumlu olduklarından; payını kısmen devreden mirasçının devrettiği oranda, tereke borçlarına karşı sorumluluğu azalır.⁴⁹⁹ Mirasçı, payını tamamen devretmesi durumunda miras ortaklığından çıkacaktır. Fakat miras ortaklığından çıkan mirasçının, tereke borçlarından sorumluluğuna dair bir hüküm bulunmamaktadır.

Doktrinde, miras payını tamamen devredip; miras ortaklığından çıkan mirasçıların da tereke borçlarından şahsen ve müteselsilen sorumluluklarının devam edeceği görüşü mevcuttur.⁵⁰⁰ Bu görüşe göre mirasçı, miras payını tamamen devrettiği durumda TMK'nun 681. maddesi hükmünce, tereke borçlarından dolayı müteselsilen sorumlu olmaya devam edecektir. Zira miras payını tamamıyla devreden mirasçının miras ortaklığı sona erse de, mirasçılık sıfatı devam edecektir. Doktrinde, miras payının tamamını devreden mirasçının, tereke bedeline karşı müteselsilen sorumluluğunun devam ettiği yönünde görüş birliği mevcut olsa da, teselsül süresinin başlangıcı ve sona ermesi hususlarında farklı görüşler mevcuttur.

Bir görüşe göre;⁵⁰¹ miras payını devreden mirasçının, tereke borçlarından dolayı sorumluluğunu TMK'nun 641. maddesi hükmüne dayandırarak tereke alacaklısının, mirasçılar arasındaki borcun nakli anlaşmasına rıza göstermemesi durumunda mirasçı, miras payını devretmiş olsa dahi bu mirasçının müteselsil sorumluluğunu ortadan kaldıramayacağı yönündedir. Böylelikle miras paylaşılana kadar, miras payını devreden mirasçının da diğer mirasçılarla birlikte müteselsil

⁴⁹⁶ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 384.

⁴⁹⁷ Cem BAYGIN 2005, age. s. 82.

⁴⁹⁸ Esat ŞENER 1981, age. s. 802-803; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 511.

⁴⁹⁹ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 512.

⁵⁰⁰ Cem BAYGIN 2005, age. s. 82; Cumhuriyet H. ÖZAKMAN 1984, age. s. 177; Arzu GENÇ ARIDEMİR (2012), *Mirasın Açılmasından Sonra Yapılan Miras Payı Devri Sözleşmesi*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, s. 187; Necip KOÇAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 558.

⁵⁰¹ Esat ŞENER 1981, age. s. 803; Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 507; Zahit İMRE 1978, age. s. 875.

sorumluluğu devam edecektir. Mirasın paylaşılması durumunda ise, miras payını devreden mirasçının teselsül süresi TMK'nun 681. maddesi uyarınca paylaşmanın gerçekleştiği tarihten veya daha sonra yerine getirilmesi gereken borçlar için muacceliyet tarihinden itibaren beş yıldır. Teselsül süresinin, TMK'nun 681. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, kesin olarak düzenlenmesinin, miras payının devri halinde bir istisna tanınmasını engelleyecektir.⁵⁰² Ayrıca TMK'nun 681. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, mirasın paylaşılmasından itibaren başlayan müteselsil sorumluluk süresinin başlangıcını; sözleşmenin yapıldığı tarihe çekmenin, miras payının devri sözleşmesinden haberdar olmayan tereke alacaklılarının aleyhine olacağı düşünülmektedir.

Bir diğer görüşe göre, mirasçılar tereke alacaklılarına karşı TMK'nun 681. maddesinin 2. fıkrası uyarınca bütün malvarlıklarıyla müteselsilen sorumludurlar. Fakat mirasçının miras payının tamamını devrederek; miras ortaklığından çıkması durumunda sübjektif kısmi paylaşmaya benzer⁵⁰³ bir durumun olduğu düşünülmektedir. Miras payının tamamının devredilmesiyle, miras payını devreden mirasçının miras ortaklığından çıkması açısından sübjektif kısmi paylaşmaya benzer bir durumun ortaya çıktığı ifade edilecektir. Zira sübjektif kısmi paylaşmada, mirasçı miras ortaklığından ayrılmaktadır. Geniş anlamda miras payını⁵⁰⁴ devreden mirasçı da, benzer şekilde miras ortaklığından ayrılmaktadır. Bu açılarından, TMK'nun 681. maddesi kıyasen miras payının devrinde de uygulanmalıdır. Miras payını tamamen devreden mirasçı için, tereke alacaklılarına karşı müteselsilen sorumluluğu devir sözleşmesinin yapıldığı tarihten itibaren işlemeye başlaması gerektiği düşünülmektedir.⁵⁰⁵ Bu görüşe göre, tereke alacaklılarının menfaatinin yanı sıra miras

⁵⁰² Arzu GENÇ ARIDEMİR 2012, age. s. 187.

⁵⁰³ Sübjektif kısmi paylaşma, mirasçılardan birinin ya da birkaçının terekeden miras payını alarak miras ortaklığından ayrılmaları, geriye kalan mirasçıların miras ortaklığını devam ettirmelerini ifade eder. Sübjektif kısmi paylaşmanın gerçekleşebilmesi için bütün mirasçıların, oy birliği ile anlaşmaları gerekmekte olup; bir mirasçının karşı çıkması durumunda ise paylaşma gerçekleşmez (Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 555; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 422).

⁵⁰⁴ Türk Medeni Kanunu'nun 677. maddesine göre devir sözleşmesinin konusunu oluşturan miras payı; dar ve geniş anlamda miras payı olmak üzere iki anlamda kullanılır. Geniş anlamda miras payı, mirasçının miras ortaklığında yer almasından dolayı bu durumdan doğan hak ve yükümlülükleri kapsar ve dar anlamda paylaşmayı da içine alıp; paylaşmanın tamamlanmasını içerir (Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 412; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 501). Dar anlamda miras payı ise, miras ortaklığının tasfiyesinden her mirasçıya düşecek olan tasfiye ve paylaşma payını kapsar; paylaşmanın son aşamasıdır (Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 412; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 501).

⁵⁰⁵ Cumhuriyet H. ÖZAKMAN 1984, age. s. 180; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 557-558; Cem BAYGIN 2005, age. s. 83; Arzu GENÇ ARIDEMİR 2012, age. s. 187.

payını devreden mirasçının da yararının düşünülmesi gerektiği ifade edilmektedir.⁵⁰⁶ Bu görüşün kabul edilmesi durumunda, tereke alacaklısı açısından bir zarar ortaya çıkmamakta; zira alacaklılar, alacaklarını daha önceden elde etmiş olduklarından bir zararla karşılaşmayacaklardır.⁵⁰⁷ Miras payını devreden mirasçı açısından ele alındığında, miras payını devreden mirasçının diğer mirasçılarının miras ortaklığını devam ettirmek istemeleri ya da mirasçılarının mirasın paylaşımı konusunda uzun süre bir mutabakata varamamaları müteselsil sorumluluğun uzamasına sebebiyet verecektir. Ayrıca miras payını tamamıyla devredip; miras ortaklığından ayrılan mirasçının, paylaşma talebinde bulunma imkânının kalmadığı düşünüldüğünde; bu mirasçı açısından sürenin uzatılması hakkaniyete aykırı düşeceği ifade edilmektedir.⁵⁰⁸

2.1.4.2. Miras Payının Üçüncü Bir Kişiyeye Devri

Mirasçı miras payını, mirasçılık payı bulunmayan üçüncü bir kişiye devredebilecektir. Kanun koyucu TMK'nun 677. maddesinin 2. fıkrasına göre mirasçının payını, üçüncü bir kişiye devretmesi halinde bu devrin geçerliliğini, yine TMK'nun 677. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen mirasçıya devrinden farklı tutarak; devir işleminin noter kanalıyla yapılmasını düzenlemiştir. Maddenin devamında mirasçının, miras payını üçüncü bir kişiye devretmesinin aynı bir etkisinin olmamasından dolayı bu devir işleminin devir alacaklısına, mirasın paylaşılmasından sonra devredene düşen kısmı isteme konusunda bir alacak hakkı kazandırdığı ifade edilmektedir. Anılan madde hükmünden de anlaşılacağı üzere miras payını, mirasçı olmayan üçüncü bir kişiye devreden mirasçı, miras payının devrine rağmen mirasçılık sıfatını muhafaza etmenin yanı sıra miras ortaklığından da ayrılmamıştır. Payını devreden mirasçının devam eden miras ortaklığı neticesinde, miras payına bağlı hakları kullanma hak ve yetkisi de devam etmektedir.⁵⁰⁹ Böylece miras payının devri sözleşmesine rağmen payını devreden mirasçının, mirasçılık sıfatına bağlanan hak ve borçlarında herhangi bir değişiklik olmamakla birlikte, terekeden dolayı müteselsil sorumluluğu devam edecektir.⁵¹⁰ Devir sözleşmesinin yapılması, TMK'nun 681. maddesinde de düzenlenen müteselsil sorumluluğun sona ermesi için beş yıllık sürenin

⁵⁰⁶ Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) H. ÖZAKMAN 1984, age. s. 178 vd.; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 558.

⁵⁰⁷ Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) H. ÖZAKMAN 1984, age. s. 181.

⁵⁰⁸ Cem BAYGIN 2005, age. s. 83.

⁵⁰⁹ Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 535; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 385; Cem BAYGIN 2005, age. s. 81.

⁵¹⁰ Cem BAYGIN 2005, age. s. 81.

Terekeden alacaklı olan mirasçının, miras payına denk gelen miktar asıl alacak miktarından çıkarılacak; geriye kalan kısım için ise, diğer mirasçılara payları oranında başvurulabilecektir.⁵¹⁶ Tereke alacaklısı, mirasçının mirası reddetmesi durumunda, mirasçının şahsında birleşen alacaklı ve borçlu sıfatı geçmişe etkili olarak ortadan kalktığı için borç, TBK'nun 135. maddesinin 2. fıkrası hükmünce yeniden doğacaktır.⁵¹⁷ Tereke alacaklısı, mirasçının mirası red etmesinden sonra diğer mirasçılar bu tereke borcunun tamamından sorumlu olacaktır.

Mirasçılardan birisinin vasiyet alacaklısı olması durumunda ise, diğer mirasçıların sorumluluğuna dair özel bir hüküm bulunmamaktadır. Doktrinde vasiyet alacağının ölüme bağlı bir tasarruftan kaynaklandığı ve vasiyet alacaklısı sıfatının, mirasçılık sıfatından bağımsız olarak kanunda özel bir kurum olarak düzenlenmesi sebebiyle, vasiyet alacaklısı mirasçının bu hakkını ileri sürerken herhangi bir vasiyet alacaklısından farkının olmaması gerektiği düşünülmektedir.⁵¹⁸ Bu durumda vasiyet alacaklısı mirasçı, diğer mirasçılara karşı müteselsilen ve muaccel olur olmaz vasiyet alacağını ileri sürebilmektedir.⁵¹⁹

2.1.5.2. Sağ Kalan Eşin Katılma Alacağı Alacaklısı Olması Hali

Evlilik birliği eşler arasında bir takım sonuçların doğmasına sebebiyet verirken; eşlerin malları açısından da sonuçlar doğurmaktadır. Eşlerin gerek evlilik öncesinde, gerekse evlilik süresi içinde edindikleri malların yönetimine, mallar üzerindeki hak ve sorumluluklarına başka bir ifadeyle; eşler arasındaki mal varlıksal ilişkilerin düzenlenmesine yönelik kurallar mal rejimini ifade etmektedir.⁵²⁰ 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nda tek bir mal rejimi yerine, birden fazla tür mal rejimi kabul edilmiştir.⁵²¹ Eşler kanunda belirtilen diğer mal rejimlerinden birini

⁵¹⁶ Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 86.

⁵¹⁷ Cem BAYGIN 2005, age. s. 70.

⁵¹⁸ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 459.

⁵¹⁹ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 459; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 450.

⁵²⁰ Faruk ACAR (2021), *Aile Hukukumuzda Aile Konutu Mal Rejimleri Eşin Yasal Miras Payı*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 123; Turgut AKINTÜRK 2006b, age. s. 147-148; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019b, age. s. 223; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 395.

⁵²¹ Türk Medeni Kanunu'nda yer alan mal rejimleri; yasal mal rejimi (edinilmiş mallara katılma rejimi, TMK'nun 202. maddesinin 1. fıkrası, TMK'nun m. 218-241), seçimlik mal rejimleri (TMK m. 202/2) ve olağanüstü mal rejimidir (TMK m.206-212). Seçimlik mal rejimleri, eşlere yasal mal rejiminin dışına çıkma imkânı tanıtarak seçenekler sunmuştur. Eşler anlaşarak yasada öngörülen; mal ayrılığı rejimi (TMK 242-243), paylamalı mal ayrılığı rejimini TMK'nun 202. maddesinin 2. fıkrası uyarınca mal rejimini seçme veya içeriğini düzenleyebilmeyi ancak kanunun ilgili maddelerinin sınırları çerçevesinde yapabileceklerdir. Kısacası eşlere kendi mal rejimlerini belirleme ve düzenleme konusunda yasal bir sınırlama getirildiği görülmektedir.

seçmedikleri takdirde, kanunda yasal mal rejimi olarak kabul edilmiş olan edinilmiş mallara katılma rejimini kabul etmiş olacaklardır (TMK m.202).⁵²²

Türk Medeni Kanunu'nun 218. maddesi uyarınca edinilmiş mallara katılma rejimi; edinilmiş mallar ve eşlerden her birinin kişisel mallarını kapsamaktadır. Edinilmiş mallara katılma rejiminin hangi hallerde sona erdiği ise, TMK'nun 225. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan madde hükmüne göre, edinilmiş mallara katılma rejimi; eşlerden birinin ölümü halinde veyahut eşlerin anlaşarak başka bir mal rejimini seçmeleriyle, evlilik birliğinin boşanma veya iptaline karar verilmesiyle sona ermesi, hâkim kararıyla mal ayrılığı rejimine⁵²³ dönüştürülmesiyle sona erer. Anılan madde hükmünde de belirtildiği üzere, eşlerden birinin ölümü halinde mal rejimi sona ermektedir. Yasal mal rejimini oluşturan; edinilmiş mallara katılma rejiminin ölüm anı ile sona erdiği kabul edilmektedir.⁵²⁴

Evlilik birliğinin ölüm olgusu⁵²⁵ ile sona ermesi durumunda iki tür tasfiye meydana gelmektedir. Bunlar; aile hukukundan kaynaklı mal rejimi tasfiyesi, diğeri ise miras hukukundan kaynaklı terekenin tasfiyesidir.⁵²⁶

Türk Medeni Kanunu'nda evliliğin ölüm olgusu ile sona ermesi halinde, mal rejimi hükümleri ile miras hukuku hükümlerinin uygulanmasına yönelik özel bir

⁵²² Turgut AKINTÜRK 2006b, age. s. 149-150; Zafer ZEYTİN (2021), *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 53; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019b, age. s. 223-235; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 397.

⁵²³ Türk Medeni Kanunu'nun 206-212 maddeleri de dahil olmak üzere olağanüstü mal rejimi düzenlenmiştir. Olağanüstü mal rejimi olan mal ayrılığına; TMK'nun 206. maddesinin 1. fıkrası uyarınca haklı bir sebebin varlığı halinde eşlerden birinin istemi üzerine veya TMK'nun 209. ve 210. maddelerinde düzenlenen cebri icra halinde hâkim kararıyla veya kanun gereği (TMK m. 209) geçilir. Ayrıntılı açıklama için bkz. Zafer ZEYTİN 2021, age. s. 63 vd.; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019b, age. s. 248 vd.; Faruk ACAR 2021, age. s. 172 vd.

⁵²⁴ Bilge ÖZTAN (2016), *Eşlerden Birinin Ölümü Halinde Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesi, İçinde Çankaya Üniversitesi Evrensel Hukuk İlkeleri Işığında Türk Medeni Hukukunda Değişimler Sempozyumu*, Ed. Emel Badur, Gamze Turan Başara, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 239; Ahu AYANOĞLU (2019), *Yasal Mal Rejiminin Ölüm Nedeniyle Sona Ermesinde Yargıtay Uygulaması, İçinde Aile Hukuku Derneği Mal Rejimi Çalıştayı*, Ed. Şükran Şıpka, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, s. 45.

⁵²⁵ Gaiplik ve birlikte ölüm karinesi, ölüm olgusu gibi aynı sonuçları doğurmaktadır bkz. (*1.4.1 Mirasın Geçişinin Ölüm Olgusu ile Birlikte Kendiliğinden Gerçekleşmesi*). Eşlerden biri hakkında ölüm karinesi düşünülmüşse yani eş ölümüne kesin gözle bakılacak bir ölüm tehlikesi içinde kaybolmuş ve o yerin en büyük idare amirinin emriyle nüfus kütüğüne ölü kaydı düşülmüşse (TMK m.44), ölüm tehlikesi tarihi evlilik birliğinin ve buna bağlı olarak mal rejiminin sona erdiği tarih olarak kabul edilir (Şükran ŞIPKA (2011), *Türk Hukukunda Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, s. 143; Ömer Uğur GENÇCAN (2020a), *Mal Rejimleri Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 419). Ayrıca hakkında ölüm karinesi düşülen eş için bu tarih, mirasın açılması tarihidir (Şükran ŞIPKA 2011, age. s. 143). Diğer taraftan eşlerden birinin gaipliği halinde mal rejiminin ne zaman sona ereceği kanunda düzenlenmemiş olsa da TMK'nun 35. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, eşlerden birinin gaipliği durumunda mal rejiminin sona ermesi, gaiplik tarihi olarak kabul edilebilecektir (Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 520; Şükran ŞIPKA 2011, age. s. 150.

⁵²⁶ Bilge ÖZTAN 2016, agm. s. 239; Ahu AYANOĞLU 2019, agm. s.45; Faruk ACAR 2021, age. s. 206.

düzenleme bulunmamaktadır.⁵²⁷ Evlilik birliğinin ve buna bağlı olarak yasal mal rejiminin ölüm olgusu ile sona ermesi durumunda, mal rejiminin tasfiye işlemi, mirasın tasfiyesinden önce yapılmalıdır.⁵²⁸ Böylece mirasbırakanın (ölen eşin) terekesinin tespitinde terekeden çıkarılması gereken bir unsur da, mal rejimi tasfiyesi sonucu elde edilecek katılma alacağıdır. Zira terekenin kapsamının oluşmasında, eşler arasındaki mal rejiminin de katkısı olduğu yadsınmaz. Bu yüzden öncelikle edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiye edilmesi, sonrasında miras hükümleri çerçevesinde terekenin paylaşılmasına geçilmelidir.⁵²⁹

Edinilmiş mallara katılma rejiminde, evlilik birlikteliği süresince elde edilen kazanımlar aynı paylaşım yerine; mal rejimi tasfiyesine bağlı olarak eşlerden birisine katılma alacağı adı altında bir alacak hakkı tanınmıştır.⁵³⁰ Mal rejimi tasfiyesinin sonucunda ortaya çıkan katılma alacağı, kişisel ve nisbi bir hak niteliği taşımaktadır.⁵³¹ Katılma alacağı terekeden öncelikle ödenmesi gereken tereke borcu olmakla birlikte, mirasçılar TMK'nun 641. maddesinin 1. fıkrasına göre, bu borçtan şahsen ve müteselsilen sorumludurlar.⁵³² Sağ kalan eş ise, bu durumda hem tereke alacaklısı, hem de tereke borçlusudur. Böylece sağ kalan eş, mirasbırakanın mirasçısı olması sebebiyle alacaklı sıfatına haiz olmasına karşı, mirasbırakanın borçlarından da müteselsilen sorumlu olacaktır.

Türk Borçlar Kanunu'nun 135. maddesi hükmünce alacaklı ve borçlu sıfatının aynı şahısta birleşmesi ile borç sona ermektedir. Bu çerçevede alacaklı sıfatına sahip olan sağ kalan eş, mirasbırakanın mirasçısı olarak alacağın tamamını müteselsil borçlu sıfatıyla diğer mirasçılardan talep edemeyecek; ancak iç ilişkide kendisine miras payı oranında isabet eden borç miktarı çıkarıldıktan sonra geriye kalan meblağ için diğer mirasçı ya da mirasçılara başvurabilecektir.⁵³³ Bu durumun istisnası olarak mirasbırakanın ölümünden önce evlilik birliği sona ermişse ya da sağ kalan eş mirası

⁵²⁷ Zafer ZEYTİN 2021, age. s. 285; Ahu AYANOĞLU 2019, agm. s. 45-46.

⁵²⁸ Ahu AYANOĞLU 2019, agm. s. 46; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 524; Şükran ŞİPKA 2011, age. 347; Zafer ZEYTİN 2021, age. s. 285.

⁵²⁹ Faruk ACAR 2021, age. s. 185; Bilge ÖZTAN 2016, agm. s. 242; Ahu AYANOĞLU 2019, agm. s. 46.

⁵³⁰ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2020, age. s.243; Faruk ACAR 2021, age. s. 215.

⁵³¹ Faruk ACAR 2021, age. s. 210.

⁵³² Faruk ACAR 2021, age. s. 210; Ahu AYANOĞLU 2019, agm. s. 46. Yarg. 8. HD. T.24.06.2004, E. 2014/5192, K. 2014/13289, "...katılma alacağının terekenin öncelikli borcu olarak terekeden ödenmesi, ondan sonra kalan net terekeyi aralarında miras payları oranında paylaşmaları gerekecektir". (www.legalbank.net, E.T. 02.05.2022), Yarg. 8. HD. T. 04.12.2008, E. 2018/13968, K. 2018/19626 (www.legalbank.net, E.T. 02.05.2022).

⁵³³ Cem BAYGIN 2005, age. s. 69; Faruk ACAR 2021, age. s. 210.

reddetmiş veya mirastan yoksunluk sebebi ortaya çıkmış bile olsa, sağ kalan eş (eski eş) katılma alacağıının tümünün diğer mirasçılar tarafından ödenmesini talep edebilecektir.⁵³⁴ Zira bu ihtimaller neticesinde sağ kalan eş (eski eş) mirasçılık sıfatını kaybedeceğinden müteselsil sorumluluğu da bulunmayacak; tereke alacaklısı borcun tamamını diğer mirasçılardan talep edebilecektir.⁵³⁵ Ayrıca mirasbırakanın tek bir mirasçısı olarak sağ kalan eş varsa; bu durumda da TBK'nun 135. maddesi hükmünce alacaklı ve borçlu sıfatı aynı kişide birleşerek katılma alacağı sona erecektir.

2.2. MİRASIN PAYLAŞILMASINDAN SONRA MİRASÇILARIN BİRBİRLERİNE KARŞI SORUMLULUĞU

2.2.1. Genel Olarak

Mirasın paylaşılması ile mirasın geçişi sona ereceği gibi, miras ortaklığı da son bulur. Zira paylaşımın tamamlanması ile mirasçılar kendi miras paylarına düşen intikale elverişli haklar ve mallara sahip olacaklardır. Türk Medeni Kanunu'nun 679. maddesi uyarınca, paylaşmanın tamamlanmasından sonra mirasçılarının paylarına intikal eden mal ve haklar bakımından birbirlerine karşı sorumlulukları söz konusu olur.

Türk Medeni Kanunu'nun 679. maddesi hükmünce, mirasçılarının maddi ve maddi olmayan mallara ilişkin sorumlulukları farklı düzenlenmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun 679. maddesinin 1. fıkrasında mirasçılarının tereke malları bakımından sorumluluğu düzenlenirken; TMK'nun 679. maddesinin 2. fıkrasında da tereke alacakları gibi maddi olmayan mal ve haklara ilişkin sorumluluklar düzenlenmiştir.⁵³⁶ Mirasçılar, mirasın paylaşılmasından sonra TMK'nun 679. maddesinin 1. fıkrasına ilişkin maddi mallar açısından, birbirlerine satış sözleşmesindeki zapt ve ayıptan sorumluluk hükümlerine göre sorumlu olurlar.⁵³⁷

Mirasçılar maddenin ikinci fıkrasında düzenlenen, maddi olmayan mal ve haklar açısından da, TBK'nun 191. maddesi ve devamında düzenlenen alacağı

⁵³⁴ Faruk ACAR 2021, age. s. 380.

⁵³⁵ Cem BAYGIN 2005, age. s. 70.

⁵³⁶ Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 242; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 642; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 574.

⁵³⁷ Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 242; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 642; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 499; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 574.

devredenin garanti borcuna benzer şekilde birbirlerine karşı sorumlulukları söz konusu olur.⁵³⁸

Türk Medeni Kanunu'nun 679. maddesi⁵³⁹ emredici hukuk kuralı olmamakla birlikte; düzenleyici bir hukuk kuralıdır. Bu açıdan mirasçılar, paylaşmadan sonra kendi aralarında birbirlerine karşı olan sorumluluklarını kısmen ya da tamamen sınırlayabilir veyahut kaldırabilirler.⁵⁴⁰ Sorumluluğa ilişkin genel kural olarak burada da geçerli olup; her mirasçının zapttan ve ayıptan kaynaklı sorumlulukları miras payları ile sınırlıdır.⁵⁴¹ Mirasçılar kendi aralarında yaptıkları bu anlaşmalar, TBK'nun 214. maddesi ve TBK'nun 221. maddesi hükümleri çerçevesinde değerlendirilir.⁵⁴² Mirasçılar TBK'nun 221. maddesi hükmünce, terekenin malını ayıplı olarak devretmekte ağır kusurlu iseler sorumsuzluk anlaşması kesin olarak hükümsüzdür.⁵⁴³ Çalışmanın konusu gereği, satım sözleşmesindeki zaptta karşı sorumluluk (TBK m. 214-218), hükümleri ile ayıba karşı sorumluluk (TBK m. 219-231) hükümleri mirasın paylaşılmasından sonraki mirasçıların birbirlerine karşı olan sorumluluğu çerçevesinde ele alınacaktır.

2.2.2. Zapttan Sorumluluk

Mirasbırakanın ölümü ile TMK'nun 640. maddesi hükmünce oluşan miras ortaklığı, mirasın paylaşılması ile sona erer. Paylaşma sonucunda bazı durumlarda mirasçılara öngülenen malların ayıplı olması muhtemel olabileceği gibi, mirasçılardan birine öngülenecek malın üzerinde üçüncü bir kişinin üstün hak sahibi olması sebebiyle, mirasçının hakkına kavuşamaması söz konusu olabilecektir. Mirasçılara öngülenen malın ayıplı çıkması ya da üçüncü kişinin mal üstünde hak sahibi olması gibi durumlar paylaşma esasında ya da paylaşmadan sonra mirasçının payına intikal eden değer azalması ve bozulmasına sebebiyet verebilir.

Zapttan sorumlulukta mirasın paylaşılmasından sonra, bir mirasçının miras payına öngülenen mal üzerinde üçüncü kişi tarafından üstün hak iddia edilebilir.⁵⁴⁴

⁵³⁸ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 642; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 574-577.

⁵³⁹ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 642; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 499; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 243.

⁵⁴⁰ Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 534; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 243; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 642; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 574.

⁵⁴¹ Rona SEROZAN ve Baki İLKAY ENGİN 2019, age. s. 611; Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 533.

⁵⁴² Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 574.

⁵⁴³ Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 574.

⁵⁴⁴ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 465; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 246; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 643.

Mirasçılarının, bu durumda birbirlerine karşı zapttan sorumlulukları TMK'nun 679. maddesinin 1. fıkrası hükmünce satım sözleşmesine yapılan yollama nedeniyle; TBK'nun 214-218. madde hükümleri uygulanacaktır.⁵⁴⁵ Mirasçılar paylaşım ile beraber, paylaşım sözleşmesinde belirledikleri malları ilgili mirasçıya devrederken; bu mal üzerindeki üçüncü kişilerin her türlü hak ve taleplerinden arınmış bir şekilde mirasçıya devrini gerçekleştirmelidirler.⁵⁴⁶ Üçüncü kişinin paylaşım sözleşmesinin ifa edildiği anda, paylaşılan mal üzerinde mülkiyet ya da sınırlı ayni hak olması; kısacası mal üzerinde üstün hakkı olduğunu iddia etmesi durumunda, mirasçı zapttan sorumluluğa başvuracak ve diğer mirasçılarının zapttan sorumluluğu söz konusu olmayacaktır.⁵⁴⁷ Zapttan kaynaklanan bu hukuki sorunlar, mirasın paylaşılmasından önce ve en geç paylaşımın tamamlanması sırasında mevcut olmalıdır.⁵⁴⁸

Zaptın doğumuna sebebiyet veren hukuki ayıplardan etkilenen mirasçının, diğer mirasçıya başvurabilmesi bazı şartların gerçekleşmiş olmasına bağlıdır. Bu şartlardan ilki, paylaşım sözleşmesinin geçerli olarak kurulmuş olmasıdır.⁵⁴⁹ Ancak dava yoluyla mirasın paylaşılmasında, mirasçılar arasında sözleşme var olmadığı için bu şart aranmayacaktır.⁵⁵⁰ İkinci şart, zapt konusu eşyanın mirasçıya teslim edilmiş olmasıdır.⁵⁵¹ Zira yarar ve zararın mirasçıya geçmesi için tereke malı mirasçıya devredilmiş olmalıdır. Zarar ve yararın mirasçıya geçmesiyle birlikte diğer mirasçılar açısından, zapttan dolayı sorumluluk söz konusu olur. Bir diğer şart ise, üçüncü kişinin mirasçıya özgülenen malda, zaptı sağlayacak bir hakkının bulunmasıdır.⁵⁵² Dördüncü şart ise, üçüncü kişinin mirasçıya karşı üstün hakkı olduğunu ileri sürmüş olmasıdır.⁵⁵³ Beşinci şart, paylaşım sözleşmesi kurulduğu sırada mirasçı zapt tehlikesini bilmemelidir.⁵⁵⁴ Altıncı şart, mirasçı üçüncü kişi tarafından aleyhine açılan zapt davasını, diğer mirasçılara bildirmelidir.⁵⁵⁵ Son olarak mirasçının, zapttan doğan haklardan yararlanması için; zaptın bu saydığımız şartlarının gerçekleşmiş olduğunu

⁵⁴⁵ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 465; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 643.

⁵⁴⁶ Cevdet YAVUZ, Faruk ACAR ve Burak ÖZEN 2021, age. s. 65; Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 559.

⁵⁴⁷ Sezer ÇABRİ 2020b, age. s.559; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 465.

⁵⁴⁸ Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 499.

⁵⁴⁹ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 644; Fikret EREN 2019, age. s. 82; Aydın ZEVLİLİLER ve K. Emre GÖKYAYLA 2020, age. s. 150.

⁵⁵⁰ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 644.

⁵⁵¹ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 644; Cevdet YAVUZ, Faruk ACAR, Burak ÖZEN 2021, age. s. 66.

⁵⁵² Cevdet YAVUZ, Faruk ACAR ve Burak ÖZEN 2021, age. s. 66.

⁵⁵³ Cevdet YAVUZ, Faruk ACAR ve Burak ÖZEN 2021, age. s. 66; Fikret EREN 2019, age. s. 84.

⁵⁵⁴ Fikret EREN 2019, age. s. 644.

⁵⁵⁵ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 646; Fikret EREN 2019, age. s. 85.

ispat etmesi gerekmektedir.⁵⁵⁶ Türk Medeni Kanunu'nun 679. madde hükmü, emredici bir hüküm olmamakla beraber; düzenleyici bir hukuk kuralıdır.⁵⁵⁷ Bu nedenle mirasçılar, kendi iç ilişkilerinde paylaşmadan sonra, birbirlerine karşı olan sorumluluklarını ortadan kaldıracırlar. Mirasçıların, diğer mirasçı açısından zapttan sorumlu olmaları için, kusurlu olmaları gerekmektedir.⁵⁵⁸ Şayet kusur söz konusu ise, bu durumda da tazminat hakkı doğacaktır.⁵⁵⁹

2.2.3. Ayıptan Sorumluluk

Mirasın paylaşılmasından sonra mirasçının payına özgülenen mallar ayıplı olabilir. Ayıptan kasıt, mirasçının payına düşen mal için bildirilen nitelikler ya da beklenen özellikler açısından bir eksiklik meydana gelerek; paylaşım sonunda malın özgülendiği mirasçıya beklenen fayda ve imkânları sağlamamasıdır.⁵⁶⁰ Kendi miras payına ayıplı bir mal özgülenen mirasçı, diğer mirasçılara payları oranında başvurabilecektir.⁵⁶¹ Kanun koyucu mirasçılarının, zapta karşı sorumluluklarında olduğu gibi; ayıptan dolayı sorumluluklarında da TMK'nun 679. maddesinin 1. fıkrası hükmünde, Türk Borçlar Kanunu'ndaki satışla ilgili hükümlerine yollama yapmıştır. Böylelikle bu konu kapsamında, TBK'nun 219. maddesi vd. maddelerinin miras hukuku açısından uygun düşen hükümleri uygulama alanı bulacaktır.⁵⁶²

Paylaşım sözleşmesi sonucunda mirasçıya özgülenen malların ayıplı çıkması halinde, diğer mirasçılara karşı ayıptan sorumluluk yoluna başvurulabilmesi için bazı koşulların gerçekleşmesi gerekmektedir. Ayıptan sorumluluğun doğabilmesi için ilk önce, mirasçıya özgülenen malın ayıplı olması gerekmektedir.⁵⁶³ Mirasçının payına özgülenen mal dürüstlük kurallarına göre beklenen niteliği uygun olmayan maddi, hukuki ya da ekonomik bir ayıp olabilir.⁵⁶⁴ Satış sözleşmesinde satıcının sorumlu

⁵⁵⁶ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 646.

⁵⁵⁷ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 646; Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 562.

⁵⁵⁸ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 645; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 247.

⁵⁵⁹ Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 247; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s.645.

⁵⁶⁰ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 651.

⁵⁶¹ Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 565.

⁵⁶² Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 466; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 523; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 248.

⁵⁶³ Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 248; Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 565; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 652.

⁵⁶⁴ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 652. Maddi ayıp; malım şekli, fiziki özellikleri, teknik ve kimyasal yapısındaki eksiklikleri ifade eder. Hukuki ayıp ise; hukuki düzenlemeler sebebiyle malın kullanılamaması ve beklenen faydayı sağlamamasıdır (Fikret EREN 2019, age. s. 106-107).

olduğu ayıp, maldaki hasarın alıcıya geçmesinden önce ya da en geç hasarın intikali anında mevcut olmalıdır.⁵⁶⁵ Bu genel kuralın istisnası ise, TBK'nun 208. ve TBK'nun 245. maddeleridir.⁵⁶⁶

Mirasçı, ayıplı malı kabul etmemiş olmalıdır.⁵⁶⁷ Şayet mirasçı, ayıplı malı ayıplarıyla birlikte kabul ederse; diğer mirasçılara ayıptan sorumluluk yoluyla başvurma olanağını kaybedecektir.⁵⁶⁸

Mirasçı, kendisine miras payı karşılığında özgülenen maldaki ayıbı bilmemelidir.⁵⁶⁹ Türk Borçlar Kanunu'nun 222. maddesinin 1. fıkrası hükmünce, ayıp gizli olmalıdır. Mirasçı kendisine özgülenen maldaki ayıbı biliyorsa ya da hayatın olağan akışı içerisinde bilmesi gerekiyorsa; bu durumda diğer mirasçılar sorumlu tutulmayacaktır. Diğer mirasçılar ayıptan sorumluluğu sözleşme ile kaldırılmamış olmalıdır.⁵⁷⁰ Zira TMK'nun 679. maddesi emredici bir hukuk kuralı niteliği taşımadığından dolayı, mirasçılarının sorumluluğunun kısmen ya da tamamen kaldırılması mümkündür.⁵⁷¹

Mirasçıya özgülenen maldaki ayıp, önemli olmalıdır.⁵⁷² Zira malda önemsiz bir ayıbın olması halinde, mirasçılarının sorumluluğu yoluna başvurulmaz.⁵⁷³

Mirasçı TBK'nun 223. maddesi hükmünce, malın özgülenmesinden sonra en yakın sürede malı gözden geçirmeli ve bildirim yükümlülüğünü yerine getirmelidir.⁵⁷⁴ Aksi durumda diğer mirasçılar, ayıptan dolayı sorumlu olmayacaklardır. Mirasçının miras payına özgülediği bir hayvansa, paylaşılan malın muayenesi ve ayıpların ihbarı bu konu içinde geçerli olacaktır.⁵⁷⁵ Mirasçılarının, birbirine karşı ayıptan sorumlulukları bakımından TBK'nun 227. maddesi hükmünde düzenlenen ayıpsız mal ile değiştirme hakkı uygulanamaz.⁵⁷⁶ Mirasçılar paylaşmada kendisine hayvan özgülenen mirasçıya

⁵⁶⁵ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 654; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 466.

⁵⁶⁶ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 466.

⁵⁶⁷ Fikret EREN 2019, age. s. 115; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 653.

⁵⁶⁸ Fikret EREN 2019, age. s. 115; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 653.

⁵⁶⁹ Fikret EREN 2019, age. s. 113; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s.653.

⁵⁷⁰ Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 567; Cevdet YAVUZ, Faruk ACAR, Burak ÖZEN 2021, age. s. 79.

⁵⁷¹ Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 249.

⁵⁷² Cevdet YAVUZ, Faruk ACAR ve Burak ÖZEN 2021, age. s. 78; Fikret EREN 2019, age. s. 112.

⁵⁷³ Sezer ÇABRİ 2020 b, age. s. 566.

⁵⁷⁴ Fikret EREN 2019, age. s. 116 vd.; Cevdet YAVUZ, Faruk ACAR ve Burak ÖZEN 2021, age. s. 79; Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 249.

⁵⁷⁵ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 466.

⁵⁷⁶ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 466.

karşı, TBK'nun 220. maddesine göre yazılı olarak üstlenmedikçe veya ağır kusurları olmadıkça; ayıptan sorumlu olmayacaktır.⁵⁷⁷

⁵⁷⁷ Hayrunnisa ÖZDEMİR 2019, age. s. 250; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 466.

BÖLÜM III

MİRASÇILARIN TEREKE BORÇLARINDAN SORUMLULUĞUNUN SINIRLANDIĞI HALLER

3.1. GENEL OLARAK

Mirasbırakanın alacaklılarının korunması amacıyla, borcun doğumuna hiçbir katkısı olmayan mirasçılardan tereke borçları karşısında kişisel malvarlıklarıyla ve sınırsız olarak sorumlu tutulmaları, mirasçılardan durumlarını ağırlaştırmaktadır. Kanun koyucu mirasçılardan, mirasbırakanın alacaklıları karşısındaki bu sorumluluklarını bir nebze de olsa hafifletmek adına; mirasın reddi, resmi defter tutma ve resmi tasfiye gibi düzenlemeler getirmiştir. Böylece mirasçılardan sorumlulukları bazı durumlarda tümüyle kaldırıldığı gibi, bazı durumlarda da belli açılardan sınırlandırılmıştır.

Mirasçılardan tereke borçlarından sorumluluklarını sınırlandıran düzenlemeler terekeden intikal eden mallarla olabileceği gibi, mirasçının terekeden elinde kalan miktarla sınırlı da olabilmektedir.⁵⁷⁸ Mirasçılardan, kişisel ve müteselsil sorumluluklarının istisnaları; Devletin mirasçılığı (TMK m. 631/2), mirasın resmi tasfiyesi (TMK m. 632/3), terekenin resmi defterinin tutulması ve mirasın bu deftere göre kabul edilmesi (TMK m. 628/1 vd.).⁵⁷⁹

3.2. DEVLETİN YASAL MİRASÇI OLMASI HALİNDE BORÇLARDAN SORUMLULUĞU

Türk Medeni Kanunu'nun 501. maddesinde devletin yasal mirasçılığı düzenlenmiştir. Bu hükme göre mirasbırakanın geride yasal ya da atanmış mirasçı bırakması durumunda, miras devletle geçecektir. Türk Medeni Kanunu'nun 501. maddesinin lafzından da anlaşılacağı üzere, mirasbırakanın hiçbir yasal mirasçısının bulunmaması ve mirasbırakan tarafından atanmış bir mirasçının olmaması durumunda,

⁵⁷⁸ Ahu AYANOĞLU MORALI 2016, agm. s. 570; Sezer ÇABRİ 2018, age. s. 15; Suat SARI 2020, age. s. 25.

⁵⁷⁹ Suat SARI 2020, age. s. 25; Sezer ÇABRİ 2018, age. s. 15-16.

devlet yasal mirasçı sıfatıyla terekenin mirasçısı olacaktır.⁵⁸⁰ Hukuk sistemimizde mirasbırakanın, terekesinin sahipsiz kalmaması ilkesi benimsenmiştir. Böylelikle mirasbırakanın mutlaka bir mirasçısı olur ve mirasbırakanın ölümüyle terekesine dâhil hiçbir hak ve mal sahipsiz kalmaz.⁵⁸¹ Devletin mirasçı olabilmesi için; mirasbırakanın hiçbir yasal mirasçının bulunmamasının yanında terekenin tümü içinde mirasçı atanmamış olması gerekmektedir. Mirasbırakanın yasal mirasçılarının olmasına rağmen, bu kişilerin yoksunluk, çıkarılma, feragat ve mirası red gibi sebeplerden dolayı mirasçılık sıfatını kazanamamış ya da kaybetmiş olmaları durumunda da ilk üç zümrede mirasçı bulunmama koşulu gerçekleşmiş olacaktır.⁵⁸² Mirasbırakan sağlığında evlat edindiyse, evlatlık ilişkisi de geçerli bir şekilde mirasbırakanın ölümü anında da devam ediyorsa; bu durumda birinci zümrede mirasçının olması devletin yasal mirasçılığını engelleyecektir.⁵⁸³

Mirasbırakanın, terekesinin devlete intikal edebilmesi için gereken bir diğer önemli unsur ise, mirasbırakanın sağ olan bir eşinin bulunmamasıdır.⁵⁸⁴ Zira eş zümre mirasçısı olmakla birlikte; mirasbırakanın ölümüyle her zümre ile mirasçı olmaktadır. Mirasbırakanın sağ olan eşinin varlığı, devletin mirasçılığına engeldir.

Terekenin devlete intikali için, mirasbırakan tarafından atanmış bir mirasçının bulunmaması da gerekmektedir.⁵⁸⁵ Şayet mirasbırakanın ilk üç zümrede, herhangi bir yasal mirasçısının ve sağ kalan bir eşin olmamasına rağmen, mirasbırakan tarafından terekenin tamamı için bir ya da birden fazla atanmış mirasçının bulunması durumunda,

⁵⁸⁰ Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 64; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 47; Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 141-142; Mehmet AYAN 2020, age. s. 105.

⁵⁸¹ Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 64; İpek SAĞLAM (2016), Devletin Yasal Mirasçılığı, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırma Dergisi*, Cilt 22, S. 3, s. 2773.

⁵⁸² Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 48. ÇABRİ'YE göre, mirasçılık sıfatının hangi sebeple kazanılmadığının veya sona erdiğinin önemi bulunmamaktadır. Fakat mirasın reddinin, yoksunluk, çıkarma gibi hallerden farklı olduğunun; zira TMK'nun 612. maddesine göre, en yakın yasal mirasçılarının tamamı tarafından red olunan miras sulh hukuk mahkemesince iflas hükümlerine göre tasfiye edilecektir. Türk Medeni Kanunu'nun 612. maddesi yakın yasal mirasçılarının, mirası red etmesi sonucunda madde hükmünce mirasın bir sonraki zümreye veya devlete geçmesi değil; iflas hükümlerine göre tasfiyesi düzenlenmiş olup; tasfiye sonucunda arta kalan değerlerin mirasçılara, mirası red etmemişler gibi ifası söz konusudur. Bu açıdan en yakın yasal mirasçılarının tamamının, mirası reddetmesi halinde devletin mirasçılığı söz konusu olmayacaktır. Ayrıca mirasçılık sıfatının kazanılmadığı; yoksunluk, çıkarma gibi hallerde mirasçılık sıfatını kaybeden kişinin yerine halef olacak kimsenin olmaması durumunda, mirasın devlete kalacağı görüşündedir (Sezer ÇABRİ 2018, age. s. 143).

⁵⁸³ Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 141; Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 156.

⁵⁸⁴ Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 156; Cem BAYGIN 2005, age. s. 60; Mehmet AYAN 2020, age. s. 105.

⁵⁸⁵ Cem BAYGIN 2005, age. s. 60; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 39; Mehmet AYAN 2020, age. s. 105.

devletin yasal mirasçılığı söz konusu olmaz. Zira devlet saklı paylı bir yasal mirasçı değildir.⁵⁸⁶ Şayet mirasbırakan terekenin belirli bir bölümü için mirasçı atamışsa, devlet atanmış mirasçı ile birlikte terekenin tasarrufta bulunulmayan kısmı için mirasçı olacaktır.⁵⁸⁷

Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere önce mirasbırakanın hiçbir yasal mirasçısının olmadığı tespitinin yapılması gerekmektedir.⁵⁸⁸ Türk Medeni Kanunu'nun 594. maddesi hükmünce, ölenin son yerleşim yeri sulh mahkemesi tarafından bir ay arayla iki defa ilan verilip; son ilan tarihinden itibaren en geç bir yıl içinde ilgililer mirasçılık sıfatlarını bildirmeye çağrılır. Bir yıllık süre zarfında hiçbir mirasçının ortaya çıkmaması durumunda, mirasbırakanın terekesi devlete intikal eder.

Devletin TMK'nun 501. maddesi hükmünce mirasçılığının bazı özellikleri bulunmaktadır. Devletin mirasçı olduğu durumda TMK'nun 631. maddesinin 1. fıkrası bağlamında resmi defter, yasal ve atanmış mirasçılarda (TMK m. 619/1) aranan talep şartından farklı olarak sulh mahkemesince resen tutulur. Zira devletin mirasçılığında, resmi defter tutulması zorunludur. Devletin, mirasbırakanın borçlarından diğer yasal mirasçılar gibi sınırsız sorumluluğu bulunmamaktadır.⁵⁸⁹ Devletin sorumluluğu TMK'nun 631. maddesinin 2. fıkrası uyarınca resmi deftere yazılan borçlardan sadece miras yoluyla edindiği değerler nispetindedir.⁵⁹⁰ Doktrinde bazı yazarlar, devletin tereke borçlarından sorumluluğunu, “*miktar itibariyle sınırlı malvarlığı sorumluluğu*” şeklinde ifade etmektedirler.⁵⁹¹

Genel kabul gören görüş, devletin mirasbırakanın tereke borçlarından eline geçen malvarlığı ile sorumlu olmasıdır. Buradaki sınırlamanın, malvarlığının konusu açısından yapıldığı, devletin kendisine intikal eden mallar oranında olmayıp; yalnız bu

⁵⁸⁶ Mehmet AYAN 2020, age. s. 106; Sezer ÇABRİ 2018, age. s. 146. Yarg. 8. HD. T.25.09.2000, E.2000/5333, K.2000/6749, “...*tüm dosyanın kapsamında da bu şahsın bekâr ve mirasçı bırakmadan öldüğü anlaşıldığına ve mirasçının da Devlet olduğu sabit olduğu...*” (www.legalbank.net, E.T. 10.08.2022).

⁵⁸⁷ Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 64; Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 142; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 47-48.

⁵⁸⁸ Yarg. 2. HD. T.05.07.2004, E.2004/8114, K.2004/9009, “*Davacının kızının annesi olduğunun tespiti istenmiştir. Davacının kızının annesi sağ ise davaya dâhili, ölü ise son mirasçı olarak Hazinesinin davaya dâhili, varsa gösterecekleri delillerin toplanması sonucuna göre karar verilmesi gerekir*” (www.legalbank.net, E.T.12.08.2022).

⁵⁸⁹ Cem BAYGIN 2005, age. s. 60-61; Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 57.

⁵⁹⁰ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 48; Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 142; Mehmet AYAN 2020, age. s. 106.

⁵⁹¹ Samim GÖNENSAY ve Kemaleddin BİRSEN 1963, age. s. 284; Cem BAYGIN 2005, age. s. 60; Bülent KÖPRÜLÜ (1975-1976), *Miras Hukuku Dersleri I Mirasçılar – Ölüme Bağlı Tasarruflar*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, s. 104.

mallar ile sorumlu olduğu kabul edilmektedir.⁵⁹² Bu görüşe göre, devletin mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu kendisine intikal eden mallar ile yani konu itibariyle sınırlı bir sorumluluktur.⁵⁹³ Devletin mirasbırakanın, tereke borçlarından sınırlı bir sorumluluğunun olması yerinde olup; aksi durumun kamunun üzerine yük bindireceği ve böylesi bir durumda hükmün amacıyla bağdaşmayacağı bellidir.

Devletin mirasçılığı açısından, yasal ve atanmış mirasçılarının mirasçılık sıfatını sona erdiren; yoksunluk, red ve feragat gibi hallerin uygulanıp uygulanmayacağına dair kanunda özel bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak devletin mirastan yoksunluğundan söz edilemez. Çünkü devletin mirasçılığı, mirasbırakanın yasal veya atanmış mirasçısının bulunmaması neticesinde, terekenin sahihsiz kalmasının önlenmesi amacıyla yasadan doğan zorunlu bir mirasçılıktır.⁵⁹⁴ Ayrıca yoksunluk sebeplerinin⁵⁹⁵ gerçek kişiler tarafından gerçekleştirilebileceği de kabul edilmektedir.⁵⁹⁶ Devletin mirasçılığına, çıkarma yolu ile de son verilemeyeceği görülmektedir.⁵⁹⁷ Zira mirasçılıktan çıkarma, kanunda öngörülen unsurlar neticesinde saklı paylı mirasçılarının, mirasçılık sıfatlarına son verilmesi amacıyla yapılır.⁵⁹⁸ Fakat devlet yasal mirasçı olmasına rağmen, saklı paylı mirasçı olmaması sebebiyle devletin mirasçılığına çıkarma yoluyla son verilmez. Devlet yasal mirasçı olarak, mirastan feragat edemez.⁵⁹⁹ Kanun koyucu temelinde kamu yararı barındıran bu hüküm gereğince, hiçbir mirasçısı olmayan mirasbırakanın terekesinin sahihsiz kalmaması için devleti yasal mirasçı kabul etmiştir.

⁵⁹² Kemal OĞUZMAN 1995, age. s. 8, dn. 29; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 120; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 64; Ali İhsan ÖZÜĞÜR 2009, age. s. 53; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 39.

⁵⁹³ Rona SEROZAN ve Baki İlky ENGİN 2019, age. s. 197; Hüseyin HATEMİ 2018, age. s. 45; İpek SAĞLAM 2016, agm. s. 2485.

⁵⁹⁴ Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 476; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 309-310; Sezer ÇABRİ 2020a, age. s. 58.

⁵⁹⁵ Mirasçılık sıfatını sona erdiren yoksunluk sebepleri TMK'nun 578. maddesinde tahdidi olarak düzenlenmiştir (Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 343, Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 310; Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 476). Türk Medeni Kanunu'nun 578. maddesindeki yoksunluk sebepleri kıyas yolu ile arttırılmaz (Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 343). Anılan maddede yer alan sebeplerden birinin gerçekleşmesi neticesinde mirasçı olan kişi, mirasçılık sıfatını kaybedecektir.

⁵⁹⁶ Şakir BERKİ 1963, agm. s. 145. Doktrinde mirastan yoksunluğun, gerçek kişilerin yanı sıra tüzel kişiler içinde söz konusu olabileceğine dair görüş de mevcuttur bkz. Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 343; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 309; Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 476; Sezer ÇABRİ 2020a, age. s. 58.

⁵⁹⁷ Şakir BERKİ 1963, agm. s. 145.

⁵⁹⁸ Türk Medeni Kanunu'nda mirasçılıktan çıkarma (mirastan ıskat); cezai (TMK m.510-512) ve koruyucu (TMK m. 513) olmak üzere iki türde düzenlenmiştir.

⁵⁹⁹ Şakir BERKİ 1963, agm. s. 145.

Devletin mirası red edip edemeyeceği ise doktrinde tartışmalıdır. Devlet yasal mirasçı olması sebebiyle, külli haleftir. Fakat tereke borçlarından sadece miras yoluyla edindiği değerler ölçüsünde sorumludur. Kısacası devletin tereke borçlarından sınırlı bir sorumluluğu mevcuttur. Kanundaki bu düzenlemeler rağmen, gerekli koşulların oluşması sonucunda devletin mirası red edip etmeyeceği açısından farklı görüşler mevcuttur. Bir görüş, devletin kendisine kalan mirası reddedebileceği görüşündedir.⁶⁰⁰ Türk Medeni Kanunu'nun 605. maddesinin 1. fıkrası hükmünce, yasal ve atanmış mirasçılar mirası reddedebileceklerdir. Anılan madde hükmünce, yasal mirasçı olan devlet için herhangi bir istisna getirilmemiştir. Bu açıdan da devlet, diğer yasal ve atanmış mirasçılar gibi hiçbir sebep göstermeden mirası reddedebilecektir. Kanunda devletin mirası reddetmesine yönelik engel bir hüküm bulunmamaktadır. Ayrıca bu görüşe göre, mirasın tereke borcu fazla ise, devlet alacaklılarla uğraşmamak adına mirası reddederek; bir diğer kurum olan sulh mahkemesine bu görevi yüklemiş olacaktır.⁶⁰¹

Devletin mirası reddetme konusunda doktrinde ileri sürülen bir diğer görüş ise, devletin yasal mirasçı sıfatıyla kendisine intikal eden mirası reddetmemesi gerektiği yönündedir.⁶⁰² Bu görüşe göre, kanun koyucunun devleti yasal mirasçı olarak belirlemesinin asıl amacının hiçbir mirasçısı olmayan mirasbırakanın terekesinin sahipsiz kalmasının engellenmesidir.⁶⁰³

Bir diğer görüş ise, devletin mirası reddetme olanağının olduğunu, fakat devletin mirası reddetmesinin pratikte bir yarar sağlamayacağını düşünmektedir.⁶⁰⁴ Zira mirasbırakanın hiçbir mirasçısının olmaması durumunda, devlet yasal mirasçı olacaktır. Devlet kendisine intikal eden terekeyi reddederse; TMK'nun 612. maddesinin 1. fıkrası hükmü uygulanacaktır. Bu madde hükmünce en yakın yasal mirasçılar tarafından red olunan miras, sulh mahkemesi tarafından iflas hükümlerine göre tasfiye edilecektir.

Bu konudaki son görüş ise, devlete mirası reddetme imkânının tanınması yerine “*devlete kalan mirasta, devletin resmi tasfiye isteği*” var sayımının kabul edilmesini

⁶⁰⁰ Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 142.

⁶⁰¹ Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 121.

⁶⁰² Şakir BERKİ 1963, agm. s. 147.

⁶⁰³ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 43; Rona SEROZAN ve Baki İlkay ENGİN 2019, age. s. 521. BERKİ, devletin terekenin borçlarından kendisine intikal eden malvarlığı değerleri ile sorumlu olduğundan dolayı; mirası reddetmesini de kesinlikle mümkün görmemektedir (Şakir BERKİ 1963, agm. s. 147).

⁶⁰⁴ Mehmet AYAN 2020, age. s. 106; Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 157; Samim GÖNENSAY ve Kemaleddin BİRSEN 1963, age. s. 284.

ve tasfiye bakiyesinin kalması durumunda ise, kalanın devlete verilmesinin yerinde olacağını kabul etmektedir.⁶⁰⁵ Ayrıca bu görüşe göre devlet resmi tasfiye talep etmemiş, fakat tereke borca batıksa bu durumda TMK'nun 605. maddesinin 2. fıkrasındaki şartların oluşması durumunda, mirasın hükmen reddi devlet içinde geçerli olacaktır. Bu açıklamalar doğrultusunda miras hukuku sistemimizde terekenin sahipsiz kalmaması amaçlanmaktadır. Mirasbırakanın mirasçısının olmaması durumunda, en son mirasçı devlettir. Devletin, diğer mirasçılardan farklı bir mirasçılığı vardır. Devlet yasal mirasçıdır ve külli haleftir; fakat mirasbırakanın tereke borçlarından kendisine intikal eden değerler ölçüsünde sorumludur (TMK m. 631/2). Devlete mirası reddetme hakkının tanınmasının özel bir yarar sağlamayacağı görülmektedir.

Devlet, mirasbırakan tarafından ölüme bağlı tasarrufla mirasçı olarak atanabilecektir.⁶⁰⁶ Devletin atanmış mirasçılığı, başka bir mirasçının bulunmamasına bağlı olmadığından dolayı tali nitelikli değildir.⁶⁰⁷ Burada çalışma konusu itibarıyla incelememiz gereken bir diğer önemli husus da; devletin atanmış mirasçı olması durumunda, diğer atanmış mirasçılar gibi tereke borçlarından sorumluluğunun sınırsız bir sorumluluk mu yoksa resmi defterde yer alan ve kendisine terekeden intikal eden değerlerle sınırlı olmak şartıyla, sınırlı bir sorumluluk mu öngörüldüğüdür. Bu konuda da doktrinde farklı görüşler mevcuttur.

Bir görüş, devletin mirasçı atanması durumunda, yasal mirasçılığından farklı olarak mirasbırakanın tereke borçlarından diğer yasal ve atanmış mirasçılar gibi sınırsız sorumlu tutulacağını ifade etmektedir.⁶⁰⁸ Bir diğer görüş ise, devletin ister yasal, ister atanmış mirasçı olsun tereke borçlarından TMK'nun 631. maddesinin 2. fıkrası hükmünce sadece miras yoluyla edindiği değerler ölçüsünde sorumlu olduğu yönündedir.⁶⁰⁹ Bu görüş, devleti atanmış mirasçı olması durumunda bile tereke borçlarından sınırlı tutmaktadır.

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kanunu'nun⁶¹⁰ 28. maddesi hükmünce, kuruma bağlı kuruluşlarda bakılan bu kişilerin mirasçı bırakmadan ölmeleri durumunda terekenin kuruma kalacağı düzenlenmiştir. 2828 Sayılı Kanun'un

⁶⁰⁵ Hüseyin HATEMİ 2018, age. s. 45.

⁶⁰⁶ Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 40; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 64, Mehmet AYAN 2020, age. s. 106.

⁶⁰⁷ Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 40; Mehmet AYAN 2020, age. s. 106.

⁶⁰⁸ Mehmet AYAN 2020, age. s. 106; Ali İhsan ÖZUĞUR 2009, age. s. 53; Bülent KÖPRÜLÜ 1975-1976, age. s. 106; İpek SAĞLAM 2016, agm. s. 2492-2493.

⁶⁰⁹ Cem BAYGIN 2005, age. s. 61; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 64.

⁶¹⁰ R.G. 27.05.1983-18059.

3. maddesi hükmünce kuruma bağlı kuruluşlar; çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, kreş ve gündüz bakım evleri, huzurevleri, bakım ve rehabilitasyon merkezleri, çocuk ve gençlik merkezleri, kadın ve erkek konuk evleri, toplum ve aile danışma merkezleri, aile danışma ve rehabilitasyon merkezleri çok amaçlı sosyal hizmet kuruluşları ve çocuk evlerinden oluşmaktadır. Bu kurumda yaşan ve yasal ya da atanmış mirasçısı olmadan ölen kişinin terekesi, kuruma kalacaktır. Kurum tereke borçlarından; devletin mirasçı olması durumunda tereke borçlarından sorumluluğunda olduğu gibi, kendisine intikal eden değerlerle sorumlu olacaktır.⁶¹¹

3.3. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARLA VAKIF KURULMASI HALİNDE VAKFIN TEREKE BORÇLARINDAN SORUMLULUĞU

Türk Medeni Kanunu'nun 102. maddesinin 1. fıkrası uyarınca mirasbırakan vakıf kurma iradesini ölüme bağlı tasarruf yoluyla da açıklayabilecektir.⁶¹² Mirasbırakan tarafından ölüme bağlı tasarrufla vakfa yapılacak kazandırmadan; mirasçı atama, belirli mal bırakma vasiyeti veya yükleme (mükellefiyet) şeklinde olabilecektir.⁶¹³ Türk Medeni Kanunu'nun 105. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, ölüme bağlı tasarruf yoluyla kurulan bir vakfa özgülenen mallar, vakfın tüzel kişilik kazanmasıyla vakfa geçecektir. Ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakıfların TMK'nun 105. maddesinin 3. fıkrası uyarınca mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu, kendilerine özgülenen mal ve haklarla sınırlıdır. İlgili hükmün gerekçesinde; ölüme bağlı tasarruf yoluyla kurulan vakfın mirasçı olarak atanması durumunda, mirasbırakanın borçlarından kendisine özgülenen mal ve haklarla sınırlı olarak sorumlu olması; vakfın, mirasbırakandan intikal eden mal ve haklar dışında sonradan edindiği malvarlığıyla sorumlu tutulmasının önlenmesi amaçlanmıştır.⁶¹⁴

İlgili maddenin gerekçesinden de anlaşılacağı üzere ölüme bağlı tasarruf yoluyla kurulan vakfın, mirasbırakanın tereke borçlarından sorumluluğu kendisine intikal eden mal ve haklar kapsamında sınırlı sorumluluktur. Ancak ölüme bağlı tasarruf yoluyla mirasçı atanan vakfın, mirasbırakanın borçlarından sorumlu olabilmesi için mirasçılık sıfatını kazanmış olması gerekmektedir.⁶¹⁵ Mirasbırakan

⁶¹¹ Sezer ÇABRİ 2018, age. s. 148; Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 143.

⁶¹² Türk Medeni Kanunu'nun 102. maddesinin 1. fıkrası hükmünce, vakıf kurma iradesi resmi senetle açıklanabilmektedir.

⁶¹³ Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hasan ALBAŞ 2019, age. s. 248; Rona SEROZAN ve Baki İlkay ENGİN 2019, age. s. 395.

⁶¹⁴ 4721 Sayılı Kanun'un 105. maddesinin gerekçesi için bkz. (www.legalbank.net, E.T. 20.07.2022).

⁶¹⁵ Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 250.

ölüme bağlı tasarruf yoluyla terekesinin tamamını veya belli bir kısmını özgüleyerek bir vakıf kurmuşsa; bu vakfın mirasbırakanın tereke borçlarından kendisine intikal eden malvarlığıyla sınırlı olarak sorumlu olurken; mirasbırakan ölüme bağlı tasarruf yoluyla bir vakfı mirasçı olarak atanmışsa bu durumda vakfın mirasbırakanın tereke borçlarından tüm malvarlığı ile sorumlu tutulacaktır.⁶¹⁶ Var olan bir vakfa ölüme bağlı tasarruf yoluyla atanmış mirasçılık sıfatının kazandırılması durumunda; vakfın tereke borçlarından sorumluluğu için TMK 105. maddesinin 3. fıkrası uygulanmayacaktır. Mirasbırakanın ölüme bağlı tasarruf yoluyla belirlediği malvarlığı değerlerini kurulacak vakfa özgülemek suretiyle, sadece belli bir mal vasiyetinde bulunmuşsa; bu durumda vakıf, vasiyet alacaklısı konumunda olacağından cüz'i halef sıfatıyla tereke borçlarından sorumlu olmayacaktır.⁶¹⁷

3.4. RESMİ TASFİYENİN TALEP EDİLDİĞİ HALDE MİRASÇILARIN TEREKE BORÇLARINDAN SORUMLULUĞU

Mirasın açılmasından sonra mirasçılara tereke ile ilgili; mirasın kayıtsız şartsız kabulü, mirasın reddi, terekenin resmi deftere göre tutulması, son olarak da mirasın resmi tasfiyesinin istenmesi şeklinde dört seçimlik hak sunulmuştur.⁶¹⁸ Resmi tasfiye mirasçılık sıfatını sona erdirmeyen, fakat mirasçılardan dolayı sınırsız sorumluluğunu ortadan kaldıran; sonuçları itibariyle mirasın kabulü ile reddinin bazı özelliklerini taşıyan kendine özgü özellikleri olan bir kurumdur.⁶¹⁹ Türk Medeni Kanunu'nun 632. maddesinin 1. fıkrası uyarınca yasal ve atanmış mirasçılar, mirasçılık sıfatlarını mirastan feragat, red ve yoksunluk sebepleriyle kaybetmedikleri takdirde resmi tasfiyeyi talep haklarını kullanabileceklerdir.⁶²⁰ Mirasbırakanın tek bir mirasçısı varsa; mirasçının resmi tasfiye talebinde bulunması yeterlidir. Fakat birden fazla mirasçının olması durumunda resmi tasfiyenin hüküm ve sonuç doğurabilmesi için tüm mirasçılardan resmi tasfiyeyi talep etmiş veya resmi tasfiye talebinde bulunan mirasçı dışındaki mirasçılardan mirası red etmiş olmaları gerekir.⁶²¹ Yasal veya atanmış

⁶¹⁶ Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 250; Cem BAYGIN 2005, age. s. 63.

⁶¹⁷ Cem BAYGIN 2005, age. s. 63; Ahu AYANOĞLU MORALI 2016, agm. s. 574.

⁶¹⁸ Sezer ÇABRİ 2020a, age. s. 789; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 397; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 432; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 544.

⁶¹⁹ Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 397; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 418; Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 452.

⁶²⁰ Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 455; Sezer ÇABRİ 2020a, age. s. 795.

⁶²¹ Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 455; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 433; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 398.

mirasçılardan biri veya bir kısmı mirası kayıtsız ve şartsız kabul etmiş veya tutulan deftere göre kabul etmişlerse; resmi tasfiye talebi hüküm ve sonuç doğurmaz.⁶²² Mirasbırakanın alacaklıları, TMK'nun 633. maddesinin 1. fıkrası ve Türk Medeni Kanunu'nun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük'ün 45. maddesinin 1. fıkrası hükmünce belli şartlar altında resmi tasfiye talep etme hakkına sahiptir. Vasiyet alacaklıları ve mirasçının şahsi alacaklılarına resmi tasfiye talebinde bulunma hakkı tanınmamıştır.⁶²³ Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenen bazı durumlarda, mirasçıların talebinden bağımsız olarak resmi tasfiye yoluna gidilir. Bu durumların gerçekleşmesi halinde sulh mahkemesi tarafından terekenin resen tasfiyesi yapılır.

Resmi tasfiye talebinin hangi süre içinde yapılacağına dair kanunda açık bir hüküm olmamakla beraber, TMK'nun 632. maddesinin yorumundan resmi tasfiye isteminin mirası red süresi içerisinde ileri sürülmesi gerektiği anlaşılmaktadır.⁶²⁴ Mirasçıların resmi defterinin tutulmasını talep etmeleri durumunda, defterin incelenmesi için kendilerine verilmesinden itibaren bir ay içinde resmi tasfiyeyi talep edebileceklerdir.⁶²⁵ Türk Medeni Kanunu'nda resmi tasfiyenin talebinin usulüne yönelik açık bir hüküm yer almamaktadır. Türk Medeni Kanunu'nun Velayet, Vesayet ve Mirasçılık Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük'ün 45. maddesinin 2. fıkrasında mirasçıların veya mirasbırakanın alacaklılarının resmi tasfiye işlemlerini mirasın reddinde de olduğu gibi (TMK m. 609/1) yazılı veya sözlü olmak üzere mirasbırakanın yerleşim yerindeki sulh mahkemesine beyan etmeleriyle olur.⁶²⁶ Resmi tasfiye TMK'nun 634. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, sulh hâkimince veya sulh mahkemesi tarafından atanacak bir ya da birden fazla tasfiye memuru tarafından gerçekleştirilir.

Resmi tasfiyeye, TMK'nun 634. maddesinin 2. fıkrası hükmünce tereke defterinin düzenlenmesiyle başlanır ve aynı zamanda yapılacak ilanla mirasbırakanın alacaklıları ve borçlularından belirtilen süre zarfında alacak ve borçlarının bildirilmesi istenir. Türk Medeni Kanunu'nun 634. maddesinin 3. fıkrası uyarınca, terekenin

⁶²² Rona SEROZAN ve Baki İLKAY ENGİN 2019, age. s. 545; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 433; Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 455. Mirasın resmi defterinin tutulmasının talep edilmesi halinde mirasın resmi tasfiyesi söz konusu olabilecektir. Bkz. Mehmet KILIÇ (2013), "Türk Hukukunda Mirasın Resmi Tasfiyesi", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 62, S. 3, s. 778.

⁶²³ Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 455; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 420.

⁶²⁴ Sezer ÇABRİ 2020 a, age. s. 802; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 419.

⁶²⁵ Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 419; Zahir İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 399.

⁶²⁶ Tüzük'ün 45. maddesinin 2. fıkrası hükmünce, mirasçının sulh mahkemesine sözlü beyanda bulunması yeterli olmayıp; bu beyanın tutanağa geçirilerek imzalanması gerekmektedir.

önceden resmi defteri düzenlenmişse; resmi tasfiye bu deftere göre yapılacaktır. Şayet daha önceden düzenlenmiş bir defter yoksa yapılan bildirimler doğrultusunda terekenin defteri tutulur.⁶²⁷ Türk Medeni Kanunu'nun 635. maddesinde açıklanan şekilde olağan tasfiye yapılır. Fakat tereke defteri tutulduktan sonra ya da resmi tasfiye talep edildikten sonra terekenin malvarlığı borçları ödemeye yetmezse; bu durumda sulh hukuk mahkemesince iflas usulüne göre tasfiye yapılır.⁶²⁸

Resmi tasfiye sonucunda mirasçılar, mirasbırakanın alacaklılarına karşı mirasın reddinde olduğu gibi, kişisel malvarlıklarıyla sorumlu olmayacaklardır.⁶²⁹ Böylelikle alacaklılar, alacaklarını yalnız tereke mevcudundan tahsis edebilirler. Mirasçılar, TMK'nun 632. maddesinin 3. fıkrası uyarınca, resmi tasfiye halinde tereke borçlarından kişisel malvarlıklarıyla sorumlu tutulmazlar. Resmi tasfiye sona erdikten ve tereke borçlarının tümü ifa edildikten sonra arta kalan mirasçılara verilecektir.⁶³⁰ Mirasçılar bu tereke malları üzerinde elbirliği ile hak sahibi olurlar.⁶³¹ Tasfiyenin tamamlanmasından sonra, resmi tasfiyede gösterilen süre içerisinde müracaat etmemiş ve alacağını kaydettirmemiş alacaklı, tasfiye sonucunda arta kalan bakiye mirasçılara devredildikten sonra mirasçılara başvurabilecektir. Fakat mirasçıların, alacaklılara karşı sorumluluğu terekeden eline geçen mal nispetinde sınırlı olacaktır.⁶³² Bu durumdaki alacaklının, alacağı kendi kusuru neticesinde deftere geçirilmemiş dahi olsa, mirasçılar terekeden elde ettikleri mal ve haklarla sınırlı kalmak koşulu ile bu borçlardan da sorumlu olacaklardır.⁶³³

3.5. MİRASIN TUTULAN RESMİ DEFTER UYARINCA KABUL EDİLDİĞİ İHTİMALDE MİRASÇININ DEFTERE GEÇİRİLMEMİŞ BORÇLARDAN SORUMLULUĞU

Miras hukuku sistemimizde mirasçılar, mirasbırakanın mal ve haklarına sahip olmalarının yanı sıra mirasbırakanın borçlarından da sorumludurlar. Türk Medeni Kanunu'nun 599. maddesinin 1. fıkrası uyarınca mirasçılar, mirasbırakanın ölümüyle mirası hemen kazanırlar. Mirasçılar, terekenin aktif ve pasifi hakkında bilgi sahibi

⁶²⁷ Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 404; Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 462.

⁶²⁸ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 548; Ahu AYANOĞLU MORALI 2016, agm. s. 575; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 405-406.

⁶²⁹ Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 408; Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 471.

⁶³⁰ Cem BAYGIN 2005, age. s. 63; Ahu AYANOĞLU MORALI 2016, agm. s. 576; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 408.

⁶³¹ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 437; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 409.

⁶³² Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 408; Cem BAYGIN 2005, age. s. 63.

⁶³³ Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 408-409; Kemal OĞUZMAN 1995, age. s. 308.

değilseler; mirası reddedebilecekleri gibi, mirasın resmi tasfiyesini de isteyebileceklerdir. Mirasçılara tanınan bu iki seçeneğin yanı sıra mirasçılarının, terekenin mali durumu hakkında bilgi sahibi olmaları ve bunun neticesinde mirası kabul edip etmeme konusunda karar verebilmeleri için TMK'nun 619. maddesi vd. hükümlerinde mirasçılara resmi defter tutulmasını talep etme hakkı tanımıştır. Her bir mirasçı, terekenin resmi defterinin tutulmasını talep edebileceği gibi, mirasçılardan birinin istemi üzerine de terekenin resmi defteri tutulabilir.⁶³⁴ Mirasçılardan birinin, terekenin resmi defterinin tutulması yönündeki isteminden, yukarıda zikredilen mirasçılara tanınan seçimlik hakları kullanmamış mirasçılar da, bu istemin sonuçlarından yararlanırlar.⁶³⁵ Türk Medeni Kanunu'nun 625. maddesi uyarınca, defter tutma işlemi devam ettiği süre zarfında mirasbırakanın borçları için icra takibi yapılamaz; acele haller dışında davalara devam edilemeyeceği gibi yeni davalar açılmaz ve bu süre zarfında zamanaşımı işlemez. Anılan madde hükmünden de anlaşılacağı üzere, kanun koyucu tereke defteri tutma işlemi devam ettiği sürece; terekede bir değişiklik olmadan, aynen muhafazasını sağlamaya çalışmıştır.⁶³⁶

Defter tutma işlemi tamamlandıktan sonra mirasçılar kararlarını vermek üzere sulh hâkimi tarafından davet edilirler. Mahkeme, mirasçılara karar vermeleri için, bildirimden itibaren bir aylık hak düşürücü niteliğe sahip olan bir süre tanır (TMK m.626/1)⁶³⁷. Mirasçılar bu sürenin sonunda mirası kayıtsız şartsız kabul edebilir, reddedebilir ya da mirası tutulan defter gereğince kabul edebileceği gibi terekenin resmi tasfiyesini de isteyebilir (TMK m.627/1). Türk Medeni Kanunu'nun 627. maddesinin 2. fıkrası uyarınca süre içerisinde hiçbir beyanda bulunmayan mirasçı, mirası tutulan deftere göre kabul etmiş sayılır.

Türk Medeni Kanunu'nun 628. maddesinin 1-3. fıkraları uyarınca mirası tutulan defter gereğince kabul eden mirasçı, genel kural gereği deftere yazılmış borçlardan; hem tereke malları hem de kendi malvarlığı ile sorumlu olmaktadır. Zira mirasçı, mirası kabul etmeden önce terekenin defterinin tutulmasıyla, terekedeki aktif ve pasiflerden haberdar olarak mirası kabul etmektedir. Mirasçı, alacaklının kusurlu olarak deftere alacağını kaydettirmemesi durumunda deftere kayıtlı borçlarla sınırlı olarak sorumluyken; alacaklının kusuru olmadan deftere kaydettiremediği borçlardan

⁶³⁴ Ahu AYANOĞLU MORALI 2016, agm. s. 557; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 636.

⁶³⁵ Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 636; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 318.

⁶³⁶ Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 639.

⁶³⁷ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 320.

ise, TMK'nun 629. maddesinin 2. fıkrası hükmünce miras sebebiyle zenginleşme miktarı ile sorumlu olacaktır.⁶³⁸

Alacaklılar, bir ihmal neticesinde alacak miktarlarını terekeye kaydettirmedikleri takdirde, mirası tutulan defter gereğince kabul eden mirasçı/mirasçılar bu tereke borcundan sorumlu olmayacaklardır (TMK m. 629/1).⁶³⁹ Ancak alacaklı hiçbir kusuru olmadan, deftere yazdıramadığı veya bildirdiği halde deftere yazılmamış alacakları için, mirasçılar miras sebebiyle meydana gelen zenginleşme miktarı ölçüsünde sorumludurlar (TMK m.629/2). Anılan madde hükmünce alacaklının kusuru kavramıyla, alacaklının hastalığı veya uzak bir yerde bulunması sebebiyle defterin tutulmasından, mirasbırakanın ölümünden veya ilandan haberdar olmaması, alacaklının alacağını kaydettirmek için mahkemeye başvurmasına rağmen bu talebin yetkili merci tarafından deftere geçirilmesinin ihmal edilmesi gibi sebepler gösterilebilir.⁶⁴⁰ Kanun koyucu, TMK'nun 629. maddesinin 2. fıkrası hükmünce mirası defterin tutulmasından sonra kabul eden mirasçıyı, terekede yazan bir borçtan tamamı ile sorumlu olmasını engellemek; kusuru olmamasına rağmen alacak hakkını kaybetmekle karşı karşıya kalan alacaklının, alacak hakkını korumak adına mirasçının bu borçtan zenginleşmesi oranında sorumlu olacağını düzenlemiştir.⁶⁴¹

Mirası deftere göre kabul etmiş mirasçı, alacağını kusursuz şekilde deftere yazdırmayan alacaklının alacağından sınırlı olarak sorumluyken, mirası kayıtsız şartsız kabul eden mirasçı/mirasçılar bu borçtan şahsi malvarlıklarıyla da sorumlu olacaklardır.⁶⁴² Zira mirası kayıtsız şartsız kabul eden mirasçı/mirasçıların şahsi sorumlulukları devam etmektedir. Türk Medeni Kanunu'nun 629. maddesinin 3.

⁶³⁸ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 431; Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 451.

⁶³⁹ Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 392. İMRE ve ERMAN, mirasbırakanın belgelerinden, anlaşılan ve yetkili merciler tarafından resen yazılması gereken bir alacak kayıt olmamışsa; mirasçı yalnız tereke malvarlığı ile sorumlu tutulmasının esasının kabulü doğrudur (TMK m.629/2).

⁶⁴⁰ Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 393; Cem BAYGIN 2005, age. s. 61; Sezer ÇABRİ 2020 a, age. s. 768; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 642, dn.15a.

⁶⁴¹ Sezer ÇABRİ 2020a, age. s. 770; Cem BAYGIN 2005, age. s. 61. KILIÇOĞLU'NA göre, alacaklının kusuru olmadan örneğin, alacaklı bir trafik kazası veya ağır hastalığı nedeniyle komada olması durumunda alacağını kaydettirmemişse; bu gibi durumlarda TMK'nun 629. maddesi uyarınca mirasçının, miras sebebiyle zenginleşme miktarı ölçüsünde sorumlu tutulmasının; mirasçıyı koruyan bir hüküm olduğu görüşündedir. Zira alacaklı, alacağını deftere kaydettirmemişse; mirasçı bu borcun tamamından sorumlu olacaktır (Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 321). İNAN, ERTAŞ, ALBAŞ ise, TMK'nun 629. maddesinin 2. fıkrası, "mirasçının zenginleşmesini ölçü aldığından"; mirasçının sorumluluğu sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre belirleneceği için, iyi niyetli olması halinde daha da hafifleyeceği için bu düzenlemenin mirasçı lehine olduğunu düşünmektedirler (Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 532).

⁶⁴² Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 431; Sezer ÇABRİ 2020a, age. s. 771.

fıkrası uyarınca alacaklı, alacaklarını tereke malları ile güvence altına almışsa; bu alacaklar ister kusurlu, ister kusursuz olarak deftere geçirilmemiş olsa bile taşınır veya taşınmaz rehni ile teminat altına alınmışsa alacaklı, rehni paraya çevirerek istediği zaman alacağını tahsil edebilecektir.⁶⁴³ Şayet alacaklının elde ettiği miktar, kendi alacağı miktarı aşması durumunda, aşan kısım mirasçılara iade edilir.⁶⁴⁴

3.6. MİRASÇILARIN İFLASI HALİNDE TEREKE BORÇLARINDAN SORUMLULUĞU

Müşterek borçluların⁶⁴⁵ hepsinin iflas etmesi halinde alacaklının sahip olduğu haklar İcra ve İflas Kanunu'nda özel olarak düzenlenmiştir. İcra ve İflas Kanunu'nun 203. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, bir borcu birlikte taahhüt eden kişilerin iflas muameleleri aynı zamana denk gelirse alacaklı, alacağın tamamını müflislerin her birinin masasından talep edebilecektir. Bu hüküm mirasbırakanın, alacaklılarına karşı uygulanabilmesi için mirasçılardan aynı zamanda iflas etmeleri gerekmektedir. Mirasçılardan aynı zamanda iflas etmeleri ifadesinden maksat, mirasçılardan iflas tasfiyesi işlemlerinin aynı zamana rastlamasıdır.⁶⁴⁶ Mirasçılardan aynı zamanda iflas etmeleri halinde, alacaklı alacağının tamamını mirasçılardan her birinin iflas masasından isteyebilecektir (İİK m.203/1). Fakat alacaklı, bu yola başvurmayla mecbur değildir.⁶⁴⁷

İcra İflas Kanunu'nun 203. maddesinin 3. fıkrası uyarınca, masaların alacaklıya ödedikleri miktarın toplamı alacağın miktarını aşmıyorsa; bu durumda masalardan biri kendi hissesinden fazla bir miktarda ödeme yapmış olsa bile, fazla ödediği kısmı diğer masalara rücu edemeyecektir.⁶⁴⁸ Bu durum, TBK'nun 167. maddesinde düzenlenen müteselsil borçluların, iç ilişkilerindeki paylaşım prensibine aykırı düşmektedir. İcra ve İflas Kanunu'nun 203. maddesi alacaklının menfaatini

⁶⁴³ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 431-432; Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 532; Cem BAYGIN 2005, age. s. 62.

⁶⁴⁴ Sezer ÇABRİ 2020a, age. s. 772.

⁶⁴⁵ Müşterek borçlar tabiri ile bir borcu birlikte taahhüt etmiş olanları ifade eder. Hakan PEKCANITEZ, Oğuz ATALAY, Meral SUNGURLUTEKİN ÖZKAN ve Muhammet ÖZEKES 2021, age. s. 445.

⁶⁴⁶ Baki KURU (1983), *İcra ve İflas Hukuku*, Olgaç Basım Yayın Dağıtım, Ankara, s. 685.

⁶⁴⁷ Hakan PEKCANITEZ, Oğuz ATALAY, Meral SUNGURTEKİN ÖZKAN ve Muhammet ÖZEKES 2021, age. s. 445; Baki KURU 1983, age. s. 685.

⁶⁴⁸ Baki KURU 1983, age. s. 688; Cem BAYGIN 2005, age. s. 71; Saim ÜSTÜNDAĞ (1975), *İflas Hukuku Dersleri*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, s. 89. ÜSTÜNDAĞ, kanun koyucunun masalar arasında rücu ilişkisinin düzenlenmemesinin, sebebini uygulamada yaşanacak karışıklıkları engellemek maksatlı olduğunu ifade etmiştir. Bkz. Saim ÜSTÜNDAĞ 1975, age. s. 89.

sağlayan bir hükümdür.⁶⁴⁹ Zira bu hüküm sayesinde alacaklı, alacağının tamamına ya da bir kısmına kavuşabilecektir.

Mirasçılardan birinin, iflas etmiş olması durumunda ise İİK'nun 204. maddesi uygulanacaktır. Bu hükme göre, alacaklı müflisle birlikte borçlu olandan alacağının bir kısmını temin etmişse; müşterek borçlunun müflise rücu hakkı olsun ya da olmasın borcun tamamı masaya kaydolunur. Bu durumda mirasçılardan biri iflas etmişse; iflasın açılmasından önce ya da sonra alacaklıya diğer mirasçı tarafından borcun bir kısmı ödenmiş olsa da, alacaklı kendisine hiç ödeme yapılmamış gibi alacağının tamamını iflas masasına yazdırabilecektir.⁶⁵⁰ Borcu kısmen ödemiş olan diğer mirasçı ise, İİK'nun 204. maddesinin 2. fıkrası hükmünce, alacaklının alacağının tamamını iflas masasına yazdırabilecektir. Alacağının tamamı sıra cetveline alınır; dağıtımda alacağın tamamı için hisse ayrılır, bu hisseden ilk önce alacaklının alacağının kalan kısmı ödenir. Borcu kısmen ödenmiş olan diğer mirasçıya rücu hakkı olduğu miktara düşen hisse verilir. Arta kalan para olursa da masaya kalır (İİK m.204/3).

3.7. MİRASBIRAKANIN KEFALET BORÇLARINDAN MİRASÇILARIN SORUMLULUĞU

Mirasın resmi defterinin tutulması durumunda mirasbırakanın kefalet borçlarından, mirasçılardan sorumluluğu açısından farklı bir hüküm getirilmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun 630. madde hükmüne göre mirasbırakanın, kefaletten doğan borçları deftere ayrı bir yere yazılır ve mirasçılar mirası kayıtsız ve şartsız kabul etmiş olsalar bile bu borçlardan terekenin iflas hükümlerine göre tasfiye halinde kefalet sebebiyle alacaklı olanlara ne düşecek idiyse; mirasçılar o miktarla sorumlu olurlar. Mirasçılardan, mirasbırakanın kefalet borcundan dolayı sorumluluğu asıl borçlunun borcunu ifa etmemesi neticesinde doğmaktadır. Mirasçılardan, mirasbırakanın kefalet borçlarından TMK'nun 630. maddesi uyarınca sınırlı sorumlu olabilmeleri için bazı koşulların gerçekleşmesi gerekmektedir.⁶⁵¹

⁶⁴⁹ Saim ÜSTÜNDAĞ 1975, age. s. 89.

⁶⁵⁰ Saim ÜSTÜNDAĞ 1975, age. s. 89-90; Hakan PEKCANITEZ, Oğuz ATALAY, Meral SUNGURTEKİN ÖZKAN ve Muhammet ÖZEKES 2021, age. s. 445-446.

⁶⁵¹ Necip KOÇAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 643; Sezer ÇABRİ 2020a, age. s. 774; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 322; Samim GÖNENSOY ve Kemaleddin BİRSEN 1963, age. 283.

Mirasbırakanın şahsi teminat borçlarından sadece kefalet borcu⁶⁵² TMK'nun 630. maddesi kapsamında olup; mirasbırakanın garanti sözleşmesinden doğan borcu bu madde kapsamında değerlendirilmez.⁶⁵³ Türk Medeni Kanunu'ndaki 630. maddede ki sınırlı sorumluluk halinden yararlanabilmek için mirasçılarının, mirası tutulan deftere göre mirası kabul etmeleri ya da terekenin defterinin tutulmasından sonra mirası kayıtsız ve şartsız kabul etmeleri gerekmektedir.⁶⁵⁴ Resmi defter tutmadan önce mirası kayıtsız ve şartsız kabul eden mirasçılar, külli halefiyet sıfatıyla mirasbırakanın kefalet borcunun tamamını ödemekle mükelleflerdir.⁶⁵⁵ Türk Medeni Kanunu'nun 630. maddesi kefalet alacaklısı ile mirasçılar arasındaki menfaat dengesini muhafaza etmiştir.⁶⁵⁶ Kefalet alacaklısının, alacağının bir kısmına kavuşma imkânı tartışılırken; mirasçılarının da, mirasbırakanın kefalet borcunun tamamından değil terekenin iflas hükümlerine göre tasfiyesinin yapılması sırasında, kefalet alacaklısına ne kadar miktar düşecektiye bu miktar kapsamında bütün malvarlığıyla sorumlu tutulmuşlardır.

3.8. MİRASÇILIK SIFATININ ÖLÜM DIŞINDA SONA ERMESİ HALİNDE TEREKE BORÇLARINDAN SORUMLULUK

Kanun hükmüne göre mirasçılık sıfatını kazanan mirasçılar, yine kanunda düzenlenen belirli durumların gerçekleşmesi neticesinde mirasçılık sıfatlarını ve mirasçılıktan doğan haklarını kaybedebilmektedirler. Kanunda mirasçılığı sona erdiren nedenler olarak mirasçılıktan çıkarma, mirastan yoksunluk, mirastan feragat ve mirasın reddi düzenlenmiştir.

Mirasçılıktan çıkarma, TMK'nun 510. ve 512. maddelerinde hüküm altına alınmıştır. Kanun koyucu, TMK'nun 510. maddesinde belirtilen sebepler neticesinde mirasbırakana, saklı paylı mirasçısını mirasından kısmen ya da tamamen mahrum bırakma olanağı tanımıştır. Doktrinde mirasçılıktan çıkarmanın temel amacının, saklı paylı mirasçiyı cezalandırmak olduğu düşünülerek, “*cezai mirasçılıktan çıkarma*” da denmektedir.⁶⁵⁷ Türk Medeni Kanunu'nun 511. maddesinin 1. fıkrası uyarınca

⁶⁵² Türk Medeni Kanunu'nun 630. maddesi her çeşit kefalet borcu için geçerlidir. Adi kefalet, müteselsil kefalet, rücu kefalet hallerinde de bu hüküm uygulanır. Cem BAYGIN 2005, age. s. 65; Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 777; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 396.

⁶⁵³ Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 396; Sezer ÇABRİ 2020b, age. s. 777.

⁶⁵⁴ Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 643; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 322; Sezer ÇABRİ 2020a, age. s. 775; Cem BAYGIN 2005, age. s. 65.

⁶⁵⁵ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s.432.

⁶⁵⁶ Cem BAYGIN 2005, age. s. 64; Sezer ÇABRİ 2020a, age. s. 774.

⁶⁵⁷ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 204-205; Mehmet AYAN 2020, age. s. 211; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 142; Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 398.

mirasçılıktan çıkarılan⁶⁵⁸ mirasçının, mirasçılık sıfatı son bulunduğundan tereke borçlarından dolayı da sorumluluğu sona erecektir.

Mirasçılık sıfatını sona erdiren bir diğer sebep ise, TMK'nun 578. maddesinde düzenlenen mirastan yoksunluktur. Kanunda hüküm altına alınan fiillerden birini, mirasbırakana karşı işleyen mirasçı, kendiliğinden mirasçılık sıfatını kaybedeceği gibi, mirasbırakan tarafından kendisi lehine yapılan ölüme bağlı tasarruflardan da yararlanamaz (TMK m.578/1). Yoksunluk sebepleri mirasbırakanın ölümünden önce gerçekleşebileceği gibi, ölümünden sonra da gerçekleşebilir. Mirasbırakanın ölümünden önce gerçekleşen yoksunluk sebepleri neticesinde, kişi mirasbırakanın ölümüyle doğacak mirasçılık sıfatını kaybeder.⁶⁵⁹ Şayet yoksunluk mirasın açılmasından sonra gerçekleşmişse, (ölümünden sonra bulunan vasiyetnamenin yok edilmesi, gizlenmesi gibi) yoksunluk mirasbırakanın ölümüne kadar geçmişe etkili olarak ortaya çıkar.⁶⁶⁰ Her iki durumda da kişi, mirasbırakanın terekesi üzerinde hiçbir hakka sahip olamaz.⁶⁶¹ Böylece mirastan yoksun olan kişi, kanun gereğince mirasbırakanın mirasçısı olma sıfatını kaybederek; mirasbırakanın ölümüyle kendisine intikal edecek tereke üzerinde de hak sahibi olamayacağı gibi; tereke borçlarından da sorumluluğu doğmayacaktır.

Türk Medeni Kanunu'nun 528. maddesinde düzenlenen mirastan feragat de, mirasçılık sıfatını sona erdiren hallerden birisidir. Mirastan feragat sözleşmesiyle muhtemel mirasçı, ileri de doğacak miras hakkından ivazlı ya da ivazsız olarak tamamen ya da kısmen vazgeçmektedir.⁶⁶² Mirastan feragat sözleşmesi değişik türlere ayrılmaktadır.⁶⁶³ Muhtemel mirasçı (feragat eden) ile mirasbırakan arasında, feragat sözleşmesi karşılıklı olarak (ivazlı) yapılabileceği gibi, karşılık alınmadan da (ivazsız) yapılabilir. Feragat eden kişi, mirasbırakanın ölümünden sonra tereke borçları karşısındaki sorumluluğu açısından; yapılan ivazlı ya da ivazsız feragat sözleşmesinin bir farkı bulunmamaktadır.⁶⁶⁴ Feragat eden kişi, mirasbırakanın ölümünden sonra hem

⁶⁵⁸ Türk Medeni Kanunu'nun 511. maddesinin 1. fıkrası, "Mirasçılıktan çıkarılan kimse, mirastan pay alamayacağı gibi, tenkis davası da açamaz".

⁶⁵⁹ Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 476; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 376; Sezer ÇABRİ 2018, age. s. 81.

⁶⁶⁰ Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 476; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 376; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 538.

⁶⁶¹ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 368; Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 476; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 539.

⁶⁶² Hakan ALBAŞ (2007), Mirastan Feragat Sözleşmesi ve Hükümlerine İlişkin Bazı Sorunlar, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 9, S. Özel Sayı, s. 535.

⁶⁶³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Hakan ALBAŞ 2007, agm. s.538.

⁶⁶⁴ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 200; Sezer ÇABRİ 2018, age. s. 495.

ivazlı feragat sözleşmesi açısından hem de ivazsız feragat sözleşmesi açısından tereke borçları karşısında bir sorumluluğu bulunmamaktadır.⁶⁶⁵

İvazlı feragatte, feragat eden kişi, mirasbırakanın sağlığında miras payının tamamının ya da bir kısmının karşılığını ivazlı olarak elde etmektedir. Türk Medeni Kanunu'nun 530. maddesi hükmüne göre, mirasın açılması anında tereke borçları karşılanamıyorsa ve borçlar mirasçılar tarafından da ödenmiyorsa; feragat eden kişi ve mirasçuları alacaklılara karşı, feragat için mirasbırakanın ölümünden önce beş yıl içinde almış olduğu karşılık sayesinde mirasın açılması anındaki malvarlığındaki zenginleşme tutarından sorumlu olacaktır. İvazlı feragat halinde, alacaklının terekeden alacağını karşılayamaması ihtimalinden dolayı kanun koyucu, sınırlı koruyucu⁶⁶⁶ bir hüküm olarak TMK'nun 530. maddesini düzenlemiştir.⁶⁶⁷ Zira mirasbırakanın sağlığında feragat eden kişi, miras payı karşılığı mirastan feragat sözleşmesi yapmasaydı; feragat karşılığında muhtemel mirasçıya verilen mallar ya da haklar terekenin mevcudunda bulunacaktı. Bu durumda da alacaklı, alacağını terekeden temin edebilecektir.⁶⁶⁸ Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, mirasbırakanın alacaklıları, temin edemedikleri alacakları için, TMK'nun 530. maddesinde düzenlenmiş şartların oluşması neticesinde, miras payından ivazlı olarak feragat eden mirasçı ve onun altsoyuna başvurabilecektir.⁶⁶⁹

İvazlı feragat de, feragat eden ve mirasçuları (TMK m. 528/2)⁶⁷⁰ mirasbırakanın alacaklılarına karşı sorumlu olabilmesi için; tereke borçları karşılayamamalı, mirasbırakanın alacaklıları alacaklarını elde edememiş olmalı; feragat eden mirasın açılmasından önceki beş yıl içerisinde ivaz elde etmiş olmalı ve mirasın açıldığı anda feragat edenin malvarlığında zenginleşme mevcut olmalıdır (TMK m. 530). Bu şartların varlığı halinde mirasbırakanın alacaklılarına karşı feragat edenin sorumluluğu, mirasın açıldığı andaki mevcut olan malvarlığındaki artış olmakla birlikte; feragat edenin, mirasın açıldığı anda malvarlığında bir artışın olmaması

⁶⁶⁵ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 200; Sezer ÇABRİ 2018, age. s. 495.

⁶⁶⁶ Feragat eden kişi ve altsoy, feragat sözleşmesi neticesinde miras payı için aldığı kazandırmayı mirasbırakanın sağlığında harcamış olabilirler. Bu durumda da alacaklının, tereke alacağı hakkı tehlikeye düşmüş olmaktadır (Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 192-193).

⁶⁶⁷ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. 192.

⁶⁶⁸ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 200; Sezer ÇABRİ 2018, age. s. 495.

⁶⁶⁹ Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 200; Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 192.

⁶⁷⁰ Feragat sözleşmesi, ivazlı şekilde yapılmışsa; altsoy içinde hüküm ve sonuç doğurur (objektif etkili) (TMK m.528/3). Muhtemel mirasçının altsoy da mirasın dışında kalır, fakat taraflar arasında yapılan sözleşmede bu durumun aksi kararlaştırılabilir (Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 163).

halinde ise sorumluluktan söz edilemeyecektir.⁶⁷¹ Kısacası mirasbırakanın diğer mirasçıları ile feragat edenin (muhtemel mirasçının) tereke alacaklılarına karşı sorumluluğu farklıdır. Diğer mirasçılar tereke borçlarına karşı şahsi malvarlıklarıyla sorumlu iken; feragat eden ise tereke borcundan TMK'nun 530. maddesi bağlamında belli şartların gerçekleşmesi neticesinde sınırlı bir sorumluluk altındadır. Bir diğer feragat sözleşmesi türü olan ivazsız feragat de ise mirasbırakanın alacaklısına karşı sorumluluk söz konusu olmayacaktır.⁶⁷²

Kanuna ya da mirasbırakanın iradesine dayanarak mirasçı olan kişilere, mirasçılık haklarını sona erdirmeye olanağı tanıyan bir diğer kurum ise, mirasın reddidir. Mirasın reddi, mirasbırakanın ölümü üzerine mirasın yasal ve atanmış mirasçılara intikal etmesinden sonra, mirasçılık sıfatını ve buna bağlı olarak da mirası kabul etmeme hakkını mirasçılara tanıyan bir müessesedir.⁶⁷³ Türk miras hukukunda, mirasın kazanılmasında kabul edilen külli halefiyet ilkesi gereğince; mirasbırakanın ölümüyle kazanılan mirasçılık sıfatının mirasçılar açısından devamı, mirası red etmemeleri bozucu şartına bağlanmıştır.⁶⁷⁴ Bozucu yenilik doğuran bir hak olan mirasın reddi⁶⁷⁵; bir kere kullanılmakla tükenen, ayrıca TMK'nun 609. maddesinin 2. fıkrası uyarınca da herhangi bir şarta veya kayda bağlanamayan bir haktır.⁶⁷⁶ Kanunda öngörülen red süresi zarfında, mirasçılara terekedeki mal ve haklar intikal eder, fakat mirasçılar bu süre zarfında geçici mirasçılık sıfatıyla, tereke mallarını geçici olarak iktisap ederler.⁶⁷⁷

Türk Medeni Kanunu'nun 605. maddesinde, mirasın reddinin iki ayrı şekilde düzenlendiği görülmektedir. Mirasın geçmesinden sonra kanun koyucu, TMK'nun 605. maddesinin 1. fıkrası bağlamında yasal ve atanmış mirasçıya mirası reddetme imkânı tanınmıştır. Mirasçının kendi irade beyanıyla, mirası kabul etmemesi durumunda gerçek red söz konusu olurken; TMK'nun 605. maddesinin 2. fıkrası bağlamında, mirasçının irade beyanı aranmaksızın kanuna dayalı reddedilmiş sayılması halinde ise hükmen gerçekleşmektedir.

⁶⁷¹ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 193; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 66; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 201.

⁶⁷² Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019 a, age. s. 165.

⁶⁷³ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 517; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU 1978, age. s. 600; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 296.

⁶⁷⁴ Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 425; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 297; Gamze TURAN BAŞARA 2012, agm. s. 144.

⁶⁷⁵ Fikret EREN 2012, age. s. 65; Rona SEROZAN ve Baki İlkay ENGİN 2019, age. s. 520.

⁶⁷⁶ Fikret EREN 2012, age. s. 67; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019a, age. s. 297.

⁶⁷⁷ İlhan HELVACI 2014, age. s. 11; Gamze TURAN BAŞARA 2012, agm. s. 144; Gökhan ANTALYA 2019, age. s. 425.

Mirasçı, usulüne uygun bir şekilde mirası reddettiğinde miras açıldığı andan itibaren mirasçılık sıfatını kaybetmiş olmaktadır. Bu durum karşısında kanun koyucu, alacaklılara zarar vermek maksadıyla yapılabilecek kötü niyetli red girişimlerine karşı alacaklıyı korumaktadır. Zira mirasçı, mirası haklı sebepler çerçevesinde reddedebileceği gibi, alacaklılara zarar vermek maksadıyla da reddedebilir.⁶⁷⁸ Mirasçı, mirası genel olarak terekenin borçlarından dolayı şahsi malvarlığı ile sorumlu olmamak adına reddedebileceği gibi, terekenin borcu olmasa da mirasbırakan ile arasındaki ilişkilerden kaynaklanan sebepler neticesinde mirastan pay sahibi olmamak adına mirası da reddedebilecektir. Mirasçı, mirası kötü niyetle kendi alacaklılarından mal kaçırma, mirasbırakanın sağlığında almış olduğu iadeye tabi sağlararası kazandırmaları iade etmemek⁶⁷⁹, miras payından başkalarının da yararlanmasını sağlamak ya da birlikte mirasçı oldukları kişilerin miras paylarının artması adına da mirası reddedebilecektir.

Mirasın reddi durumunda, mirasçılık sıfatını kaybeden mirasçının buna bağlı olarak da mirasbırakanın tereke borçlarında sorumluluğu sona erer. Ancak mirası reddeden kişinin, kanunda öngörülen bazı durumların varlığı halinde, mirasbırakanın borçlarından sorumluluğunun söz konusu olması mümkündür. Türk Medeni Kanunu'nun 618. maddesinin 1. fıkrası uyarınca; borçlarını ödeme güçlüğü içerisinde bulunan bir mirasbırakanın mirasını reddeden mirasçıları, onun alacaklılarına karşı ölümünden önceki beş yıl içinde ondan almış oldukları ve mirasın paylaşılmasında geri vermekle yükümlü oldukları değer ölçüsünde sorumludurlar. Görüldüğü üzere mirası reddeden mirasçının, mirasbırakanın borçlarından sorumlu olmayacağı bir istisnası TMK'nun 618. maddesidir. Mirası reddeden kişinin TMK'nun 618. maddesinden sorumlu tutulabilmesi için, mirasbırakanın yasal mirasçısı olması gerekmektedir.⁶⁸⁰ Zira TMK'nun 618. maddesi mirası reddeden mirasçının, denkleştirmeye tabi bir kazandırma elde etmiş olması şartını aramıştır. Denkleştirme yükümlülüğü ise sadece yasal mirasçılar bakımından geçerli olmaktadır. Bu durumda

⁶⁷⁸ Rona SEROZAN ve Baki İLKAY ENGİN 2019, age. s. 535; Seda İREM ÇAKIRCA (2015), "Mirasın Reddi Halinde Mirasbırakanın Alacaklılarının Korunması", *Prof. Dr. Hasan Erman'a Armağan, İçinde*, Der Yayınları, İstanbul, s.271.

⁶⁷⁹ İlhan HELVACI 2014, age. s. 13; Rona SEROZAN ve Baki İLKAY ENGİN 2019, age. s. 535; Seda İREM ÇAKIRCA 2015, age. s. 273.

⁶⁸⁰ Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 523; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 377; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 406; Gamze TURAN BAŞARA 2012, agm. s. 176; Cem BAYGIN 2005, age. s. 111.

atanmış mirasçılar için TMK'nun 618. maddesi uygulanmayacaktır.⁶⁸¹ Türk Medeni Kanunu'nun 669. maddesi vd. hangi tür kazandırmaların mirasın paylaşılmasında denkleştirme amacıyla terekeye iade edileceği düzenlemiş olup; mirasbırakan tarafından yapılmış bir kazandırmanın denkleştirmeye tabi olması için bu maddedeki koşulları taşıması gerekmektedir.

Mirası reddeden mirasçının TMK'nun 618. maddesine göre sorumluluğunun niteliği maddenin lafzi yorumundan anlaşılmamakla birlikte, doktrinde genel kabul gören görüşe göre mirasçının sorumluluğu tali nitelikli bir sorumluluktur.⁶⁸² Bu sorumluluk kapsamında mirasbırakanın alacaklıları ilk önce terekede yer alan değerlere veya mirası red etmemiş mirasçılara başvurarak alacaklarını temin etme yoluna gideceklerdir.⁶⁸³ Şayet mirasbırakanın alacaklıları, alacak miktarını terekeden ya da mirası reddetmemiş mirasçılardan karşılamışlarsa, bu durumda herhangi bir zarardan söz edilemeyeceğinden TMK'nun 618. maddesi bağlamında, mirası reddeden mirasçıya başvuramayacaklardır.⁶⁸⁴

Mirası reddeden mirasçının TMK'nun 618. maddesi uyarınca sorumlu olabilmesi için öncelikli olarak mirasbırakanın ölüm anı itibariyle alacaklılarının, alacaklarını ödemedi aciz olması gerekmektedir. Ayrıca mirası reddeden mirasçının, mirasbırakanın ölümünden önceki beş yıl içinde sağlararası denkleştirmeye tabi bir alacak elde etmemiş olması gerekmektedir. Mirasbırakanın alacaklısının TMK'nun 618. maddesinden yararlanabilmesi için, mirasın en az bir mirasçı tarafından reddedilmiş olması gerekmekte olup⁶⁸⁵; bütün mirasçılarının mirası reddi aranmamaktadır.⁶⁸⁶ Bir diğer husus ise mirası reddeden mirasçının, mirasbırakanın

⁶⁸¹ BAYGIN, doktrinde de hâkim görüş olan, mirası reddeden mirasçının TMK'nun 618. maddesi uyarınca sorumlu tutulabilmesinin, mirasçının iadeye tabi bir kazandırma almış olması koşuluna bağlanması neticesinde madde de sözü edilen mirasçının yasal mirasçı olabileceği görüşüne katılmaktadır. Ancak TMK'nun 618. maddesi hükmünün "*ratio legis*" inden hareket ederek; mirasbırakanın atanmış mirasçısına sağlığında yaptığı karşılıksız kazandırmanın, atanmış mirasçının miras payından mahsup edilmesini emrettiği durumda, alacaklının mirası reddeden atanmış mirasçının da sorumluluğuna gidebileceğini ifade etmektedir. Fakat mirasın açılmasından önce, atanmış mirasçıya karşılıksız bir kazandırma yapılmış ama bunun için denkleştirme öngörülmemişse, bu durumda TMK'nun 618. maddesinin uygulanması yoluna gidilemeyecektir (Cem BAYGIN 2005, age. s. 111).

⁶⁸² Cem BAYGIN 2005, age. s. 101; Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 522; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 378; Kemal OĞUZMAN 1995, age. s. 299, dn. 155; Bilge ÖZTAN 2019, age. s. 406.

⁶⁸³ Bilge ÖZTAN 2019, age. 406; Cem BAYGIN 2005, age. s. 101; Zahit İMRE ve Hasan ERMAN 2018, age. s. 378.

⁶⁸⁴ Seda İrem ÇAKIRCA 2015, age. s. 275; İlhan HELVACI 2014, age. s. 235-236; Cem BAYGIN 2005, age. s. 101.

⁶⁸⁵ Cem BAYGIN 2005, age. s. 104; Gamze TURAN BAŞARA 2012, agm. s. 177; İlhan HELVACI 2014, age. s. 238, dn. 614; Seda İrem ÇAKIRCA 2015, age. s. 278.

⁶⁸⁶ Bir diğer görüş, Ali Naim İNAN, Şeref ERTAŞ ve Hakan ALBAŞ 2019, age. s. 522; Esat ŞENER 1981, age. s. 226.

alacaklılarına karşı sorumlu tutulabilmesi için mirasbırakanın ölümünden önceki beş yıl içinde, mirasın paylaşılması sırasında geri vermekle yükümlü olduğu bir kazandırma elde etmiş olması gerekmektedir. Bu kazandırma mirası red eden kişiye miras payına mahsuben verilmiş ve denkleştirmeye tabi bir kazandırma olmalıdır. Mirası reddeden mirasçının TMK'nun 618. madde bağlamında ki sorumluluğu, mirasbırakandan edindiği iadeye tabi kazandırmalarla sınırlıdır.⁶⁸⁷ Böylece mirası reddeden mirasçının sorumluluğu, TMK'nun 618. maddesi bağlamında sınırlı bir sorumluluktur.

Türk Medeni Kanunu'nun 618. maddesinin 3. fıkrasında mirası reddeden mirasçının sorumluluğu; iyi niyetli mirasçı ve iyi niyetli olmayan mirasçının sorumluluğu şeklinde farklı sınırlandırmalara tabi tutulmuştur. İyi niyetli mirasçı geri verme zamanındaki zenginleşme miktarı ile sınırlı tutulurken; hükmün mefhumu muhalifinden iyi niyetli olmayan mirasçı ise tüm kazandırma miktarı ile sorumlu tutulmuştur.

Mirasbırakanın, mirası reddetmiş mirasçısı için yaptığı olağan eğitim masrafları ve adet üzerine verilen çeyiz denkleştirmeye tabi nitelikte kazandırmalar olmadıkları için, TMK'nun 618. maddesi kapsamındaki sorumluluk dışında tutulmaktadır.

⁶⁸⁷ Fikret EREN ve İpek YÜCER AKTÜRK 2019, age. s. 530; Mustafa DURAL ve Turgut ÖZ 2019, age. s. 421; Cem BAYGIN 2005, age. s. 113.

SONUÇ

Miras hukuku niteliği itibariyle kişilerin özel mülkiyetlerinin devamlılığını sağladığı gibi; ölümünden sonra da malvarlıklarının hukuki kaderini belirlemektedir. Kural olarak, ölüm olgusunun gerçekleşmesi ile kişinin intikale elverişli hakları, borçları ve bazı hukuki statüleri ona halef olacak kişilere geçecektir. Türk hukuk sisteminde, ölüm olgusunun gerçekleşmesinin ardından terekede yer alan mal ve haklar sahihsiz kalmamaktadır. Ölen kişinin yasal ya da atanmış mirasçısı varsa; tereke bu kişilere intikal edecektir. Fakat ölen kişinin geride yasal ya da atanmış mirasçısının olmaması durumunda, Devlet yasal mirasçı olacaktır. Zira kanun koyucu Devletin yasal mirasçılığı ile kanunda öngörülen yasal mirasçıların, hiçbirinin olmaması durumunda ölen kişinin terekesinin sahihsiz kalmasını engellemek istemiştir.

Miras, gerçek bir kişinin ölmesi ya da kişiliği sona erdiren gaiplik, ölüm karinesi gibi olayların gerçekleşmesi sonucu, TMK'nun 575. maddesi hükmünce açılır. Mirasbırakanın, sağlığında edindiği malvarlığı (hak ve borçlar) ölümüyle birlikte yasal ya da atanmış mirasçılara, intikale elverişli olan hak ve borçları (tereke) dâhilinde geçecektir. Böylece mirasçılar, belki de hiç tanımadıkları ya da ölümünden bile haberdar olmadıkları mirasbırakanın terekesinin sahibi olacaklardır.

Türk Medeni Kanunu'nun 599. maddesi gereğince mirasçılar mirası; Türk miras hukukunda kabul edilen kendiliğinden iktisap ve külli halefiyet ilkeleri gereğince kazanırlar. Kendiliğinden iktisap ilkesince tereke, mirasbırakanın ölümünden sonra bir an bile sahihsiz kalmayacak; mirasçılar terekeyi herhangi bir irade beyanı ve kamusal makamların tahsisine ihtiyaç olmaksızın kazanacaklardır. Böylece intikale elverişli malvarlığının ve hukuki ilişkilerin mirasçılara intikaliyle devamlılıkları sağlanmış olacaktır. Bir diğer ilke olan külli halefiyet ilkesi gereğince de, terekede yer alan hakların yanı sıra borçlarında yasada yer alan özel intikal şartları olmaksızın mirasçılara geçmesi sağlanmaktadır. Hakların intikali açısından bakıldığında, mirasçılar lehine gözüken bu ilke; borçların intikali neticesinde doğan sorumluluklar açısından ise, mirasçılar aleyhlerine gözükmektedir.

Türk Medeni Kanunu'nun 599. maddesinin 2. fıkrasında ve 641. maddesinin 1. fıkrasında yer alan hükümlere göre mirasçılar tereke borçlarından; şahsen, bütün

malvarlıklarıyla, müteselsilen sorumlu olacaklardır. Terekede yer alan borçlarda, haklar gibi hiçbir devir işlemine gerek kalmaksızın mirasçılara intikal edecektir. Böylelikle mirasçılar, doğumuna hiçbir katkı sağlamadıkları borçların ödenmesinde; kendi kişisel malvarlıkları ile sorumlu tutulacaklardır. Mirasçıların kişisel sorumlulukları ise, mirası kabul etmeleri veya yasal süre olan üç ay içinde mirası reddetmemeleri haline başlayacaktır. Mirasçıların sorumlu tutuldukları tereke borçları içerisinde; mirasbırakanın sözleşmelerden kaynaklanan borçlarının yanı sıra, haksız fiil, sebepsiz zenginleşme gibi sözleşme dışı borçları ve borçlara işlemiş ya da işleyecek faizlerde vardır. Ayrıca kanun koyucu mirasbırakanın şahsına ilişkin olmamasına rağmen; mirasın açılmasıyla birlikte miras hukuku hükümlerine bağlı olarak mirasçıların şahsında doğan borçları da tereke borcu kapsamına dâhil etmiştir. Böylelikle kanun koyucu, 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin 582. maddesinden kaynaklanan görüş ayrılıklarına son vererek; mirasbırakanın ölümünden sonra ortaya çıkan borçlardan miras ortaklığını sorumlu tutmuştur.

Mirasbırakanın tek bir mirasçısı varsa; bu mirasçı tereke borçlarından tek başına sorumludur. Fakat mirasbırakanın birden çok mirasçısı varsa bu durumda; mirasbırakanın ölümü ile mirasçılar arasında TMK'nun 640. maddesinin emredici hükmünden doğan, miras ortaklığı adı verilen bir ortaklık oluşmaktadır. Miras ortaklığı geçici bir ortaklık olup; bu ortaklıkla, terekede yer alan mallar dağılmadan, kimse hak kaybına uğramadan, çekişmesiz bir şekilde mirasçıların haklarına kavuşmaları sağlanırken; alacaklıların haklarının zarar görmesi de engellenmiş olmaktadır. Mirasçılar TMK'nun 640. maddesinin 2. fıkrası bağlamında terekeye elbirliği ile sahip olurlar. Mirasçılar tereke üzerinde elbirliği ile hak sahibi olmaları, her bir mirasçının şahsi menfaatlerine uygun olarak tasarrufta bulunmalarını engellemektedir. Zira mirasın paylaşılması durumunda ortaya çıkacak olan miras payı; miras ortaklığı devam ettiği müddetçe mirasçılar için, terekenden kendilerine düşecek ya da talep edebilecekleri farazi bir değerden ibaret olacaktır. Anılan bu madde hükmüyle, her bir mirasçının bir diğer mirasçıdan korunması söz konusuysen; ayrıca mirasbırakanın ölümünden sonra ortaya çıkan ve miras ortaklığının ödemekle yükümlü olduğu borçların da akıbetleri korunmuş olmaktadır. Kanundan doğan miras ortaklığı neticesinde mirasçılar tereke üzerinde elbirliği ile hak sahibi olmalarının, tereke borçları açısından yansımaları, alacaklılara karşı mirasçıların iştirak halinde borçlu olmaları değildir. Kanun koyucu miras ortaklığının tereke borçlarına karşı sorumluluğuna ayırık bir hüküm getirerek; mirasçılar TMK'nun 641. maddesinin 1.

fıkrası hükmünce müteselsilen sorunlu kılmıştır. Kanundan doğan zorunlu ortaklık sonucu bir araya gelen mirasçılarının, tereke borçları açısından müteselsilen sorumlu kılınmaları ortaklık içerisinde çekişmeli durumların ortaya çıkmasına neden olabileceği gibi; maddi imkânları diğer miras ortaklarına göre dahi iyi olan mirasçı için hak kayıplarının doğmasına sebebiyet verebilir. Mirasbırakanın alacaklıları açısından bakıldığında ise; kanun koyucunun mirasçılarını, tereke borçları karşısında iştirak halinde borçlu kılmaması; alacaklıların alacaklarına daha çabuk ve kolay kavuşmalarını sağlamıştır. Zira iştirak halinde borcun söz konusu olması durumunda alacaklılar, alacak miktarını bütün borçlulara (mirasçılara) yöneltmek durumunda kalacaktır; müteselsil borçluluktaki gibi borcun tamamını ya da bir kısmını istediği borçludan (mirasçıdan) temin edemeyeceklerdir.

Kanun koyucu, mirasçılar açısından ağır sonuçların doğmasına sebebiyet veren müteselsilen kendi şahsi malvarlıklarıyla sorumluluğu (TMK m. 641/1 ve m. 681/1) bazı ayırık durumlar çerçevesinde sınırlandırmıştır. Bunlardan ilki; mirasçılara terekeden intikal eden mallarla sınırlı sorumluluk, diğeri ise mirasçılarının terekeden elde ettikleri zenginleşme tutarı ile sınırlı sorumluluk halleridir. Kanunda düzenlenen bu sınırlı sorumluluk halleri çalışmada da açıklandığı üzere sınırlı sayıdadır. Bunun yanı sıra kanunda, mirasçılarının sorumluluklarını tümüyle kaldıran bazı düzenlemeler de yer almaktadır. Mirasbırakanın ölümünden sonra yasal ve atanmış mirasçılarını, TMK'nun 605. maddesinin 1. fıkrası ve 606. maddesinin 1. fıkrası hükmünce kendilerine intikal edecek mirası üç ay içerisinde reddedebileceklerdir (gerçek red). Böylelikle mirasçılık sıfatını kazanmak istemeyen müstakbel mirasçı, mirası kanuni süresi içerisinde red ederse; hiç mirasçı olmamış gibi kabul edilir; böylelikle haklardan yararlanamayacağı gibi, borçlardan da sorumlu tutulmaz. Kanun koyucu, TMK'nun 605. maddesinin 2. fıkrasında yer alan hükümlerle mirasçılarını, mirasbırakanın tereke borçlarından açıkça koruduğu görülmektedir. Anılan madde hükmünce, ölüm tarihi itibarıyla mirasbırakanın ödemediği aczi açıkça belli ve resmen tespit edilmişse; mirasçının irade beyanına ya da hukuki bir işlem yapmasına gerek kalmaksızın, miras reddedilmiş sayılacaktır (hükmen red). Aynı şekilde bu durumda da mirasçılar, tereke borçlarından sorumlu tutulmayacaklardır. Mirasçılarının terekenin mali durumu hakkında bilgi sahibi olarak; mirası red ya da kabul etmeleri konusunda karar verebilmelerini sağlayan, TMK'nun 619. maddesi vd. hükümlerinde mirasçılara resmi defter tutulmasını talep etme hakkı tanınmıştır. Tutulan defter neticesinde mirasçı, mirası kabul edebileceği gibi reddedebilir veyahut mirası tutulan defter gereğince

kabul edebileceği gibi, terekenin resmi tasfiyesini de isteyebilecektir. Mirasçı, mirası tutulan defter neticesinde kabul ederse; bu durumda tereke borçlarından, hem tereke hem de kendi malvarlığı ile sorumlu tutulacaktır. Fakat kanun koyucu TMK'nun 629. maddesinin 1. fıkrası ile 2. fıkrasında mirasçılar lehine düzenlemeler getirmiştir. Anılan madde hükümlerine göre mirasçılar, deftere süresi içerisinde yazılmayan borçlardan ne kendi malvarlıkları ile ne de terekeden kendilerine intikal edecek mallarla sorumlu tutulmayacaklardır. Ayrıca alacaklının kusuru olmadan deftere yazdıramadığı ya da bildirdiği halde deftere yazılmayan alacak miktarlarından mirasçılar, zenginleşmeleri ölçüsünde sorumlu tutulacaklardır. Türk Medeni Kanunu'nun 632. maddesinde düzenlenen resmi tasfiye mirasçılar lehine olan bir düzenleme olarak görünse de; TMK'nun 632. maddesinin 2. fıkrasındaki hüküm ile bu hakkı kullanmak isteyen mirasçının istemi sonuçsuz kalmaktadır. Zira birden fazla mirasçının olduğu bir durumda, mirasçılardan birinin resmi tasfiyeyi istememesi, mirası kabul etmesi veyahut mirası tutulan deftere göre kabul etmesi durumunda; resmi tasfiye talebinde bulunan mirasçının istemini etkisiz kılacaktır. Hâlbuki resmi tasfiye sonucunda mirasçı, terekenin borçlarından sorumlu tutulmamasının yanı sıra mirasçılık sıfatı da sona ermeyecektir. Mirasçılar açısından lehe olan bu düzenleme, bir mirasçının resmi tasfiyeyi istememesiyle; resmi tasfiye talebinde bulunan diğer miras ortaklarının elinden alınmaktadır. Böyle bir durum karşısından resmi tasfiye talep etmiş olan mirasçılarının durumunun ne olacağına dair kanunda açık bir hüküm yer almamaktadır.

Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere kanun koyucu mirasçılarının tereke borçlarına karşı olan sorumluluklarını hafifletmek adına bazı düzenlemeler ve seçimlik haklar getirmiştir. Fakat miras hukukundaki genel düzenleme neticesinde; mirasbırakanın varlığından haberdar olmayan ya da çeşitli kişisel sebepler neticesinde mirasbırakanın mirasını dahi istemeyecek kişi/kişiler, kanunen yasal mirasçı kabul edilmeleri durumunda mirasbırakanın ölümüyle, kayıtsız ve şartsız hak ve borçların sahibi kılınmaktadır. Mirasçılarının tereke borçları karşısında kendi malvarlıklarıyla sorumlu tutulmaları, tamamıyla alacaklıların alacaklarını temin etmelerini sağlamaya yöneliktir. Bu durum mirasçılar açısından hakkaniyete uygun düşmemektedir. Mirasçılarının tereke borçları karşısında, terekenin yanı sıra kendi malvarlıkları ile de sorumlu tutulmaları yerine; terekeden elde ettikleri mal ve haklar kapsamında tereke borçlarından sorumlu tutulmaları mirasçılar ve alacaklılar arasında belli bir dengenin oluşmasını sağlayacaktır. Ayrıca mirasçılarının, tereke borçları karşısında müteselsilen

sorumlu kılınmaları borcunu ifa edemeyen mirasçının borcunun, diğ er bir mirasç ıdan temin edilmesi neticesiyle alacakl ının alacağı na kavuş ması; buna karş ın diğ er mirasç ının da borcunu yük lenmek zorunda kalan mirasç ının alacağını rücu ilişkisi içerisinde temin edememesi durumunda, ağır maddi kayıplara uğ rayabilecektir. Bu gibi ihtimaller neticesinde mirasç ı/mirasç ıların ağır kayıplara uğ ramamaları adına müteselsil sorumluluk yerine; her bir mirasç ının tereke borçları karş ısında, kendi miras payları oranında sorumlu olmaları mümkün kılınabilecektir. Böylelikle alacaklı lar alacaklarına kavuş urken; mirasç ıların da kendi şahsi malvarlıkları zarar görmeyecektir.

KAYNAKÇA

- ACAR Faruk (2021), *Aile Hukukumuzda Aile Konutu Mal Rejimleri Eşin Yasal Miras Payı*, Seçkin Yayıncılık, 6. Baskı, Ankara.
- AKBIYIK Cem (2003), *Miras Sebebiyle İstihkak Davası*, Der Yayınları, İstanbul.
- AKBIYIK Cem (2012), *Vasiyeti Yerine Getirme Görevlisi*, On İki Levha Yayıncılık İstanbul.
- AKINTÜRK Turgut (1971), *Müteselsil Borçluluk*, Sevinç Matbaası, Ankara.
- AKINTÜRK Turgut (2006a), *Medeni Hukuk*, Beta Yayınları, 12. Baskı, İstanbul.
- AKINTÜRK Turgut (2006b), *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, Cilt II, Beta Yayınları, 10. Baskı, İstanbul.
- AKİPEK G. Jale ve AKINTÜRK Turgut (2007), *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku*, Cilt I, Beta Yayınları, 6. Baskı, İstanbul.
- AKKANAT Halil (2004), *Ölümün Özel Hukuk İlişkilerine Etkisi*, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- ALBAŞ Hakan (2007), “Mirastan Feragat Sözleşmesi ve Hükümlerine İlişkin Bazı Sorunlar”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı*, Cilt 9, ss. 535-552.
- ANTALYA Gökhan (2019), *Miras Hukuku*, Cilt III, Seçkin Yayınları, 4. Baskı, Ankara.
- ANTALYA Gökhan ve TOPUZ Murat (2019a), *Medeni Hukuk*, Cilt I, Seçkin Yayınları, 3. Baskı, Ankara.
- ANTALYA Gökhan ve TOPUZ Murat (2019b), *Eşya Hukuku*, Cilt IV/1, Seçkin Yayınları, 3. Baskı, Ankara.
- ARSLAN Ramazan, YILMAZ Ejder ve TAŞPINAR AYVAZ Sema (2016), *Medeni Usul Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara.
- ATEŞ Mustafa (2020), *Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler*, Seçkin Yayınları, Ankara.
- AYAN Mehmet (2012), *Eşya Hukuku II, Mülkiyet*, Mimoza Yayınları, 4. Baskı Konya.
- AYAN Mehmet (2013), *Eşya Hukuku I Zilyetlik ve Tapu Sicili*, Mimoza Yayınları, 8. Baskı, Konya.

- AYAN Mehmet (2020), *Miras Hukuku*, Adalet Yayınevi, 10. Baskı, Ankara.
- AYAN Mehmet ve AYAN Nurşen (2020), *Kişiler Hukuku*, Adalet Yayınevi, 9. Baskı, Ankara.
- AYAN Özge (2019), “Ölümün Şirketler Hukuku İlişkilerine Etkileri”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 21, S. 1, ss. 1-25.
- AYAN Serkan (2010), “Emeğini veya Gelirini Aileye Özgüleyen Altsoyun Denkleştirme Alacağı ve Almanya Örneği”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 12, S. 1, ss. 25-84.
- AYANOĞLU Ahu (2019), “Yasal Mal Rejiminin Ölüm Nedeniyle Sona Ermesinde Yargıtay Uygulaması”, *İçinde Aile Hukuku Derneği Mal Rejimleri Çalıştayı (26-27 Nisan 2019)*, Ed. Şükran Şıpka, ss. 45-51, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- AYANOĞLU MORALI Ahu (2016), “Mirasın Açılmasından Önce Mirasçıların Tereke Borçlarından Sorumluluğunda Geçerli Temel İlkeler ve Bu Sorumluluğun Sınırlandığı Haller”, *İçinde Prof. Dr. Özer Seliçi'nin Anısına Armağan* Ed. Kadir Emre Gökyayla, Aslı Makaracı Başak, Ceren Zeynep Pirim, Zafer Kahraman, Gülen Sinem Tek, ss. 555-586, Seçkin Yayınları, İstanbul.
- AYBAY Aydın (2003), *Miras Hukuku Dersleri*, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 4. Baskı, İstanbul.
- AYDOĞDU Murat ve KAHVECİ Nalan (2021), *Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Sözleşmeler Hukuku*, Adalet Yayınları, 5. Baskı, Ankara.
- AYİTER Nuşin (1961), *Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanununda Elbirliği Ortaklıkları (İştirak Halinde Mülkiyet)*, Yeni Desen Matbaası, Ankara.
- AYİTER Nuşin (1971), *Miras Hukuku*, Sevinç Matbaası, S Yayınları.
- BAYGIN Cem (2005), *Türk Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması*, Seçkin Yayınları, Ankara.
- BAYGIN Cem (2008), “Tenkis Davalarında Mirasbırakanın Tasarruf Nisabının Hesaplanması”, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt XII, S. 3-4, ss. 137-179.
- BAYGIN Cem (2010), *Soybağı Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- BERKİ Şakir (1963), “Türk Medeni Kanunda Devletin Yasal Mirasçılığı”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 20, S. 1, ss. 115-150.

- BERKİ Şakir (1968), “Türk Medeni Kanununda Mirasçılarının Mesuliyeti”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 25, S. 3, ss. 107-136.
- CİN Halil ve AKYILMAZ Gül (2008), *Türk Hukuk Tarihi*, Sayram Yayınları, 2. Baskı, Konya.
- ÇABRİ Sezer (2018), *Miras Hukuku Şerhi*, Cilt I, On İki Levha Yayınları, İstanbul.
- ÇABRİ Sezer (2020a), *Miras Hukuku Şerhi*, Cilt II, On İki Levha Yayınları, İstanbul.
- ÇABRİ Sezer (2020b), *Miras Hukuku Şerhi*, Cilt III, On İki Levha Yayınları, İstanbul.
- ÇAKIRCA İrem Seda (2015), “Mirasın Reddi Halinde Mirasbırakanın Alacaklılarının Korunması”, *İçinde Prof. Dr. Hasan Erman'a Armağan*, ss. 271-292, Der Yayınları, İstanbul.
- DOĞAN Vahit (1990), “Miras Hukukundan Doğan Kanunlar İhtilafı”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 3, S. 1, ss. 181-214.
- DURAL Mustafa ve ÖĞÜZ Tufan (2019), *Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku*, 20. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- DURAL Mustafa ve ÖZ Turgut (2019), *Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku*, 13. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- DURAL Mustafa ve SARI Suat (2019), *Türk Özel Hukuku Cilt I Temel Kavramlar ve Medeni Kanun'un Başlangıç Hükümleri*, 14. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- DURAL Mustafa, ÖĞÜZ Tufan ve GÜMÜŞ Mustafa Alper (2020), *Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku*, 15. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- EDİS Seyfullah (1964), “Birlikte Yaşadığı Ailesine Emegini ve Gelirini Tahsis Eden Reşit Çocuğun Muhik Tazminat Alacağı”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S. 1-4, ss. 369-419.
- ENGİN Baki İlkay (1995), *Dernek Üyeliğinin Kazanılması ve Kaybedilmesi*, Alfa Basım ve Dağıtım, İstanbul.
- EREN Fikret (2012), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 14. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- EREN Fikret (2019), *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- EREN Fikret (2020), *Mülkiyet Hukuku*, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- EREN Fikret ve YÜCER AKTÜRK İpek (2019), *Türk Miras Hukuku*, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- ERGÜNE Mehmet Serkan (2011), *Vasiyetnamenin Yorumlanması*, On İki Levha Yayınları, İstanbul.

- ERGÜNE Mehmet Serkan (2016), “Terekedeki Münferit Mallar İçin Kısmi Paylaşma Davası Açma İmkânının Değerlendirilmesi”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 22, S. 3, ss. 1063-1085.
- FEYZİOĞLU Feyzi N., DOĞANAY Ümit ve AYBAY Aydın (1976), *Medeni Hukuk Dersleri Cilt 1*, 3. Baskı, Fakülteler Matbaası, İstanbul.
- FEYZİOĞLU Feyzi Necmeddin (1978), *Borçlar Hukuku Akdin Muhtelif Nevileri Özel Borç İlişkileri Cilt I*, İstanbul Matbaası, İstanbul.
- FEYZİOĞLU Feyzi Necmeddin (1979), *Aile Hukuku*, 2. Baskı, İstanbul Matbaası, İstanbul.
- GENÇ ARIDEMİR Arzu (2012), *Mirasın Açılmasından Sonra Yapılan Miras Payının Devri Sözleşmesi*, On İki Levha Yayınları, İstanbul.
- GENÇCAN Ömer Uğur (2020a), *Mal Rejimleri Hukuku*, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- GENÇCAN Ömer Uğur (2020b), *Miras Hukuku*, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- GINALI Ayşe (2011), “Mükellefin Ölümü Halinde Mirasçıların Sorumluluğu”, *Mali Çözüm Dergisi*, Cilt 103, ss. 231-237.
- GÖNENSAY Samim ve BİRSEN Kemaleddin (1963), *Miras Hukuku*, 2. Baskı, Ahmed Said Matbaası, İstanbul.
- GÜMÜŞ Mustafa Alper (2020), *Borçlar Hukuku Kısa Ders Kitabı*, 5. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- GÜNAL Nadi (1995), “Roma Miras Hukuku’na Genel Bir Bakış ve Vasiyet Yolu ile Miras”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 44, S. 1, ss. 425-442.
- HATEMİ Hüseyin (2018), *Miras Hukuku*, 8. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul.
- HATEMİ Hüseyin (2021a), *Aile Hukuku*, 9. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul.
- HATEMİ Hüseyin (2021b), *Kişiler Hukuku*, 9. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul.
- HELVACI İlhan (2014), *Eski Medeni Kanunumuzla Karşılaştırmalı Olarak Türk Medeni Kanunu’na Göre Mirasın Reddi*, 2. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- HELVACI Serap (2017), *Gerçek Kişiler*, 8. Baskı, Legal Yayıncılık, İstanbul.
- İMRE Zahit (1978), *Türk Miras Hukuku*, 4. Baskı, Fakülteler Matbaası, İstanbul.
- İMRE Zahit ve ERMAN Hasan (2018), *Miras Hukuku*, 14. Baskı, Der Yayınları, İstanbul.

- İNAN Ali, ERTAŞ Şeref ve ALBAŞ Hakan (2019), *Türk Medeni Hukuku Miras Hukuku*, 10. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara.
- İNCEOĞLU M. Murat (2014), *Kira Hukuku Cilt II*, On İki Levha Yayınları, İstanbul.
- İŞGÜZAR Hasan (2003), *Yeni Türk Medeni Kanunu'na Göre Miras Hukuku Hükümlerindeki Değişiklikler ve Yenilikler*, Yetkin Yayınları, Ankara.
- KARATAŞ Fatma Tülay (2015), *Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- KAYA KIZILIRMAK Cansu (2015), “Kira Sözleşmesinin Kiracının Ölümü ile Sona Ermesi”, *İçinde Prof. Dr. Hasan Erman'a Armağan*, ss. 587-607, Der Yayınları, İstanbul.
- KILIÇ Mehmet (2013), “Türk Hukukunda Mirasın Resmi Tasfiyesi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 62, S. 3, ss. 761-817.
- KILIÇOĞLU M. Ahmet (1979), *Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara.
- KILIÇOĞLU M. Ahmet (2014a), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 18. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara.
- KILIÇOĞLU M. Ahmet (2014b), *Medeni Kanunu'muzun Aile-Miras-Eşya Hukukuna Getirdiği Yenilikler*, 3. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara.
- KILIÇOĞLU M. Ahmet (2016), *Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılarından Hukuksal Sorumluluk*, 5. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara.
- KILIÇOĞLU M. Ahmet (2019a), *Miras Hukuku*, 10. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara.
- KILIÇOĞLU M. Ahmet (2019b), *Aile Hukuku*, 4. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara.
- KILIÇOĞLU M. Ahmet (2020), *Fikri Haklar*, 6. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara.
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU Necip (1978), *Miras Hukuku*, 2. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU Necip, HATEMİ Hüseyin, SEROZAN Rona ve ARPACI Abdülkadir (2008), *Borçlar Hukuku Giriş, Hukuki İşlem, Sözleşme*, 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- KÖPRÜLÜ Bülent (1975-1976), *Miras Hukuku Dersleri I Mirasçılar Ölümüne Bağlı Tasarruflar*, Fakülteler Matbaası, İstanbul.
- KÖPRÜLÜ Bülent (1985), *Miras Hukuku Dersleri Ölümüne Bağlı Tasarruflar- Mirasın İntikali (Geçmesi)*, 2. Baskı, Fakülteler Matbaası, İstanbul.
- KURŞAT Zekeriya (2010), *Terekenin Korunması Önlemleri*, Filiz Kitabevi, İstanbul.

- KURT Leyla Müjde (2016), “Ceninin Malvarlığı Hakları”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, S. 1, ss. 177-209.
- KURU Baki (1983), *İcra İflas Hukuku (İki Cilt Bir Arada)*, Ankara Olgaç Basım Dağıtım, Ankara.
- KURU Baki (1988), *İcra İflas Hukuku Cilt 1*, 3. Baskı, Evrim Dağıtım, İstanbul.
- KURU Baki (1990), *İcra İflas Hukuku Cilt 2*, 3. Baskı, Alfa Basım, İstanbul.
- KURU Baki, ARSLAN Ramazan ve YILMAZ Ejder (2009), *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, 23. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- KÜÇÜKGÜNGÖR Erkan (2007), *Roma Hukukunda Vasiyet (Testamentum)*, Yetkin Yayınları, Ankara.
- MUŞUL Timuçin (2015), *İcra ve İflas Hukuku*, 5. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara.
- NOMER Haluk (1997), “Halefiyet ile Rücu Hakkı Arasındaki İlişki Özellikle Sosyal Sigortalar ile Özel Sigortaların Rücu Hakları Bakımından Halefiyetin Rolü”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 55, S. 3, ss. 243-260.
- OĞUZMAN Kemal (1995), *Miras Hukuku*, 6. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- OĞUZMAN Kemal ve BARLAS Nami (2021), *Medeni Hukuka Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar*, 27. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul.
- OĞUZMAN Kemal ve DURAL Mustafa (1998), *Aile Hukuku*, 2. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- OĞUZMAN Kemal, SELİÇİ Özer ve OKTAY ÖZDEMİR Saibe (2006), *Eşya Hukuku*, 11. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- OĞUZMAN Kemal, SELİÇİ Özer ve OKTAY ÖZDEMİR Saibe (2020), *Kişiler Hukuku*, 19. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- OKTAY ÖZDEMİR Saibe (2020), “Ölüm Anının Belirlenmesi ve Beyin Ölümü ile Ölüm Anı Arasındaki Sürece İlişkin Hukuki Durum”, *İçinde Prof. Dr. Necla Giritlioğlu'na Armağan*, Ed. Hasan Erman, Tufan Ögüz, Şükran Şıpka, Emrehan İnal, Başak Baysal, ss. 443-461, On İki Levha Yayınları, İstanbul.
- ÖZ Ersan, YAVUZ Ersin ve AKSOY Fatih (2017), “Ölüm Vakalarının Türkiye’de Doğurduğu Vergisel Sonuçlar”, *Türkiye Adalet Dergisi*, Y.8, S.31, ss. 27-45.
- ÖZAKMAN H. Cumhur (1984), *Miras Payının Devrine İlişkin Sözleşme*, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul.
- ÖZDEMİR Hayrunnisa (2012), “Mirasçının Murisin Borçlarından Sorumluluğu”, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt XVI, S. 1-2, ss. 191-223.

- ÖZDEMİR Hayrunnisa (2019), *Türk Medeni Kanununa Göre Mirasın Paylaşılması Şerhi*, Yetkin Yayınları, Ankara.
- ÖZTAN Bilge (2013), *Medeni Hukukun Temel Kavramları*, 38. Baskı Turhan Kitabevi, Ankara.
- ÖZTAN Bilge (2015), *Aile Hukuku*, 6. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara.
- ÖZTAN Bilge (2016), “Eşlerden Birinin Ölümü Halinde Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesi”, *İçinde Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Evrensel Hukuk İlkeleri Işığında Türk Medeni Hukukundaki Değişimler Sempozyumu (10-11 Haziran 2016)*, Ed. Emel Badur, Gamze Turan Başara, ss. 239-255, Seçkin Yayınları, Ankara.
- ÖZTAN Bilge (2019), *Miras Hukuku*, 10. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- ÖZTAN Bilge (2021), *Kişiler Hukuku Gerçek Kişiler*, 11. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- ÖZUĞUR Ali İhsan (2009), *Türk Medeni Kanunundan Önce ve Sonra Miras Hukuku*, 3. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara.
- PEKCANITEZ Hakan (2015), *Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku Cilt 1*, 15. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul.
- PEKCANITEZ Hakan, ATALAY Oğuz, SUNGURTEKİN ÖZKAN Meral ve ÖZEKES Muhammet (2021), *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, 8. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul.
- PETEK Hasan (2015), *Kişilik Değerlerinin Ölümünden Sonra Korunması*, Yetkin Yayınları, Ankara.
- REİSOĞLU Safa (2008), *Borçlar Hukuk Genel Hükümler*, 20. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.
- REİSOĞLU Safa (2011), “Basın Özgürlüğü ve Kişilik Haklarının Korunması”, *İçinde Medeni Hukuk Hocalarına Saygı Günleri Medeni Hukukta Güncel Sorunlar ve Önemli Gelişmeler Sempozyumu 26-27 Haziran 2008*, Ed. Gülçin Elçin Grassinger, Emrehan İnal, Başak Baysal, Sanem Aksoy Dursun, ss.38-114, On İki Levha Yayınları, İstanbul.
- SAĞLAM İpek (2016), “Devletin Yasal Mirasçılığı”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 22, S. 3, ss. 2473-2495.

- SAĞLAM İpek (2017), “Kiracının Ölümünün Her Türlü Kira İlişkinine Etkisi ve Bu Etkinin Özellikle Konut ve Çatılı İşyeri Kiraları Bakımından Gösterdiği Özellikler”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırma Dergisi*, Cilt 23, S. 2, ss. 249-266.
- SAYMEN H. Ferit ve ELBİR K. Halid (1954), *Eşya Hukuku (Ayni Haklar)*, Hak Kitabevi, İstanbul.
- SEROZAN Rona ve ENGİN Baki İlkay (2019), *Miras Hukuku ve Uygulama Çalışmaları*, 6. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara.
- SİRMEN A. Lale (2013), *Eşya Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara.
- SULUK Cahit, KARASU Rauf ve NAL Temel (2020), *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 4. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara.
- ŞAHİN Mustafa (2021), “Borçların Nisbiligi İlkesi ve Türk Miras Hukuku Anlamında Mirasbırakanın Borçlarından Mirasçılarının Sorumluluğu”, *Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 25, S. 2, ss. 97-128.
- ŞENER Esat (1981), *Eski ve Yeni Miras Hukuku İki Cilt Bir Arada*, Sevinç Matbaası, Ankara.
- ŞENER Oruç Hami (2015), *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı*, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara.
- ŞIPKA Şükran (2011), *Türk Hukukunda Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulama İlişkin Sorunlar*, On İki Levha Yayınları, İstanbul.
- TANDOĞAN Haluk (1969), *Borçlar Hukukunda Özel Borç Münasebetleri Cilt I*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara.
- TANRIVER Süha (2005), “Yeni Medeni Kanun’un Mirasa İlişkin Hükümlerde Getirmiş Olduğu Değişikliklerin Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Açısından Etkilerinin Tespiti ve Değerlendirmesi”, *Makalelerim I (1985-2005)*, Asil Yayınevi, Ankara.
- TEKİNAY Selahattin Sulhi (1990), *Türk Aile Hukuku*, 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- TUNÇOMAĞ Kenan (1972), *Borçlar Hukuku Cilt I*, Fakülteler Matbaası, İstanbul.
- TURAN BAŞARA Gamze (2012), “Türk Hukuku Bakımından Mirasın Kazanılmasında Kabul Edilen Prensipler ve Mirası Red Hakkı”, *İçinde Erzan Erzurumluoğlu’na Armağan*, Ed. Emel Badur, ss. 141-180, Ankara Barosu Dergisi.

- TURAN BAŞARA Gamze (2013), *Miras Hukukunda Denkleştirme*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- TURAN BAŞARA Gamze (2016), "Miras Hukuku Bakımından Ceninin Durumunun Değerlendirilmesi", *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 1, S. 1, ss. 386-410.
- TURAN BAŞARA Gamze (2020), "Kişiliğin Korunması Kapsamında Ölümden Sonra Hatıranın Korunması Teorisi", *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 5, S. 1-1, ss. 341-390.
- ULUOCAK Nihal (1971), *Kanunlar İhtilafı*, Fakülteler Matbaası, İstanbul.
- ULUSU KARATAŞ Elif (2015), "Türk Miras Hukukunda Mirasın Kazanılmasında Halefiyet Türleri ve Türk Milletlerarası Özel Hukukundaki Yansımaları", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt LXXIII, S. 2, ss. 357-390.
- UMUR Ziya (1965), "Roma Miras Hukuku'nun Ana Hatları", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 31, S. 1-4, ss.159-195.
- ÜSTÜNDAĞ Saim (1975), *İflas Hukuku Dersleri*, Fakülteler Matbaası, İstanbul.
- YAVUZ Cevdet, ACAR Faruk ve ÖZEN Burak (2021), *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, 17. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.
- YILMAZ Ejder (2005), *Hukuk Sözlüğü*, 9. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- ZEVKLİLER Aydın ve GÖKYAYLA Emre (2020), *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, 20. Baskı, Vedat Yayınları, İstanbul.
- ZEYTİN Zafer (2021), *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi*, 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara.

ÇEVİRİMİÇİ KAYNAKLAR

<https://karararama.danistay.gov.tr>

<https://karararama.yargitay.gov.tr>

<https://legalbank.net>

<https://lexpera.com.tr>